

วารสารวิจัยรำไพพรรณี

Rajabhat Rambhai Barni Research Journal

ISSN 1906-327X

ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 มิถุนายน - กันยายน 2559

ภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปและจริยธรรมระหว่างอะกาเมมนอนและเฮคเตอร์ : การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบในมหากาพย์อิลเลียด

ณัฐภัทร พัฒนา, สุทธิสรี สมุทรโคจร

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม: กรณีศึกษา บริษัท โออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)

วาทิต สองศิริ, จุฑารัตน์ ขมพันธุ์

พัฒนาการของฐานะพุทธศาสตร์ในสังคมไทย : มองผ่านการตีความด้วยทสามก๊ก

ชูวงศ์ อุบลี

การศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาภาวะผู้นำและผู้ตาม

นิศากร หวลจิตร, เสาวนีย์ เจียมจักร

ผลของการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎีบุคคลเป็นศูนย์กลางที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

อัฐญา แพทย์ศาสตร์, วรันธร อรรคปทุม, เนตรชนก บุญเพ็ง

การศึกษาเดี่ยวแซ็กโซโฟนเพลงสารดี 3 ชั้น ทางครูสมาน รักจันทร์

ไพรัตน์ แสงทอง

การพัฒนาการผลิตน้ำตาลมะพร้าวในระดับอุตสาหกรรมท้องถิ่น

วิเศษชัย นิลนันท, บุญพริกา สุมะนา

การบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551: ศึกษากรณีวัดในเขตจังหวัดจันทบุรี

ปองปริดา ทองมาดี, อติศร กุลวิฑิต, กุลปรานี ศรีโย, สุวิชา เย็นเจริญ, อีรศักดิ์ โขชา

การพัฒนาจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้าแบบพึ่งพาตนเองเพื่อลดต้นทุนการผลิตภาคเกษตรกรรม

กฤษณะ จันทสิทธิ์, คมสัน มุ่ยสี

การศึกษาลักษณะการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดจันทบุรี

ถาวร อิมเลียง, พรชัย เหลืองวารี

ผลการจัดกิจกรรมการแสดงวิพิธทัศนาที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

ชีวัน เขียววิจิตร

การอบแห้งข้าวเปลือกงอกด้วยเทคนิคฟลูอิดไรส์เบดโดยใช้น้ำร้อนหยดยิ่ง

สุรพงษ์ โชทอง, ไกรสร รวยบ้อม

วิธีการบริหารจัดการเชิงท่องเที่ยวของวัดเจติยภูมิ (พระธาตุขามแก่น)

กรรณิกา คำดี

คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาณิต ลิ้มประยูร, พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต์

ผลของอัตราส่วนของผลหมามแดงและน้ำต่อคุณภาพทางกายภาพ เคมิ

และคุณภาพทางประสาทสัมผัสของผลิตภัณฑ์กัมมี่เยลลี่หมามแดง

กุลพร พุทธิ, จิรพร สวัสดิการ, ศรายุทธ์ จิตรพัฒนากุล

การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอามอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

กนิษฐา บัวบาน, พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต์

วารสารวิจัยรำไพพรรณ

Rajabhat Rambhai Barni Research Journal

ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 ประจำปี 2559 (มิถุนายน - กันยายน 2559) ISSN 1906-327X

ชื่อ	วารสารวิจัยรำไพพรรณ	
เจ้าของ	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ	
ที่ปรึกษา	41 ม.5 ถ.รักศักดิ์มงคล ต.ท่าช้าง อ.เมือง จ.จันทบุรี 22000	
บรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไวฑูรย์ ทองอร่าม ศาสตราจารย์ พิเศษ ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี รองศาสตราจารย์ ดร.พิชิต โพธารามิก ศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง ดร.ดิเรก พรสีมา Professor Dr. Jaywant Singh Dr.Benedetta Crisafulli Dr.John Pereira	ศาสตราจารย์ ดร.เปี่ยมศักดิ์ เมณะเศวต รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย แหวนเพชร ดร.สวัสดิ์ ยุติมนโชน นายแพทย์วิวัฒน์ สุพรสวัสดิ์ Professor Dr. Yannis Georgellis Dr.Marvyn Boatswain Dr.Rahul Chawdhry
บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยมาศ สุขกลี	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ
กองบรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์อรรณ ธรรมเจดีย์ รองศาสตราจารย์ ดร.จินณวัตร ปะโคทั้ง รองศาสตราจารย์ ดร.วิสาขา ภูจินตง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจษฎาพานิชกรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภดล แสงแข อาจารย์พัชรินทร์ รุจิรานุกูล นางสาวบุศรา สารเกษ นางสาวกรรณิกา สุขสมัย นางสาวปิยาภรณ์ กระจำวงศ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตจันทบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ อาจารย์ ดร.หยาดรุ่ง สุวรรณรัตน์ นางสาวนิตยา ต้นสาย นางสาวชุติมา พิมพ์ภาพ นางสาวสุลรัตน์ ผดุงสิน

กำหนดการตีพิมพ์ ปีละ 3 ฉบับ (ตุลาคม- มกราคม), (กุมภาพันธ์- พฤษภาคม), (มิถุนายน- กันยายน)

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในกองบรรณาธิการประเมินบทความ ประจำฉบับ (Peer Review)

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

รองศาสตราจารย์พรทิพา นิโรจน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ
รองศาสตราจารย์อัมพวัน ประเสริฐภักดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ
รองศาสตราจารย์วรา ภูเสดวงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมพล สุวรรณภู	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประสาน ธัญญะชาติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ

ออกแบบรูปเล่มและจัดพิมพ์
ปีที่พิมพ์
พิมพ์ที่

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยรำไพพรรณี สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เป็นวารสารวิจัยที่เผยแพร่บทความบทความวิจัย ของนักวิจัย นักศึกษา บัณฑิตศึกษา คณาจารย์ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่สนใจ เป็นวารสารราย 4 เดือน โดยเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 (ตุลาคม - มกราคม) ฉบับที่ 2 (กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม) และ ฉบับที่ 3 (มิถุนายน - กันยายน) โดยเปิดรับบทความสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มาอย่างต่อเนื่องเป็นปีที่ 10 โดยบทความวิจัยที่ได้รับการคัดเลือกให้ตีพิมพ์ในวารสารนี้ ได้ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตามสาขาวิชา และวารสารวิจัยรำไพพรรณีได้จัดอยู่ในฐานข้อมูล TCI สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2553 จนถึงปัจจุบัน โดยได้มีการพัฒนาคุณภาพวารสารมาโดยตลอด และได้บรรจุอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่มที่ 2 สำหรับใน ปีพ.ศ. 2559 นี้ ทางวารสารวิจัยรำไพพรรณีได้มีการปรับปรุงรอบการตีพิมพ์ของวารสารใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะจาก TCI โดยจะปรับรอบของการตีพิมพ์ให้เหมาะสมกับปีปฏิทิน และดำเนินการเผยแพร่วารสารวิจัยรำไพพรรณี ได้เผยแพร่ไปยังเครือข่ายมหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทั่วประเทศ

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่านที่ส่งบทความวิจัยมาให้พิจารณาตีพิมพ์ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ในการพิจารณาบทความ (Peer reviews) ทุกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขบทความวิจัยต่างๆ ให้มีความถูกต้อง และขอขอบพระคุณ ทุกท่าน ที่มีส่วนสนับสนุนการจัดทำวารสารวิจัยรำไพพรรณีฉบับนี้ ให้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารวิจัยรำไพพรรณี ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 (มิถุนายน - กันยายน 2559) จะสามารถตอบสนองความสนใจของผู้อ่านทุกท่านได้เป็นอย่างดี และหากท่านผู้สนใจต้องการส่งบทความวิจัยตีพิมพ์ในวารสารวิจัยรำไพพรรณี สามารถส่งมายังกองบรรณาธิการวารสาร ซึ่งจะได้ดำเนินการรวบรวม คัดกรอง เพื่อนำไปสู่การเผยแพร่ผลงานด้านการวิจัยอันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์มาศ สุขกลี
บรรณาธิการวารสารวิจัยรำไพพรรณี

**ภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปและจริยธรรมระหว่างอะกาเมมนอนและเฮคเตอร์:
การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบในมหากาพย์อิลเลียด**

**Transformational Leadership and Ethics between Agamemnon and Hector:
A Contrastive Analysis of the Iliad**

ณัฐภัทร พัฒนา, สุทัสสี สมุทรโคจร
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค่านิยมทางจริยธรรมสำหรับผู้นำในวัฒนธรรมกรีกโบราณที่ถ่ายทอดผ่านตัวละครที่เป็นผู้นำหลัก 2 ตัวในมหากาพย์อิลเลียด และเพื่อศึกษาความสอดคล้องกันของค่านิยมทางจริยธรรมสำหรับผู้นำในวัฒนธรรมกรีกโบราณที่สะท้อนผ่านตัวละครผู้นำหลัก 2 ตัวดังกล่าวในมหากาพย์อิลเลียดกับในทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปของเบอร์นาร์ด เอ็ม. แบส และแนวคิดผู้นำเชิงจริยธรรมของปีเตอร์ จี. นอร์ธเฮาส์ ตัวละครที่ศึกษา ได้แก่ อะกาเมมนอนและเฮคเตอร์ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้รวบรวมจากบทบรรยายการกระทำและความคิดของตัวละครที่ศึกษาและบทพูดของตัวละครดังกล่าว การวิเคราะห์เป็นลักษณะของการบรรยายวิเคราะห์โดยกรอบการวิเคราะห์ที่ได้มาจากทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปของเบอร์นาร์ด เอ็ม. แบส และแนวคิดผู้นำเชิงจริยธรรมของปีเตอร์ จี. นอร์ธเฮาส์ ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำที่กำหนดไว้ในกรอบการวิเคราะห์ทุกประการโดยอะกาเมมนอนแสดงคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำได้เด่นชัดกว่าเฮคเตอร์ในทุกประการ และเฮคเตอร์ไม่ได้แสดงออกถึงคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำในด้านของการเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น ตัวละครทั้งสองแสดงออกถึงคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำประการหนึ่งร่วมกันคือ ความระแวดระวัง นอกจากนั้นแล้วอะกาเมมนอนนั้นยังแสดงออกถึงการรู้จักใช้โอกาสให้เป็นประโยชน์ซึ่งเป็นคุณลักษณะประการหนึ่งที่อะกาเมมนอนมีและสามารถใช้อย่างแยบยล และมีส่วนช่วยให้อะกาเมมนอนประสบความสำเร็จทั้งการเป็นฝ่ายชนะในสงคราม และการชนะใจลูกน้อง ส่วนเฮคเตอร์นั้นแสดงคุณลักษณะจริยธรรมสำหรับผู้นำออกมาในรูปของความเป็นวีรบุรุษ และไม่รู้จักผ่อนปรนในการใช้ความเป็นผู้นำ จึงไม่สามารถนำชัยชนะมาสู่ทัพของตน และไม่สามารถชนะใจลูกน้องได้จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า คือ แม้ว่าทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปจะเป็นทฤษฎีภาวะผู้นำสมัยใหม่ แต่แนวคิดและคุณลักษณะสำหรับผู้นำเชิงปฏิรูปนั้นปรากฏตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ สิ่งที่ค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่าสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบันต่างก็ให้ความสำคัญกับจริยธรรมของผู้นำ และภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป ซึ่งเน้นคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำก็เป็นแนวทางที่จะช่วยให้ผู้นำประสบความสำเร็จ

คำสำคัญ : อิลเลียด, ภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป, จริยธรรม, การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ

Abstract

This qualitative study aimed to investigate leader ethical values of ancient Greek culture portrayed through two main leader characters in the Iliad, and to examine the conformity of leader's ethical values of the studied characters in the Iliad and those in Bernard M. Bass's transformational leadership theory and Peter G. Northouse's ethical concept. The main leader characters under examination were Agamemnon and Hector. The data were collected from the narratives describing actions and thoughts and dialogues of those characters. The findings showed that all ethical attributes for leaders in the analysis framework were found from the studied characters, but Agamemnon possessed all of them while Hector fails the attribute of consideration. Agamemnon exhibited his leadership more obviously than Hector. One additional attribute both of them show was precaution and one attribute which was possessed and exhibited effectively by only Agamemnon was being a wise opportunity taker. This attribute facilitated Agamemnon's success both in victory and in winning his followers' heart. In contrast, Hector excessively adheres to his heroic valor and his leadership was not flexible. This inflexibility of his leadership obstructed his success. It could be concluded that although transformational leadership was a modern leadership theory, the concept and the ethical attributes of this theory existed in the ancient Greek time. This finding also indicated that, in either ancient or modern society, ethics of leaders was significant and transformational leadership, which highlights leader ethics, was an admirable guideline facilitating leader's success.

Keywords : Iliad, Transformational, leadership, Ethics, Contrastive analysis

บทนำ

ปัจจุบันนี้ สังคมกำลังเผชิญกับประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจของผู้นำ อาทิ การทุจริตในหน้าที่ การใช้อำนาจในทางที่ผิด การเล่นพรรคเล่นพวกและการรวมอำนาจไว้กับตนเองของผู้นำ ถือครองอำนาจ จึงทำให้จริยธรรมของผู้นำถูกหยิบยกขึ้นมาอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง โดยอาศัยทฤษฎีภาวะผู้นำต่างๆ เป็นตัวอธิบายประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปของเบอร์นาร์ด เอ็ม แบส (Bernard M. Bass's Transformational Leadership Theory) และแนวความคิดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของปีเตอร์ จี นอร์ธเฮาส์ (Peter G. Northouse's Ethical Leadership Concept) เป็นทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่นิยมนำมาใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาจริยธรรมของผู้นำ เนื่องจากเป็นทฤษฎีและแนวคิดที่เน้นจริยธรรมของผู้นำ บทบาทหน้าที่ของผู้นำและความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปและแนวความคิดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมมีประเด็นจริยธรรมร่วมกันอยู่ 9 ประการ ซึ่งสามารถใช้เป็นตัวกำหนดคุณลักษณะด้านจริยธรรมสำหรับผู้นำ ได้แก่ การอุทิศตนและการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม (self-sacrifice and utilitarianism) การมีคุณธรรมและจริยธรรม (ethics and morality) การยึดมั่นในเป้าหมาย (firmness in the goal) ความแน่วแน่เด็ดเดี่ยว (decisiveness) ความกระตือรือร้นและการคิดบวกต่อความสำเร็จ (enthusiasm and optimism to the success) การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น (support and service to others) การหยั่งรู้และมีความสามารถในการกระตุ้นผู้ตามได้อย่างเหมาะสม (knowledge and skill in stimulating the followers) การรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น (open-mindedness) และการเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น (consideration) คุณลักษณะทางจริยธรรม 9 ประการ นี้ถูกนำมาใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยครั้งนี้

ถึงแม้ว่านักคิดและนักวิชาการของโลกสมัยใหม่พยายามที่จะคิดค้นและสร้างทฤษฎีภาวะผู้นำต่างๆ ขึ้นมาเพื่อให้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และเป็นแบบแผนสำหรับผู้นำในการนำไปปฏิบัติและประยุกต์ใช้ แต่ผู้นำที่ยิ่งใหญ่และประสบความสำเร็จเป็นที่ยกย่องของคนนั้นมีปรากฏมาตั้งแต่ยุคโบราณ ด้วยเหตุนี้การศึกษาว่าความคิดและค่านิยมของคนในสมัยก่อนคริสตกาลกับความคิดและค่านิยมของคนในยุคปัจจุบันที่มีต่อคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำ มีความเหมือนหรือต่างกัน หรือมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดนั้นจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ และวิธีการศึกษาวิธีหนึ่งที่สามารถทำให้คนในยุคปัจจุบันสามารถรับรู้ความคิดของคนในยุคอดีตได้นั้นก็คือ การศึกษาวรรณกรรม เพราะวรรณกรรมเป็นงานเขียนประเภทหนึ่งที่ผู้ประพันธ์มีอิสระในการถ่ายทอดความคิด ค่านิยม มุมมอง และทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ ของสังคม ซึ่งมหากาพย์อิลเลียดถือเป็นวรรณกรรมชิ้นเอกที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นหนึ่งในวรรณกรรมที่

สะท้อนความคิดและวัฒนธรรมของชาวกรีกโบราณและวัฒนธรรมกรีกโบราณนั่นเองที่เชื่อกันว่าเป็นรากฐานวัฒนธรรมของโลกตะวันตก ดังนั้นการศึกษามหากาพย์อิลเลียดจึงสามารถทำให้คนในยุคปัจจุบันสามารถรับรู้ความคิดของคนในยุคกรีกโบราณและสะท้อนรากเหง้าของความคิดของชาวตะวันตกได้เป็นอย่างดี อีกทั้งมหากาพย์อิลเลียดเป็นเรื่องราวของการทำสงคราม จึงทำให้บทบาทและหน้าที่ของผู้นำเป็นประเด็นหลักที่โดดเด่น ดังนั้นการศึกษาคูณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำในมหากาพย์อิลเลียดจึงเป็นสิ่งที่สามารถทำให้คนในยุคปัจจุบันรับรู้ค่านิยมเกี่ยวกับจริยธรรมสำหรับผู้นำของคนในอดีตได้เป็นอย่างดีอีกทางหนึ่ง และเมื่อนำคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำที่ได้จากการศึกษามหากาพย์อิลเลียดมาเปรียบเทียบกับคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำที่นักวิชาการและนักคิดคิดค้นและกำหนดไว้ในทฤษฎีภาวะผู้นำสมัยใหม่ก็จะทำให้คนในยุคใหม่ได้รับรู้ค่านิยมของคนในยุคกรีกโบราณและยุคใหม่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาค่านิยมทางจริยธรรมสำหรับผู้นำในวัฒนธรรมกรีกโบราณที่ถ่ายทอดผ่านตัวละครที่เป็นผู้นำหลัก 2 ตัวในมหากาพย์อิลเลียดและเพื่อศึกษาความสอดคล้องกันของค่านิยมทางจริยธรรมสำหรับผู้นำในวัฒนธรรมกรีกโบราณที่สะท้อนผ่านตัวละครผู้นำหลัก 2 ตัวดังกล่าวในมหากาพย์อิลเลียดกับในทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปของ เบอร์นาร์ด เอ็ม แบส และแนวคิดผู้นำเชิงจริยธรรมของปีเตอร์ จี นอร์ธเฮาส์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ข้อมูลจากมหากาพย์อิลเลียดที่แปลเป็นภาษาอังกฤษโดยโรเบิร์ต ฟิทซ์เจอร์ลด์ กรอบการวิเคราะห์ที่ได้มาจากการสังเคราะห์ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership) ของเบอร์นาร์ด เอ็ม แบส และแนวความคิดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership) ของปีเตอร์ จี นอร์ธเฮาส์ โดยทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปของเบสนั้น เน้นถึงผลกระทบของการกระทำของผู้นำต่อผู้ตาม เพื่อให้ผู้ตามให้ความไว้วางใจ มีความรู้สึกที่ชื่นชม ให้ความจงรักภักดี และความเคารพนับถือต่อผู้นำ จนสามารถส่งผลให้เกิดแรงจูงใจทำงานได้ผลมากกว่าความคาดหวังเดิมที่กำหนดไว้ โดยแบบสออธิบายว่า ผู้นำเปลี่ยนแปลงและจูงใจต่อผู้ตามโดยอาศัย 4 ช่องทาง ได้แก่ 1. บุคลิกและความสามารถพิเศษเฉพาะตัว (Idealized influence or Charisma) 2. การใส่ใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล (Individualized consideration) 3. การกระตุ้นเพื่อให้เกิดความสามารถทางปัญญา (Intellectual stimulation) และ 4. การสร้างแรงจูงใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (Inspirational motivation) ในส่วนของแนวความคิดภาวะผู้นำ

เชิงจริยธรรม (Ethical Leadership) ของปีเตอร์ จี. นอร์ธเฮาส์ นั้น กำหนดว่าผู้นำเชิงจริยธรรมนั้นจะต้องเป็นผู้ที่เคารพผู้อื่น บริการผู้อื่น มีความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์และมีจิตที่คิดถึงอรรถประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งจากการสังเคราะห์ทฤษฎีและแนวคิดดังกล่าว ทำให้ได้ออกมาเป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำ 9 ประการ ได้แก่ 1) การอุทิศตนและการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม 2) การมีคุณธรรมและจริยธรรม 3) การยึดมั่นในเป้าหมาย 4) ความแน่วแน่เด็ดเดี่ยว 5) ความกระตือรือร้นและการคิดบวกต่อความสำเร็จ 6) การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น 7) การหยิ่งรู้และมีความสามารถในการกระตุ้นผู้ตามได้อย่างเหมาะสม 8) การรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น และ 9) การเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น ดังนั้นการวิจัยนี้มีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

1. การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยอ่านมหากาพย์อิลเลียดและเก็บข้อมูลจากบทสนทนาและบทบรรยายที่แสดงออกถึงภาวะผู้นำของตัวละคร 2 ตัว คือ อะกามาเมนอนและเฮคเตอร์

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาค่านิยมทางจริยธรรมสำหรับผู้นำในวัฒนธรรมกรีกโบราณ และนำค่านิยมทางจริยธรรมนั้นๆ มาเปรียบเทียบกับคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำที่ระบุไว้ในกรอบการวิเคราะห์เพื่อหาความสอดคล้องกันระหว่างค่านิยมทางจริยธรรมของวัฒนธรรมกรีกโบราณที่สะท้อนผ่านตัวละครทั้งสองกับค่านิยมทางจริยธรรมของโลกยุคปัจจุบันที่ระบุไว้ในกรอบการวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลนี้จะถูกนำเสนอในรูปแบบของการพรรณาวิเคราะห์

3. การนำเสนอผลการวิจัย

4. การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทางจริยธรรมตามกรอบการวิเคราะห์ที่ได้จากทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปและแนวความคิดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมทั้ง 9 ประการ พบว่าอะกามาเมนอนและเฮคเตอร์มีคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำตามที่ระบุไว้ในกรอบการวิเคราะห์ทุกประการ แต่อะกามาเมนอนมีความสามารถในการพลิกแพลงและผสมผสานคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำได้ดีกว่าเฮคเตอร์ จึงทำให้อะกามาเมนอนสามารถประสบความสำเร็จในการเอาชนะทัพของเฮคเตอร์ได้ ส่วนเฮคเตอร์นั้นแม้จะมีคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำทุกประการ แต่เฮคเตอร์นั้นยึดมั่นอยู่กับความเป็นวีรบุรุษและศักดิ์ศรีของตนเองมากเกินไป อีกทั้งยังไม่มีความสามารถในการพลิกแพลงสถานการณ์และการผสมผสานคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้เฮคเตอร์ไม่สามารถนำพาทัพของตนเองไปสู่ชัยชนะได้ นอกจากนี้ยังพบอีกว่าตัวละครทั้งสองยังมี

คุณลักษณะสำหรับผู้นำอีกประการหนึ่งซึ่งเป็นคุณลักษณะที่มีได้ระบุไว้ในกรอบการวิเคราะห์ได้แก่ ความระแวดระวัง นอกจากนั้นแล้ว อะกามาเมนอนยังแสดงออกถึงการรู้จักใช้ประโยชน์จากโอกาส ซึ่งเป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำที่อะกามาเมนอน มีแต่เฮคเตอร์ไม่มีและเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ช่วยให้อะกามาเมนอนประสบความสำเร็จในการนำชัยชนะมาสู่กองทัพของตนเองด้วย

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ทำให้ทราบว่าโฮเมอร์ซึ่งเป็นผู้แต่งมหากาพย์อิลเลียดนั้นถ่ายทอดมุมมองเกี่ยวกับค่านิยมของคนในสังคมยุคกรีกโบราณผ่านตัวละครผู้นำทั้งสองตัวในมหากาพย์อิลเลียด โดยสร้างให้ตัวละครผู้นำทั้งสองมีคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำที่โดดเด่นและคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำที่ตัวละครทั้งสองแสดงออกมานั้นตรงกับกับคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำที่ระบุไว้ในกรอบการวิเคราะห์ที่ได้จากการสังเคราะห์ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปและแนวความคิดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมทุกประการ และยังมีคุณลักษณะบางประการที่ตัวละครทั้งสองแสดงออกแต่อยู่นอกเหนือจากกรอบการวิเคราะห์ ได้แก่ ความระแวดระวัง ซึ่งตัวละครทั้งสองแสดงออกถึงความระแวดระวังในการคาดคะเนสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้เป็นอย่างดีและยังสามารถป้องกันผลกระทบที่อาจจะสร้างความเสียหายแก่หมู่คณะของตนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้อะกามาเมนอนยังได้แสดงคุณลักษณะอีกประการหนึ่งที่สำคัญและส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ของเขาได้อย่างมีประสิทธิภาพ คุณลักษณะนั้นก็คือ การรู้จักใช้ประโยชน์จากโอกาส

หากพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่าอะกามาเมนอนแสดงออกถึงการเข้าใจและเห็นใจผู้อื่นได้ดีและสอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป อะกามาเมนอนทำความเข้าใจความต้องการและความสามารถของลูกน้องและเขาสามารถที่จะสั่งการและให้ความช่วยเหลือแก่ลูกน้องได้อย่างเหมาะสม ส่วนเฮคเตอร์นั้นแม้ว่าเขาจะแสดงออกถึงการเข้าใจและเห็นใจผู้อื่นแต่สิ่งที่เขาแสดงออกมานั้นไม่ถึงระดับที่ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปกำหนดการเข้าใจและเห็นใจผู้อื่นนั้นเป็นแค่เพียงความเห็นอกเห็นใจแบบที่คนทั่วไปพึงมีเท่านั้น ไม่เพียงพอสำหรับการเป็นผู้นำตามทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป จึงทำให้เขาไม่ผ่านคุณลักษณะด้านนี้

จากการวิเคราะห์คุณลักษณะด้านการยึดมั่นในเป้าหมายและความแน่วแน่เด็ดเดี่ยว พบว่า ทั้งอะกามาเมนอนและเฮคเตอร์มีคุณลักษณะด้านนี้ด้วยกันทั้งคู่ โดยทั้งอะกามาเมนอนและเฮคเตอร์แสดงออกถึงคุณลักษณะนี้ผ่านทางการสู้รบที่ห้าวหาญ อะกามาเมนอนนั้นแสดงออกถึงการยึดมั่นในเป้าหมายอย่างชัดเจนและมีขั้นเชิง เขาให้กลวิธีที่แยบยลกว่าเฮคเตอร์ในการทำให้อบรบอุปมา แม้ว่าบางช่วงบางตอนอาจดูเหมือนว่าเขาใช้กลยุทธ์เพื่อ

ลงให้ลูกน้องปฏิบัติตามความต้องการของเขา ซึ่งเท่ากับว่าเขาขาดความซื่อสัตย์และจริงใจกับลูกน้อง แต่ในการใช้อำนาจของเขานั้นมิได้สร้างความเดือดร้อนแก่ลูกน้อง ตรงกันข้ามกลับเป็นการนำมาซึ่งความสำเร็จที่เหนือกว่า ดังนั้นการใช้อำนาจของอะกาเมนนอนจึงถือว่าเป็นกุศโลบายที่แยบยลมากกว่าเป็นการหลอกลวง ส่วนเฮคเตอร์นั้นแม้ว่าเขาจะดูเป็นคนที่ซื่อสัตย์และยึดมั่นในเป้าหมายรวมทั้งมีความแน่วแน่เด็ดเดี่ยว แต่การแสดงออกของเขานั้นกลับทำให้เขาถูกมองว่าเป็นความตื้อรั้นและเพื่อปกป้องเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นเจ้าชายและวีรบุรุษของเขาเสียมากกว่า ดังนั้นเขาจึงไม่สามารถเป็นตัวอย่างที่ลูกน้องต้องการเลียนแบบได้ และที่สำคัญความตื้อรั้นของเขายังส่งผลให้เขาพบกับจุดจบอีกด้วย

สำหรับคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรม พบว่า ตัวละครผู้นำทั้งสองมีคุณลักษณะข้อนี้แม้จะมีข้อบกพร่องอยู่บ้างแต่ก็ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถยอมรับได้ กล่าวคือ อะกาเมนนอนมีข้อบกพร่องในตอนเริ่มเรื่องโดยการไปยึดตัวนางไบริเซอัสมาจากอะคิลลิส แต่หลังจากที่เขาถูกเกลี้ยกล่อมจากแม่ทัพนายกองคนอื่นๆ ประกอบกับการที่เขาสำนึกถึงความผิดของตนเองและเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่กองทัพจะได้รับ หากเขายอมคืนนางไบริเซอัสให้แก่อะคิลลิสเพื่อให้อะคิลลิสยกโทษให้และกลับมาร่วมรบ เขาจึงยอมคืนนางไบริเซอัสและเสนอให้รางวัลต่างๆ เพื่อเป็นการชดเชยความผิดที่เขาทำไว้แก่อะคิลลิส การกระทำของอะกาเมนนอนนี้แสดงออกถึงจริยธรรมทั้งในแง่ของการสำนึกผิดและแก้ไขความผิดของตน นอกจากนี้ยังมีการกระทำอีกหลายครั้งที่แสดงออกถึงคุณลักษณะข้อนี้ของอะกาเมนนอนซึ่งมีส่วนช่วยให้อะกาเมนนอน ได้รับความไว้วางใจและความร่วมมือจากลูกน้องเป็นอย่างดี ส่วนเฮคเตอร์นั้น เขาแสดงคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมออกมาในลักษณะของความซื่อสัตย์และการรับผิดชอบชีวิต เนื่องจากตัวเฮคเตอร์เองยึดมั่นในศักดิ์ศรีและความถูกต้องอย่างมาก เขาจึงตำหนิการกระทำใดๆ ก็ตามที่เขาพิจารณาว่าไม่ถูกต้องเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับปารีสน้องชายของเขาเพราะเขาคิดว่าปารีสเป็นต้นเหตุของสงครามที่เกิดขึ้น ดังนั้นปารีสควรจะแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองโดยมิได้พิจารณาถึงความสามารถของปารีส เขาคิดแต่เพียงว่าศักดิ์ศรีเป็นสิ่งที่สำคัญและถือที่สุ่มเสี่ยงไปจนทำให้เขาไม่ผ่อนปรนเพื่อให้งานต่างๆ ลุล่วงไป

ในด้านของการอุทิศตนเองและการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมนั้น จากการแสดงออกของอะกาเมนนอนและเฮคเตอร์ทำให้คุณลักษณะสองประการนี้ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เพราะการที่ใครคนหนึ่งจะอุทิศตนเองได้ย่อมเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่คนๆ นั้นให้ความสำคัญต่อประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้นคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำสองประการนี้จึงถูกนำมาผนวกเข้าไว้ด้วยกัน ตัวละครทั้งสองตัวนี้แสดงออกถึงความทุ่มเทในการทำหน้าที่เป็นผู้นำอย่างกล้าหาญ หากแต่อะกาเมนนอนใช้

เหตุผลในการทำหน้าที่ยากกว่าเฮคเตอร์ อะกาเมนนอนอุทิศตนเองทั้งในการวางแผนการรบ ออกไปสู้รบด้วยตนเองและกระตุ้นลูกน้องให้เล็งเห็นเป้าหมายและความสามัคคีไปพร้อมๆ กับการพิจารณาอย่างหลักแหลมถึงความสามารถของลูกน้องแต่ละบุคคล เพื่อที่เขาจะได้สามารถสั่งการลูกน้องได้อย่างเหมาะสมและนำมาซึ่งประโยชน์แก่กองทัพโดยรวม ซึ่งตรงกับทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป ในขณะที่เฮคเตอร์นั้นแม้ว่าเขาจะให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมแต่การแสดงออกของเขานั้นเน้นไปที่การเสียสละตนเองในแบบของวีรบุรุษและความหยิ่งทะนงในศักดิ์ศรีโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลและความเหมาะสมของสถานการณ์รอบข้าง การแสดงออกของเฮคเตอร์บ่อยครั้งที่เปี่ยมด้วยความตื้อรั้นและเป็นการปกป้องเกียรติของตนเองมากกว่าการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การกระทำใดที่เขาพิจารณาแล้วว่าเหมาะสมด้วยเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นเจ้าชายและนักรบ เขาจะทุ่มเทให้กับการกระทำนั้นโดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่อาจจะเกิดขึ้น สิ่งนี้ทำให้เขาขาดการใช้เหตุผลในการตัดสินใจและในที่สุดการขาดเหตุผลนี้จึงทำให้เขาต้องพ่ายแพ้และถึงแก่ความตายจากกาวที่เขายืนยันที่จะออกไปรบกับอะคิลลิส ผู้ที่มีความแค้นจากการที่เฮคเตอร์ได้ฆ่าเพื่อนสนิทของเขาตายก่อนหน้านี้และผู้ที่มีความสามารถในการรบมากกว่าเขา

เมื่อพิจารณาคุณลักษณะด้านความรู้และความสามารถในการกระตุ้นลูกน้อง พบว่า ทั้งอะกาเมนนอนและเฮคเตอร์มีคุณลักษณะด้านนี้ทั้งคู่แต่ในระดับที่แตกต่างกัน กล่าวคือ อะกาเมนนอนใช้กลวิธีที่หลากหลายในการกระตุ้นลูกน้องทั้งผ่านทาง การกระทำและคำพูด ในส่วนของการกระทำนั้น อะกาเมนนอนทุ่มเทวางแผนและออกรบอย่างกล้าหาญซึ่งแน่นอนว่าเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ลูกน้อง ในส่วนของการพูดนั้น เขามีวาทศิลป์ที่ลึกลับและใช้รูปแบบของวาทศิลป์ที่หลากหลายทั้งการพูดให้คิด การพูดให้กำลังใจ การชมเชย การพูดอย่างมีเล่ห์เหลี่ยมและซ่อนกลอุบาย การประชดประชันและการตำหนิ นอกจากนั้นแล้วเขายังฉลาดเลือกรูปแบบคำพูดให้เหมาะสมกับสถานะของลูกน้องแต่ละบุคคลด้วย ส่วนเฮคเตอร์นั้นเขาก็ทุ่มเทวางแผนการรบและออกรบอย่างกล้าหาญเด็ดเดี่ยว แต่ด้วยความที่เขาเป็นคนตรงและยึดมั่นในเกียรติและศักดิ์ศรีมาก การกระทำของเขาจึงเป็นการโอ้อวดความกล้ามากกว่าเป็นการกระตุ้นลูกน้อง ในส่วนของการใช้คำพูด เฮคเตอร์ใช้รูปแบบของวาทศิลป์ที่ไม่หลากหลายเท่าอะกาเมนนอน เขาใช้การตำหนิ การประชดประชัน การชมเชยและการพูดให้กำลังใจ แต่ในขณะที่เขาพูดให้กำลังใจหรือกล่าวชมเชยนั้น เขาก็เปรียบเปรย ประชดประชันหรือตำหนิคนอื่นไปด้วยพร้อมกัน ซึ่งแน่นอนว่าการทำเช่นนี้ย่อมทำให้ลูกน้องที่ถูกเปรียบ ถูกประชดหรือตำหนิ ไม่พอใจและสิ่งเหล่านี้ทำให้เขาไม่สามารถเชื่อใจลูกน้องได้ ดังนั้นการใช้คำพูดกระตุ้นลูกน้องของเฮคเตอร์จึงมิได้ส่งผลเชิงบวกให้แก่เขาและมิได้สร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในกองทัพ

ในส่วนของการยอมรับฟังความเห็นผู้อื่น พบว่าทั้งสองตัวละครมีข้อบกพร่องในคุณลักษณะข้อนี้ด้วยกันทั้งคู่ กล่าวคือ ในตอนเริ่มต้นของเรื่องอะกาเมมโนนยินกรานที่จะยึดตัวนางไบรเซอสมมาจากอะคิลลิสให้ได้ ทั้งๆ ที่มีผู้อื่นห้ามปรามและพยายามให้เหตุผลเพื่อยับยั้งเขา ซึ่งความตื้อรั้นของอะกาเมมโนนครั้งนี้ทำให้อะคิลลิสโกรธและตัดสินใจไม่ช่วยเขารบและการที่อะคิลลิสไม่ช่วยเขารบนี้เกือบจะทำให้กองทัพของเขาพ่ายแพ้ แต่อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่เขาสำนึกผิดและได้รับคำแนะนำรวมทั้งการชี้แจงผลดีที่จะเกิดแก่กองทัพหากได้อะคิลลิสกลับมาร่วมรบจากแม่ทัพนายกองรวมทั้งผู้อาวุโสอย่างเนสเตอร์ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การรบและมีความรอบรู้ เขาจึงยอมทำตามคำแนะนำนั้น ส่วนเฮคเตอร์นั้น ถึงแม้เขาจะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของกองทัพอยู่บ้าง เช่น การยอมทำตามคำแนะนำของผู้อื่นที่บอกให้เขาปฏิบัติตามประเพณีการพักรบโดยการแลกเปลี่ยนสิ่งของกับฝ่ายตรงข้าม แต่จากคำกล่าวของเขาในการทำตามคำแนะนำนี้ทำให้เห็นว่าเขาต้องการแสดงให้ผู้อื่นเห็นว่าเขาเป็นผู้มีมารยาทและยึดมั่นในประเพณีของนักรบที่ดีมากกว่าจะเป็นการกระทำเพื่อส่วนรวม และการยึดมั่นในจริยธรรมและเกียรติของผู้นำที่มากเกินไปทำให้เขาปฏิเสธคำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อตัวเขาเองและกองทัพอยู่บ่อยครั้ง เช่น การตัดสินใจออกไปรบกับนักรบของฝ่ายศัตรูที่มีพลังกำลังและร่างกายที่ได้เปรียบกว่าเขาอย่างเอจักซ์และอะคิลลิส ซึ่งนอกจากจะเป็นการตื้อรั้นอย่างไม่สมควรแล้วยังมองได้ว่าเขาประมาทเลินเล่อได้อีกด้วย ในด้านของความกระตือรือร้นและการคิดบวกต่อความสำเร็จเป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมอีกคู่หนึ่งที่ทั้งอะกาเมมโนนและเฮคเตอร์แสดงออกผ่านทางความกล้าหาญและความพยายามในการคิดวางแผนเพื่อการทำศึก เพียงแต่อะกาเมมโนนมีความรอบคอบในการแสดงออกมากกว่าเฮคเตอร์อะกาเมมโนนพิจารณาถึงปัจจัยรอบข้างที่อาจส่งผลถึงความเป็นไปได้ที่การตัดสินใจของเขาจะประสบความสำเร็จ ส่วนเฮคเตอร์นั้นแสดงความกระตือรือร้นและการคิดบวกต่อความสำเร็จออกมาในรูปแบบที่เป็นความบ้าบิ่น มุทะลุ ไม่รอบคอบเพราะเขายึดมั่นอยู่กับความเป็นวีรบุรุษและความเสียสละ การอุทิศตนเองมากเกินไปจนขาดการพิจารณาให้รอบคอบถึงผลที่อาจเกิดขึ้นตามมา เช่น การที่เขาฆ่าปาโทรคลุสซึ่งเป็นเพื่อนรักของอะคิลลิส เมื่อเขาเห็นว่าปาโทรคลุสกำลังเปลืองพลัง เฮคเตอร์มองว่าการฆ่าปาโทรคลุสก็มีได้ต่างอะไรกับการฆ่าศัตรูคนอื่น ซึ่งอันที่จริงแล้วไม่เหมือนกัน เพราะเขาสนิทถึงความรู้สึกอันแน่นแฟ้นระหว่าง ปาโทรคลุสกับอะคิลลิส ด้วยเหตุนี้อะคิลลิสจึงแค้นเขาเป็นอย่างมากและในที่สุดเขาก็ล้างแค้นได้สำเร็จโดยการสังหาร เฮคเตอร์ตายในการดวลกันนอกประตูเมืองทรอย

สำหรับคุณลักษณะด้านการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นนั้น ตัวละครทั้งสองมีคุณลักษณะข้อนี้ทั้งคู่ อะกาเมมโนนและเฮคเตอร์ให้การสนับสนุนและความช่วยเหลือแก่ลูกน้องทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ แต่อะกาเมมโนนแสดงออกถึงการให้ความช่วยเหลือแก่ลูกน้องด้วยวิธีการที่หลากหลายและบ่อยครั้งกว่าเฮคเตอร์ เพราะการที่อะกาเมมโนนใส่ใจลูกน้องทั้งในแง่ของความปลอดภัยและความสามารถของลูกน้องแต่ละบุคคล เขาจึงสามารถเลือกวิธีการที่เหมาะสมและฉับไวในการช่วยเหลือลูกน้องทั้งในขณะที่ทำการรบและระหว่างพักรบ การให้ความช่วยเหลือแก่ลูกน้องที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของลูกน้องนี้ย่อมทำให้อะกาเมมโนนเป็นที่นับถือและชื่นชมของลูกน้อง และส่งผลให้เขามีอำนาจในการสั่งการให้ลูกน้องปฏิบัติตามคำสั่งของเขาอย่างเต็มความสามารถ ส่วนเฮคเตอร์นั้น แม้ว่าเขาจะให้ความช่วยเหลือแก่ลูกน้องในการรบ แต่การช่วยเหลือของเขานั้นมิได้ทำให้อะกาเมมโนนรู้สึกซาบซึ้งใจ เพราะการช่วยเหลือนั้นเกิดจากความต้องการแสดงออกถึงความเป็นวีรบุรุษและการเป็นเจ้าชายที่มีฝีมือในการรบมากกว่าที่จะเป็นการสร้างกำลังใจให้แก่ลูกน้อง ด้วยเหตุนี้เขาจึงไม่สามารถเอาชนะใจลูกน้องได้และส่งผลให้เขาไม่ได้รับความช่วยเหลือกลับจากลูกน้องเมื่อตอนที่เขาออกไปต่อสู้กับอะคิลลิสในตอนจบของเรื่อง

นอกเหนือจากคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำทั้งเก้าประการที่กำหนดไว้ในกรอบการวิเคราะห์แล้ว ตัวละครทั้งสองยังแสดงออกถึงคุณลักษณะอีกประการหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้ภาวะผู้นำของทั้งคู่มีความโดดเด่นยิ่งขึ้น นั่นก็คือ การระแวดระวัง โดยทั้งคู่สามารถอ่านการณ์และคาดคะเนความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่กองทัพหรือลูกน้องได้อย่างฉลาดหลักแหลม จึงทำให้ทั้งคู่สามารถให้เตรียมการรับมือและให้ความช่วยเหลือแก่ลูกน้องได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตาม อะกาเมมโนนสามารถเรียนรู้สถานการณ์ได้ลึกซึ้งกว่าเฮคเตอร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอ่านใจเมเนลาลูสน้องชายของเขา เพราะเขารู้ว่าเมเนลาลูสคนที่ถูกปารีสแย่งนางเฮเลนมา (ซึ่งเป็นสาเหตุของสงครามกรุงทรอยนี้) จึงต้องการออกไปรบกับศัตรูเพื่อล้างแค้นให้แก่ตนเอง อะกาเมมโนนรู้ว่าหากปล่อยให้เมเนลาลูสนำทัพหรือออกไปรบพุ่งเพียงลำพังย่อมจำสร้าง ความเสียหายเพราะเมเนลาลูสต้องใช้อารมณ์และความโกรธแค้นนำหน้าทุกอย่าง เขาจึงทำหน้าที่ผู้นำที่เสียเองและยังคอยห้ามปรามมิให้เมเนลาลูสให้อารมณ์อยู่เหนือเหตุผลเสมอ และความสามารถในการอ่านสถานการณ์ได้อย่างหลักแหลมนี้ทำให้อะกาเมมโนนใช้ความสามารถของแม่ทัพนายกองคนอื่นช่วยวางแผนการรบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนเฮคเตอร์นั้น มักจะให้ความระแวดระวังกับเหตุการณ์เฉพาะหน้าในขณะที่ทำการรบมากกว่าการวางแผน เขามักจะวางแผนการรบเพียงลำพัง และถึงแม้ว่าเขาจะได้เรียกแม่ทัพคนอื่นๆ มาประชุม

กับเขาก็ตาม แต่การเรียกประชุมนั้นกระทำให้ขึ้นเพื่อสั่งการให้แม่ทัพ และลูกน้องคนอื่นๆ ปฏิบัติตามแผนการที่เขาวางไว้เท่านั้น มิได้เป็นการเรียกมาเพื่อช่วยกันระดมสมองคิดแผนการอย่างเช่นที่ อะกาเมมโนนทำ และด้วยความที่แผนการรบมาจากความคิดของเขา เขาจึงต้องรับผิดชอบต่อคำสั่งและแผนการของเขาด้วยการให้ความช่วยเหลือแก่ลูกน้องของตนเองในขณะที่ทำการรบในสมรภูมินั้นเอง

นอกจากความระแวงระวังแล้ว อะกาเมมโนนยังแสดงออกถึงการรู้จักใช้โอกาสให้เป็นประโยชน์ด้วย และคุณลักษณะข้อนี้ก็มีส่วนช่วยอย่างยิ่งในการทำให้การทำหน้าที่ของเขาประสบความสำเร็จและนำมาซึ่งชัยชนะ เหตุการณ์ที่แสดงออกถึงความสามารถข้อนี้คือ หลังจากที่อะคิลลิสเปลี่ยนใจและกลับมาช่วยอะกาเมมโนนร่วมกับฝ่ายของเฮคเตอร์ เขาถือโอกาสนี้แสดงความขอบคุณอะคิลลิสและในขณะที่เดียวกันก็สารภาพความผิดที่เขาเคยกระทำต่ออะคิลลิสจากการที่เขายึดตัวนางโบเรซิอัสมา โดยการกล่าวคำสาบานต่อเทพซุสต่อหน้าทหารทั้งหลายว่า ตั้งแต่เขายึดตัวนางโบเรซิอัสมาจากอะคิลลิส เขาไม่เคยแม้แต่จะแตะต้องตัวนางเลย ซึ่งคำสาบานนี้ทำให้อะคิลลิสพึงพอใจและกลายเป็นเชิงแสดงการรับการขอโทษของอะกาเมมโนน และการที่เขาเลือกสาบานต่อหน้าทหารทั้งหลายยังทำให้เหล่าทหารของเขาพอใจด้วยเช่นกันที่เห็นว่าเขานับรู้จักสำนึกความผิดของตนและยอมลดทิฐิลงมาแสดงความขอโทษต่ออะคิลลิส อีกทั้งยังเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ทหารทั้งหลายด้วยว่าอะคิลลิสจะกลับเข้ามาร่วมรบและกองทัพของพวกเขาที่ย่อมมีโอกาสในการรบชนะมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นแล้วอะกาเมมโนนยังใช้โอกาสนี้แก้ไขความผิดของตนต่ออะคิลลิส โดยการจัดพิธีศพให้แก่ปาโทรคลุสซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของอะคิลลิสที่ถูกเฮคเตอร์ฆ่าตายไป ซึ่งทำให้เขาสามารถเอาชนะใจอะคิลลิสได้และส่งผลให้อะคิลลิสออกไปสู้กับเฮคเตอร์อย่างลืมนเป็นลืมหาย และอะคิลลิสก็สามารถฆ่าเฮคเตอร์ตายได้ในที่สุด ส่งผลให้อะกาเมมโนนและกองทัพของเขาได้รับชัยชนะ

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า คุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำที่อะกาเมมโนนแสดงออกนั้นตรงกับทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปของเบอร์นาร์ด เอ็ม. แบส และแนวความคิดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของปีเตอร์ จี. นอร์ธเฮาส์ ซึ่งเป็นทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำสมัยใหม่และคุณลักษณะดังกล่าวที่อะกาเมมโนนมีนั้นส่งผลให้เขาเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จและคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ระบุไว้ในทฤษฎีดังกล่าวยังสามารถเป็นแนวทางให้ผู้นำได้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ได้ดังที่ไฮเมอร์ผู้ประพันธ์มหากาพย์อีเลียดได้แสดงให้เห็นผ่านตัวละครผู้นำที่ฉลาดหลักแหลมและประสบความสำเร็จอย่างอะกาเมมโนน

จากการศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ในสังคมกรีกโบราณนั้น คุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำที่สะท้อนผ่านมหากาพย์อีเลียด มีหลากหลายประการและคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้นำที่ทฤษฎีภาวะผู้นำสมัยใหม่ได้กำหนดไว้นั้นล้วนปรากฏอยู่ในวรรณกรรมชิ้นเอกนี้ด้วย ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่าค่านิยมทางจริยธรรมของคนในสังคมกรีกโบราณกับค่านิยมของคนในสังคมยุคปัจจุบันนั้นไม่แตกต่างกันนัก และคุณลักษณะต่างๆ ที่ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปได้ระบุไว้นั้น แท้จริงแล้วมีใช้ของใหม่ เพราะจากการวิเคราะห์ตัวละครทั้งสองตัวทำให้เห็นได้ว่าคุณลักษณะเหล่านั้นล้วนสะท้อนผ่านการกระทำของตัวละครทั้งสองอย่างชัดเจน และยังคงแสดงให้เห็นอีกว่าคุณลักษณะบางประการยังขาดหายไปจากทฤษฎีภาวะผู้นำสมัยใหม่อีกด้วย ดังนั้นจึงพอจะกล่าวโดยภาพรวมได้ว่า ผู้นำจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้นมิได้ขึ้นอยู่กับกรียัตินั้น ในหลักการหรือจริยธรรมเพียงประการใดประการหนึ่งเท่านั้น ผู้นำจำเป็นต้องอาศัยคุณลักษณะหลายประการและต้องมีความฉลาดในการปรับเปลี่ยนกลวิธีในการปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ผลเป็นที่น่าพึงพอใจทั้งกับตนเองและส่วนรวม นอกจากนั้นแล้วผู้นำยังต้องยอมลดทิฐิเพื่อให้งานกิจลุล่วงไปได้อย่างราบรื่น เพราะการถือทิฐินั้นย่อมไม่ช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่สำเร็จลุล่วงแล้ว ยังอาจเป็นการสร้างความบาดหมางใจให้แก่ผู้อื่น ซึ่งจะส่งผลต่อการได้รับความร่วมมือจากลูกน้อง การมีวิสัยทัศน์และการรู้จักใช้โอกาสให้เป็นประโยชน์ ก็เป็นคุณลักษณะอีกสองประการที่ผู้นำพึงมีเพราะจะช่วยให้ผู้นำสามารถรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างทัน่วงทีและสามารถพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสได้ การยึดมั่นในศักดิ์ศรีจนเกินไปโดยมิได้คำนึงถึงสถานการณ์และเหตุผลที่รอบคอบก็เป็นอุปสรรคที่ขัดขวางความสำเร็จของผู้นำด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

- 1) สำหรับผู้ที่สนใจหรือมีความถนัดในเรื่องทฤษฎีภาวะผู้นำ อาจนำทฤษฎีภาวะผู้นำอื่นๆ มาใช้สร้างกรอบการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มุมมองที่แตกต่างออกไป
- 2) สำหรับผู้ที่สนใจในวรรณกรรม อาจนำกรอบการวิเคราะห์ของงานวิจัยชิ้นนี้ไปประยุกต์ใช้กับตัวละครผู้นำตัวอื่นในมหากาพย์อีเลียดหรือนำไปศึกษากับวรรณกรรมตะวันตกเรื่องอื่นๆ เพื่อให้เห็นภาพรวมของค่านิยมทางสังคมตะวันตกที่มีต่อจริยธรรมของผู้นำ หรือหากนำกรอบการวิเคราะห์นี้ไปใช้ศึกษาวรรณกรรมจากวัฒนธรรมอื่นๆ ก็อาจจะทำให้ได้เห็นความคล้ายคลึงหรือความแตกต่างของค่านิยมทางจริยธรรมสำหรับผู้นำของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้

เอกสารอ้างอิง

- Bass, Bernard M. 1998. **Transformational Leadership: Industrial, Military, and Educational Impact**. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Borges, Cassandra J. **The Geography of the Iliad in Ancient Scholarship**. [online]. Available: <http://search.proquest.com/docview/918145137/abstract/13924419EFC5EC60468/1?accounted=44783>. 2011.
- Boss, Judith. 2011. **Ethics for Life : A Text with Readings**. 5th ed. New York: McGraw-Hill.
- Bowie, Robert. 2004. **Ethical Studies**. 2nd ed. London : Nelson Thomes Ltd.
- Burns, James M. 1978. **Leadership**. New York : Harper & Row.
- Cahn, Steven M. 2002. **Classics of Political and Moral Philosophy**. New York: Oxford University Press, Inc.
- Daft, Richard L. 2011. **Leadership**. 5th ed. South-Western Australia : Cengage Learning.
- Driver, Julia. 2007. **Ethics : the Fundamentals**. Malden (MA): Blackwell Publishing.
- Gibson, Robert D. **Virtue under Fire: Leadership Attributes Required in 21st Century Combat**. [online]. Available : <http://search.proquest.com/docview/304406969?accountid=44783>. 2014.
- Goetsch, David. 2005. **Effective Leadership: Ten Steps for Technical Professions**. New Jersey : Pearson Education Inc.
- Homer. 1994. **The Iliad**. Trans. Robert Fitzgerald. London : David Campbell Publishers Ltd.
- Hughes, Richard L.; Robert C. G. and Gordon J. C. 2002. **Leadership : Enhancing the Lessons of Experience**. 4th ed. New York : McGraw-Hill.
- Lawrence, Anne, and James Weber. 2011. **Business and Society: Stakeholders, Ethics, Public Policy**. 13th ed. New York: McGraw-Hill.
- Lussier, Robert, and Christopher Achua. 2007. **Effective Leadership**. 3rd ed. Ohio : Thomson Higher Education.
- Manning, George, and Curtis Kent. 2007. **The Art of Leadership**. 2nd ed. New York : McGraw-Hill.
- Northouse, Peter. 2004. **Leadership: Theory and Practice**. 3rd ed. Thousand Oaks (California) : Sage Publication Inc.
- Tirmizi, Syed Aqeel. **Validity of A Theory of Leadership across Cultures : A Meta-Analysis**. [online]. Available: <http://search.proquest.com/docview/304481758?accountid=44783>. 2014.
- Yukl, Gary. 2002. **Leadership in Organizations**. 6th ed. New Jersey: Pearson Education Inc.
- Zauderer, Donald. **Integrity: An Essential Executive Quality**. [online]. Available : <http://www.dzauderer.com/disappearing.pdf>. 1992.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม: กรณีศึกษา

บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)

Factor Affecting of Corporate Social Responsibility (CSR): A Case Study of IRPC Public Company Limited

วาหิต ส่องศิริ¹, จุฬารัตน์ ชมพันธุ์²

¹นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม และเพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมให้กับองค์กรอื่น การวิจัยครั้งนี้ได้ประยุกต์หลักการของดัชนีชี้วัดความสำเร็จแบบสมดุล (Balanced Scorecard) ซึ่งมีการพิจารณาประเด็นหลัก 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการ ด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาหน่วยงาน และด้านประสิทธิภาพ มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews) กับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) และการศึกษาเอกสาร (Documentary Research)

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ คือ ปัจจัยด้านบุคลากรในหน่วยงานความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการเรียนรู้และพัฒนาหน่วยงาน คือ ปัจจัยด้านการปรับปรุงกระบวนการทำงาน และด้านประสิทธิภาพ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับบริษัทฯ หลังทำกิจกรรมร่วมกัน

ในส่วนของปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) ได้แก่ การมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของบริษัทฯ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนรอบเขตประกอบการกับบริษัทฯ ให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น สำหรับแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) พบว่าบริษัทฯ ควรมีการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ชัดเจน และรวดเร็ว กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรกำหนดระดับของมลภาวะที่ถูกปล่อยออกจากโรงงาน รวมถึงมีการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน เพื่อให้บริษัทฯ สามารถดำเนินกิจการอยู่ร่วมกับชุมชนรอบเขตประกอบการได้อย่างสงบสุขและยั่งยืน

คำสำคัญ : ความรับผิดชอบต่อสังคม, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)

The present research aimed at investigating the factors affecting corporate social responsibility; finding the problems and obstacles in the company's social responsibility; and proposing ways to improve corporate social responsibility to other organizations. The data for this qualitative research were collected through semi-structured interviews with stakeholders who participated in activities related to the social responsibility of IRPC Public Company Limited, along with non-participation observation and the documentary research method.

All in all, the important factors affecting corporate social responsibility at IRPC Public Company Limited were hosting activities that involved the participation of stakeholders, which would reinforce and sustain the good relationship between the company and the communities where the company is located.

In order to maintain effective corporate social responsibility, the company is suggested to provide its stakeholders with fast, clear, and accurate information, to designate the areas which are affected by the pollution caused by its plants, to provide the communities with knowledge and professional development, all of which will in turn ensure the company's continued peaceful coexistence with the communities.

Keywords : Social responsibility, Stakeholders, IRPC Public Company Limited

บทนำ

ปัญหาเรื่องความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างต่อเนื่องในหลายทศวรรษที่ผ่านมา ในการประชุมสุดยอดระดับโลกด้านสิ่งแวดล้อม (Earth Summit) ในปี พ.ศ. 2535 ได้มีการประกาศทิศทางใหม่ของการพัฒนาว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” หรือ Sustainable Development ต้องคำนึงถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมและสังคมด้วย เช่น ปัญหาโลกร้อน ภัยพิบัติทางธรรมชาติ นอกจากประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว ทำให้เกิดข้อสรุปที่สำคัญเกิดขึ้นหลายประการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่มีการระบุถึงการบูรณาการระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility : CSR) ได้ถูกหยิบยกขึ้นเป็นวาระการดำเนินงานที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการดำเนินธุรกิจ ซึ่งมีเป้าหมายในการมุ่งแสวงหากำไรและความมั่งคั่งให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของกิจการ แนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมในมาตรฐานระหว่างประเทศ (ISO 26000) ได้ระบุไว้ว่า การดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม มีเป้าหมายอยู่ที่การสร้างผลกำไรได้สูงสุด ในความทุ่มเทของกิจการ อันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, 2550)

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม: กรณีศึกษา บริษัท โออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์กรที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม ได้รับรางวัลจากองค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม มีการรับรองในมาตรฐานการผลิต และได้มีการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง นับได้ว่าบริษัท โออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) มีการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมที่สามารถเป็นแบบอย่างแก่องค์กรอื่นได้ จึงเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้และพัฒนาการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ที่สนใจ ให้เหมาะสมกับบริบทและลักษณะภายในองค์กรแต่ละองค์กรได้ ซึ่งการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อบริษัทเองแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นหนทางหนึ่งทีนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท โออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)
- 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท โออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)
- 3) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมแก่บริษัท โออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) และเสนอแนวทางในการจัดทำ การดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมแก่องค์กรอื่น

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม : กรณีศึกษา บริษัท โออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews) กับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เคยร่วมกิจกรรมกับบริษัทฯ ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) และการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และนำหลักการของ Balanced Scorecard มาใช้สร้างแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียด และครอบคลุมประเด็นสำคัญมากที่สุด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้มีการคัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยเลือกเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและได้เข้าร่วมกิจกรรมการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมกับบริษัท โออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) ประกอบด้วย กลุ่มที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยใช้วิธีเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล 4 ตำบลๆ ละ 1 คน 2) ผู้นำชุมชน 4 ชุมชนๆ ละ 1 คน 3) ประชาชนรอบเขตประกอบการ โออาร์พีซี 4 ชุมชนๆ ละ 3 คน 4) เจ้าหน้าที่หน่วยงานความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท โออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) จำนวน 3 คน และ 5) เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการ จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 27 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

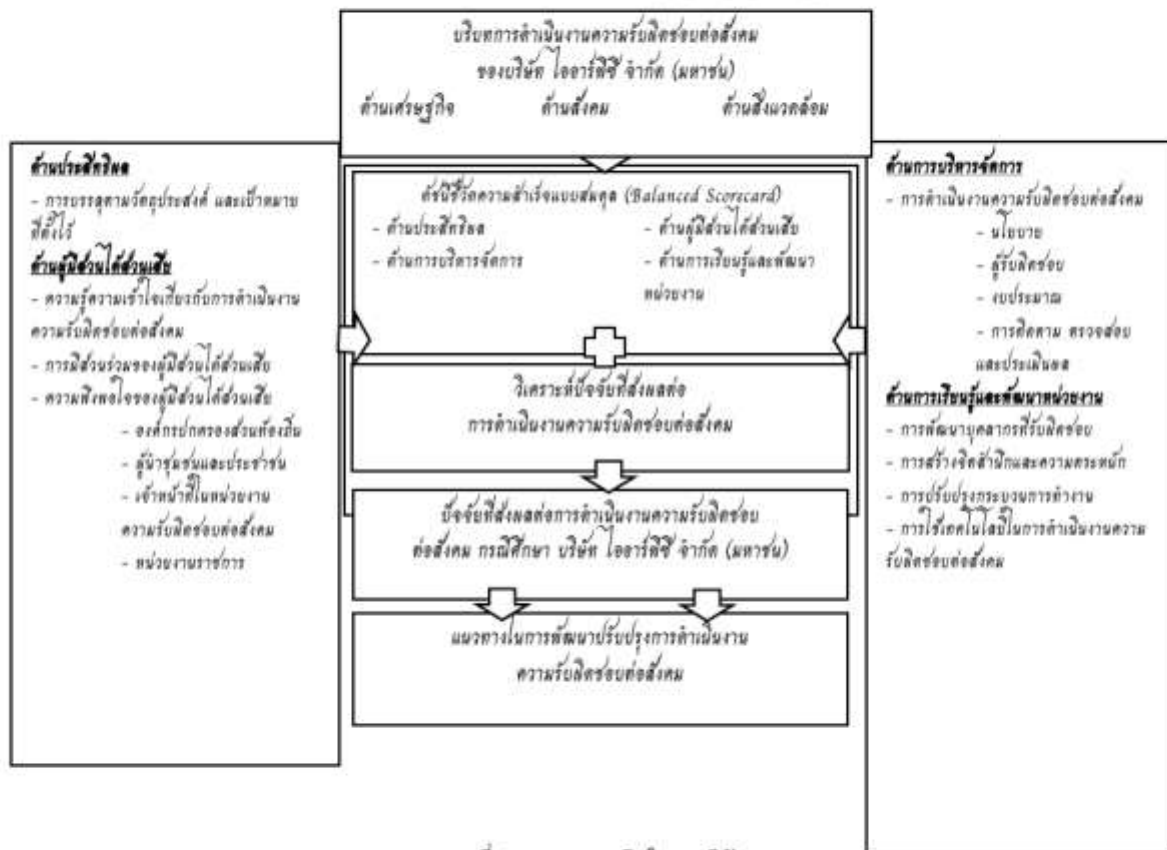
ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์โดยมีแนวคิดทฤษฎีที่ได้บทวนมาเป็นฐานในการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำเสนอแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมดังนี้

1. บริบทและการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท โออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)

2. การวิเคราะห์และเสนอแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้เป็นการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างเหมาะสม โดยใช้หลักการของดัชนีชี้วัดความสำเร็จแบบสมดุล (Balanced Scorecard) ใน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการเรียนรู้และพัฒนาหน่วยงาน และด้านประสิทธิภาพ

แนวทางการประเมินและการกำหนดกลยุทธ์แบบ Balanced Scorecard นี้ได้มีการนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในภาคธุรกิจ ขณะที่ภาครัฐได้นำเทคนิค Balanced Scorecard มาประยุกต์ใน

การประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยราชการทั้งประเทศ โดยได้ปรับประเด็นในการวัดให้เหมาะสมกับงานราชการมากขึ้น โดยสำนักงาน กพร. ได้กำหนดมิติในการติดตามประเมินผลการบริหารภาครัฐใน 4 มิติ ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพ 2) ประสิทธิภาพ 3) คุณภาพการให้บริการ 4) การพัฒนาองค์กร ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ได้ประยุกต์หลักการ 4 ด้านของ Balanced Scorecard มาใช้ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม กรณีศึกษา : บริษัท โออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) โดยได้ปรับชื่อหลักการทั้ง 4 ด้านได้แก่ ปรับมิติด้านการเงินเป็น “ประสิทธิภาพ” ด้านลูกค้าเป็น “ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” ด้านกระบวนการภายในเป็น “การบริหารจัดการ” และด้านการเรียนรู้และพัฒนาเป็น “การเรียนรู้และพัฒนาหน่วยงาน” เพื่อให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย และให้มีความสอดคล้องกับบริษัท โออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) ซึ่งมีการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยตรง และได้ประยุกต์หลักการของดัชนีชี้วัดความสำเร็จแบบสมดุล (Balanced Scorecard) ตามทฤษฎีของ David Norton and Robert Kaplan (1996 อ้างถึงในจำลอง โพธิ์บุญ, 2554) เป็นกรอบแนวคิดแสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม: กรณีศึกษา บริษัท โออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)

สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม: กรณีศึกษา บริษัท โออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) โดยใช้เทคนิค Balanced Scorecard ทั้ง 4 มิติ พบว่า

1) ด้านการบริหารจัดการ จากการศึกษาพบว่า

ด้านนโยบายบริษัท ได้มีการกำหนดนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมที่ชัดเจน โดยจัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มีการลงนามโดยกรรมการผู้จัดการใหญ่ มีการประชาสัมพันธ์ให้กับพนักงาน รับทราบและเผยแพร่ต่อสาธารณชน ซึ่งแสดงให้เห็นเจตนารมณ์ที่จะดำเนินธุรกิจให้เจริญเติบโตบนพื้นฐานของธรรมาภิบาลและการดูแลรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน รวมทั้งคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มเป็นสำคัญ โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “บริษัทตั้งเป้าหมายว่าจะเป็นอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ หรือ Eco Industrial เขาก็ต้องมีนโยบายเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคม”

ด้านบุคลากร พบว่าบุคลากรในหน่วยงานมีความรู้ความสามารถในหน้าที่เป็นอย่างดี โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “ก็ชัดเจนนะ มาให้ความรู้เท่าที่ฟังคนในบริษัท ก็จะมาพูดถึงว่าโรงงานจะขึ้น เขาก็มาชี้แจงทางคณะกรรมการหมู่บ้าน มาบรรยายให้ความรู้ชาวบ้าน”

ด้านงบประมาณ พบว่าบริษัท มีการกำหนดงบประมาณในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อใช้ในการสนับสนุนแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “มีการทำหนังสือขอบริษัทฯ ก็ให้ทั้งเงิน ทั้งน้ำดื่ม คือติดต่อพนักงานมวลชนสัมพันธ์แล้วเขาประสานงานให้”

ด้านการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล พบว่าบริษัท มีการติดตามความก้าวหน้าและการประเมินผลความสำเร็จที่ได้จากการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม มีการใช้แบบสอบถามเพื่อวัดความคิดเห็นและความพึงพอใจหลังจบกิจกรรมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “เคยการจัดงานร่วมกันบริษัท พอหลังเสร็จงานเขาก็จะทำแบบสอบถามมา”

2) ด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากการศึกษาพบว่า

ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย บริษัทฯ มีกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีความหลากหลายในรูปแบบและมีความเหมาะสม โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “มีประเพณีประจำปีและเทศกาลสำคัญ บริษัทก็จะส่งของขวัญของมาร่วมแล้วเขาก็จะมีงบประมาณสนับสนุนบ้างในบางส่วน”

ด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่าบริษัทฯ มีการสื่อสารกับชุมชนแบบ 2 ทาง ทั้งการให้ข้อมูลข่าวสารและ

การรับข้อมูลข่าวสารหรือการร้องเรียนจากชุมชน โดยการเปิดช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับคนในชุมชน โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “ความพึงพอใจก็โอเค เขาทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ คือมันไม่ใช่ว่าทำแค่กระแส สักพักเดียวก็เลิก”

3) ปัจจัยด้านการเรียนรู้และพัฒนาหน่วยงาน จากการศึกษาพบว่า

ด้านการสร้างจิตสำนึกและความตระหนัก พบว่า กิจกรรมการปลูกต้นไม้ที่บริษัทฯ จัดขึ้นเป็นการปลูกต้นไม้ใหม่ แต่ไม่ได้มีการชักชวนให้ผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมไปปลูกซ่อมหรือปลูกแก้ต้นไม้ที่เคยปลูกไว้แล้ว จึงไม่ส่งผลการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “เขาขอความร่วมมือจากชุมชนเข้าไปร่วมปลูก แล้วก็ให้ชุมชนหาต้นไม้เอาไปให้ไปขายให้เขา เพราะมีโครงการรื้อสีเขียวทำเป็นแนวกันชน”

ด้านการปรับปรุงกระบวนการทำงาน พบว่า ยังมีข้อร้องเรียนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินงานของบริษัทฯ โดยควรมีการพิจารณากิจกรรมที่ยังมีข้อร้องเรียนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก่อนเป็นลำดับต้นๆ โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “ประชาชนบางส่วนก็ยังอยากได้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องข้อเท็จจริง การให้ข้อมูลควรจะลึกกว่านี้ ประชาชนก็ยังไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจน”

ด้านการใช้เทคโนโลยีในการดำเนินงาน พบว่า โรงงานอุตสาหกรรมในเครือบริษัทฯ มีการปรับปรุงกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทำให้สิ่งแวดล้อมในพื้นที่รอบเขตประกอบการดีขึ้น โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “ที่ชัดเจนคือเรื่องของโรงไฟฟ้า แต่เดิมใช้น้ำมันเตา ตอนนี้เขาก็เปลี่ยนเป็น NGV”

4) ปัจจัยด้านประสิทธิภาพ จากการศึกษาพบว่า

การบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

ด้านความครอบคลุมกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมที่บริษัทฯ ดำเนินงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ มีความครอบคลุมกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแล้ว โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “ในส่วนของ CSR บริษัทเขาทำได้ดีแล้ว เพียงแต่อาจขอให้เพิ่มความต่อเนื่องจริงๆ ไม่หยุด”

ด้านประโยชน์ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับจากการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่กล่าวว่า ได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทฯ จริง โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “ถึงหน้าเทศกาลบริษัทก็เอาเงินมาสนับสนุนหมู่บ้าน สนับสนุนประเพณี กิจกรรมภายในชุมชน ทุนการศึกษาเด็กเขาก็ให้ หรืออย่างมีเรื่องร้องเรียนถ้ามีเรื่องร้องเรียนก็ให้โทรเข้าไปบริษัทได้”

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับบริษัทฯ พบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้าร่วมกิจกรรมได้กล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับบริษัทฯ เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น เนื่องจากเห็นว่าการทำกิจกรรมร่วมกับบริษัทฯ แสดงถึงความต้องการที่จะมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจริง โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “มีความรู้สึกดีขึ้นมากทีเดียว บริษัทลงมาพูดคุยกับทางชุมชนก็จะได้รับความต้องการ ความเดือดร้อน ว่าขณะนี้ชุมชนมีความต้องการอะไร จะต้องให้สนับสนุนด้านไหน”

จากการศึกษาในครั้งนี้สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท โออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เนื่องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่กล่าวว่าการที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกับบริษัทฯ นั้น ช่วยส่งเสริมให้เกิดเป็นความรู้สึกที่ดีร่วมกัน แสดงถึงเจตนารมณ์ของบริษัทฯ ที่มีความตั้งใจที่จะทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและบริษัทฯ เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท โออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)

ด้านการบริหารจัดการ พบว่า มีโรงงานในเขตประกอบการ IRPC หลายโรงงาน แต่มีพื้นที่ดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมเพียงพื้นที่เดียว ซึ่งพบว่าอาจจะมีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอกับการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทฯ

ด้านการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า มีผู้เข้าร่วมประชุมบางท่านไม่เข้าใจคำศัพท์จากโรงงาน เนื่องจากบริษัทฯ อาจมีการอธิบายถึงการดำเนินงานแล้วมีคำศัพท์เกี่ยวกับทางเทคนิคมากเกินไป

ด้านกฎระเบียบข้อบังคับ พบว่า มีชุมชนที่ได้รับผลกระทบทางกลิ่นจากการดำเนินงานของโรงงานอุตสาหกรรมจากบริษัทฯ แต่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาจากบริษัทฯ ซึ่งอาจทำให้ชุมชนเกิดความไม่พึงพอใจในการดำเนินงานของบริษัทฯ ได้

สรุปและอภิปรายผล

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม : กรณีศึกษา บริษัท โออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)

ด้านการบริหารจัดการ

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทฯ ในด้านการบริหารจัดการได้ศึกษาทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ นโยบาย แผนงาน บุคลากร งบประมาณ และการติดตามตรวจสอบและประเมินผล ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ในด้านการบริหารจัดการของบริษัทฯ นั้น พบว่าบริษัทฯ มีระบบบริหารจัดการอย่างชัดเจน โดยทางบริษัทฯ ได้กำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน ในส่วนของบุคลากร พบว่า

บริษัทฯ มีจำนวนบุคลากรเพียงพอเหมาะสม และมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ ในส่วนของงบประมาณ โดยส่วนใหญ่มีการจัดสรรไว้สนับสนุนการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมแล้ว

นอกจากนี้บริษัทฯ ยังมีการติดตามตรวจสอบและประเมินผลหลังการจัดกิจกรรมการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของจุฬารัตน์ หงษ์จินดา (2557) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม (ISO 14001): กรณีศึกษา บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) พบว่า บริษัทฯ มีการกำหนดโครงสร้างหน้าที่และความรับผิดชอบ มีการจัดทำนโยบาย แผนงาน จัดสรรงบประมาณ และมีการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน

ด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทฯ ในด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ศึกษาทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากรในหน่วยงานความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น ในทุกโครงการของบริษัทฯ จะมีผู้รับผิดชอบและใช้โครงการเป็นตัวขับเคลื่อน ทำให้ผู้รับผิดชอบจะต้องทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุด ซึ่งทางบริษัทฯ จะมีหลักสูตรอบรมพัฒนาบุคลากรของแต่ละหน่วยงานอยู่แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเอกสิทธิ์ ธนเจริญพิศาล (2555) ได้ศึกษาเรื่องความตระหนักและการยอมรับการนำระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (ISO 14001) มาใช้ในองค์กรภาครัฐ: ศึกษากรณีสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมมี 2 ปัจจัยคือ การฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม และความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม

ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นการดำเนินงานที่รับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายกลุ่ม การเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ได้เข้าร่วมกิจกรรมกับบริษัทฯ ส่งผลให้เกิดความรู้สึกที่ดีระหว่างชุมชนกับบริษัทฯ ซึ่งสอดคล้องกับ จุฬารัตน์ หงษ์จินดา (2555) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถช่วยให้การตัดสินใจนั้นประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับ

นอกจากนี้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ ต่างมีความพึงพอใจในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทฯ จึงเป็นส่วนที่ทำให้การดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมประสบความสำเร็จ

ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วรภูมิ โรจน์อุณวงศ์ (2548) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองมาบตาพุด พบว่า ด้านประชากรและกลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในการดำเนินโครงการ

ด้านการเรียนรู้และพัฒนาหน่วยงาน

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทฯ ในด้านการเรียนรู้และพัฒนาหน่วยงานศึกษาทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกและความตระหนัก การปรับปรุงกระบวนการทำงาน การใช้เทคโนโลยีในการดำเนินงาน ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ในด้านการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักจากการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม ระหว่างบริษัทฯ กับชุมชนรอบเขตประกอบการนั้น ยังไม่สร้างความระลึกถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมได้เท่าที่ควร ซึ่งขัดแย้งกับ วรณธิดา พันธุ์พงศ์ (2553) ได้ศึกษาการศึกษาการจัดการป่าชายเลนของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบางปู อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนต้องควบคู่ไปกับการเพิ่มพื้นที่ป่าชายเลน โดยการปลูกป่าเพิ่มเติมและช่วยกันอนุรักษ์ฟื้นฟู พัฒนาป่าชายเลนอย่างต่อเนื่อง

ส่วนด้านการปรับปรุงกระบวนการทำงานของบริษัทฯ นั้นพบว่า บริษัทฯ มีการสำรวจความคิดเห็นของผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม โดยบริษัทฯ จะเชิญองค์กรกลาง เช่น สถาบันการศึกษา ไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นต่างๆ แล้วนำมาเสนอต่อบริษัทฯ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ในส่วนของการใช้เทคโนโลยีในการดำเนินงานพบว่า บริษัทฯ มีการนำเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตภายในโรงงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของจำลอง โพธิ์ณบุญ (2554) ได้ศึกษาเรื่ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการฝ่าวิกฤตภาวะโลกร้อน: ศึกษากรณีเทศบาลตำบลเมืองแกลง พบว่า มีการพัฒนาบุคลากรทุกระดับ มีการปรับปรุงกระบวนการทำงาน โดยนำระบบ ISO 14001 มาใช้ และมีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสม และราคาไม่แพงมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมลดภาวะโลกร้อน

ด้านประสิทธิผล

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทฯ ในด้านประสิทธิผลได้ศึกษาการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ในภาพรวมของการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทฯ นั้นบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน โดยดูจากการดำเนินงานต่างๆ ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันในการสร้างสรรค์กิจกรรมและสนับสนุนชุมชนรอบเขตประกอบการอย่างต่อเนื่อง มีการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานให้สอดคล้องตามนโยบายด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและ

สิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นลำดับแรก จึงส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับบริษัทฯ มีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วชิรา ยศศรี (2554) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษา โครงการปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติ (บางปู) บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด ผลการศึกษาพบว่า ในด้านประสิทธิผล บรรลุตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายและแผนงานที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาขององค์กร

จากการศึกษาถึงแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทฯ โออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) สามารถแบ่งเป็นรายละเอียดได้ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการ บริษัทฯ ควรมีการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ชัดเจน และรวดเร็ว เนื่องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะได้นำข้อมูลข่าวสารไปบริหารจัดการและมีการประสานงานต่อได้อย่างชัดเจน

ด้านกฎระเบียบข้อบังคับ ควรกำหนดงบประมาณชัดเจนสำหรับชุมชนที่อยู่ในรัศมีมลภาวะที่ปล่อยออกจากโรงงานอุตสาหกรรมของบริษัทฯ เป็นระยะทาง 5 กิโลเมตรตามกฎหมายของกรมโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นเขตพื้นที่เสี่ยงที่อาจได้รับผลกระทบจากมลพิษทางอากาศ

การส่งเสริมอาชีพแก่ชุมชน การส่งเสริมกลุ่มอาชีพในชุมชน โดยเป็นการสนับสนุนให้ชุมชนมีอาชีพที่สามารถผลิตผลิตภัณฑ์ประจำชุมชนออกวางขายสู่ท้องตลาดได้

ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรอื่น

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทฯ โออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมได้ข้อสรุปที่สามารถเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมให้กับองค์กรอื่นที่มีความสนใจให้ประสบความสำเร็จ ดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการ

การกำหนดนโยบายด้านการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ จัดโครงสร้างบุคลากรของหน่วยงานอย่างเพียงพอเหมาะสมต่อการดำเนินงาน และควรมีการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อประเมินผลการดำเนินงานว่าครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือไม่อย่างไร

2) ด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียถือเป็นปัจจัยสำคัญของการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม ที่แสดงออกถึงความจริงใจที่จะมีกิจกรรมร่วมกัน และควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจ อธิบายเกี่ยวกับการดำเนินงานต่างๆ ขององค์กรให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ ได้เข้าใจเพื่อความโปร่งใส

3) ด้านการเรียนรู้และพัฒนาหน่วยงาน

องค์กรควรมีการฝึกอบรมความรู้ด้านการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติแก่บุคลากรในหน่วยงาน ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานในส่วนของการบริหารการผลิตหรือการดำเนินงานขององค์กร ควรมีการนำเทคโนโลยีที่ใหม่และทันสมัยมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

4) ด้านประสิทธิภาพ

องค์กรควรมีการสรุปผลในภาพรวมของการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม ว่าสามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อบกพร่องจากการดำเนินงาน เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อนโยบายมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม: กรณีศึกษา บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) เพียงบริษัทเดียว ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรมีการทำกรณีศึกษาเพื่อเปรียบเทียบกับบริษัทอื่นๆ ที่มีการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ควรมีการศึกษาตัวชี้วัดในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จำลอง โพธิ์บุญ. 2554. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการนำวิกฤตภาวะโลกร้อน: ศึกษากรณีเทศบาลตำบลเมืองแก่ง. **วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม**. 7(1) : 1-16.
- จุฑารัตน์ ชมพันธุ์. 2555. การวิเคราะห์หลัก “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ใน “The Public Participation Handbook: Making Better Decisions through Citizen Involvement” ในบริบทประเทศไทย. **วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม**. 8(1): 123-141.
- จุฑารัตน์ หงษ์จินดา. 2557. ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการดำเนินงานระบบมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม (ISO 14001): กรณีศึกษา บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน). **วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม**. 10(1) : 77-92.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. 2550. **คอลัมภ์พอเพียงกับชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ.
- วรรณธิดา พันธุ์พงศ์. 2553. การศึกษาการจัดการป่าชายเลนของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบางปู อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ. สารนิพนธ์ คณะวิทยาศาสตร์การปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น. วิชาวนศ. 2554. การประเมินผลการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษา โครงการปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติ (บางปู) บริษัท ไทยด้ามอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด. วิชาการค้นคว้าอิสระ คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วรวิมล ไรจน์อุ้นวงศ์. 2548. การประเมินผลยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองมาบตาพุด. สารนิพนธ์ คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เอกลักษณ์ ธนเจริญไพศาล. 2555. ความตระหนักและการยอมรับการนำระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (ISO 14001) มาใช้ในองค์กรภาครัฐ: ศึกษากรณีสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พัฒนาการของฐานะยุทธศาสตร์ในสังคมไทย : มองผ่านการตีความตัวบทสามก๊ก The Development of the Strategy in the Thai Society: Interpreting “The Three Kingdoms” Text

ชวงค์ อุบลี

หลักสูตรรัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การศึกษา “พัฒนาการของฐานะยุทธศาสตร์ในสังคมไทย: มองผ่านการตีความตัวบทสามก๊ก” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของยุทธศาสตร์ในสังคมไทยผ่านการตีความตัวบทสามก๊กเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้รูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) บนฐานวิธีวิทยาการแสวงหาความรู้แนววิภาษวิธี (Dialectic) เก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) การศึกษาเอกสาร ประกอบด้วย (1) ตัวบทสามก๊กในรูปแบบต่างๆ ประกอบด้วย ตัวบทที่เป็นเอกสาร เช่น วรรณกรรมสามก๊ก ฉบับมาตรฐานและฉบับเรื่องเล่า ตัวบทที่เป็นภาพยนตร์ (2) เอกสารที่เป็นบริบทของตัวบทสามก๊ก และ 2) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-dept Interview) โดยใช้แนวสัมภาษณ์เจาะลึกและกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informants) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับตัวบทสามก๊กในประเทศไทย ประกอบด้วย กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มนักบริหาร และกลุ่มบุคคลทั่วไปที่สนใจ สามก๊ก การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การตีความที่เน้นบริบท (Content) เชิงประวัติศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่าพัฒนาการของยุทธศาสตร์ในสังคมไทยผ่านการตีความตัวบทสามก๊ก สามารถแบ่งพัฒนาการออกเป็น 3 ช่วงคือ 1) ยุทธศาสตร์ในฐานะเครื่องมือทางการทหาร 2) ยุทธศาสตร์ในช่วงเปลี่ยนผ่าน และ 3) ยุทธศาสตร์ในฐานะเครื่องมือทางการบริหาร

คำสำคัญ : พัฒนาการของยุทธศาสตร์, การตีความ, ตัวบทสามก๊ก

Abstract

The research was to study the development of the strategy in Thai society through “The Three Kingdoms”. The content and dialectic analysis based on the qualitative research was the research methodology. The data were collected from 1) the paper with the standardized version, the narrated version, and the film version; in addition to the paper with the literature context, (2) In-depth interview with key informants including scholars, administrators, and people interested in the literature. The data analysis was the historical content interpretation. The findings were The development of the strategy in Thai society: interpreting “The Three Kingdoms” text was divided into 3 phases 1) the strategy for military 2) the strategy during the transition time and 3) the strategy for administration

Keywords : Development of strategic, Interpreting, The Three Kingdoms text

บทนำ

วรรณกรรมของประเทศจีนเรื่องหนึ่งที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ และเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางทั้งในตะวันตกและโลกตะวันออกก็คือ วรรณกรรมเรื่องสามก๊ก สามก๊กได้รับการจัดให้เป็นวรรณกรรมชิ้นสำคัญของโลก เนื่องจากได้มีการนำไปแปลเป็นภาษาต่างๆ มากมาย อาทิ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเกาหลี ภาษาสเปน ภาษาฝรั่งเศส ภาษาอังกฤษ รวมทั้งมีการตีพิมพ์อย่างแพร่หลาย มียอดพิมพ์มากที่สุดเล่มหนึ่งของโลก รองแต่เพียงคัมภีร์ไบเบิล และตำราพิชัยสงครามของซุนวูเท่านั้น (เรื่อง วิทยาคม, 2556 : 2)

บทบาทวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทยไม่ได้เพิ่งเกิดขึ้น แต่วรรณกรรมสามก๊กมีบทบาทต่อสังคมไทย เนื่องจากได้มีการนำเข้าวรรณกรรมสามก๊ก และแปลวรรณกรรมสามก๊กจากหนังสือพงศาวดารจีนมาเป็นภาษาไทยตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์ สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ที่ทรงมอบให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นผู้อำนวยการแปลเรื่องสามก๊กขึ้นเป็นครั้งแรก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อไว้ใช้ประโยชน์เกี่ยวกับราชการบ้านเมือง โดยเฉพาะในด้านการเมืองการปกครองและการทหาร หลังจากนั้นยังได้มีการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มครั้งแรกในรัชสมัยของรัชกาลที่ 4 เมื่อ พ.ศ. 2408 โดยโรงพิมพ์ของหมอบรัดเลย์ และรัชกาลที่ 4 ได้ทรงรับซื้อหนังสือเพื่อพระราชทานให้กับพระราชโอรสและพระราชธิดา รวมถึงข้าราชการบริพารและผู้ใกล้ชิด การกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ในยุคนั้นได้ทรงให้ความสำคัญกับการศึกษาวรรณกรรมสามก๊ก (กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2547 : คำนำ)

ตัวบทสามก๊กที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่สามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ๆ คือ หนังสือแปลสามก๊กฉบับมาตรฐาน และหนังสือสามก๊กฉบับที่เป็นการเล่าเรื่องราวสามก๊ก

รูปแบบแรก คือ หนังสือแปลสามก๊กฉบับมาตรฐานเป็นการแปลจากต้นฉบับภาษาจีน โดยไม่ได้มีการสอดแทรกความคิดเห็นของผู้แปล เท่าที่ผ่านมามีการแปลอยู่ด้วยกัน 3 ฉบับหลัก คือ สามก๊ก ฉบับแปลโดย เจ้าพระยาพระคลัง (หน) สามก๊ก ฉบับแปลใหม่ ของวรรณไว พัดไธย และสามก๊กฉบับสมบูรณ์พร้อมคำวิจารณ์ แปลโดยวิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์

รูปแบบที่สอง คือ หนังสือสามก๊กที่เป็นการเล่าเรื่องราวสามก๊ก หนังสือสามก๊กประเภทนี้ผู้แต่งจะเน้นเป็นเล่าเรื่องในมุมมองต่างๆ โดยใส่ความคิดเห็น การวิเคราะห์ หลังจากที่ได้ได้อ่านสามก๊กฉบับมาตรฐานมาแล้ว หนังสือสามก๊กแปลประเภทนี้มีเป็นจำนวนมาก เช่น สามก๊กฉบับฉันทนา แต่งโดยยาขอบ, สามก๊ก ฉบับนายทุน แต่งโดยศุภฤทธิ ปราโมช, สามก๊กฉบับคนขายชาติ แต่งโดยเรือง วิทยาคม, งานเขียนต่างๆ เกี่ยวกับสามก๊ก แต่งโดยเปี่ยมศักดิ์ คุณาการประทีป, สามก๊กฉบับนักบริหาร แต่งโดยเจริญ วรรณะสิน เป็นต้น

หากกล่าวถึงฐานะของตัวบทสามก๊กในสังคมไทยนับตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบันนั้น เราจะพบว่าฐานะของตัวบทสามก๊กมีการนิยามในประเทศไทยที่แตกต่างกันในแง่ของฐานะ และรูปแบบของสามก๊ก ที่อยู่ภายใต้ 2 ช่วงเวลาที่สำคัญ คือ

ช่วงแรก สมัยต้นรัตนโกสินทร์จนถึงการกำหนดนโยบายการเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า จะพบว่ามีวรรณกรรมสามก๊ก และการศึกษาสามก๊กในสังคมไทยในฐานะที่เป็นตำราพิชัยสงครามของชนชั้นนำภาครัฐ นำมาใช้เพื่อเป็นทฤษฎียุทธศาสตร์ทางการทหาร และถ้าพิจารณาในเชิงตัวบทสามก๊ก ก็จะพบว่าการแปลสามก๊กในช่วงแรกจะอยู่ในรูปแบบของตัวบทเชิงเอกสารเพียงอย่างเดียว และตัวบทเชิงเอกสารดังกล่าวจะพบว่าตัวบทสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ถือว่าเป็นฉบับมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับจากผู้รู้ และเป็นที่ยอมรับแพร่หลายในสังคมไทยมากที่สุด (ถาวร ลิกขโกศล, 2555)

ช่วงที่สองหลังจากการกำหนดนโยบาย “การเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า” ในสมัยรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ จนถึงปัจจุบัน ภายใต้บริบทของนโยบายดังกล่าวได้มีการผลิตตัวบทที่หลากหลายขึ้น เช่น ตัวบทสามก๊กในรูปแบบภาพยนตร์ของบริษัทมีเดียสโอฟมีเดีย ซึ่งได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในเวลาต่อมา ภาพยนตร์สามก๊กได้นำไปสู่การนิยามวรรณกรรมสามก๊กอีกฐานะหนึ่งที่แตกต่างกันไปจากในช่วงแรก คือ การนิยามสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารของภาคธุรกิจเอกชน จะเห็นตัวอย่างได้จากการแปรรูปภาพยนตร์ของบริษัทมีเดียสโอฟ มีเดีย จำกัด มาเป็นภาพยนตร์สามก๊ก ฉบับนักบริหาร หรือในช่วงปี 2535 ที่หนังสือพิมพ์รายใหญ่ๆ ทั้งหมดต่างเปิดคอลัมน์สามก๊กขึ้น โดยเป็นการนำนิยายเรื่องนี้ (Romance) มาใช้เขียนแนะนำผู้คนเป็นนักธุรกิจ ถึงวิธีการสู่ความสำเร็จและความร่ำรวยมากขึ้น (เกรก เจเรย์โนลด์ส, 2550 : 236) นอกจากนี้สามก๊กในช่วงนี้ยังถูกนำมาเขียนด้วยการย่อเนื้อหากจากสามก๊กในช่วงแรก ทำให้สามก๊กถูกนำมาเขียนใหม่ในเชิงของการวิเคราะห์เนื้อหา สอดแทรกความคิดเห็นของผู้เขียนลงไปในงานมากขึ้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าในยุคนี้สามก๊กถูกเปลี่ยนฐานะจากยุทธศาสตร์ทางการทหารเดิม มาสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหารในภาคธุรกิจเอกชน และสามก๊กยังมีการแปรรูปงานออกมาในรูปแบบที่หลากหลายขึ้น เช่น ภาพยนตร์ หนังสือประเภท How to เพื่อกระตุ้น เป็นต้น

ในทางวิชาการจะพบว่า “ยุทธศาสตร์” เป็นศัพท์ที่ใช้ในทางการทหาร มีความหมายเกี่ยวกับการนำกองทัพ หรือวิธีการที่จะเอาชนะศัตรูในการศึกสงคราม คำว่า “ยุทธศาสตร์” นั้นมีรากฐานคำศัพท์มาจากภาษากรีกที่ว่า “Strategos” สำหรับภาษาอังกฤษใช้คำว่า Strategy (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, 2540 : 68) ยุทธศาสตร์ถูกนำมาใช้ในความหมายของการใช้กำลัง การเอาชนะฝ่ายตรงข้าม และการสร้างระบบที่เป็นหนึ่งเดียวในการปกครอง รวมทั้งได้นำมาใช้ในการทำสงคราม ทางทหารยุทธศาสตร์ถูกนำมาใช้ในกองทัพ

จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเป้าหมายการรบ การควบคุมพื้นที่สำคัญการรบ การบริหารจัดการทรัพยากร การหลีกเลี่ยงเข้าโจมตีในเวลาที่เหมาะสมได้เปรียบ การสร้างกลอุบายล่อลวงให้ข้าศึกเข้าใจผิด การระดมสรรพกำลัง การใช้ความได้เปรียบในแง่มุมต่างๆ เช่น ภูมิประเทศ กำลังพล การสร้างระบบการบังคับบัญชาควบคุม การหาข้อมูลของฝ่ายข้าศึก และการวางแผนเข้าตี เป็นต้น

ภายหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง แนวคิดในการเอาชนะทางทหารของกองทัพได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากระบบโลกได้เปลี่ยนไปจากที่เคยต่อสู้แย่งชิงความเป็นมหาอำนาจด้วยการสู้รบมาสู่การต่อสู้ในทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะในช่วงหลังศตวรรษที่ 19 เรื่อยมาส่งผลให้แนวคิดทางยุทธศาสตร์ถูกปรับเปลี่ยนและนำมาใช้ในเชิงของการเอาชนะคู่แข่งขึ้นทางการค้า และวงการธุรกิจอย่างชัดเจนขึ้นการใช้คำว่ายุทธศาสตร์มักจะแสดงถึงนัยว่า เป็นการปฏิบัติการทุกวิถีทางเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนด คำว่า “ยุทธศาสตร์” จึงเป็นคำที่มีความหมายแห่งการปลุกเร้าอารมณ์ความรู้สึกเพื่อให้สมาชิกในองค์กรเกิดความมั่นใจต่อการต่อสู้แข่งขันที่จะเกิดขึ้นในโลกธุรกิจ สำหรับการปรับเปลี่ยนการนำแนวคิดทางยุทธศาสตร์มาสู่ภาคธุรกิจเอกชนนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากความต้องการในการก้าวขึ้นเป็นผู้นำรวมทั้งความต้องการประสบความสำเร็จทางธุรกิจ รวมทั้งเหตุผลอื่นๆ เช่น จำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น รายได้ที่เกิดจากองค์กรธุรกิจ เทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมไปถึงความต้องการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เป็นต้น (พิชาย รัตนดิถ ฌ ภูเกศ, 2552 : 102)

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคมการนิยามความหมาย ฐานะ และเป้าหมายของ “ยุทธศาสตร์” ของสังคมไทยมีความเปลี่ยนแปลงไปพร้อมๆ กับการตีความด้วยทสามก๊กในสังคมไทย ทำให้สามก๊กมีบทบาทในการอธิบายการเปลี่ยนฐานะของยุทธศาสตร์จากการทหารสู่การบริหารได้อย่างน่าสนใจ จากพลวัตการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์เชิงโครงสร้างของสังคม และการตีความด้วยทสามก๊กของสังคมไทยดังกล่าว จึงเป็นปรากฏการณ์ที่สอดคล้องกันในการที่จะช่วยอธิบายพัฒนาการของ “ยุทธศาสตร์” ซึ่งเป็นที่มาของการศึกษาพัฒนาการของคำว่า “ยุทธศาสตร์” ผ่านการศึกษาการตีความด้วยทสามก๊กของสังคมไทยว่ามีความเป็นมาอย่างไร และมีปรากฏการณ์อะไรทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคือคำว่า “ยุทธศาสตร์” ในสังคมไทย ด้วยการมองผ่านปรากฏการณ์เชิงโครงสร้างทางสังคมและการตีความด้วยทสามก๊กในสังคมไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาพัฒนาการของฐานะยุทธศาสตร์ในสังคมไทยผ่านการตีความด้วยทสามก๊กภายใต้สถานการณ์เชิงโครงสร้างของสังคมยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้รูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) บนฐานวิธีวิทยาการแสวงหาความรู้แนววิภาษวิธี (Dialectic) (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2555 : 58-60) เก็บรวบรวมข้อมูลจาก

1) การศึกษาเอกสาร ประกอบด้วย (1) เอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ ตัวบทสามก๊กในรูปแบบต่างๆ ประกอบด้วย ตัวบทที่เป็นเอกสาร เช่น วรรณกรรมสามก๊ก ฉบับมาตรฐานและฉบับเรื่องเล่า ตัวบทที่เป็นภาพยนตร์ และเอกสารที่เป็นบริบทของตัวบทสามก๊ก (2) เอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ งานวิจัยเกี่ยวกับสามก๊กทางการบริหาร และงานวิจัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย และประวัติสามก๊ก

2) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-dept interview) โดยใช้แนวสัมภาษณ์เจาะลึกและกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informants) เป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับตัวบทสามก๊กในประเทศไทย ประกอบด้วย กลุ่มนักวิชาการจำนวน 3 คน กลุ่มนักบริหาร จำนวน 2 คน และกลุ่มบุคคลทั่วไปที่สนใจสามก๊ก จำนวน 2 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การตีความที่เน้นบริบท (Content) เชิงประวัติศาสตร์ โดยนำข้อมูลจากการรวบรวมเอกสาร และการสัมภาษณ์ มาเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลกับแนวคิดทฤษฎีที่ได้ศึกษาโดยใช้ฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 1) การจัดหมวดหมู่ของข้อมูลให้เป็นระบบ การจัดข้อมูลให้เป็นระบบเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis or Taxonomy Analysis) หรือการแบ่งช่วงทางประวัติศาสตร์ (Periodization) 2) การวิเคราะห์กระบวนการ (Processual Analysis) เป็นการจำแนกกิจกรรมที่ต่อเนื่องตามลำดับเวลา เช่น การวิเคราะห์ตารางลำดับเวลา (Time-Ordered Matrix) ในเชิงคุณภาพ เป็นต้น

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “พัฒนาการของฐานะยุทธศาสตร์ในสังคมไทย: มองผ่านการตีความด้วยทสามก๊ก” มีผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ พบว่า พัฒนาการของยุทธศาสตร์ในสังคมไทยจากการตีความด้วยทสามก๊ก นับตั้งแต่มีการนำเข้าวรรณกรรมแปลสามก๊กในช่วงต้นรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งฐานะออกเป็น 3 ยุคด้วยกันคือ

1. ยุคที่ยุทธศาสตร์มีฐานะเป็นเครื่องมือทางการทหาร ยุทธศาสตร์ในฐานะเครื่องมือทางการทหารในช่วงยุคแรกมีจุดเริ่มต้นมาจากการตีความสามก๊กในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น รัชสมัยของสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ที่ทรงรับสั่งให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นผู้ดำเนินการแปลสามก๊กจากพงศาวดารจีน โดยมีวัตถุประสงค์ในการแปลเพื่อใช้ประโยชน์ทางการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน ท่ามกลางสภาพความ

หน่วยทางการเมืองในขณะนั้น รวมทั้งปัญหาการทำสงครามติดพันกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้สามก๊กมีบทบาทหลักในฐานะตำรายุทธศาสตร์ทางการทหารที่ใช้ศึกษากันในกลุ่มขุนนางข้าราชการในราชสำนัก นอกจากนี้พบว่าสามก๊กยังมีบทบาทรองคือมีฐานะเป็นเครื่องมือในการกล่อมเกล้า หลอกล่อมความคิดจิตใจของคนในราชสำนักในขณะนั้นให้เป็นปึกแผ่น เนื่องจากเป็นช่วงเริ่มแรกของการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี (สมบัติ จันทรวงศ์, 2547 : 477)

ยุคต้นรัตนโกสินทร์กลุ่มชนชั้นนำจะเป็นกลุ่มที่มีบทบาทที่สำคัญในการควบคุมระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม พร้อมไปกับการที่จะต้องดูแลปกครองบ้านเมืองให้สงบเรียบร้อย ดังนั้นบทบาทหนึ่งที่สำคัญที่ชนชั้นนำต้องเผชิญ คือ หน้าที่ในการป้องกันการรุกรานจากประเทศต่างๆ ขณะที่ยุคต้นรัตนโกสินทร์ต้องเผชิญกับการรุกรานของประเทศต่างๆ อย่างเช่น ประเทศพม่า ทำให้ชนชั้นนำต้องหาวิธีการในการต่อสู้ ป้องกันการรุกราน ด้วยวิธีการที่นิยมใช้กันสำหรับการสู้รบกันในทางการทหารตาม “ตำราพิชัยสงคราม” ตำราพิชัยสงครามจึงถือเป็นคู่มือ หรือหลักวิชาทางการทหารที่นำมาใช้ในการต่อสู้ทางการทหารในอดีต

อดีตการศึกษาหลักวิชาทางการทหาร หรือ ตำราพิชัยสงคราม นั้นจะศึกษากันในกลุ่มชนชั้นนำเนื่องจากเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการทำสงคราม ตำราพิชัยสงครามช่วงต้นรัตนโกสินทร์บางส่วนมีการนำหลักมาจากวรรณกรรมสามก๊กมาใช้เป็นตำราพิชัยสงคราม ดังที่ปรากฏในเนื้อหาของบทละครนอกเรื่อง คาวี ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ทรงพระราชนิพนธ์ ไว้ดังนี้ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2547 : 28 - 31)

เมื่อนั้น

ไวทัทหุนหันไม่ทันตรึก
อวดรู้หลักอีก
ข้าเคยพบรบศึกมาหลายยก
จะเข้าออกยกย้อนผ่านปราน
เล่ห์กลเราน้อยยั่ววิตก
ทั้งพิชัยสงครามสามก๊ก
ได้เรียนไว้ในเอกสารพิสดาย
ยกกลับไปทูลพระเจ้าป้า
ว่าเรารับอาสาไม่ขัดข้อง
คำวันนี้คอยกันเป็นวันนัด
จะเข้าไปจับมัดเอาตัวมา

จากสถานการณ์ของกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่ต้องต่อสู้การรุกรานของประเทศพม่า ทำให้สามก๊กในช่วงยุคต้นรัตนโกสินทร์มีความสำคัญในฐานะตำราพิชัยสงคราม เนื่องมาจากการทำศึกสงครามในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นก่อนการปฏิรูปกองทัพในสมัย

รัชกาลที่ 5 นั้น บทบาทสำคัญในการทำศึกจะขึ้นอยู่กับผู้นำทัพ หรือพระมหากษัตริย์ กล่าวคือ ผู้นำทัพหรือพระมหากษัตริย์จะเป็นผู้ควบคุมสั่งการสูงสุด ดังนั้นผู้นำทัพหรือกษัตริย์ในอดีตจึงจำเป็นต้องมีความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว รอบรู้ยุทธศาสตร์ และตำราพิชัยสงครามเป็นอย่างดี หากยุคสมัยใดที่ผู้นำทัพมีความเข้มแข็งประเทศก็จะปราศจากการถูกรุกราน จึงเป็นที่มาของการที่มีการแปลสามก๊กเพื่อเผยแพร่ และศึกษากันในกลุ่มชนชั้นนำในช่วงนั้น

หลักฐานการนำกลยุทธ์จากวรรณกรรมเรื่องสามก๊กมาใช้ในทางการทหารจะพบได้จากตอนหนึ่งในคำนำของกรมศิลปากร ในวันที่ 31 ตุลาคม 2515 ความปรากฏว่า (สมบัติ จันทรวงศ์, 2547 : 454)

“เคยฟังเล่ากันมาว่า ท่านผู้ใหญ่แต่ก่อนนิยมอ่าน สามก๊ก ยิ่งท่านผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับรบทัพจับศึกด้วยแล้ว ว่ากันว่าถือเป็นหนังสือสำคัญเรื่องหนึ่ง ที่จะต้องอ่านและรู้ไว้ เพราะนับถือกันว่า เป็นเรื่องที่ให้ความรู้และแง่คิดในกลยุทธ์และยุทธวิธีต่างๆ ดูเหมือนตอนที่อ่านกันสนุกสนานมากก็จะเห็นเป็นตอนสมู้อึกกับขงเบ้ง ขอนกเล็กก็กัน ที่จิ้งก้นได้มากก็คือ ตอนหนึ่งซึ่งขงเบ้งดลยทัพไม่ทัน จึงใช้กลอุบายเปิดประตูเมืองแล้วแต่งตัวขึ้นไปติดกระຈับป้อนูกกับเด็ก 2 คนบนหอรบ ท้าที่ลวงสมู้อึกให้ดลยทัพ ตรงนี้รู้สึกว่คล้ายกับคราวที่เจ้าพระยาจักรีและเจ้าพระยาสุรสีห์ลวงอะแซหุ่นกี้ เมื่อตั้งรักษามืองพิษณุโลก ในปลาย พ.ศ.2318 สมัยกรุงธนบุรี ด้วยเห็นว่าเหลือกำลังที่จะรักษามืองไว้ คิดจะดลยทัพจากพิษณุโลก จึงได้เอาป้าพาทย์ ขึ้นไปติดตามป้อม ลวงให้ข้าศึกเข้าใจว่า คิดจะต่อสู้อยู่ในเมืองนานวัน แต่แล้วก็ทิ้งมืองตีฝ่าหนีออกไป กลยุทธ์แบบนี้ ถ้าเจ้าพระยาจักรีและเจ้าพระยาสุรสีห์ ไม่เคยทราบเค้าเรื่องตอนสามก๊กตอนขงเบ้งลวงสมู้อึกมาก่อน ก็ต้องหมายความว่า ท่านแม่ทัพทั้ง 3 บังเอิญมามีความคิดตรงกันอย่งน่าประหลาด

หรือจากความตอนหนึ่งในตำนานหนังสือสามก๊กของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ กล่าวไว้ว่า (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2547 : 55)

“เมื่อข้าพเจ้าเป็นนักเรียนนายร้อยทหารมหาดเล็ก ได้เคยเห็นพระสารสาสน์พลชั้น (สมบุรณ์) ซึ่งตำแหน่งอนุศาสนาจารย์กรมทหารมหาดเล็กอยู่ในเวลานั้น พยายามจะแต่งหนังสือสามก๊กใหม่อีกสำนวนหนึ่งจะพบได้ว่าหนังสือสามก๊ก เป็นที่สนใจและใช้เป็นตำราเรียนเนื่องจากอาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนหนังสือให้กับนักเรียนนายร้อยทหารมหาดเล็กมีการศึกษาหนังสือสามก๊ก จนถึงขั้นมีความพยายามจะปรับปรุงหนังสือสามก๊กสำนวนใหม่ขึ้น ”

กล่าวโดยสรุปจะพบว่าตัวบทสามก๊กที่นำเข้ามาในประเทศไทยจากหลักฐานเชื่อได้ว่ามีการแปลสามก๊กในยุคต้นรัตนโกสินทร์ วัตถุประสงค์การแปลเพื่อนำมาใช้เป็นตำราพิชัยสงครามในทางการทหาร ที่จะต้องต่อสู้ป้องกันการรุกรานจาก

ประเทศพม่า เนื่องจากเนื้อหาในวรรณกรรมสามก๊กเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับการสู้รบกลยุทธ์ กลวิธี การเอาชนะกันทางการทหาร จึงจำเป็นที่จะต้องให้กลุ่มชนชั้นนำในขณะนั้นได้ศึกษา เรียนรู้ไว้เพื่อใช้ประโยชน์ด้านการทหาร ในยามที่รัฐต้องเผชิญกับภัยคุกคามความมั่นคงของรัฐจากประเทศต่างๆ

2. ยุคที่ยุทธศาสตร์อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่าน ด้วยทศสามก๊กในช่วงเปลี่ยนผ่านฐานะเกิดขึ้นหลังจากที่สถานการณ์ของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป จากการป้องกันประเทศโดยการสู้รบทางทหารกับประเทศเพื่อนบ้านในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ มาสู่การป้องกันการรุกรานการล่าอาณานิคมจากประเทศตะวันตก รวมทั้งนโยบายการพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัยแบบตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้ฐานะของสามก๊กถูกลดบทบาทจากการมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารโดยถูกแทนที่ด้วยระบบการทหารสมัยใหม่ ส่งผลให้ฐานะด้วยทศสามก๊กในสังคมไทยที่กลายเป็นวรรณกรรมที่มีการศึกษากันในฐานะที่หลากหลายขึ้น เช่น เพื่อความบันเทิง เพื่อเสียดสีการเมือง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการนำออกมาเผยแพร่มายังกลุ่มคนทั่วไปจากที่ศึกษากันเพียงในกลุ่มชนชั้นนำ

การนำสามก๊กออกมาเผยแพร่สู่ประชาชนทั่วไปมากขึ้นกว่าในอดีตที่เป็นเพียงการศึกษากันในกลุ่มราชสำนักเท่านั้น เห็นได้จากหลักฐานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 เป็นต้นมา สามก๊กได้ถูกผลิตซ้ำออกมาในรูปแบบต่างๆ มากมาย ทั้งที่เป็นหนังสือฟ็อกเก็ตบู๊คงานวิจัย และต่อมาการศึกษาสามก๊กในสังคมไทยเริ่มมีการตีความที่แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ เปลี่ยนจากการตีความสามก๊กในฐานะที่เป็นตำรายุทธศาสตร์ที่ใช้ในทางการทหารมาสู่การตีความสามก๊กที่หลากหลาย ขณะทำงานเขียนในเชิงของการตีความสามก๊กในแง่ที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร เช่น ความพยายามนำสามก๊กมาประยุกต์ใช้กับระบบการทหารสมัยใหม่ หรืองานเขียนสามก๊กเกี่ยวกับการทหารโดยตรงไม่ได้รับความนิยมในแง่ที่จะกลับมาเป็นตำรายุทธศาสตร์ทางการทหารเหมือนดังเช่นในยุคต้นรัตนโกสินทร์

การแทนที่ด้วยทศสามก๊กที่เคยมีฐานะเป็นตำราพิชัยสงครามด้วยระบบการจัดกองทัพสมัยใหม่เป็นผลมาจากสถานการณ์ในยุคของการขยายอิทธิพลลัทธิล่าอาณานิคมตะวันตก ได้ส่งผลต่อด้วยทศสามก๊กทำให้ฐานะสามก๊กในมิตินโยบายลดลง เนื่องจากรัฐไทยได้เปลี่ยนรูปแบบการคุมกำลังคนตามแบบระบบไพร่เดิมไปเป็นการควบคุมกำลังคนตามรูปแบบการปกครองของกระทรวงมหาดไทย และควบคุมกำลังคนโดยใช้ระบบการเตรียมทหาร ตามพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448) ภายใต้การจัดองค์กรกองทัพสมัยใหม่ที่มีทหารประจำการและมีเงินเดือนประจำ การปรับปรุงอาวุธยุทโธปกรณ์ การจ้างนายทหารจากต่างชาติ เข้ามารับราชการทหารเพื่อสอนกลยุทธ์ วิชาการทหารแบบตะวันตกให้กับทหารไทย เพื่อให้พร้อมรับกับภัยคุกคามจากชาติตะวันตก

หลังจากมีการนำวิชาการทหารจากตะวันตกเข้ามาแทนที่ตำราพิชัยสงครามสามก๊กในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทำให้สามก๊กถูกลดฐานะลง และมีการกล่าวถึงสามก๊กในแง่มุมใหม่ด้วยการยกย่องให้วรรณกรรมสามก๊กเป็นยอดความเรียงนิทาน ในสมัยรัชกาลที่ 6 ดังปรากฏในความตอนหนึ่งของสมบัติ จันทรวงศ์ (2538 : 5) ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“จนมาถึงในช่วงปี พ.ศ. 2457 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงได้แต่งตั้งคณะกรรมการวรรณคดีสโมสรสำหรับพิจารณาหนังสือไทยที่แต่งดี ควรค่าแก่การยกย่อง ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือ นิยายเรื่องสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ที่ถือเป็นยอดความเรียงเรื่องนิทาน”

สถานการณ์ของด้วยทศสามก๊กหลังจากที่รัฐไทยต้องเผชิญกับการล่าอาณานิคมของจักรวรรดินิยมอังกฤษและฝรั่งเศส ทำให้ไทยต้องหันไปขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา ด้วยการให้สหรัฐอเมริกาเข้ามามีบทบาททางการทหารผ่านการสนับสนุนความรู้วิชาการทหาร และอาวุธยุทโธปกรณ์ภายใต้ข้อตกลงความร่วมมือทางการทหารระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. 2493 ประกอบกับการที่รัฐไทยต้องการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยแบบประเทศตะวันตก ส่งผลต่อแนวทางการดำเนินนโยบายและการพัฒนาประเทศ รวมทั้งทำให้ฐานะของด้วยทศสามก๊กที่เคยเป็นตำรายุทธศาสตร์ทางการทหารถูกลดบทบาทลง

เมื่อสามก๊กไม่มีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร และกลับถูกยกย่องให้เป็นยอดความเรียงเรื่องนิทาน ทำให้สามก๊กที่เคยอ่านกันในหมู่นักชนชั้นนำเพื่อใช้เป็นตำราทางการทหารดังเช่นในอดีตถูกเผยแพร่ไปสู่ประชาชนทั่วไปมากขึ้นด้วยการตอบสนองสังคมในฐานะวรรณกรรมเพื่อความบันเทิงแทนที่ตำราทางการทหาร รวมทั้งการรับรู้ของสังคมในช่วงนี้ส่งผลให้สามก๊กมีฐานะเป็นเครื่องบันเทิงให้กับประชาชนทั่วไป สำหรับบทบาทสามก๊กในฐานะของวรรณกรรมเพื่อความบันเทิง สะท้อนออกมาชัดเจน โดยเฉพาะงานเขียนที่ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการทำให้ด้วยทศสามก๊กเป็นที่นิยมในฐานะเครื่องบันเทิง ก็คือ งานเขียนของยาขอบ หรือโชติ แพร่พันธุ์ โดยใช้ชื่อเรื่อง “สามก๊ก ฉบับวินพก” ที่เป็นงานเขียนที่อ่านง่ายกว่าสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ทำให้งานของยาขอบได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก และมีการพิมพ์ออกมามากมายจนอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน และถือว่าเป็นการเปลี่ยนจากวรรณกรรมราชสำนักมาสู่วรรณกรรมชาวบ้าน ต่อมา ปี พ.ศ. 2492 ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นักการเมืองและนักเขียนชื่อดังได้เขียนหนังสือ “สามก๊กฉบับนายทุน” ขึ้นเพื่อโต้ตอบสามก๊กฉบับวินพกของยาขอบ โดยได้ตีความสามก๊กใหม่ และเขียนในเชิงของการเสียดสีล้อเลียนการเมืองของไทยในขณะนั้น (เกรก เจ เรย์โนลด์ส, 2550 : 257)

นอกจากนี้การที่สหรัฐอเมริกาเข้ามามีบทบาทต่างๆ โดยเฉพาะทางการทหาร ได้มีส่วนสำคัญที่ช่วยให้ไทยไม่ต้องตกอยู่ภายใต้ลัทธิคอมมิวนิสต์ที่กำลังเติบโตโดยเฉพาะในประเทศจีนนับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ภายใต้บริบทเชิงโครงสร้างทางสังคมในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นช่วงที่สหรัฐอเมริกาเข้ามามีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือไทยทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม โดยมีเป้าหมายในด้านเศรษฐกิจที่จะก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำในระบบทุนนิยมโลก ด้วยการขยายตัวของบริษัทข้ามชาติของสหรัฐอเมริกาเข้ามาลงทุนในประเทศไทย ขณะที่ประเทศไทยเองก็ต้องการความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านการทหาร ที่ไทยได้รับบทเรียนจากการรุกรานของจักรวรรดินิยมอังกฤษและฝรั่งเศส เนื่องจากไทยไม่มีขีดความสามารถด้านการทหาร

ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นช่วงที่ชนชั้นนำไทยเกรงกลัวภัยจากลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ประเทศเพื่อนบ้านรอบไทยได้กลายเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ ยิ่งทำให้ไทยต้องการความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาเพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์เพิ่มขึ้น การเข้ามาให้ความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาในครั้งนี้ได้ส่งผลในทางลบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีน เนื่องจากประเทศจีนเป็นประเทศที่สนับสนุนลัทธิคอมมิวนิสต์ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนที่มีมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาต้องสิ้นสุดลง และรัฐบาลไทยในขณะนั้นก็ได้มีนโยบายต่อต้านคนจีนและการกีดกันผลประโยชน์ต่างๆ ที่เป็นของประเทศจีน

จากบริบทเชิงโครงสร้างในช่วงดังกล่าวได้ส่งผลต่อดัชนีสามก๊กซึ่งเป็นวรรณกรรมจากประเทศจีน ทำให้ในช่วงนี้ไม่มีงานเกี่ยวกับสามก๊กที่โดดเด่นออกมาเหมือนในช่วงแรกๆ ทำให้ในช่วง 10 ปี เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501 - พ.ศ. 2510 งานเกี่ยวกับวรรณกรรมสามก๊กมีไม่มาก และไม่เป็นที่นิยม โดยดูจากปริมาณหนังสือที่มีอยู่ในปัจจุบัน และจำนวนครั้งที่พิมพ์ แต่หลังจากสถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยจีนกับมาฟื้นความสัมพันธ์ไปในทางที่ดี ได้มีการรื้อฟื้นงานเขียนสามก๊กโดยสังข์ พันธโนทัย ที่พยายามนำวรรณกรรมสามก๊กซึ่งถือเป็นตัวแทนของจีนในประเทศไทยกลับเข้ามาช่วยรื้อฟื้นความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับจีนอีกครั้ง ในแง่ที่มีฐานะเป็นตำราทางการทหารควบคู่ไปกับการใช้หลักวิชาการทหารตะวันตก แต่ไม่สามารถทำให้สามก๊กกลับมาเป็นที่นิยมได้เหมือนดังในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 เป็นต้นมา สามก๊กได้เริ่มมีการผลิตซ้ำออกมาในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่เป็นหนังสือเพื่อกระตุ้น งานวิจัยพร้อมๆ กับเริ่มมีการตีความตัวบทสามก๊กที่แตกต่างไปจากเดิมอย่างชัดเจน กล่าวคือ สามก๊กได้ถูกสังคมไทยตีความให้มีฐานะเป็นตำรายุทธศาสตร์ทางการบริหารที่ใช้ในทางธุรกิจโดยจะเห็นได้จากความนิยมของสังคมต่อหนังสือประเภทงานแปลที่นำเข้ามาจากประเทศตะวันตกออกเกี่ยวกับสามก๊กในทางการบริหาร ส่งผลให้

งานแปล และงานเขียนเกี่ยวกับสามก๊กในทางการบริหารที่วางจำหน่ายในตลาดหนังสือได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ขณะที่งานเขียนในเชิงของการตีความสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารกลับไม่ได้รับความนิยมเหมือนดังเช่นในยุคต้นรัตนโกสินทร์จึงอาจเรียกได้ว่าในยุคนี้เป็นช่วงของการเปลี่ยนผ่านฐานะสามก๊กจากตำรายุทธศาสตร์ทางการทหารไปสู่ตำรายุทธศาสตร์ทางการบริหาร

3. ยุคที่ยุทธศาสตร์มีฐานะเป็นเครื่องมือทางการบริหาร หลังจากทีสถานการณ์เชิงโครงสร้างทางสังคมได้เปลี่ยนจากการสู้รบด้วยกำลังทหารมาสู่การต่อสู้ทางเศรษฐกิจ ได้ส่งผลต่อการตีความสามก๊กของสังคมไทยที่นำไปสู่การสร้างฐานะทางยุทธศาสตร์ใหม่ให้กับสามก๊ก บนฐานคิดของการประยุกต์ใช้หลักการทหารมาสู่การบริหารธุรกิจ ทำให้สามก๊กในสังคมไทยมีฐานะใหม่จากเดิมมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร มาสู่การมีฐานะใหม่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร

การตีความสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารมีความชัดเจนขึ้น ภายใต้การเปลี่ยนแปลงบริบทเชิงโครงสร้างของสังคมที่หันมาให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจการค้ามากกว่าการทหารดังเช่นอดีต ดังนั้นสามก๊กจึงถูกมองว่ามีหลักคิดที่นอกจากจะนำไปใช้ในการทหารแล้ว ยังสามารถนำมาปรับใช้ในทางธุรกิจที่นำไปสู่การประสบความสำเร็จได้อีกด้วย ขณะเดียวกันมีการศึกษาสามก๊กในแง่มุมต่างๆ เกิดขึ้นมากมายทั้งในแง่ที่เป็นเนื้อหาของตัวบทสามก๊กที่เปลี่ยนไปตามบริบทสังคม รวมถึงรูปแบบของตัวบทสามก๊กที่สามารถแทรกซึมเข้าไปสู่กลุ่มคนในทุกระดับของสังคม ตัวอย่างที่เห็นของการเปลี่ยนแปลงของเนื้อหาและรูปแบบของตัวบท เช่น การเผยแพร่สามก๊กในรูปแบบภาพยนตร์ชุด (ซีรีส์) การนำสามก๊กในรูปแบบภาพยนตร์มาวิเคราะห์สอดแทรกมุมมองในเชิงการบริหารธุรกิจ การผลิตงานเขียนประเภท How to ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้รับความนิยมเป็นจำนวนมาก งานวิชาการ และงานวิจัยต่างๆ ได้หันมาศึกษาสามก๊กในทางการบริหารรวมทั้งนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จมีการกล่าวถึงสามก๊กในฐานะเครื่องมือทางการบริหารที่สามารถนำไปสู่การประสบความสำเร็จ ทำให้สังคมไทยปัจจุบันรู้จักสามก๊กในความหมายใหม่ที่เป็นตำราทางการบริหารที่ถูกย่อยให้เข้าใจง่ายกว่าการศึกษาสามก๊กแบบมาตรฐาน

ช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา ระบบการเมืองไทยได้เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากกลุ่มนักธุรกิจ นายทุนได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองและเศรษฐกิจมากขึ้น ด้วยการทำให้นโยบายส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อการตอบสนองต่อกลุ่มนายทุน และนักธุรกิจโดยตรง จากเดิมนโยบายเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อกลุ่มชนชั้นนำในระบอบอำมาตยาธิปไตย กลุ่มนายทุนที่เริ่มมีบทบาทและอิทธิพลในกระบวนการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจมากขึ้น เนื่องจากกลุ่มนายทุนได้เข้าสู่ตลาดการเมือง ส่งผลให้โครงสร้างของชนชั้นนำทางการเมืองแปรเปลี่ยนไป อำนาจเผด็จการทหารได้ลด

บทบาทและถูกแทนที่ด้วยอำนาจของกลุ่มนักธุรกิจ และกลายเป็นการผสมพันธุ์ใหม่เป็นกลุ่มทหาร อำมาตย์ และกลุ่มนักธุรกิจ โดยเฉพาะนักธุรกิจชาวจีนที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยเฉพาะการกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจในการกำหนดนโยบายมากขึ้น

การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มนายทุนจีน ทำให้โครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนไปโดยเฉพาะทิศทางของประเทศได้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจ ปรากฏการณ์ที่เด่นชัดของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางนโยบายของไทยก็คือ การเปลี่ยนนโยบายสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่มีการกำหนดนโยบายแบบการเมืองนำการทหาร ภายใต้นโยบาย “การเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ทำให้ในยุคต่อมา ระบบเศรษฐกิจของไทยเข้าสู่ยุคเฟื่องฟู ด้วยสถานการณ์ภายในประเทศ ในช่วงนี้ได้ให้ความสำคัญกับระบบการค้า หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ระบบธุรกิจ ภายใต้ระบบธุรกิจการค้านี้จำเป็นต้องอาศัยกลไกที่เรียกว่า การบริหารจัดการ ที่จะช่วยให้ระบบเศรษฐกิจพัฒนาเติบโตได้อย่างรวดเร็ว ประกอบกับสถานการณ์ภายนอกประเทศที่เริ่มหันมาให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจ และเปลี่ยนการขยายอิทธิพลด้วยกำลังทหารแบบเดิมมาสู่การขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจแทน

สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงดังกล่าว ได้ส่งผลให้ตัวทาสามกิกถูกนำกลับมาพยายามตีความใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม กล่าวคือ เป็นความพยายามในการที่จะตีความตัวทาสามกิกใหม่จากเดิมที่เคยเป็นตำรายุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่การตีความทาสามกิกในฐานะที่เป็นตำราทางการบริหารภายใต้บริบททางสังคม ที่ให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจ การค้า และการประยุกต์ใช้หลักการทหารกับการบริหารธุรกิจของประเทศตะวันตก ดังจะพบได้จากตัวทาสามกิกในช่วงนี้ที่สะท้อนให้เห็นถึงตัวทาสามกิกในฐานะที่เป็นตำราทางการบริหาร เช่น หนังสือกลยุทธ์สามก๊ก หลักการบริหารสำหรับผู้ชนะในทุกสถานการณ์ ของทองแถม นาถจำนง ที่เป็นการแปลงานของประเทศตะวันตก สามก๊ก ฉบับนักบริหาร แต่งโดยเจริญ วรรณะสิน การบริหารงานด้วยกลยุทธ์สามก๊ก งานแปลของบุญศักดิ์ แสงระวี บริหาร SME ด้วยกลยุทธ์สามก๊ก แต่งโดยเปี่ยมศักดิ์ คุณาภะประทีป และนอกจากนี้ยังมีการนำภาพยนตร์ชุด (ซีรีส์) สามก๊ก มาฉายใหม่พร้อมบทวิเคราะห์ของเจริญ วรรณะสิน ใช้ชื่อว่า ภาพยนตร์สามก๊ก ฉบับนักบริหาร และยังพบว่ามีการศึกษาทางวิชาการ เช่น งานวิจัยเกี่ยวกับสามก๊กของนักศึกษาในระดับปริญญาโทของหลายมหาวิทยาลัย ศึกษาสามก๊กในฐานะทางการบริหาร

การเปลี่ยนฐานของสามก๊กจากยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่การมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารนั้นเกิดขึ้นภายใต้การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางสังคมที่หันมาให้ความสำคัญกับการแข่งขันทางเศรษฐกิจแทนที่การสู้รบทางการทหาร พร้อมกับรูปแบบของสามก๊กที่มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น ภาพยนตร์

งานวิจัย เป็นต้น ทำให้ปัจจุบันจึงสรุปได้ว่าสามก๊กได้มีฐานะใหม่เป็นตำราหรือยุทธศาสตร์ในทางการบริหาร เพื่อใช้สำหรับการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจการค้า และการบริหารองค์กร

สรุปและอภิปรายผล

กล่าวโดยสรุปจะพบว่า ฐานะยุทธศาสตร์จากการตีความตัวทาสามกิกในสังคมไทยเป็นการตีความตัวทาสามกิกในความหมายเชิงยุทธศาสตร์ที่เป็นความหมายในฐานะเครื่องมือหรือวิธีการไปสู่เป้าหมาย ขณะที่เป้าหมายและการขับเคลื่อนการตีความตัวทาสามกิกในเชิงยุทธศาสตร์มีความเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์เชิงโครงสร้างของสังคมไทย

การอภิปรายผลการศึกษานี้สามารถยืนยันองค์ความรู้เดิม รวมทั้งพัฒนาเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการตีความตัวทาสามกิกในเชิงยุทธศาสตร์ของสังคมไทยที่แสดงนัยทางทฤษฎี พบว่าผลการศึกษายังคงยืนยันถึงพัฒนาการและความหมายในเชิงยุทธศาสตร์ในฐานะที่เป็นวิธีการที่จะนำไปสู่การเอาชนะ โดยมีพัฒนาการจากการใช้ยุทธศาสตร์ในทางการทหารมาสู่การใช้ยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ตามแนวคิดของ Nutt P.C. and R.W. Backoff. (1992. : 56) ที่ได้อธิบายแนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ไว้ว่า มีพื้นฐานจากการนำแนวคิดของกองทัพหรือที่รู้จักกันว่าเป็น “ยุทธศาสตร์ที่ใช้สำหรับการทหาร” ที่กำหนดขึ้นเพื่อบู๊นแสงหาวิธีเอาชนะในการรบ การทำสงครามต่อมาภาคเอกชนได้นำแนวคิดการบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายในทางธุรกิจ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการศึกษาที่พบว่า การตีความสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ของสังคมไทย มีพัฒนาการมาจากยุทธศาสตร์ที่เป็นเครื่องมือการเอาชนะทางการทหารมาสู่การเอาชนะทางการบริหาร ที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของสถานการณ์เชิงโครงสร้างของสังคมในแต่ละช่วงเวลา

นัยขององค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาฐานะยุทธศาสตร์จากการตีความตัวทาสามกิกของสังคมไทยที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านฐานะทางยุทธศาสตร์จากการทหารไปสู่การบริหาร ภายใต้สถานการณ์เชิงโครงสร้างของสังคม จะเป็นความเข้าใจในแง่ของทฤษฎีที่ผ่านมา แต่ผลการศึกษาโดยสรุปพบยอดได้ชี้ให้เห็นนัยที่สำคัญถึง การมองยุทธศาสตร์ที่มีความลึกซึ้งกว่าข้อสรุปเชิงทฤษฎีที่ผ่านมา โดยมีนัยทางทฤษฎีใหม่ คือการเปลี่ยนผ่านการรับรู้ความหมาย และเป้าหมายของแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์การบริหารที่ผ่านมามีถูกอธิบายด้วยสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่จากผลการศึกษาในครั้งนี้ได้แสดงถึงการตีความของสังคมไทยต่อตัวทาสามกิกในรูปแบบใหม่ มาอธิบายปรากฏการณ์การเปลี่ยนผ่านในเชิงยุทธศาสตร์จากการทหารมาสู่การบริหาร

ข้อเสนอแนะ

การเปลี่ยนฐานะทางความรู้ในเรื่องยุทธศาสตร์ในครั้งนี้ เป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงฐานความรู้ บางอย่าง ภายใต้สถานการณ์เชิงโครงสร้างทางสังคม ที่จะส่งผลต่อการรับรู้และนำไปประยุกต์ใช้ของคนในสังคม ดังนั้นการก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของความรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดการปรับตัวและสามารถนำหลักการต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปมาปรับใช้ได้ สอดคล้องกับสถานการณ์ของสังคมได้อย่างทันท่วงที

เอกสารอ้างอิง

- กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. 2547. **ตำนานหนังสือสามก๊ก**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า 2545.
- เกรก เจ.เรย์โนลด์ส. 2550. **เจ้าสัว ขุนศึก ศักดินา ปัญญาชน และคนสามัญ**. รวมบทความประวัติศาสตร์ของเกรก เจ. เรย์โนลด์ส. กรุงเทพฯ : โอเอส พรินติ้งเฮาส์.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. 2555. **วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคม**. โครงการผลิตตำราและเอกสารประกอบการสอน หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. 2540. **วิทยาการบริหาร สำหรับนักบริหารมืออาชีพในยุคโลกาภิวัตน์**. สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ :

ถาวร สิกขโกศล. 2555. **รายการตอบโจทย์ ที่นี้ Thai PBS ตอนอ่านสามก๊ก อ่านสังคมไทย**. 23 เมษายน 2555.

พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. 2552. **องค์การการบริหารจัดการ**. บริษัท ธง บียอนด์บุ๊ค จำกัด.

เรื่อง วิทยาคม. 2556. **สามก๊ก ฉบับคนขายชาติ**. <http://www.manager.co.th/Home/samkok.asp>. เข้าถึงเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2556.

สมบัติ จันทรวงศ์. 2538. **ความหมายทางการเมืองของสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)**. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์มติชน.

สมบัติ จันทรวงศ์. 2547. **บทพิจารณาว่าด้วยวรรณกรรมการเมืองและประวัติศาสตร์**. ฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

Nutt, P.C. and Backoff R.W. 1992. **Strategic Management of Public and third Sector Organizations**. San Francisco : Jossey - Bass Publishers.

การศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาภาวะผู้นำและผู้ตาม

Study on the Capacity of Community Leaders to Apply for Teaching and Learning Process of "Leadership and Followership" course

นิศากร ทวลจิตร, เสาวนีย์ เจียมจักร

ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพส่วนบุคคลของผู้นำชุมชน ศึกษาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพของผู้นำชุมชน ศึกษาการพัฒนาตนเองสู่การเป็นผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี และเพื่อนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาภาวะผู้นำและผู้ตาม

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้นำชุมชน ในเทศบาลเมืองท่าช้าง ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีความหลากหลายทาง ด้านอายุ ส่วนระดับการศึกษา โดยส่วนมากต่ำกว่าระดับปริญญาตรี แต่ผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้างมีความสามารถในการช่วยดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อสังคมด้วยมีทัศนคติในการทำงานเพื่อชุมชน และร่วมดำเนินงานต่างๆ อย่างเต็มศักยภาพ 2) ผู้นำชุมชน มีทัศนคติด้านบวกต่อการทำงานเพื่อชุมชน อีกทั้งเป็นผู้นำทางความคิด อาชีพ และด้านศีลธรรม 3) ผู้นำชุมชนสามารถประยุกต์งานราชการกับเป้าหมายเพื่อชาวบ้าน โดยเสนอแผนงานและกิจกรรมเข้าสู่หน่วยราชการได้และสามารถประสานทรัพยากรภายในและภายนอกชุมชน 4) การนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาวะผู้นำและผู้ตาม โดยได้เชิญผู้นำในกลุ่มผู้สูงวัยมาให้ความรู้กับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาวะผู้นำและผู้ตาม ทั้งนี้จะได้ดำเนินการจัดสัมมนาการเพิ่มศักยภาพภาวะผู้นำและผู้ตามให้กับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชานี้ในแต่และภาคการศึกษาต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปนั้น ควรมีการทำการวิจัยในเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้นำชุมชนกับกลุ่มประชาชนทั่วไป โดยใช้การศึกษาปัจจัยภายใน ได้แก่ ศักยภาพและบุพบาทของผู้นำชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน และคุณลักษณะของสมาชิกชุมชน และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งจะส่งผลให้ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐและชุมชนอื่นๆ มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : ศักยภาพผู้นำชุมชน, ภาวะผู้นำ, ผู้นำ, ผู้ตาม

Abstract

The purposes of this research were to study the personal characteristics, operation efficiency and self-development of the community leaders of Thachang municipality, Muang district in Chantaburi province. The research results were applied for teaching and learning process of the course " Leadership and Followership ".

The results of this study found that 1) the community leaders in Thachang Municipality mostly were female with various ages. Although the most of community leaders graduated lower than bachelor degree but they could perform all out community activities with public mind. 2) The community leaders had positive attitude on community service. They were also the leader of idea, occupation and morality. 3) To support demand of villagers, the community leaders could apply the government task. They presented the action plan, community activity and the internal and external resource management to government units. 4) the elderly leaders community were invited for a lecture in Leadership and Followership course for the future courses.

Regarding to suggestion of this research, the additional qualitative research to study the relationship between leaders and villagers is required. The internal factor should be studied are capacity and the role of community leaders, strength of community and community units, and characteristics of villagers. The external factors included the external support that effect to acceptance from government and other communities should be concerned.

Keywords : Community leaders, Leadership, Leader, Follower

บทนำ

ในสังคมปัจจุบัน ผู้บริหารในทุกระดับ ทุกองค์กร ทุกภาคส่วน มีบทบาทสำคัญของการเป็นผู้นำหรือมีภาวะผู้นำอยู่ในตัวเอง ช่วงเวลาที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางการเมืองและเศรษฐกิจ ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ในภูมิภาคต่างๆ ปรากฏการณ์นี้ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินนโยบายและการปรับตัวขององค์กรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความพร้อมในการเผชิญกับการแข่งขันในโลกไร้พรมแดนและความจำเป็นที่ต้องปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง ผู้นำที่มีความพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลง จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อทุกองค์กร ที่จะนำประเทศให้มีความก้าวหน้าในอนาคตข้างหน้า

ผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการจัดการและการพัฒนาองค์กรภาครัฐและเอกชน ในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ ความสำเร็จขององค์กร ล้วนแต่ขึ้นอยู่กับภูมิปัญญา ความคิดอ่านและแนวปฏิบัติที่สร้างสรรค์ของผู้นำองค์กร ผู้นำเปรียบเสมือนหัวใจขององค์กรเป็นจุดรวมแห่งพลังของผู้ปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะผู้นำต้องใช้ภาวะผู้นำทักษะ ความรู้ความเข้าใจ หลักการบริหารและระบบขององค์กร ซึ่งเป็นการใช้ภาวะผู้นำในการวินิจฉัย สั่งการและจูงใจให้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ (สงวน นิตยารัมภ์พงศ์, 2540), และ (รัตติกรณ์ จงวิศาล, (2543) อ้างใน เศรษฐกรชัยวงษ์ และคณะ (2552)

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ได้มีการศึกษาภาวะผู้นำที่มีความเหมาะสมกับยุคของการเปลี่ยนแปลง พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้นำที่มีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ มีวิสัยทัศน์ มีการกระจายอำนาจ เป็นผู้มีความรู้ และมีการกระตุ้นผู้ตามให้มีความเป็นผู้นำด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารในระดับท้องถิ่น ผู้นำชุมชนควรมีการพัฒนาศักยภาพภาวะผู้นำ ผู้นำชุมชนนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก เพราะเป็นผู้ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ มีความรู้ ประสบการณ์ดีกว่าชาวบ้าน มีการติดต่อเจ้าหน้าที่หรือบุคคลภายนอกมากกว่า เป็นผู้นำด้านความรู้และวิธีการใหม่ไปปฏิบัติก่อนผู้อื่น ผู้นำจึงเป็นตัวเชื่อมที่กระหว่างชาวบ้านกับนักพัฒนา อาจกล่าวได้ว่าผู้นำชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาหมู่บ้านเป็นอย่างมาก ทั้งผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ บทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนที่มีต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนระดับตำบล และหมู่บ้านนั้น นอกจากผู้นำชุมชนแต่ละคนจะมีหน้าที่เฉพาะด้านของตนแล้ว หน้าที่ในภาพรวมที่จะช่วยให้งานพัฒนาดำเนินการไปแบบองค์รวมก็มีส่วนสำคัญที่จะต้องตระหนัก ซึ่งผู้นำชุมชนต้องแสดงบทบาทร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งขององค์กรให้เกิดขึ้น การเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ประสานความช่วยเหลือ เป็นแกนนำในการพัฒนา เป็นผู้ร่วมคิดวางแผน แก้ไขปัญหา ดำเนินงานตามโครงการต่างๆ ตลอดจนติดตาม ประเมินผลความสำเร็จของการพัฒนาต่างๆ ด้วย (เศรษฐกรชัยวงษ์ และคณะ, (2552)

สำหรับการเรียนการสอนในวิชาภาวะผู้นำและผู้ตาม รหัสวิชา 0041205 ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีการศึกษาเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของผู้นำและผู้ตาม คุณลักษณะสำคัญของผู้นำและผู้ตามที่ดี บทบาทหน้าที่ของผู้นำและผู้ตาม การเสริมสร้างพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ดังนั้นในฐานะผู้สอนวิชานี้จึงมีความประสงค์ให้นักศึกษาได้เห็น บทบาทการเป็นผู้นำชุมชนอย่างแท้จริงไม่ใช่อ้างอิงเฉพาะในตำราและเอกสารประกอบการสอน จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้จัดทำวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาศักยภาพของผู้นำชุมชน อันจะทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาภาวะผู้นำและผู้ตามต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้าง อ.เมือง จ.จันทบุรี
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพของผู้นำชุมชน ในเทศบาลเมืองท่าช้าง อ.เมือง จ.จันทบุรี
3. เพื่อศึกษาการพัฒนาตนเองสู่การเป็นผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้าง อ.เมือง จ.จันทบุรี
4. เพื่อนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาวะผู้นำและผู้ตาม

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

1. ผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้าง อ.เมือง จ.จันทบุรี ซึ่งประกอบไปด้วยชุมชนย่อย จำนวน 9 ชุมชน ดังนี้

ชุมชนย่อยที่ 1	บ้านสมอทอง
ชุมชนย่อยที่ 2	บ้านสโเลเดอร์
ชุมชนย่อยที่ 3	บ้านศิริการ-รัตน
ชุมชนย่อยที่ 4	บ้านการเคหะ1-จันทร์กระจ่าง
ชุมชนย่อยที่ 5	บ้านแก้ว
ชุมชนย่อยที่ 6	บ้านเขาไร่ยา
ชุมชนย่อยที่ 7	บ้านเขาแก้ว
ชุมชนย่อยที่ 8	บ้านวังขนาค
ชุมชนย่อยที่ 9	บ้านโค้งสนามเป้า

2. นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาวะผู้นำและผู้ตาม ในภาคการศึกษาฤดูร้อน ปีการศึกษา 2556

3. นักศึกษานักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาวะผู้นำและผู้ตาม ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2557

2. เครื่องมือ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. แบบสอบถามเพื่อประเมินตนเองตามรูปแบบภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบไปด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและทัศนคติด้านต่างๆ ในการทำงานเพื่อชุมชน อาทิ เช่น ความสุขกับการเปลี่ยนแปลง การทำงานร่วมกับคนอื่นเพื่อทำให้ชุมชนน่าอยู่ยิ่งขึ้น ค่านิยมที่แตกต่างไปจากคนอื่น ๆ การทุ่มเทเพื่อให้เป้าหมายของกลุ่มสำเร็จความรักในเกียรติและศักดิ์ศรี ความมั่นใจในตนเอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น การเข้าใจในค่านิยมของกลุ่ม

2. แบบสัมภาษณ์ เนื้อหาในแบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วยประเด็นต่างๆ คือ สิ่งจูงใจในการทำกิจกรรมเพื่อชุมชน การวางแผนเพื่อเข้าสู่การเป็นผู้นำชุมชน ความเห็นต่อปัญหาในพื้นที่ คุณสมบัติของการเป็นผู้นำในความคิดของท่าน สิ่งที่ท่านคิดว่าสำคัญที่สุดที่ทำให้ท่านประสบความสำเร็จ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำและวิธีการเข้าสู่การเป็นผู้นำชุมชนให้กับผู้ที่สนใจในบทบาทนี้ และประเด็นสุดท้ายเป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับผู้นำในอุดมคติ

การกำหนดเครื่องมือวิจัยในส่วนแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในส่วนแบบสอบถามแบ่ง เป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 สอบถามทัศนคติด้านต่างๆ ในการทำงานเพื่อชุมชนของผู้นำชุมชนมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับคือ

ระดับ 5 หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ระดับ 4 หมายถึง	เห็นด้วย
ระดับ 3 หมายถึง	อาจเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย
ระดับ 2 หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
ระดับ 1 หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การแปลความหมายของค่าคะแนน ผู้วิจัยได้กำหนดช่วงของค่าคะแนนแต่ละระดับ ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง	ทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.51 - 4.50 หมายถึง	ทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายอยู่ในระดับเห็น
2.51 - 3.50 หมายถึง	ทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายอยู่ในระดับอาจเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย
1.51 - 2.50 หมายถึง	ทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายอยู่ในระดับไม่เห็นด้วย
1.51 - 1.50 หมายถึง	ทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายอยู่ในระดับไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชน และบุคคลที่เป็นแกนนำชุมชน ในเทศบาลเมืองท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ทั้งสิ้น 36 คน โดยสามารถเก็บแบบสอบถามได้ครบ ร้อยละ 100.00 และ เก็บแบบสัมภาษณ์ได้ครบร้อยละ 100.00

2. แบบสัมภาษณ์ เนื้อหาในแบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้าง อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วยประเด็นต่างๆ คือ สิ่งจูงใจในการทำกิจกรรมเพื่อชุมชน การวางแผนเพื่อเข้าสู่การเป็นผู้นำชุมชน ความเห็นต่อปัญหาในพื้นที่ คุณสมบัติของการเป็นผู้นำในความคิดของท่าน สิ่งที่ท่านคิดว่าสำคัญที่สุดที่ทำให้ท่านประสบความสำเร็จ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำและวิธีการเข้าสู่การเป็นผู้นำชุมชนให้กับผู้ที่สนใจในบทบาทนี้ และประเด็นสุดท้ายเป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับผู้นำในอุดมคติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบประเมินที่ได้รับทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

2.1 การหาค่าร้อยละ (Percentage) ใช้บรรยายลักษณะทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย

2.2 การหาค่าความถี่ (Frequency) ใช้บรรยายลักษณะความถี่ของกลุ่มเป้าหมาย

2.3 การหาค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้ในการวัดค่าเฉลี่ยลักษณะทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย

2.4 การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวัดการกระจายข้อมูล

3. การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพเพื่อใช้อภิปรายร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณ

5. การถอดบทเรียนเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในรายวิชาการภาวะผู้นำและผู้ตาม

หลังจากนั้นผู้วิจัย และผู้นำชุมชน รวมทั้งแกนนำชุมชน ได้แก่ ผู้นำผู้สูงอายุ และ ประธาน อสม. ร่วมกันประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการภาวะผู้นำและผู้ตาม

ผลการวิจัย

1. ผู้นำชุมชน ในเทศบาลเมืองท่าช้างเป็นเพศชาย ร้อยละ 36.11 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.89 อยู่ในกลุ่มอายุน้อยกว่า 30 ปี ร้อยละ 13.90 กลุ่มอายุ 30 - 40 ปี ร้อยละ 22.23 กลุ่มอายุ 41 - 50 ปี ร้อยละ 30.51 กลุ่มอายุมากกว่า 50 ปี ร้อยละ 33.36 สำหรับสถานภาพ พบว่า โสดร้อยละ 11.12 สมรส ร้อยละ 61.11 หม้าย/หย่าร้าง ร้อยละ 27.77 และระดับการศึกษา พบว่า ต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 58.33 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 36.11 และสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 5.56

2. ทักษะด้านต่างๆ ในการทำงานเพื่อชุมชนของผู้นำชุมชนในภาพรวมของชุมชนย่อย ทั้งหมดในเทศบาลเมืองท่าช้าง ในภาพรวมของทัศนคติด้านต่างๆ อยู่ในระดับ เห็นด้วย ($\bar{X} = 4.35$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มีทัศนคติที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 8 ข้อ คือ 1. ข้าพเจ้าทำงานร่วมกับคนอื่นเพื่อทำให้ชุมชนน่าอยู่ยิ่งขึ้น ($\bar{X} = 4.61$) 2. การฟังทัศนะที่แตกต่างช่วยพัฒนาความคิดข้าพเจ้าอย่างมาก ($\bar{X} = 4.53$) 3. ข้าพเจ้าเข้าใจวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ข้าพเจ้าร่วมสังกัด ($\bar{X} = 4.61$) 4. ข้าพเจ้าจะเปิดกว้างรองรับความคิดเห็นใหม่ๆ ($\bar{X} = 4.61$) 5. ข้าพเจ้าชอบแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น ($\bar{X} = 4.53$) 6. การร่วมมือร่วมใจกันก่อให้เกิดผลงานที่ดีขึ้น ($\bar{X} = 4.86$) 7. ข้าพเจ้ายอมให้ตรวจสอบการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ($\bar{X} = 4.86$) และ 8. ข้าพเจ้าพึงพอใจที่ได้แสดงออกมาในการช่วยเหลือชุมชน ($\bar{X} = 4.53$)

3. ผลการศึกษาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพของผู้นำชุมชน

ประเภทประธานชุมชน หรือผู้แทน

สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ตัวผู้นำประสบความสำเร็จ ได้แก่ ความจริงใจในการได้ช่วยเหลือประชาชนในสังคมอยู่ตลอดเวลา ความมีสามัคคี ในชุมชน และรักใคร่ กลมเกลียวกัน รับฟังความคิดเห็นจากคนอื่นแล้วนำมาพิจารณา เพื่อช่วยกันแก้ไขประพฤติดนอยู่ในศีลธรรม ไม่ทำตัวให้เป็นภาระกับสังคมสำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำและวิธีการเข้าสู่การเป็นผู้นำชุมชนให้กับผู้ที่สนใจในบทบาทนี้ ได้แก่ ข้อเสนอแนะเป็นผู้เสียสละเพื่อประชาชน

อย่างแท้จริงพูดจริงทำจริง เสียสละส่วนรวมมากกว่าส่วนตนเป็นแบบอย่างที่ดีของแต่ละชุมชนและมีคุณธรรม ไม่ทุจริตเพื่อผลประโยชน์ของตัวเองและพวกพ้องและผู้นำในอุดมคติของผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้างประเภทประธานชุมชน หรือผู้แทน ได้แก่ นายเฉลิมพล สักดิ์คำ และ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์

ประเภทผู้นำกลุ่มผู้สูงวัย

ส่วนสิ่งที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ตัวผู้นำประสบความสำเร็จ ได้แก่ ปฏิบัติงานในแต่ครั้งด้วยความตั้งใจ ให้ความสำคัญกับทุกคนตรงเวลา และศึกษาพื้นที่ของทุกชุมชน ให้ความสำคัญกับผู้นำของชุมชนความมีสามัคคีในชุมชน และความรักใคร่กลมเกลียวและการเสียสละการทุ่มเททำงานเพื่อผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเป็นคนดี ทำด้วยความจริงใจและโปร่งใสและซื่อสัตย์ สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำและวิธีการเข้าสู่การเป็นผู้นำชุมชนให้กับผู้ที่สนใจในบทบาทนี้ ได้แก่ ผู้นำต้องมีสุขภาพจิตดี สุขภาพกายดี แข็งแรง มีความสุขวิธีการ ต้องศึกษาชุมชนว่ามีวิถีชีวิตอย่างไรมีสิ่งใดที่ทำให้เกิดความสุข มีสิ่งใดที่ทำให้เกิดปัญหาที่มีความจริงใจเสียสละ และมีบุคลิกที่ดีต้องมีความรู้พอสมควรมีลักษณะการเป็นผู้นำ และตั้งใจทำงานให้ผู้สูงอายุในชุมชนมีจิตใจที่ดี ต่อบุคคลในชุมชน ของตนเอง และสิ่งควรรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แนะนำสิ่งที่ดีงามและต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรมทำงานด้วยความซื่อสัตย์ส่วนผู้นำในอุดมคติผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้างประเภทผู้นำกลุ่มผู้สูงวัย ได้แก่ ผู้นำที่ทำทุกอย่างได้ แก้ปัญหาด้วยปัญญา คนดีมีคุณธรรม เอื้อเฟื้อต่อเพื่อนมนุษย์ยกตัวอย่างเช่น นายเฉลิมพล สักดิ์คำ และ คุณชวน หลีกภัย

ประเภท ผู้นำ อสม.

สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ตัวผู้นำประสบความสำเร็จ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ความร่วมมือของทุกคนเสียสละร่วมแก้ปัญหาในชุมชนความสามัคคี การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีการสนับสนุน การให้กำลังใจ ความร่วมมือของคนในชุมชนเป็นคนดีของสังคมส่วนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำและวิธีการเข้าสู่การเป็นผู้นำชุมชนให้กับผู้ที่สนใจในบทบาทนี้ ได้แก่ เสียสละ ซื่อสัตย์ ไม่ทุเบา ไม่ลำเอียง ไม่วางใจ ไม่ขอร้องงานต้องเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความยุติธรรม ไม่เห็นแก่พวกพ้องของตนเอง มีความเสมอภาคและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นน่าเชื่อถือ เสียสละ โอบอ้อมอารี จิตใจดี ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ซื่อตรงต่อหน้าที่ ไม่แบ่งแยกพวกพ้องบริหารงานในชุมชนอย่างเป็นกลางยุติธรรม ไม่เห็นแก่พวกพ้องสำหรับผู้นำในอุดมคติของผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้างประเภทผู้นำ อสม. คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

ประเภท ผู้นำกลุ่มสตรี

สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ตัวผู้นำประสบความสำเร็จได้แก่ ความเสียสละ รู้จักแบ่งปัน หมั่นศึกษาหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ ทุกท่านต้องช่วยเหลือกันและกันการให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน การให้ด้วยใจบริสุทธิ์สติของตนเอง ความขยัน อดทนความมุ่งมั่น ความตั้งใจที่แน่วแน่ ความอดทนอดกลั้น ส่วนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ คุณลักษณะของผู้นำและวิธีการเข้าสู่การเป็นผู้นำชุมชนให้กับผู้ที่สนใจในบทบาทนี้ ได้แก่ เป็นมิตรกับทุกคน โอบอ้อม หาข้อมูล ความรู้มาแนะนำเสนอในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ชักจูงให้ผู้อื่นมีส่วนร่วม ในการพัฒนาในชุมชนอดทน เข้มแข็งเสียสละ กับทุกสิ่งทุกอย่าง ต้องเข้าหาในทุกเรื่องการให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เปิดใจให้กว้าง การเสียสละ ความอดทน ต้องมีการยอมรับฟังเหตุผลของคนในชุมชน เปิดใจให้กว้าง ช่วยเหลือชุมชน สังคม โดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น สำหรับผู้นำในอุดมคติของผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้าง ประเภทผู้นำกลุ่มสตรี ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ

4. ผลการศึกษาการพัฒนาตนเองสู่การเป็นผู้นำชุมชน ประเภทประธานชุมชน หรือผู้แทน

สำหรับการวางแผนเพื่อเข้าสู่การเป็นผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้างประเภทประธานชุมชน หรือผู้แทน อาทิ เช่น ศึกษาชุมชนที่อยู่อาศัย ภูมิประเทศรอบชุมชนและเอื้อเพื่อเมื่อแม่ ช่วยเหลือผู้คนในชุมชน ในทุกด้านด้วยความเต็มใจ ส่วนความคิดเห็นต่อปัญหาในพื้นที่ พบประเด็นต่างๆ มากมาย เช่น ในพื้นที่มีปัญหาที่หนักคือ ยาเสพติด และเด็กติดเกมส์ ดังนั้นอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยดูแลให้มากขึ้นและความสามัคคีในชุมชนยังไม่มากพอ คนที่เสียสละเพื่อส่วนรวมยังมีน้อย สิ่งจูงใจในการทำกิจกรรมเพื่อชุมชนของผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้างประเภทประธานชุมชน หรือผู้แทน พบว่า เพื่อให้ชุมชนน่าอยู่เพื่อพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นมีจิตอาสา เพื่อชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีความสุข และอยากให้ตำบลของตนเอง อยู่เป็นพื้นที่ที่มีความสุข ความสะอาด ไร้ปลอดภัยจากโรคภัยและสิ่งเสพติด และสิ่งอันตรายต่างๆ อีกทั้งรวมกลุ่มเพื่อสามัคคีในชุมชน และพัฒนาชุมชนให้เจริญและมีความเป็นอารยะ มีความปรองดอง ร่วมใจสามัคคี

ประเภทผู้นำกลุ่มผู้สูงอายุ

สำหรับการวางแผนเพื่อเข้าสู่การเป็นผู้นำชุมชน คือ เวลา ลงสู่ชุมชนจะทำตนเป็นเนื้อเดียวกับชุมชน เพื่อให้เกิดความเชื่อถือ และใช้เพลงเป็นตัวนำและให้เกิดความสุข สนุกสนาน สำหรับบางคน ได้รับการคัดเลือกมาจากชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือ เพื่อนำเสนอ กิจกรรมของชุมชนในการวางแผนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในงานของชุมชนส่วนความคิดเห็นต่อปัญหาในพื้นที่ คือ ปัญหาทุกอย่างมีทางแก้ไขแต่บางครั้งต้องใช้เวลาบางครั้งประชาชน ไม่ค่อยให้ความร่วมมือผู้สูงอายุในเขตเทศบาลส่วนใหญ่ขาดการดูแลอยากให้

คนในชุมชน สามัคคี ปรองดองต้องการให้พื้นที่ปลอดภัยจาก ยาเสพติด และต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม สิ่งจูงใจในการทำกิจกรรมเพื่อชุมชนของผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้าง ประเภทผู้นำกลุ่มผู้สูงอายุ คือ การได้รับการอบรมมาตั้งแต่อายุน้อย เข้าวัดทำบุญตั้งแต่อายุ 6 ขวบ จนถึงปัจจุบันที่เกษียณอายุ และมีโอกาสได้ลงชุมชนอยู่ตลอด อีกทั้งทำด้วยจิตอาสาให้กับชุมชน บางคนเป็นเพราะผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองท่าช้างเลือกให้เป็นประธานและอยากเห็นสังคมน่าอยู่ อีกทั้งต้องการที่จะให้ชุมชนมีการร่วมกิจกรรมร่วมกัน

ประเภทผู้นำ อสม.

ส่วนการวางแผนเพื่อเข้าสู่การเป็นผู้นำชุมชน ได้แก่ ทำความดี พูดจริงทำจริง เสียสละมีการทำแผนงานที่จะทำ แสดงความคิดเห็นร่วมคณะ เข้าร่วมกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนร่วม กิจกรรมที่เป็นสาธารณะ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสนำตัวเองเข้ามาเป็นจิตอาสา เป็นตัวแทนของหมู่บ้านให้ความรู้กับเยาวชนในหมู่บ้าน สำหรับความคิดเห็นต่อปัญหาในพื้นที่ ได้แก่ ควรมีการลงไปดูแลพื้นที่รับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายปัญหาสาธารณสุข เด็กติดเกมส์ การขาดความสามัคคีปัญหาทุกปัญหาสามารถแก้ไขได้ อยากให้ทุกองค์กรทำให้จริงๆ อย่างต่อเนื่อง สิ่งจูงใจในการทำกิจกรรมเพื่อชุมชนของผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้างประเภท ผู้นำ อสม. คือ มีใจอยากช่วยเหลือสังคมทำแผนงานดูแลความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้ชุมชนมีความรัก ความสามัคคีการได้ ช่วยเหลือผู้อื่นและทำประโยชน์ต่อสังคมอยากให้คนในชุมชนมีความสุขแท้จริง อยากให้ชุมชนเป็นชุมชนที่เข้มแข็งอยากเห็นชุมชน มีความเจริญและสมบูรณ์แบบ

ประเภทผู้นำกลุ่มสตรี

ส่วนการวางแผนเพื่อเข้าสู่การเป็นผู้นำชุมชน ได้แก่ นำความรู้ต่างๆ ที่ได้พบนำเสนอให้คนในชุมชนยอมรับเชื่อถือ รับผิดชอบในชุมชนสำรวจ วิเคราะห์ ปฏิบัติ ประเมินผล ติดตาม การเตรียมความพร้อมของตัวเองให้พร้อมในการรับผิดชอบวางแผนว่าจะทำอะไร เมื่อไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อมีปัญหาจะแก้ปัญหายังไร สำหรับความคิดเห็นต่อปัญหาในพื้นที่ คือ ปัญหามีมากมายหลายชนิด ทุกคนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในชุมชน หันหน้าเข้าหากันพูดคุยยิ้มแย้มให้กันและกันในชุมชนยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือคิดว่ายังมีอยู่หลายเรื่องต้องแก้ไขเมื่อมีปัญหาที่ต้องร่วมกันแก้ไข โดยให้เป็นไปตามขั้นตอน สิ่งจูงใจในการทำกิจกรรมเพื่อชุมชนของผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้าง ประเภทผู้นำกลุ่มสตรี ได้แก่ ร่วมในการพัฒนา ให้ชุมชนน่าอยู่การได้เป็นจิตอาสา แบ่งปันสิ่งที่ดีให้กับผู้อื่นสำนึกรักบ้านเกิด การนำความรู้ไปพัฒนา กลุ่มสตรีอาสาพัฒนา

สรุปผลและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า ผู้นำชุมชน ในเทศบาลเมืองท่าช้าง ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีความหลากหลายทางด้านอายุ ส่วนระดับการศึกษา โดยส่วนมากต่ำกว่าระดับปริญญาตรี แต่ผู้นำชุมชน ในเทศบาลเมืองท่าช้างมีความสามารถในการช่วยดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อสังคมด้วยมีทัศนคติในการทำงานเพื่อชุมชนและร่วมดำเนินงานต่างๆ อย่างเต็มศักยภาพ

ทัศนคติด้านต่างๆ ในการทำงานเพื่อชุมชนในแต่ละชุมชนย่อยในเทศบาลเมืองท่าช้างจะเห็นได้ว่าผู้นำชุมชน มีทัศนคติด้านบวกต่อการทำงานเพื่อชุมชน อีกทั้งเป็นผู้นำทางความคิด อาชีพและด้านศีลธรรม

สำหรับผลจากการประชุมระดมสมองพบว่า ผู้นำชุมชน กล้าคิดกล้าทำและมีความรับผิดชอบมีวิสัยทัศน์ที่จะต้องปรับตัวเองให้ทันกับสังคมในอนาคตเป็นผู้เสียสละ และให้ความร่วมมือ สื่อสัจจะใจกว้าง รู้จักการเสียสละเพื่อส่วนรวม และสิ่งที่สำคัญที่ทำให้ผู้นำประสบความสำเร็จ คือ ความจริงใจความมีสามัคคี รับฟังความคิดเห็นจากคนอื่นแล้วนำมาช่วยกันแก้ไข ส่วนการทำงานร่วมกับชุมชนให้เกิดประสิทธิผลนั้น จะต้องสำนึกรักบ้านเกิด ร่วมกันรับผิดชอบในชุมชนสำรวจ วิเคราะห์ ปฏิบัติ ประเมินผล และติดตามอย่างสม่ำเสมอซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรางศนา วงศ์หาชัย (2535, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง “บทบาทของผู้นำในการพัฒนาองค์กรประชาชน : ศึกษากรณีเฉพาะ การพัฒนาองค์กรประชาชนระหว่างชุมชนของมูลนิธิพัฒนาอีสานพบว่า 1) บทบาทผู้นำในขั้นตอนการก่อตัวของกลุ่ม บทบาทที่ชัดเจน ได้แก่ บทบาทผู้ให้การศึกษาลักษณะของการประชุม ให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม 2) บทบาทผู้นำในขั้นการดำเนินการของกลุ่ม บทบาทที่ชัดเจน ได้แก่ บทบาทผู้บริหารเป็นผู้วางระเบียบแบบแผนดำเนินการและจัดสรรทรัพยากรบุคคลให้เหมาะสมกับกิจกรรม 3) บทบาทผู้นำในขั้นการเจริญเติบโตของกลุ่ม บทบาทในขั้นตอนนี้ไม่แตกต่างไปจากขั้นดำเนินการมากนัก ซึ่งบทบาทที่ชัดเจน ได้แก่ บทบาทผู้บริหารที่ต้องปรับปรุงระเบียบกฎเกณฑ์ และการดำเนินการของกลุ่มให้สอดคล้องกับสถานการณ์ มีการพิจารณาเพิ่มทุน เติมสมาชิก และเพิ่มกิจกรรม

สำหรับการนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาวะผู้นำและผู้ตามได้เชิญผู้นำในกลุ่มผู้สูงวัยมาให้ความรู้กับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาวะผู้นำและผู้ตาม ทั้งนี้จะได้ดำเนินการจัดสัมมนาการเพิ่มศักยภาพภาวะผู้นำและผู้ตามให้กับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชานี้ในแต่และภาคการศึกษาต่อไป เพื่อให้นักศึกษาตระหนักรู้ว่า ผู้นำในทศวรรษหน้าจะต้องพัฒนาผู้ได้บังคับบัญชาให้มีความสามารถที่จะทำงานได้เอง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้นำองค์การหรือหัวหน้าหน่วยงานอีกแล้ว ลักษณะของผู้นำในทศวรรษหน้าคือ

1. ต้องเป็นผู้นำที่ไม่มากเกินไปในทางใดทางหนึ่ง คือ ไม่ใช่ผู้นำที่มุ่งแต่ทำงานอย่างเดียวหรือมุ่งที่คนอย่างเดียว จะต้องอยู่ตรงกลางระหว่างความมากเกินไปและน้อยเกินไปในเรื่องของความรับผิดชอบงานและการควบคุมงาน การบริหารในยุคหน้าคือการก้าวสู่สถานการณ์ที่คาดคะเนไม่ได้ การบริหารไม่ได้อาศัยคนใดคนหนึ่งตัดสินใจ แต่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องแก้ปัญหาเองและแต่ละปัญหาที่เกิดขึ้นมีความแตกต่างกัน โดยต้องใช้คนที่มีลักษณะหลากหลายเพราะทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกัน

2. เน้นการสร้างให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนมีความเป็นเลิศในทุกด้าน ไม่ใช่ผู้บริหารที่รับผิดชอบในความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กรแต่ต้องรับผิดชอบร่วมกันระหว่างผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน การพัฒนาผู้ปฏิบัติงานให้มีความสามารถรอบด้านก็เพื่อให้คนเหล่านั้นมีส่วนร่วมในการบริหารงาน ให้ทุกคนมีส่วนร่วมกันในการใช้ความรู้ความสามารถที่มีต่อความสำเร็จขององค์กร เมื่อเกิดปัญหาในงานไม่ใช่รายงานไปยังผู้บริหารให้ตัดสินใจ แต่ทุกคนมีการร่วมกันในการใช้ความเป็นเลิศแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

3. ผู้นำจะใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยให้ผู้ปฏิบัติงานแก้เอง การบริหารในยุคที่ผู้นำแก้ปัญหาได้ทุกอย่างจะหมดไป กล่าวคือเมื่อได้รับรายงานจากผู้ปฏิบัติงานแทนที่จะให้คำตอบหรือตัดสินใจเอง แต่จะส่งปัญหากลับคืนไปยังผู้ปฏิบัติพร้อมถามคำถามบางข้อที่กระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติเกิดความคิด ขณะเดียวกันก็ให้ข้อมูลบางอย่างที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานคิดเป็นทำเป็นซึ่งเท่ากับเป็นการพัฒนาคนให้สามารถแก้ปัญหาได้

4. ผู้นำจะมอบหมายอำนาจอย่างมากจนพอให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถใช้อำนาจนั้นให้งานสำเร็จในตัวเองแต่ขณะเดียวกันก็กำหนดวิธียุทธวิธีควบคุมที่ได้ผล การให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกับผู้บริหารจำเป็นต้องให้อำนาจอย่างเต็มที่ในการตัดสินใจ แต่ผู้นำก็มีระบบควบคุมที่ทำให้ตรวจสอบได้ว่างานก้าวหน้าไปอย่างไร โดยผู้ปฏิบัติงานก็มีอิสระเต็มที่และผู้บริหารไม่ได้เข้าไปยุ่งกับการตัดสินใจของผู้ใต้บังคับบัญชา กล่าวคือ ผู้นำจะมีทั้งความยืดหยุ่นและเข้มงวดในการควบคุมงานไปพร้อมๆ กัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

ควรมีการทำวิจัยในเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาสัมพันธภาพระหว่างผู้นำชุมชน กับกลุ่มประชาชนทั่วไป โดยใช้การศึกษาปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในชุมชนประกอบด้วย ศักยภาพและบทบาทของผู้นำชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน และคุณลักษณะของสมาชิกชุมชน ส่วนปัจจัยภายนอกชุมชน ประกอบด้วย การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และการได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐและชุมชนอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

กิติ ดัยคานนท์. 2543. **เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ.**

กรุงเทพมหานคร : เปสอักษร.

นภา จันทรตรี และคณะ. 2556. **ความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีต่อการให้บริการทาง**
รายงานวิจัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.จันทบุรี :
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

นิตย สัมมาพันธ์. 2546. **ภาวะผู้นำ : พลังขับเคลื่อนองค์กรสู่ความ**
เป็นเลิศ. กรุงเทพมหานคร : อินโนกราฟฟิกส์.

เนตร์พัฒนา ยาวีราข. 2547. **ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์.**
กรุงเทพมหานคร : เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.

ประณยา จงบุญวัฒนา. 2555. **คู่มือพัฒนาภาวะผู้นำ.**

กรุงเทพมหานคร : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

เปรมจิต (เปรมชญา) ชนวงค์ และคณะ. 2556. **การพัฒนาหลักสูตร**
ท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมชุมชน เพื่อปฏิรูป
การเรียนรู้ของชุมชน. รายงานการวิจัยการพัฒนาระบบ
การเรียนรู้ของชุมชนด้วยกระบวนการวิจัย มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ยุดา รักไทย. 2546. **คู่มือ...ฝึกหัดพัฒนาทักษะผู้นำ.**

กรุงเทพมหานคร : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. 2545. **ภาวะผู้นำ.** กรุงเทพมหานคร :
ดวงกมลสมัย.

วรางคณา วงศ์มหาชัย. 2535. **บทบาทของผู้นำในการพัฒนา**
องค์กรประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีการพัฒนาองค์กร
ประชาชนระหว่างชุมชน ของมูลนิธิพัฒนาอีสาน. วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต สังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วันดี อภิรักษ์ธนากร. 2555. **ภาวะผู้นำ 5 ระดับ.** กรุงเทพมหานคร :
เนชั่นบุ๊คส์.

สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. 2537. **ศักยภาพและเครือข่ายผู้นำ**
ชาวบ้าน คู่มือและทิศทางการพัฒนาผู้นำชาวบ้าน เพื่อ
แก้ปัญหาในชนบท. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์.

สุรีย์มาศ สุขกลี. 2556. **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำ**
ของผู้บริหารสถานศึกษา. รายงานการวิจัย คณะครุศาสตร์.
จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ผลของการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎีบุคคลเป็นศูนย์กลาง
ที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ
The Effects of Individual Counseling Base on Person-Centered Theory
on Self-Esteem of Elderly

อัฐฉญา แพทย์ศาสตร์, วรินทร์ อรรคปทุม, เนตรชนก บุญเพ็ง
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ก่อนและหลังการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎีบุคคลเป็นศูนย์กลาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ที่มีคะแนนจากการทำแบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ต่ำกว่าร้อยละ 60 ลงมา จำนวน 15 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ และโปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎีบุคคลเป็นศูนย์กลาง สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎีบุคคลเป็นศูนย์กลาง มีการเห็นคุณค่าในตนเองโดยรวมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นรายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุมีการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านตนโดยทั่วไป ด้านตนทางสังคม และด้านตนทางด้านครอบครัว เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การให้คำปรึกษารายบุคคล, ทฤษฎีบุคคลเป็นศูนย์กลาง, การเห็นคุณค่าในตนเอง, ผู้สูงอายุ

Abstract

The objective of this research was to compare self-esteem of elderly before and after individual counseling base on person-centered theory. The subjects of this were 15 elderly people in Mueang District Chanthaburi province whose scores of the self-esteem test were lower than the percent of 60. The instruments were the self-esteem of elderly questionnaire and the program of individual counseling base on person-centered theory on self-esteem of elderly. The statistics employed for data analysis were mean, standard deviation and t-test.

The research found that the self-esteem of elderly participated in individual counseling based on person centered theory increased in at statistical significance the .05 level. The research finding also indicated that each dimension of self-esteem; with them selves society; and family increased in statistical significance at the .05 level.

Keywords : individual counseling, person-centered theory, self-esteem, elderly

บทนำ

ขณะนี้สังคมไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ดังนั้น การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความสุขทั้งทางกาย ใจ และอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม คือ เป็นทั้งผู้ให้ และผู้รับประโยชน์ในสังคม และอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีมากกว่าการมีชีวิตที่ยาว แต่ต้องใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่กับความทุกข์ และภาวะจำทน ผู้สูงอายุบางคน มีพฤติกรรมที่แสดงว่าไม่เห็นคุณค่าในตนเอง มองโลกในแง่ร้ายว่าตนเองไม่มีใครต้องการ เป็นภาระของลูกหลาน ลูกหลานทอดทิ้ง สิ้นหวังในชีวิต ไม่เชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถทำอะไรให้สำเร็จได้อีก ไม่ยอมรับผู้อื่น ไม่กล้าเปิดเผยตนเอง มีความอับอายที่จะพูดเรื่องของตนเอง เป็นต้น ก็จะยิ่งรู้สึกสิ้นหวังในตนเองและผู้อื่น รู้สึกท้อแท้ หวั่น ต่อความตาย มองโลกและสังคมในแง่ลบ และก็จะแสดงปฏิกิริยาต่างๆ ออกมา (ธนู ชาติธนาพันธ์, 2550: 89)

โรเจอร์ส (Rogers, 1967) เน้นว่าโครงสร้างที่สำคัญของบุคลิกภาพมนุษย์ก็คือ “ตน” ซึ่งหมายถึง ทศนคติ ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเอง การที่บุคคลรับรู้บุคลิกลักษณะ ความสามารถของตนเอง รวมทั้งการรับรู้เรื่องตนเองเกี่ยวกับบุคคลอื่นหรือสิ่งแวดล้อมที่มีต่อตนเองโดยให้ความหมายเป็นบวกหรือเป็นลบเกี่ยวกับประสบการณ์ดังกล่าวนี้ คือ ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเองนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพนั้น จำเป็นต้องมีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชากรทุกเพศทุกวัย มิใช่มุ่งแต่เฉพาะวัยเด็กและวัยรุ่นเท่านั้นควรมีการพัฒนาวัยผู้สูงอายุ

จากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการช่วยเหลือผู้สูงอายุให้เห็นคุณค่าในตนเองโดยผู้วิจัยสนใจนำวิธีการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลซึ่งเป็นกระบวนการช่วยเหลือให้บุคคลเกิดสัมพันธภาพที่ดีกับตัวผู้ให้คำปรึกษา ช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาเข้าใจตนเอง เข้าใจสิ่งแวดล้อม โดยให้ตระหนักถึงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของตนเองตาม ความเป็นจริงในปัจจุบัน ตลอดจนช่วยให้เรียนรู้วิธีการที่จะปรับพฤติกรรมของตน มีทักษะ และความสามารถในการตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ โดยที่ทฤษฎีนี้มีแนวคิดสำคัญในด้านการนับถือตนเองด้านบวก ด้านเงื่อนไขของการมีคุณค่าเป็นตัวกำหนดว่าต้องแสดงพฤติกรรมอย่างไรจึงจะได้รับการยอมรับจากผู้อื่นว่ามีคุณค่าได้มีโอกาสแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น ระบายความรู้สึกในใจ ได้สำรวจตนเอง ผิดการยอมรับตนเอง กล้าที่จะเผชิญปัญหา และได้ใช้ความคิดในการแก้ปัญหาหรือปรับปรุงตนเอง ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการกระตุ้นให้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีการยอมรับตนเองตามความจริง มีความเป็นตัวของตัวเองมี การพัฒนาตนเอง

อย่างเต็มความสามารถ และเข้าใจตัวตนใน อุดมคติ ตัวตนที่ตนเองรับรู้และตัวตนที่แท้จริงอย่างสอดคล้องกลมกลืนกัน ซึ่งผลจากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้มีการพัฒนาศักยภาพในตนเอง และตระหนักถึงการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ก่อนและหลังการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง เป็นกระบวนการให้คำปรึกษาที่ช่วยเหลือ ด้วยการเน้นสร้างสัมพันธภาพ และไม่นำทางเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้สูงอายุได้สำรวจความรู้สึก ความคิด ทศนคติ ค่านิยม ตลอดจนพฤติกรรมของตน อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหา การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้สูงอายุโดยมีจุดมุ่งหมายให้เห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น มีการยอมรับตนเองมองตนเองในด้านที่สามารถพัฒนาได้ ยอมรับผู้อื่นได้ สามารถยอมรับสถานการณ์ที่ทำให้ตนเองรู้สึกผิดหวัง ท้อแท้ใจพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อบุคคลรอบข้างต่อสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่สามารถอ่านออกเขียนได้ ไม่มีปัญหาทางด้านการพูด การได้ยิน ไม่มีโรคเรื้อรัง ทั้งเพศชายและเพศหญิงในเขตพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี คือ จังหวัดจันทบุรี

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองจันทบุรี จำนวน 3,615 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้อำเภอเป็นหน่วยในการสุ่ม โดยใช้วิธีการจับสลากเพื่อคัดเลือกอำเภอมา 1 อำเภอ สุ่มได้อำเภอเมือง โดยผู้สูงอายุต้องสามารถอ่านออก เขียนได้ ไม่มีปัญหาทางด้านการพูด การได้ยิน ไม่มีโรคเรื้อรัง และมีคะแนนจากการทำแบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุต่ำกว่าร้อยละ 60 ลงมา หลังจากนั้นสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง จำนวน 15 คน

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการให้คำปรึกษา เนื่องจากการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคล เป็นกระบวนการช่วยเหลือโดยมีการพบปะเป็นการส่วนตัวระหว่างผู้ให้คำปรึกษากับผู้รับคำปรึกษา ถ้าผู้รับคำปรึกษามีจำนวนมากเกินไปอาจทำให้การให้คำปรึกษาไม่มีประสิทธิภาพ และมีข้อจำกัดของเรื่องเวลา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ โปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ โดยมีลำดับขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1.1 ศึกษาจากเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัย และแบบวัดที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

1.2 ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของนาตาชา วรเหล็กภัย ซึ่งมีการแปลและดัดแปลงมาจากแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของ Coopersmith ฉบับผู้ใหญ่ (Coopersmith Self-Esteem Inventory, adult Form, 1984) ที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 6 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด ประกอบด้วยข้อความจำนวน 25 ข้อ เป็นข้อความที่มีความหมายทางด้านบวก 8 ข้อ ได้แก่ 1, 4, 5, 8, 9, 14, 19, 20 เป็นข้อความที่มีความหมายทางด้านลบ 17 ข้อ ได้แก่ 2, 3, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 24, 25 ข้อความที่นำมาใช้ในแบบวัด 25 ข้อนี้

1.3 หาความเที่ยงเชิงประจักษ์ (Face validity) โดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พิจารณาข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.4 นำแบบวัดที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มทดลอง

1.5 นำแบบวัดที่ได้มาตรวจวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 - .80 และหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.84

2. โปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ผู้วิจัยได้สร้างโปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางโดยมีลำดับขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.1 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับเอกสารการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ในด้านเป้าหมาย เทคนิคต่างๆ รวมทั้งตำราเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย ในการทำการศึกษาค้นคว้า และกิจกรรมในโปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง

2.2 สร้างโปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ให้มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการวิจัยครั้งนี้

2.3 นำโปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างความมุ่งหมาย นิยามศัพท์เฉพาะ เนื้อหา และวิธีดำเนินการ จากนั้นผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.4 นำโปรแกรมที่ปรับปรุงแก้ไขจากข้อ 2.3 ไปทดลองใช้ (try out) กับผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มทดลอง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับความเหมาะสมด้านกระบวนการก่อนนำไปวิจัยจริงต่อไป

โปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางนี้มีขั้นตอน ระยะเวลา และจำนวนครั้งคือ ครั้งที่ 1 เป็นการสร้างสัมพันธภาพ ครั้งที่ 2-5 เป็นการให้คำปรึกษาโดยใช้ทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง และครั้งที่ 6 เป็นการยุติการให้คำปรึกษา โดยผู้วิจัยใช้เวลาในการให้คำปรึกษา ครั้งละ 1 ชั่วโมง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้สูงอายุทำการทดสอบด้วยแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุก่อนการให้คำปรึกษา (Pretest) กับผู้สูงอายุกลุ่มทดลอง

2. ดำเนินการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง จำนวน 6 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง

3. ผู้สูงอายุทำการทดสอบด้วยแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุหลังการให้คำปรึกษา (Posttest) ทันทีเพื่อวัดผลหลังการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง

4. ประเมินผลและเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ก่อนและหลังการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง และนำข้อมูลไปวิเคราะห์ โดยใช้วิธีทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ดังนี้

1. หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบวัดการเห็นคุณค่า

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของการเห็นคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังการทดลองให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางโดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ค่าเฉลี่ย

1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติสำหรับการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุรายข้อและความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับ โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การเปรียบเทียบความแตกต่างของการเห็นคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลองให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางโดยใช้สูตร t-test แบบไม่อิสระต่อกัน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง มีการเห็นคุณค่าในตนเองโดยรวมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นรายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุมีการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านตนโดยทั่วไป ด้านตนทางสังคม และด้านตนทางด้านครอบครัว เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แสดงว่าการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางส่งผลให้ผู้สูงอายุมีการเห็นคุณค่าในตนเองเกิดการปรับเปลี่ยนความคิด พฤติกรรมเพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ต่อบุคคลรอบข้างและต่อสังคม

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยผลของการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุมีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางเป็นวิธีการให้คำปรึกษาที่เหมาะสมกับตัวบุคคลและสภาพของปัญหาเนื่องจากทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่ว่ามนุษย์มีความสามารถที่จะใช้สติปัญญาของตนแก้ไขปัญห หรือตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้รับคำปรึกษาได้ระบายนามความรู้สึกและความคับข้องใจ โดยมีผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ ซึ่งเน้นการพัฒนาบุคคลโดยการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้รับคำปรึกษาเข้าใจตนเองและมองเห็นแนวทางในการช่วยเหลือตนเองได้มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเพิ่มขึ้น (ฮัธริดา เฝ้านแสนเมือง, 2542 : 26)

จากการสังเกตและจากการตอบแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุก่อนการให้คำปรึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นน้อย ผู้สูงอายุบางท่านมีความเจ็บป่วยทางด้านร่างกาย

ในเรื่องของความจำมีหลงลืมบ้างหรือต้องใช้เวลาในการนึกสักรู บางครั้งก็รู้สึกเบื่อหน่าย จึงส่งผลกระทบต่อกิจกรรมประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับบรรลุ ศิริพานิช (2532: 62-63) ที่กล่าวว่า ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมไม่มากนัก ไม่มีส่วนร่วมร้อยละ 55 เนื่องมาจากการที่ผู้สูงอายุมีอายุที่มากขึ้น เกิดความเสื่อมถอยของร่างกาย การเดินทางไปมาไม่สะดวก บางครั้งต้องพึ่งพาบุตรหลานหรือผู้อื่น และนอกจากนี้จากการที่ผู้สูงอายุมีโรคประจำตัวหรืออาการผิดปกติต่างๆ จึงส่งผลให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองไม่แข็งแรง ทำกิจกรรมต่างๆ ได้ลดลง ไม่สะดวกในการเดินทาง การที่ผู้สูงอายุมีโรคประจำตัว หรืออาการผิดปกติต่างๆ ส่งผลให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมต่างๆ ได้ลดลง นอกจากนี้ปัจจัยส่วนบุคคลก็มีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ซึ่งสอดคล้องกับศศิภา พลวิไล (2551: 204-205) ที่กล่าวว่า เพศชายจะมีสุขภาพและสภาพสังคมดีกว่าเพศหญิง ส่วนเรื่องอายุ การเสื่อมถอยหรือการทรุดโทรมของร่างกายจะสอดคล้องกับอายุยิ่งมากขึ้นสภาพร่างกายจะทรุดโทรม ส่วนเรื่องระดับการศึกษา ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูง จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่ำทุกด้าน และสถานภาพสมรส ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสคู่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้สูงอายุสถานภาพสมรสโสด หม้าย หย่า หรือแยก ในด้านสภาพสังคมสภาพเศรษฐกิจ คุณภาพเชิงจิตพิสัยอยู่ในเกณฑ์ดีทุกด้าน

ในระหว่างการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ระบายความคับข้องใจ หรือปัญหาของตนเองออกมา โดยอยู่ในบรรยากาศที่สนับสนุนให้เกิดความสบายใจ มีความไว้วางใจ และวางอยู่บนสัมพันธภาพที่ดีและการรักษาความลับ เป็นการกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกยอมรับเข้าใจ และมีความมั่นใจที่จะเปิดเผยปัญหาของตนเองให้กับผู้ให้คำปรึกษา โดยผู้ให้คำปรึกษาจะมีการสร้างสัมพันธภาพที่ดี มีทัศนคติที่ต้องการช่วยเหลืออย่างจริงใจ เคารพ ยอมรับ และเข้าใจ คอยให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีการสำรวจตนเอง รวมไปถึงสถานการณ์รอบข้างที่เกิดขึ้นและเกี่ยวข้องกับตนเอง ให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง มีการรู้จักตนเอง สามารถจัดการป้องกันตนเอง เข้าใจถึงปัญหาแท้จริงที่ตนเองกำลังเผชิญ เข้าใจถึงสิ่งแวดล้อมรอบข้างสามารถมองเห็นและเข้าใจถึงศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ มีการเข้าใจถึงความสามารถของตนเอง การตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหา โดยเทคนิคการให้คำปรึกษาดมทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางที่ผู้วิจัยได้นำมาทดลองในครั้งนี้ ได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพ การยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข การแสดงความเข้าใจ การเห็นอกเห็นใจ การแสดงความจริงใจ การตั้งคำถาม การฟังอย่างใส่ใจ การสะท้อนความรู้สึก การสะท้อนเนื้อหาสาระ การสะท้อนประสบการณ์ และเทคนิคอื่นๆ ประกอบด้วย การให้กำลังใจ การให้ความกระจำ การสรุป ซึ่งจากการใช้เทคนิคต่างๆ สามารถเพิ่มการเห็นคุณค่า

ในตนเองของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นได้ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งผู้วิจัยพบว่า ผู้สูงอายุให้ความสนใจ ตั้งใจและบอกกล่าวปัญหาและมองเห็นวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ จากการประเมินหลังจากการให้คำปรึกษา ผู้สูงอายุได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุทำให้เขามีเป้าหมาย ทราบแนวทางในการปฏิบัติตน เพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการให้คำปรึกษาคือตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ซึ่งสอดคล้องกับ Ausubel (อ้างถึงใน นุจิรา สารถ้อย, 2547: 17) ที่พบว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง คือการรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถในการทำอะไรต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จได้ มีความสำคัญและมีคุณค่าต่อบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่ง และสอดคล้องกับผลการศึกษาของเบญจวรรณ สิงโตอ่อน (2548) ที่ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบผู้รับบริการเป็นศูนย์กลางตามแนวคิดของ Rogers เพื่อเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษา พบว่า ผลจากการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลสามารถเพิ่มคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

หลังจากผู้สูงอายุได้รับการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางผู้สูงอายุมีการเห็นคุณค่าในตนเองโดยรวมเพิ่มขึ้น และมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่าผู้สูงอายุที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นเพราะการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาเข้าใจตนเอง เข้าใจสังคม เข้าใจครอบครัว ตลอดจนช่วยให้เรียนรู้วิธีการที่จะปรับความคิด พฤติกรรมของตนเอง มีทักษะ ความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ วัชร ทรัพย์มี (2533: 180-182) ที่กล่าวว่า การที่มนุษย์รู้สึกตนว่ามีความสามารถที่จะทำสิ่งต่างๆ ได้ หรือความรู้สึกว่าตนประสบความสำเร็จจะสร้างกำลังใจให้บุคคลเห็นคุณค่าในตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. นำโปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองไปปรับใช้กับกลุ่มอื่นๆ เช่น วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่
2. นำโปรแกรมการให้คำปรึกษาตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองไปปรับใช้เป็นแบบการให้คำปรึกษากลุ่ม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการติดตามผลเมื่อระยะเวลาผ่านไป เช่น ทุกๆ 3 เดือน เพื่อศึกษาความคงทนของการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

2. ควรมีการเปรียบเทียบการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางกับกลุ่มตัวอย่างอื่น เช่น กลุ่มผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์หรือบ้านพักคนชรา

เอกสารอ้างอิง

- นุจิรา สารถ้อย. 2547. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนที่มาจากครอบครัว เกษตรกรบ้านร่องฝ้าย จังหวัดเชียงราย. การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาดและคณะ. 2549. การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล. มหาสารคาม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เบญจวรรณ สิงโตอ่อน. 2548. การให้คำปรึกษาแบบผู้รับบริการเป็นศูนย์กลางตามแนวคิดของโรเจอร์สเพื่อเพิ่ม การเห็นคุณค่าของตนเองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพาริสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธนู ชาติธนานนท์. 2550. ความเข้าใจเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ. วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมอนามัยและสิ่งแวดล้อม.
- ธัญดา เผ่าแสนเมือง. 2542. ผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีโรเจอร์สต่อการปรับตัว ในการศึกษา ภาคปฏิบัติของนักศึกษาของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บรรลุ ศิริพานิช. 2532. พฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุไทยที่ยืนยาวและแข็งแรง. รายงานการวิจัยกรุงเทพฯ : สามัคการพิมพ์.
- วัชร ทรัพย์มี. 2533. ทฤษฎีและกระบวนการให้คำปรึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- ศศิภา ผลวิไล. 2551. คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี. ในหนังสือรวมบทความวิจัยงานประชุมวิชาการวิจัยรำไพพรรณี. หน้า 198-207. จันทบุรี : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- Cronbach, L.J. 1990. Essential of Psychological testing. (5th ed). New York : Haper Collins.
- Roger, C.R. 1967. Psychotherapy and Personality Change. Chicago : University Press.

การศึกษาเดี่ยวแซ็กโซโฟนเพลงสารถิ 3 ชั้น ทางครูสมาน รักจันทร์
THE STUDY OF THE SOLO SAXOPHONE IN SARATHEE SAMCHAN SONG:
A CASE STUDY OF KHRU SAMAN RAKCHAN

ไพรัตน์ แสงทอง
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การศึกษาเดี่ยวแซ็กโซโฟนเพลงสารถิ 3 ชั้นทางครูสมาน รักจันทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและผลงานทางด้านดนตรี เทคนิคการบรรเลงและสำนวนกลอนรวมทั้งความสัมพันธ์ของทางแซ็กโซโฟนเพลงสารถิ 3 ชั้น กับทางฆ้องวงใหญ่ ของครูสมาน รักจันทร์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิจัย ตำราทางวิชาการ เอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นบันทึกเสียง และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผลการศึกษามีดังนี้

ครูสมาน รักจันทร์ มีภูมิลำเนาอยู่ที่อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก บิดามารดาประกอบอาชีพเกษตรกร มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน 6 คน เดิมบรรจุเป็นข้าราชการทหารเรือ ตำแหน่งเครื่องดนตรี คาลิเน็ต ประจำหมวดวงโยธวาทิตของกองดุริยางค์กองทัพเรือ ต่อมาได้ลาออกจากราชการทหาร ไปประกอบอาชีพนักดนตรี ในวงดนตรีลูกทุ่ง สายันต์ สัญญาและกลับเข้ามารับราชการทหารอีก จังหวัดฉะเชิงเทรา ปัจจุบันโอนย้ายมารับราชการครู โรงเรียนวัดดอนทอง ครูสมาน รักจันทร์ มีผลงานสำคัญโดยการส่งนักเรียนเข้าประกวดในรายการเชิดเทรตเยาวชนดนตรีแห่งประเทศไทย ได้รับรางวัลชนะเลิศเหรียญทอง เครื่องดนตรีประเภทอัลโต้แซ็กโซโฟน ด้วยการทำทางเดี่ยวแซ็กโซโฟนเพลงสารถิ 3 ชั้น จากการศึกษาทางเพลงเดี่ยวของครู ผู้วิจัยพบว่า เทคนิคการบรรเลงและสำนวนกลอน เพลงเดี่ยวสารถิ 3 ชั้น ทางครูสมาน รักจันทร์ มีการใช้เทคนิคที่สำคัญ 5 ประการ คือ การเคลื่อนที่ตามลำดับขั้น (Conjunct Motion) การกระโดดข้ามขั้น (Disjunct Motion) การสะบัดนิ้ว (Appoggiatura) การพรมนิ้ว (Trill) และการระบายลม (Circular Breathing) เป็นเทคนิคขั้นสูงที่ผู้บรรเลงแซ็กโซโฟนจำเป็นต้องเรียนรู้และฝึกฝน ให้เกิดความชำนาญ ความสัมพันธ์ของทางแซ็กโซโฟนเพลงสารถิ 3 ชั้น กับทางฆ้องวงใหญ่ ในท่อนที่ 1 มีอยู่ใน 3 บัณฑิตเสียงคือ โด ฟา และ ที ซึ่งแซ็กโซโฟนและฆ้องวงใหญ่ลงลูกตกเสียงเดียวกัน 6 เสียงคือ โด เร ฟา ซอล ลา ที ส่วนทำนองท่อนที่ 2 และ 3 มีอยู่ใน 2 บัณฑิตเสียงคือ บัณฑิตเสียง โด และ ฟา ซึ่งแซ็กโซโฟนและฆ้องวงใหญ่ลงลูกตกเสียงเดียวกัน 6 เสียงคือ โด เร มี ฟา ซอล ลา

จากการศึกษาเดี่ยวแซ็กโซโฟนเพลงสารถิ 3 ชั้นทางครู สมาน รักจันทร์ ทำให้ผู้วิจัยพบว่าลักษณะของ ทำนองเพลง สำนวนกลอนแสดงถึงอัตลักษณ์ของครูในด้านอุปนิสัยที่มีความละเอียด มีความคิดสร้างสรรค์และเป็นผู้ใฝ่รู้มีความรักในด้านเพลงไทย

คำสำคัญ : เคลื่อนที่ตามลำดับขั้น กระโดดข้ามขั้น สะบัดนิ้ว พรมนิ้ว ระบายลม ลูกตก

Abstract

The purpose of this research was to study Khru Saman Rakchan's biography, his works in music, his technique to play music, the idiomatic poetry and the relationship between the saxophone and the Kong Wong Yai to play Sarathee Samchan Song. It was a descriptive research that the data were collected from documents, text-books, printed matters, tape-records and interviews.

The results of this research were as follow:

Khru Saman Rakchan had lived in Amphor Banna, Nakonnayok Province. His parents were farmers and they had got 6 children. He used to be a naval officer. He was also a clarinet's in Royal Thai Navy Music Division. Later, he resigned to be a musician at folk band of Sayan Sanya and returned to be a naval officer again. At last, he transferred to be a teacher at Wat Don Thong School. His remarkable work was that his students competed to blow the alto saxophone by solo saxophone in Sarathee Samchan Song and won the golden medal. The researcher found that his technique to play music and the idiomatic poetry were used 5 techniques that were Conjunct Motion, Disjunct Motion, Appoggiatura, Trill and Circular Breathing which the saxophone's had to study and practice to be expert. The relationship between saxophone and the Kong Wong Yai to play Sarathee Samchan Song was that there were three scales; C scale, F scale and B scale, in the first verse and the Luk Tok in six scales; C scale, D scale, F scale, G scale, A scale and B scale; between the saxophone and the Kong Wong Yai were the same. There were two scales; C scale and F scale; in the second and the third verses and the Luk Tok of the saxophone and the Kong Wong Yai were the same. In the third verse, there were two scales; C scale and F scale; and the Luk Tok of saxophone and the Kong Wong Yai were the same in six scales; C scale, D scale, E scale, F scale, G scale and A scale. The melody and the idiomatic poetry to solo of the saxophone in Sarathee Samchan Song of Khru Saman denoted his intelligence, his creativity and his affection in Thai Songs.

Keywords : Conjunct Motion, Disjunct Motion, Appoggiatura, Trill, Circular Breathing, Luk Tok

บทนำ

วัฒนธรรมของมนุษย์ ในแต่ละพื้นที่ที่เกิดจากการเรียนรู้ สืบทอดเรื่องราวต่างๆ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน จากรุ่นสู่รุ่นซึ่งมีความเหมือนและแตกต่างโดยสิ้นเชิง ทั้งภาษา อาหาร และความเป็นอยู่ รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติกันมา แต่มีสิ่งหนึ่งที่สามารถหลอมรวม ความรู้สึก ความคิด ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของมนุษย์ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ สิ่งนั้นคือดนตรี

ดนตรีเป็นศิลปะโลก เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ของจิตใจมนุษย์ ดนตรีเป็นศาสตร์ชั้นสูงเกี่ยวกับมนุษย์ มาช้านาน ศิลปะการดนตรีก่อให้เกิดความประทับใจมากที่สุด ศิลปะการขับร้อง แสดงความรู้สึกนึกคิดได้ตรงที่สุด และดนตรีที่ยืนนานที่สุด ตรงไปตรงมาที่สุด คือ เสียงขับร้อง การร้องเพลงจึงเป็นกิจกรรมที่แสดงออกทางดนตรีที่นำไปสู่ความเข้าใจ เกี่ยวกับองค์ประกอบของดนตรีและความซาบซึ้งในดนตรี สื่อถึงอารมณ์ของมนุษย์ เมื่อได้ฟังดนตรีเรารู้สึกเพลิดเพลินกับความไพเราะของเสียง และเกิดจินตนาการต่างๆ ดนตรินับว่าเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในชีวิตมนุษย์รู้จักการร้องรำทำเพลงแบบธรรมชาติ เคาะหิน เคาะไม้ เป่าเขาสัตว์ เป่ากระดูกสัตว์ทำเป็นเสียงต่างๆ การร้องรำทำเพลงของมนุษย์ในยุคหนึ่งโดยมากมักทำขึ้นเพื่ออ้อนวอนพระเจ้าให้บันดาลความสุขความอุดมสมบูรณ์ต่างๆ หรือเพื่อแสดงความขอบคุณพระเจ้าให้มีความสุขความสบาย ดังนั้นดนตรีมิใช่เป็นเพียงความพอใจของมนุษย์แต่ยัง แสดงออกมาเพื่อตกแต่งชีวิตให้วิจิตรและมีสีสัน หรือเป็นเพียงสิ่งสวยงามหรือความไพเราะในแง่ของเสียงเท่านั้น แต่ดนตรีมีบทบาทที่สำคัญและผูกพันกับวิถีชีวิตของมนุษย์ตลอดมา วิชา คงศากุล ได้กล่าวว่า มนุษย์กับดนตรีมีความผูกพันกันมานานตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน เป็นทุกแบบของพฤติกรรมทางสังคมที่เริ่มต้นจากการแสดงของอารมณ์และประสบการณ์ต่างๆ ตามความต้องการพื้นฐานของการดำรงชีพ (วิชา คงศากุล, 2537 : 34) ดนตรีมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อมนุษย์อาศัยอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ เช่น อาศัยอยู่ในถ้ำ อาศัยอยู่ในโพรงไม้ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน ความมั่นคงและความปลอดภัยต่อตัวเอง กลุ่มชนสมาชิกในสังคมจึงต้องมีการประกอบพิธีกรรมบวงสรวง การเซ่นสังเวย ดนตรีจึงเป็นส่วนร่วมในพิธีกรรมดังนี้ เพื่อให้เกิดความสงบสุขในวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นๆ จะเห็นว่าดนตรีมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันดนตรีจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่นอกเหนือจากปัจจัย 4 การเล่นดนตรีเข้าไปอยู่ในสังคมมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ไม่สามารถแยกคนหรือออกจากชีวิตประจำวันได้ ดนตรีเป็นมรดกที่รับใช้สังคมมนุษย์ทุกชาติ ทุกภาษา ทุกชนชั้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (กาญจนา อินทรสุนานนท์, 2532 : 63) ดนตรีเกิดจากอารมณ์ของมนุษย์ ดีใจ สนุกสนาน ก็ปรบมือ กระพริบเท้า เสียใจก็ร้องคร่ำครวญ จังหวะน่าจะเกิดก่อนทำนอง

หรือเกิดขึ้นมาพร้อมๆ กันเมื่อใดก็ตามที่ทำเสียงสูงต่ำเป็นทำนอง จังหวะก็จะมีมาเองอาจจะเป็นระบบหรือไม่เป็นระบบก็ได้แล้วแต่การทำจังหวะหรือทำนองของมนุษย์ที่ถือกำเนิดตามส่วนต่างๆ ของโลกนั้น แรกเริ่มเดิมทีก็คงไม่ต่างกันมากนัก ต่อมาเมื่อมนุษย์รู้จักพัฒนาความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น เจริญขึ้น กลายเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์แต่ละเผ่า ต่างกันไปตามสภาพทางภูมิศาสตร์คือ พื้นที่อยู่อาศัย สภาพของภูมิอากาศ และพืชพันธุ์ธรรมชาติ ที่เป็นเครื่องบังคับให้มนุษย์ต้องปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาตินั้นๆ (เพื่อความอยู่รอดของตัวเอง รวมทั้งวัฒนธรรมที่ยุ่ยากสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น เช่น ภาษาพูด ซึ่งอนุวัตตามการได้ยินเสียงต่างๆ ทั้งเสียงธรรมชาติ และเสียงสูงต่ำ ที่เป็นองค์ประกอบของภาษาพูดและดนตรี เสียงธรรมชาติที่มนุษย์ได้ยินเป็นอย่างเดียวกันและเหมือนกัน แต่ตีความและแสดงออกซึ่งเสียงนั้นไปคนละอย่าง สุดแล้วแต่สภาพทางร่างกาย สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมเป็นที่สุด ตัวอย่างเช่น โกลั่น หมาเห่า นกร้อง ฟังร้อง ซึ่งเหมือนกันทั่วโลก แต่มนุษย์ที่อยู่ต่างสภาพภูมิศาสตร์ ต่างวัฒนธรรม ต่างก็ออกเสียงในภาษาต่างๆ ไม่เหมือนกัน แม้แต่ตระกูลเดียวกันก็ยังต่างกันออกไปตามท้องถิ่น ระบบเสียงดนตรียิ่งละเอียดและสลับซับซ้อนยิ่งขึ้นไปอีก (ปัญญา รุ่งเรือง, 2521 : 1) ดังนั้นเสียงจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับดนตรีและเป็นตัวบ่งบอกให้เห็นถึงความงามของท่วงทำนองด้วยดนตรีเป็นสิ่งที่มีความค่าทางสุนทรียะ ทำให้เกิดความรู้สึกดีงาม ทำพิจารณาถึงความสวย ความงาม ความดี และความไพเราะซึ่งเป็นคุณค่าทางดนตรี ความสวยความงามมิใช่จะสัมผัสได้เฉพาะทางตรงเท่านั้น แม้ในดนตรีที่เราสัมผัสในทางหูอย่างเดียวก็มีความสวยงามอยู่เช่นกัน ท่วงทำนองเสียง ลีลา และความไพเราะนี้เองเป็นความสวยความงามของดนตรีที่แสดงถึงความ ประณีต ละเมียดละไมและสูงสุดเพียงใดความสวยงามของดนตรีก็ยิ่งมากขึ้นเพียงนั้น (สัจจิต ภูเขาทอง, 2532 : 18) และทุกชาติทุกภาษามีศิลปะประกอบดนตรีเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ดังนั้นการลอกเลียนแบบจึงทำได้ไม่ยากนัก โดยเฉพาะดนตรีไทยของเรานับว่าเป็นดนตรีที่มีความไพเราะมากและจัดเป็นดนตรีคลาสสิกประเภทหนึ่ง ยังมีดนตรีประเภทหนึ่งที่ภาคตะวันตกได้นำมาเผยแพร่ และเป็นที่ยอมรับกันทั่ว ดนตรีประเภทนี้นับว่าหลายชาติหลายภาษาเล่นได้ แต่ลีลาท่วงทำนองก็กันไปตามลักษณะของชนกลุ่มนั้น ดนตรีที่แพร่หลายนี้เรียกว่า “ดนตรีสากล” (บันเทิง ชลชัยชีพ, 2539 : 1) การพัฒนาวงดนตรีให้ดีขึ้นจะต้องอาศัยผู้เข้าถึงดนตรีเป็นอย่างดีทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ คีตกวีมีหน้าที่สร้างสรรค์ประพันธ์ดนตรี ซึ่งต้องใช้ความอดสาเหววิริยะเป็นอย่างยิ่ง เพราะการประพันธ์ดนตรีนั้นประกอบด้วยความซับซ้อนสวยงามของทำนองเพลง ความกลมกลืนของเสียงประสาน และจินตนาการต่างๆ ที่คีตกวีได้บรรยายไว้ใน การประพันธ์ดนตรี ผลงานการประพันธ์ของคีตกวีต่างมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง เป็นเพราะความแตกต่างของคีตกวีแต่ละท่าน ทำให้

ลักษณะพิเศษเป็นของส่วนตัว สิ่งสำคัญที่น่าสนใจของคีตกวีที่นอกเหนือจาก ความสุนทรียะทางด้านการประสานเสียงและจินตนาการต่างๆ ที่ คีตกวีได้บรรยายไว้ในกาประพันธ์ดนตรี (สุกรี เจริญสุข, 2538 : 86)

สำหรับชาติไทยก็มีเพลงเป็นเอกลักษณ์ของตนเองและมีการสืบทอดมาถึงปัจจุบัน ในยุคที่เพลงไทยได้เจริญก้าวหน้าและรับใช้สังคมจนกระทั่งถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ไทยเริ่มคบค้ากับฝรั่งมากขึ้น อารยธรรมตะวันตกจึงแพร่เข้าสู่ไทย รวมทั้งเพลงฝรั่งที่มีอิทธิพลต่อเพลงไทย จึงเกิดการรับวัฒนธรรมทางดนตรีจากประเทศตะวันตก ก่อให้เกิดเพลงไทยสากล ผู้ให้กำเนิดหรือริเริ่มในการแต่งเพลงไทยสากลเป็นคนแรก ได้แก่ สมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ซึ่งทรงพระนิพนธ์เพลงหลังจากเสด็จกลับมาจากยุโรปเมื่อ พ.ศ. 2446 ขณะทรงมีพระชนมายุเพียง 23 พรรษา เพลงดังกล่าวเป็นโน้ตสากล ใช้จังหวะแบบสากลแต่ทำนองก็ยังเป็นไทยอยู่ เมื่อมีการเรียนการสอนดนตรีในรูปแบบเพลงไทยสากล จึงก่อกวนักประพันธ์เพลงขึ้นหลายท่านองทั้งทำนองและคำร้อง (จันทรงสิกุล, 2517 : 64)

องค์ประกอบที่สำคัญของดนตรีคือ นักดนตรี คนแต่งเพลง คนฟังดนตรี เวลา และโอกาสที่จะแสดง บทบาทของเพลงไทยในยุคปัจจุบันยังขาดผลสัมฤทธิ์ต่อการเผยแพร่วัฒนธรรมทางดนตรีให้เกิดความเข้มแข็ง การเข้าถึงเยาวชนรุ่นใหม่ และกลุ่มผู้ฟังอย่างทั่วถึง ซึ่งการจะทำเช่นนั้นได้ก็ต้องมีการพัฒนา ประดิษฐ์หรือหาวิธีการเผยแพร่เพลงไทย รูปแบบการนำเสนอ และวิธีการบรรเลงที่สามารถเรียกร้องกลุ่มผู้ฟังให้เกิดความสนใจในเสน่ห์ของเพลงไทย ทำให้เพลงไทยไม่สูญหายและเข้มแข็งได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ครูสมาน รักจันทร์ เป็นท่านหนึ่งที่ได้รับการบรรจุเป็นนักเรียนดุริยางค์ทหารเรือ ได้สอบชิงทุนของนักเรียนดุริยางค์ทหารเรือเพื่อไปศึกษาต่อในด้านการเรียบเรียงเสียงประสาน ณ ประเทศอังกฤษ หลังจากจบการศึกษาจากประเทศอังกฤษ ครูสมาน รักจันทร์ ได้ออกจากราชการทหารเพื่อเป็นหัวหน้าวงดนตรีลูกทุ่งให้กับสายัณห์ สัญญา แต่เมื่อ สายัณห์ สัญญาได้ประกาศยุบวงดนตรีลูกทุ่ง ครูสมาน รักจันทร์ จึงออกมาเป็นนักดนตรีอาชีพและรับจ้างเขียนเพลงต่างๆ ทุกประเภท

ครูสมาน รักจันทร์ ได้เข้ารับราชการทหารอีกครั้งในตำแหน่งทหารช่าง ณ ค่ายศรีโสม จังหวัดฉะเชิงเทรา ด้วยความรู้ความสามารถ จึงทำให้โรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดฉะเชิงเทรา เชิญให้เป็นวิทยากรสอนดนตรีต่อมา ครูสมาน รักจันทร์ ได้โอนย้ายจากราชการทหารมาเป็นครูอยู่โรงเรียนวัดดอนทอง ด้วยความที่เป็นนักดนตรีสากลมีความสนใจเพลงไทยเดิมจึงทำให้ ครูสมาน รักจันทร์ เกิดความคิดที่จะศึกษาเพลงไทยเดิมอย่างจริงจัง โดยเริ่มจากการ

ทำคณะตรวจภายในโรงเรียนและเชิญชวนผู้สนใจมาร่วมบรรเลงทั้งแบบไทยเดิมแท้ๆ และในรูปเพลงไทยเดิมที่เรียบเรียงใหม่ตามหลักการประสานเสียงของสากล เพื่อให้เครื่องดนตรีสากลบรรเลงเพลงไทยได้สะดวกและเกิดความไพเราะมากยิ่งขึ้น รูปแบบการประสานเสียงและผลงานที่เห็นประจักษ์ในการเรียบเรียงเสียงประสานโดยใช้เพลงไทยเดิมคือ การเข้าร่วมประกวดตรวจชาวบ้าน ณ ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ซึ่งด้วยพระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ในบทเพลง อะแซห่อนก็ เลอ ซึ่งการประกวดครั้งนี้ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับสอง ด้วยความสนใจและความมุ่งมั่นในการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ ครูสมาน รักจันทร์ เกิดความชำนาญในการเรียบเรียงเสียงประสานจากเพลงไทยเดิมจนสามารถคิดประดิษฐ์ทางดนตรีและสำนวนกลอนในรูปแบบเพลงเดี่ยวและเพลงเถาอีกหลายๆ เพลง

เพลงเดี่ยวสารถิ 3 ชั้นทางแซ็กโซโฟนของ ครูสมาน รักจันทร์ เป็นการคิดค้นขึ้นใหม่เพื่อใช้ในการประกวด เชิดเทรตเยาวชนดนตรีแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 8 ทำให้ได้รับรางวัลชนะเลิศเหรียญทอง ในปี พ.ศ.2548 และได้รับเชิญให้ไปบรรเลงเพลง ร่วมกับวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ ศาลายา เพื่อเผยแพร่ วัฒนธรรมทางด้านดนตรีของไทย ณ ประเทศเม็กซิโก

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเดี่ยวแซ็กโซโฟน เพลงสารถิ 3 ชั้นของครูสมาน รักจันทร์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ในบริบทเทคนิคการบรรเลงและสำนวนกลอนทางแซ็กโซโฟน เพลงสารถิ 3 ชั้น ของครูสมาน รักจันทร์ โดยคิดค้นทางเพลงและสำนวนกลอนขึ้นใหม่ จนทำให้ได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวดซึ่งเป็นวัดกรรมกรการบรรเลงเพื่อเผยแพร่เพลงไทยในรูปแบบเครื่องดนตรีสากล รวมทั้งจะช่วยส่งเสริม สนับสนุน การอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านดนตรีให้แพร่หลายและคงอยู่คู่ประชาชนและสังคมไทยสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและผลงานทางด้านดนตรีของครูสมาน รักจันทร์
2. เพื่อศึกษาสำนวนกลอนและเทคนิคการบรรเลงแซ็กโซโฟน เพลงสารถิ 3 ชั้นของครูสมาน รักจันทร์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของทางแซ็กโซโฟน เพลงสารถิ 3 ชั้น กับทางฆ้องวงใหญ่ของครูสมาน รักจันทร์

การศึกษานี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ครูสมาน รักจันทร์ เป็นข้อมูลปฐมภูมิและใช้วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบความรู้ ทางดนตรีวิทยา ข้อมูลทางวิชาการจากเอกสารวิจัย หนังสือทางวิชาการ เอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นบันทึกเสียง วีดิทัศน์ และผู้ที่มีประสบการณ์โดยตรง ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อให้การศึกษามีความถูกต้อง วิจัย ประสงค์ จึงดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอนดังนี้

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นรวบรวมข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูล ชีวิตประวัติและผลงานของ ครูสมาน รักจันทร์ จากเอกสารตำรา ด้านต่างๆ ดังนี้

- 1.1 ประวัติส่วนตัว
- 1.2 สภาพครอบครัว
- 1.3 การศึกษาอบรมเบื้องต้น
- 1.4 ชีวิตและผลงานด้านบันเทิงศิลป์
- 1.5 ผลงานด้านอื่นๆ

1.6 ข้อมูลจากสิ่งพิมพ์ วารสาร บทความ บทวิเคราะห์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ ครูสมาน รักจันทร์

1.7 วิทยานิพนธ์และผลงานการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเล่มนี้

2. ศึกษาเทคนิคการบรรเลงและสำนวนกลอนเพลงสารถี 3 ชั้นของครูสมาน รักจันทร์

3. ศึกษาความสัมพันธ์ของทางแซ็กโซโฟนเพลงสารถี 3 ชั้น กับทางฆ้องวงใหญ่ของครูสมาน รักจันทร์

ขั้นศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล

1. ศึกษาประวัติของ ครูสมาน รักจันทร์ นำประวัติและผลงานของครูสมาน รักจันทร์ ที่รวบรวมได้มาจากขั้นที่ 1 มาประมวลเรียบเรียงบันทึกไว้แบ่งออกดังนี้

- 1.1 ประวัติส่วนตัว
- 1.2 สภาพครอบครัว
- 1.3 ชีวิตในวัยเยาว์
- 1.4 การศึกษา
- 1.5 ชีวิตก่อนเข้าสู่อาชีพศิลปิน
- 1.6 ชีวิตอาชีพศิลปิน
- 1.7 รางวัลเกียรติคุณที่ได้รับ

2. สำนวนกลอนและเทคนิคการบรรเลงแซ็กโซโฟนเพลงสารถี 3 ชั้นของครูสมาน รักจันทร์

- 2.1 สำนวนกลอน
 - 2.1.1 ท่วงทำนองหลัก (Motif)
 - 2.1.2 จังหวะของทำนอง (Melodic Rhythm)
 - 2.1.3 การเคลื่อนที่ตามลำดับขั้น (Conjunct Motion)
 - 2.1.4 การกระโดดข้ามขั้น (Disjunct Motion)
 - 2.1.5 การซ้ำ (Repetitions)
 - 2.1.6 การย้ายบันไดเสียง (Modulation)

2.2 เทคนิคในการบรรเลงแซ็กโซโฟนและสำนวนกลอนแซ็กโซโฟนเพลงสารถี 3 ชั้น

- 2.2.1 เทคนิคสะบัดนิ้ว (Appoggiatura)
- 2.2.2 เทคนิคการพรมนิ้ว (Trill)

2.2.3 เทคนิคการเอื้อนเสียง (Glissando)

2.2.4 เทคนิคการทำเสียงให้สั่นเป็นคลื่น (Vibrato)

2.2.5 เทคนิคการกระเพื่อมเสียง (Mordent)

2.2.6 เทคนิคการใช้เสียงดัง - เบา (Accent)

2.2.7 เทคนิคการระบายลม (Circular Breathing)

3. ศึกษาความสัมพันธ์ของทางแซ็กโซโฟนเพลงสารถี 3 ชั้น กับทางฆ้องวงใหญ่ของครูสมาน รักจันทร์

3.1 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเพลงสารถี 3 ชั้น

3.1.1 ทำนอง รูปแบบ

3.1.2 สังกัดลักษณะ (Song form) ของทำนองหลัก (ทางฆ้องวงใหญ่)

3.1.3 สังกัดลักษณะ (Song form) ของทำนองแปร (ทางแซ็กโซโฟน)

3.2 เทคนิคการประพันธ์ (Composition)

3.2.1 บันไดเสียง (Scales)

3.2.2 เครื่องหมายกำหนดจังหวะ (Time signature)

3.2.3 เครื่องหมายตั้งบันไดเสียง (Key signature)

4. ขั้นสรุป

4.1 นำเสนอผลงานการวิจัยแบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์

4.2 สรุปผลการศึกษาและวิจัย

4.3 ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเดี่ยวแซ็กโซโฟนเพลงสารถี 3 ชั้น ทางครูสมาน รักจันทร์ ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและผลงานทางด้านดนตรี เทคนิคการบรรเลงและสำนวนกลอนเพลงสารถี 3 ชั้น ความสัมพันธ์ของทางแซ็กโซโฟนเพลงสารถี 3 ชั้น กับทางฆ้องวงใหญ่ของครูสมาน รักจันทร์ สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ชีวิตประวัติและผลงาน

ครูสมาน รักจันทร์ เกิดเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2508 ที่บ้านเลขที่ 58 หมู่ที่ 10 ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก เป็นบุตรของ คุณพ่อบัว รักจันทร์ กับคุณแม่อร่าม รักจันทร์ ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีพี่น้องร่วมบิดามารดา 6 คน ครูสมาน รักจันทร์ เป็นบุตรคนที่ 6 เริ่มบรรจุเป็นข้าราชการทหารเรือ ตำแหน่ง คาสีเน็ท ประจำหมวดวงโยธวาทิตของกองดุริยางค์กองทัพเรือ ต่อมา ได้ลาออกจากราชการทหารเรือ ไปอยู่กับวงดนตรีลูกทุ่ง สายันต์ สัญญา จากนั้นได้กลับเข้ารับราชการทหารอยู่ที่กองพันทหารช่างที่ 2 รักษาพระองค์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ในตำแหน่งพลวิทยุ และโอนย้ายมารับราชการครู โรงเรียนวัดดอนทอง จนถึงปัจจุบัน ได้ส่งนักเรียนเข้าประกวดในรายการ

เช็ทเทรต ยาวชนดนตรีแห่งประเทศไทย ได้รับรางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง เครื่องดนตรีประเภทอัลโต้แซกโซโฟน ด้วยการทำทางเดี่ยวแซกโซโฟนเพลงสารถิ 3 ชั้น

2. เทคนิคการบรรเลงและส่วนกลอนเพลงสารถิ 3 ชั้น

การบรรเลงเพลงสารถิ 3 ชั้น เทคนิคที่สำคัญมี 5 ประการ คือ ประการที่หนึ่งการเคลื่อนที่ตามลำดับขั้น (Conjunct Motion) ในช่วงที่จะมีการเปลี่ยนเครื่องหมายตั้งบันไดเสียง (Key Signature Modulation) จะอาศัยการเคลื่อนที่ตามลำดับขั้นไปในทิศทางขึ้นหรือลงเพื่อหาเครื่องหมายตั้งบันไดเสียงใหม่ ประการที่สองการกระโดดข้ามขั้น (Disjunct Motion) จะนำมาใช้ต่อจากการเคลื่อนที่ตามลำดับขั้น เพื่อไม่ให้เกิดทำนองที่น่าเบื่อในการประพันธ์จะใช้สลับกัน ประการที่สามการสะบัดนิ้ว (Appoggiatura) การไล่เสียงโน้ตระดับเสียงต่ำไปหาโน้ตที่มีระดับเสียงสูง หรือไล่เสียงโน้ตจากระดับเสียงสูงไปหาโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำ ด้วยความรวดเร็ว และสามารถลงเสียงหลักได้ตรงตามจังหวะที่กำหนดไว้ ซึ่งในการสะบัดนิ้วนี้สะบัดได้ตั้งแต่โน้ต 1 ตัวขึ้นไป ประการที่สี่การพรมนิ้ว (Trill) หรืออีกนัยหนึ่งคือการร่วนิ้ว ให้เล่นโน้ต 2 ตัวสลับกันซึ่งผู้ประพันธ์ได้บังคับไว้ ให้เล่นตามที่ผู้ประพันธ์ได้กำหนด เพื่อให้ได้อรรถรสในการรับฟังเพลงตามเจตนาผู้ประพันธ์ ประการที่ห้าการระบายลม (Circular Breathing) เป็นเทคนิคขั้นสูงที่ผู้บรรเลงแซกโซโฟนจำเป็นต้องเรียนรู้และฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ จะต้องฝึกบังคับริมฝีปากล่างเพื่อบังคับลมของแซกโซโฟนให้อยู่ในระดับที่รับแรงอัดได้ดีในขณะที่เป่าลมใกล้หมด ให้นำลมไปไว้ที่กระพุ้งแก้มเมื่อถึงจังหวะที่ต้องหายใจเข้า ให้นำลมในกระพุ้งแก้มมาใช้โดยการบีบแก้มทั้งสองข้างพร้อมกับหายใจเข้าอย่างรวดเร็ว

3. ความสัมพันธ์ของทางแซกโซโฟนเพลงสารถิ 3 ชั้น กับทางฆ้องวงใหญ่

ด้านความสัมพันธ์ของทางแซกโซโฟนเพลงสารถิ 3 ชั้น กับทางฆ้องวงใหญ่ ในท่อนที่ 1 มีอยู่ใน 3 บันไดเสียงคือ โด ฟา และ ที ซึ่งแซกโซโฟนและฆ้องวงใหญ่/สูงลูกตกเสียงเดียวกัน 6 เสียงคือ โด เร ฟา ซอล ลา ที ส่วนทำนองท่อนที่ 2 และ 3 มีอยู่ใน 2 บันไดเสียงคือ บันไดเสียง โด และ ฟา ซึ่งแซกโซโฟนและฆ้องวงใหญ่/สูงลูกตกเสียงเดียวกัน 6 เสียงคือ โด เร มี ฟา ซอล ลา

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูสมาน รักจันทร์ เป็นผู้มีความสามารถในการบรรเลงและประพันธ์เพลงไทยด้วยเครื่องดนตรีสากล จากความสามารถที่โดดเด่นทำให้ได้มีโอกาสสร้างผลงานการการคิดทำนองเพลงเดี่ยวและการเรียบเรียงเสียงประสานทั้งเพลงไทยเดิมที่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีสากลและเพลงลูกทุ่งหรือเพลงสากลแนวต่างๆ อีกมากมาย จนทำให้ได้รับการยอมรับในสังคม ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยได้คัดเลือกบทเพลงที่สำคัญที่ได้รับรางวัลชนะเลิศเหรียญทองระดับประเทศ คือเพลง เดี่ยวแซกโซโฟนเพลงสารถิ 3 ชั้น

มีเทคนิควิธีการบรรเลงซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน คือ การใช้เทคนิคการระบายลมบังคับควบคุมลมหายใจ เช่น การแบ่งวรรคลมหายใจ สอดคล้องกับเทคนิควิธีขับร้องเพลงของ คุชฎีพนมยงค์จากหนังสือ “สามฝันด้วยเสียงเพลง” ของคุชฎีพนมยงค์ (2539) การเคลื่อนที่ตามลำดับขั้น (Conjunct Motion) ในช่วงที่จะมีการเปลี่ยนเครื่องหมายตั้งบันไดเสียง (Key Signature Modulation) จะอาศัยการเคลื่อนที่ตามลำดับขั้น ไปในทิศทางขึ้นหรือลงเพื่อหาเครื่องหมายตั้งบันไดเสียงใหม่ ประการที่สองคือการกระโดดข้ามขั้น (Disjunct Motion) จะนำมาใช้ต่อจากการเคลื่อนที่ตามลำดับขั้น เพื่อไม่ให้เกิดทำนองที่น่าเบื่อ ซึ่งสอดคล้องกับถาวร ศรีผ่อง การวิเคราะห์ทางฆ้องวงใหญ่, ปริญญาณิพนธ์ ศศ.ม. กล่าวว่ลักษณะส่วนกลอนที่สัมผัสกันดี เป็นที่นิยมนำมาใช้บรรเลงของผู้บรรเลงระนาดเอกในปัจจุบัน เช่น กลอนไต่ลวด กลอนลอดตาข่าย กลอนย่นตะเข็บ ถาวร ศรีผ่อง (2530 : 115) จังหวะทำนองของเพลงเดี่ยวสารถิ 3 ชั้นทางอัลโต้แซกโซโฟนส่วนใหญ่จะเป็นไปตามรูปแบบเทคนิคของเครื่องดนตรีประเภทอัลโต้แซกโซโฟน จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามรูปแบบของการบรรเลงหรือลูกเล่นเม็ดทราย (Ornament) ของทำนองหลัก (Motif) ซึ่งสอดคล้องกับ มานพ วิสุทธิแพทย์ดนตรีไทยวิเคราะห์, ในที่ระลึกงานดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 22 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ได้ให้ทัศนะถึงวรรณคดีว่า วรรณคดี คือการแบ่งทำนองเพลงออกเป็นส่วนๆ ในการแบ่งวรรคยัตถิคือ “ทำนองเพลง” เป็นหลักการแบ่งทำนองเพลง ทำนองหนึ่งๆ นั้นสามารถแบ่งได้เป็นยาวหรือส่วนสั้นๆ ซึ่งจะได้ความหมายและความสมบูรณ์แตกต่างกัน การแบ่งทำนองเพลงจึงไม่ควรแบ่งให้เล็กหรือสั้นจนไม่ได้ความหมาย มานพ วิสุทธิแพทย์ (2533 : 27) เพลงเดี่ยวสารถิ 3 ชั้นทางอัลโต้แซกโซโฟนแบ่งออกเป็นท่อนเพลงจำนวน 3 ท่อนเพลง แต่ละท่อนละ 2 เที้ยว ซึ่งแบ่งได้ดังนี้ $A_1 \parallel A_2 \parallel B_1 \parallel B_2 \parallel C_1 \parallel C_2$ ซึ่งสอดคล้องกับ ณรุทธ์ สุทธจิตต์ สังคีตนิยม, ได้ให้ความหมายของ Form ว่า หมายถึงรูปแบบการแต่งเพลง ดนตรีมีลักษณะเช่นเดียวกับศิลปะแขนงอื่น คือมีการนำเสนออย่างมีแบบแผน มีโครงสร้างที่สามารถศึกษาหรือทำความเข้าใจได้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบ

ของดนตรีที่สำคัญมากอย่างหนึ่งรูปแบบของเพลงมีหลายลักษณะ เกิดจากการสร้างสรรค์โดยการนำองค์ประกอบโครงสร้างของรูปแบบมาเป็นตัวกำหนด โดยทั่วไปนั้นเพลงสมัยนิยมมักใช้รูปแบบทวิบท (Binary Form) คือ มีจำนวนท่อนที่แตกต่างกันเพียง 2 ท่อน เพราะต้องการให้ง่ายต่อการจดจำ ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์ (2535 : 47)

สรุปได้ว่าในการศึกษาวิจัยเพลงเดี่ยวสารถิ 3 ชั้นทางอัลโต้ แอ็กโซโฟนของ ครูสมาน รักจันทร์ ได้พบเทคนิควิธีการบรรเลงเพลงไทยด้วยเครื่องดนตรีสากล นั้นเป็นเทคนิควิธีการบรรเลงที่เป็นมาตรฐานสามารถนำมาเป็นแบบอย่างในการฝึกบรรเลงเพลงไทยด้วยเครื่องดนตรีสากลได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา อินทรสุณานนท์. 2532. การวิเคราะห์รูปแบบเพลงพื้นบ้าน. **มนุษยศาสตร์ปริทัศน์**.
- จำนง รังสิกุล. 2517. **สนทนาพาทิ**. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์. 2535. **สังคีตนิยม**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ดุซงญอ พนมยงค์. 2539. **สานฝันด้วยเสียงเพลง : นามิกร้องเพลงกันเถิด**. พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ: บ้านเพลง.
- ถาวร ศรีม่วง. 2530. **เพลงช้าเรื่องเพลงยาว: การวิเคราะห์ทางห้องวงใหญ่**. ปรียาณานิพนธ์ มานุษยวิทยามหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บันเทิง ชลช่วยชีพ. 2539. **สังคีตนิยม**. ฝ่ายเอกสารสถาบันราชภัฏดนตรีสากลเพชรบุรีวิทยาลัยสงฆ์กรมในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ปัญญา รุ่งเรือง. 2521. **ประวัติดนตรีไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- มานพ วิสุทธิแพทย์. 2533. **ดนตรีไทยวิเคราะห์**. ในที่ระลึกงานดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 22 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ: ขวณพิมพ์.
- วิภา คงคากุล. 2537. **ความสำคัญของดนตรีต่อสังคม**. ถนนดนตรี 1 สัจด์ ภูเขาทอง. 2532. **การดนตรีไทยและการเข้าสู่ดนตรีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุกรี เจริญสุข. 2533. **แนววิเคราะห์เพลงพื้นบ้านกับเพลงลูกทุ่งในเส้นทางเพลงลูกทุ่งไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ.

การพัฒนาการผลิตน้ำตาลมะพร้าวในระดับอุตสาหกรรมท้องถิ่น Development of Coconut Sugar Production in Local Industry Level

วริศชนม์ นิลนนท์¹ และ บุณทริกา สุมะนา²

¹คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี, 22000

²คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี, จันทบุรี, 22000

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์งานวิจัยนี้เพื่อศึกษาสภาวะที่เหมาะสมในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว โดยศึกษามลของอุณหภูมิ พีเอช และชนิดของน้ำตาลที่มีต่อคุณภาพของน้ำตาลมะพร้าว จากผลการวิเคราะห์คุณภาพทางกายภาพและและทางเคมี ได้แก่ น้ำตาลอินเวอร์ต ความหนืด พีเอช และสีของน้ำตาลมะพร้าว พบว่า การเคี่ยวน้ำตาลโดยควบคุมอุณหภูมิที่ 95°C เป็นเวลา 90 นาที ทำให้ได้น้ำตาลมะพร้าวที่มีคุณภาพดี การเปลี่ยนแปลงสีโดยรวม (ΔE) เท่ากับ 35.46 ให้สีน้ำตาลอ่อน ให้ค่าความหนืดและปริมาณน้ำตาลอินเวอร์ต เท่ากับ 0.30 Pa.S และ 6.70 % ตามลำดับ สำหรับค่าพีเอชของน้ำตาลมะพร้าว พบว่า มีค่าพีเอชระหว่าง 5.5-6.0 ให้คุณภาพของน้ำตาลที่ดีกว่าน้ำตาลที่ค่าพีเอชต่ำกว่า โดยมีค่า ΔE ความหนืด และปริมาณน้ำตาลอินเวอร์ต เท่ากับ 24.12-25.60, 6.38-6.54 Pa.S, และ 2.45-3.08 % ตามลำดับ และเมื่อเติมน้ำตาลทรายและน้ำตาลกรวด พบว่า การเติมน้ำตาลกรวดให้คุณภาพของน้ำตาลมะพร้าวดีกว่าน้ำตาลทรายและแบบไม่เติมน้ำตาล โดยให้ค่า ΔE ความหนืด และน้ำตาลอินเวอร์ต เท่ากับ 25.34-27.31, 6.46-6.78 Pa.S, และ 1.90-2.87 % ตามลำดับ

คำสำคัญ : มะพร้าว, น้ำตาลมะพร้าว, น้ำตาลอินเวอร์ต

Abstract

The objective of this research were to study the optimum of coconut sugar production and to obtain the condition in terms of temperature, pH and sugar content. The invert sugar, viscosity, pH, and color were analyzed. The result was found that the coconut sugar processing at the temperature 95°C for 90 minutes was the optimal condition for the coconut sugar bar. The obtained sugar had 35.46 of the total color difference (ΔE) with less brown color, 6.70 % of the invert sugar and 0.30 Pa.S of the viscosity. For the result of pH, the coconut sugar processing at pH 5.5-6.0 with non-control temperature gave more the optimum quality of coconut sugar than the coconut sugar at low pH condition. The ΔE , viscosity and the percent invert sugar were 24.12-25.60, 6.38-6.54 Pa.S, and 2.45-3.08 %, respectively.

Keywords : Coconut, Coconut sugar, Invert sugar

บทนำ

มะพร้าวเป็นพืชที่สัมพันธ์กับเศรษฐกิจและเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของสังคมไทย เนื่องจากคนไทยรู้จักใช้เนื้อมะพร้าวในการบริโภคเป็นอาหารทั้งคาวและหวานในชีวิตประจำวัน มะพร้าวมีปลูกในทุกพื้นที่ของประเทศ โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณภาคกลางตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานีและสมุทรสาคร และในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกซึ่งเป็นพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี และ ตราด (นิรนาม, 2553; ดวงดาว, 2549) โดยพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตของมะพร้าวเพิ่มสูงขึ้นโดยเฉพาะมะพร้าวอ่อนหรือมะพร้าวน้ำหอม มีพื้นที่ปลูกมะพร้าวอ่อนจำนวน 28,404 ไร่ และ มะพร้าว แก่ จำนวน 23,524 ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555)

ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแปรรูปมะพร้าวที่สำคัญ ได้แก่ กะทิ น้ำมันมะพร้าว เส้นใยมะพร้าว และน้ำตาลมะพร้าว เป็นต้น ในสมัยก่อนบางพื้นที่การผลิตน้ำตาลมักผลิตได้จากต้นอ้อยและตาลโตนด แต่ต่อมาจากการสำรวจของนักวิจัยพบว่าจำนวนต้นตาลโตนดลงอย่างมากจากการนำพื้นที่ไปใช้ประโยชน์อื่น ด้วยเหตุดังกล่าวจึงมีส่วนทำให้อาชีพการทำน้ำตาลโตนดลดลงอย่างต่อเนื่อง จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นตัวอย่างชุมชนที่ผลิตน้ำตาลจากต้นตาลโตนดในอดีตชุมชนเหล่านี้มีต้นตาลโตนดขึ้นอยู่ทั่วไปเกือบทุกตำบล ต่อมาอาชีพของชุมชนได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดจากทำนาและทำตาล เปลี่ยนเป็นการทำสวนผสม จากทำสวนเปลี่ยนเป็นทำนาถั่วและเมื่อเข้าสู่ยุคอ้อมตัวเกิดภาวะขาดทุนมีหนี้สิน จึงกลับมาทำสวนเช่นเดิม แต่ด้วยสภาพพื้นที่เปลี่ยนไปจึงไม่สามารถทำสวนได้ดังเดิม จึงได้มีการปลูกมะพร้าวน้ำหอมแทน ทำให้พื้นที่การปลูกมะพร้าวของจังหวัดฉะเชิงเทราเพิ่มสูงขึ้น ผลผลิตที่ได้จากการทำน้ำตาลมะพร้าวจึงเกิดขึ้นทดแทนน้ำตาลโตนด อย่างไรก็ตามตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังไม่มีรายงานเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำตาลแปรรูปจากตาลโตนดและหรือผลิตภัณฑ์จากมะพร้าวในพื้นที่นี้ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตน้ำตาลที่สำคัญของภูมิภาคในเขตภาคตะวันออก และปัจจุบันก็ยังพบปัญหามากมายในการผลิตรวมถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์

ดังนั้นผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญจึงต้องการที่จะพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์น้ำตาลมะพร้าว โดยศึกษาสภาวะที่เหมาะสมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำตาลมะพร้าว และพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์น้ำตาลมะพร้าวให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรมีศักยภาพในการผลิต ซึ่งเป็นการเสริมสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจของชุมชนต่อไป

วิธีการวิจัย

1. ศึกษาสภาวะการผลิตน้ำตาลมะพร้าวที่เหมาะสม ตัวอย่างน้ำตาลมะพร้าวสดที่ใช้ในการศึกษาผลิตได้ในชุมชนหมู่ 9 และ หมู่ 10 ตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นน้ำตาลมะพร้าวที่เก็บเกี่ยวได้ในฤดูหนาวระหว่างเดือนธันวาคม-กุมภาพันธ์ ในช่วงระยะเวลา 15.00 - 16.00 น. น้ำตาลมะพร้าวสดจะถูกนำมาผ่านกระบวนการกรองเศษตะกอนออกและเก็บรักษาไว้ที่อุณหภูมิ 5 °C เพื่อรอการนำไปศึกษาสภาวะการผลิตที่เหมาะสมต่อไป ดังนี้

1.1 ศึกษาผลของอุณหภูมิที่มีต่อคุณภาพของน้ำตาล น้ำตาลมะพร้าวสดจะถูกนำไปให้ความร้อนที่อุณหภูมิ 90, 95 และ 100 °C และทำการเก็บตัวอย่างน้ำตาลมาวิเคราะห์หาปริมาณของแข็งที่ละลายได้อย่างต่อเนื่องจนได้เท่ากับ 85°Brix และขึ้นรูปเป็นน้ำตาลก้อน

1.2 ศึกษาผลของพีเอชต่อคุณภาพของน้ำตาล นำน้ำตาลมะพร้าวสดปรับพีเอชด้วย CaCO₃ จนได้ค่าพีเอชเป็น 5.0 5.5 และ 6.0 ตามลำดับ จากนั้นนำไปเคี่ยวโดยไม่ได้ควบคุมอุณหภูมิ (95-110 °C) จนวัดค่าปริมาณของแข็งได้ 85°Brix และขึ้นรูปเป็นน้ำตาลก้อน

1.3 ศึกษาผลของชนิดและปริมาณน้ำตาล นำน้ำตาลมะพร้าวสดมาเติมน้ำตาลทรายและน้ำตาลกรวดในปริมาณร้อยละ 10, 20 และ 30 ใช้เวลาในการเคี่ยว 65 นาที อุณหภูมิสุดท้ายที่เคี่ยวน้ำตาลจะอยู่ประมาณที่อุณหภูมิ 110±5 °C และขึ้นรูปเป็นน้ำตาลก้อน

2. วางแผนการทดลองแบบ CRD (Complete Randomized Design) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยวิธี Duncan's new multiple range test วิเคราะห์คุณภาพทางกายภาพ ได้แก่ สี (Hunter Colorimeter) ความหนืด (Viscometer) วิเคราะห์คุณภาพทางเคมี ได้แก่ ปริมาณน้ำตาลอินเวอร์ท ความหนืด (AOAC, 1984; AOAC, 2000) ปริมาณของแข็งที่ละลายได้ และค่าพีเอช

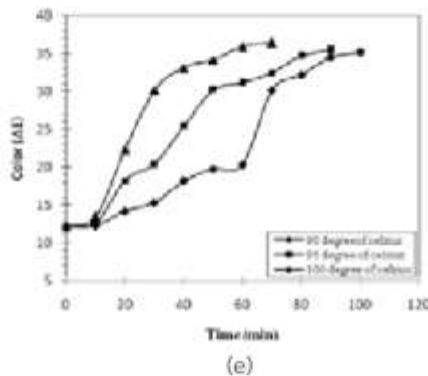
3. ศึกษาคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ (AOAC, 1984 ; AOAC,2000) ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มผช. 5/2546

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาวะการผลิตที่เหมาะสมต่อการผลิตน้ำตาลมะพร้าว

1.1 ผลกระทบของอุณหภูมิในการเคี่ยวน้ำตาลต่อระยะเวลา ค่าพีเอช น้ำตาลอินเวอร์ท ความหนืด และการเปลี่ยนแปลงสี (ภาพที่ 1)

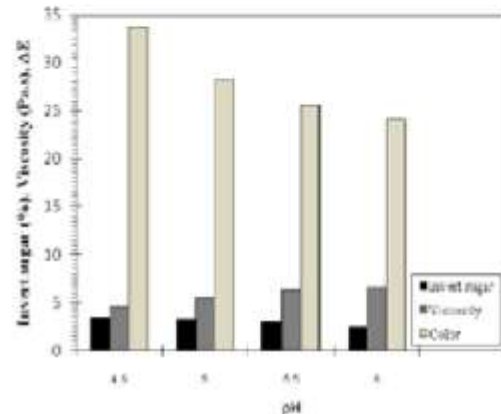
ภาพที่ 1 ผลกระทบของอุณหภูมิในการเคี่ยวน้ำตาลต่อ a) ปริมาณของแข็ง (ระยะเวลา) b) ค่าพีเอช c) น้ำตาลอินเวอร์ท d) ความหนืด และ e) การเปลี่ยนแปลงสี

น้ำตาลมะพร้าวสดถูกนำไปให้ความร้อนที่อุณหภูมิ 90, 95 และ 100 °C และทำการเก็บตัวอย่างน้ำตาลมาวิเคราะห์หาปริมาณของแข็งที่ละลายได้อย่างต่อเนื่องจนได้เท่ากับ 85°Brix ผลการวิจัยพบว่าการเคี่ยวน้ำตาลมะพร้าวที่อุณหภูมิต่างๆ กัน ส่งผลให้เวลาที่ใช้ในการเคี่ยวน้ำตาลมะพร้าวแตกต่างกัน โดยพบว่าการเคี่ยวน้ำตาลมะพร้าวที่อุณหภูมิ 90, 95 และ 100 °C จะต้องใช้เวลา 95, 75 และ 55 นาที ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องมาจากการควบคุมการเคี่ยวที่อุณหภูมิต่ำ จะทำให้อัตราการถ่ายเทความร้อนมีค่าค่อนข้างต่ำ จึงส่งผลให้การระเหยของน้ำออกจากน้ำตาลค่อนข้างน้อย และต้องใช้เวลาในการเคี่ยวนานกว่าการเคี่ยวที่อุณหภูมิสูง ส่วนค่าพีเอช พบว่าค่าพีเอชของน้ำตาลมะพร้าวมีค่าที่ใกล้เคียงกันค่อนข้างคงที่ในช่วงพีเอชเท่ากับ 4.14 - 4.35 แสดงให้เห็นได้ว่าอุณหภูมิและเวลาที่ใช้ในการเคี่ยวน้ำตาลมะพร้าวนี้ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่าพีเอชของน้ำตาลมาก

ผลต่อการเกิดน้ำตาลอินเวอร์ท พบว่า อุณหภูมิและระยะเวลามีผลต่อปริมาณน้ำตาลอินเวอร์ทที่เพิ่มมากขึ้น การเคี่ยวน้ำตาลที่อุณหภูมิ 90, 95 และ 100°C จะทำให้มีปริมาณน้ำตาลอินเวอร์ทเท่ากับ 6.67, 6.70 และ 9.10 % ตามลำดับ น้ำตาลซูโครสสามารถเกิดการแตกตัวหรือสลายตัวไปเป็นน้ำตาลอินเวอร์ทได้โดยการแตกตัวจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 3 อย่าง คือ เวลา อุณหภูมิ และพีเอช โดยอุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นในขณะเคี่ยวมีอิทธิพลต่อการสลายตัวของน้ำตาลซูโครสมากกว่าเวลา เมื่อพิจารณา

ค่าความหนืดกับน้ำตาลอินเวอร์ทที่ได้จากการเคี่ยวน้ำตาลมะพร้าวที่อุณหภูมิดังกล่าว พบว่า ที่อุณหภูมิ 90, 95 และ 100 °C ให้ค่าความหนืดของน้ำตาลมะพร้าวหลังเคี่ยวเท่ากับ 0.35, 0.30 และ 0.19 Pa.s ตามลำดับ ซึ่งสัมพันธ์กับปริมาณน้ำตาลอินเวอร์ทที่เกิดขึ้น แสดงให้เห็นว่าถ้าปริมาณน้ำตาลอินเวอร์ทที่เกิดขึ้นมีค่าน้อย จะทำให้น้ำตาลขณะเคี่ยวมีค่าความหนืดสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ลักษณะเนื้อสัมผัสของน้ำตาลนั้นเกาะรวมตัวกันได้ดี เมื่อนำมาขึ้นรูปเป็นน้ำตาลก้อนจะได้เนื้อน้ำตาลที่แห้งไม่เหลวตัวง่าย ผลของอุณหภูมิและเวลาที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงสี (ΔE) พบว่า ได้ค่า ΔE เท่ากับ 35.16, 35.46 และ 36.41 ตามลำดับ ซึ่งค่า ΔE ที่ได้นั้นมีค่าลดลงเมื่อทำการเคี่ยวน้ำตาลที่อุณหภูมิต่ำและใช้เวลาในการเคี่ยวนาน การเคี่ยวน้ำตาลที่อุณหภูมิสูงจะทำให้มีการสูญเสียน้ำมีการสลายตัวของน้ำตาล และมีการรวมตัวกันระหว่างน้ำตาลกับสารสีที่เกิดขึ้นจนเป็นสารสีน้ำตาลเข้ม โดยปกติน้ำตาลมะพร้าวจะมีน้ำตาลซูโครสอยู่ เมื่อนำไปให้ความร้อนน้ำจะระเหยออกไปจนเหลือแต่โมเลกุลของน้ำตาลกลูโคสกับน้ำตาลฟรุกโทสทำปฏิกิริยากับเอมีนที่ได้มาจากโปรตีนและวิตามินบีหนึ่งในน้ำตาลมะพร้าวจึงทำให้เกิด Maillard Reaction ขึ้นซึ่งจะส่งผลให้น้ำตาลที่เคี่ยวได้นั้นมีสีน้ำตาลเข้ม (Sara et al., 2001)

1.2 ผลกระทบของค่าพีเอชต่อปริมาณน้ำตาลอินเวอร์ท ความหนืด และการเปลี่ยนแปลงสี (ภาพที่ 2)

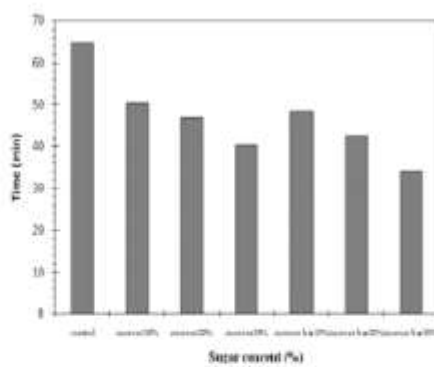
ภาพที่ 2 ผลกระทบของพีเอชที่มีต่อปริมาณน้ำตาลอินเวอร์ท ความหนืดและการเปลี่ยนแปลงสีในน้ำตาลมะพร้าว

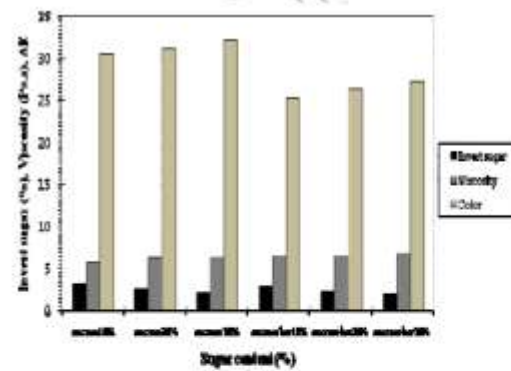
จากการปรับค่าพีเอชของน้ำตาลสดด้วย CaCO_3 จนได้ค่าพีเอชเป็น 5.0 5.5 และ 6.0 ตามลำดับ (พีเอชเริ่มต้นเท่ากับ 4.12) แล้วนำไปเคี่ยวโดยไม่ได้อุ่นหมัก จนวัดค่าปริมาณของแข็งได้ 85°Brix และขึ้นรูปเป็นน้ำตาลก้อน ผลการวิจัยพบว่า การปรับค่าพีเอชน้ำตาลให้สูงขึ้นมีผลทำให้น้ำตาลซูโครสเปลี่ยนไปเป็นน้ำตาลอินเวอร์ทน้อยลง ทำให้มีเปอร์เซ็นต์น้ำตาลซูโครสเหลืออยู่สูงและมีค่าความหนืดเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจาก CaCO_3 จะทำให้ค่าความเป็นกรดของน้ำตาลมะพร้าวสดมีค่าลดลง ส่งผลให้เกิดปฏิกิริยา Inversion เนื่องจากกรดเป็นตัวเร่งปฏิกิริยามีค่าลดลงตามไปด้วย (รสิตา, 2548)

การเปลี่ยนแปลงค่าพีเอชมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสีเมื่อน้ำตาลมะพร้าวถูกปรับให้มีค่าพีเอชสูงขึ้นจนถึงระดับพีเอชเป็นกลาง จะทำให้การเปลี่ยนแปลงสีที่เกิดขึ้นมีค่าลดลง เนื่องจากน้ำตาลซูโครสเมื่ออยู่ในสภาวะที่มีความเป็นกรดหรือด่างสูง จะมีการแตกตัวเป็นน้ำตาลโมเลกุลเดี่ยว คือ น้ำตาลกลูโคสและน้ำตาลฟรักโทส (น้ำตาลอินเวอร์ท) จากนั้นน้ำตาลกลูโคสจะถูกออกซิไดส์ด้วยกรดจนได้สาร HMF (Hydroxymethylfurfural) ซึ่งเกิดจากปฏิกิริยาของน้ำตาลโมเลกุลเดี่ยว ซึ่งสาร HMF จะเป็นตัวกลางที่ทำให้อาหารต่างๆ มีสีน้ำตาลเข้ม (รสิตา, 2548)

1.3 ผลกระทบของชนิดและปริมาณน้ำตาลที่เติมลงไปในขณะเคี่ยวน้ำตาลต่อปริมาณน้ำตาลอินเวอร์ท ความหนืด และการเปลี่ยนแปลงสี (ภาพที่ 3)

(a)

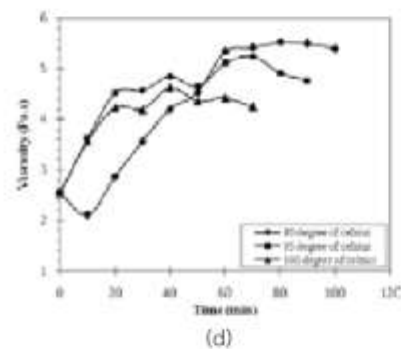
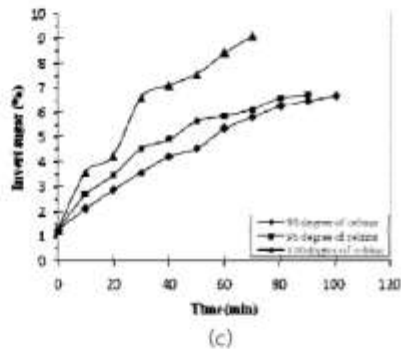
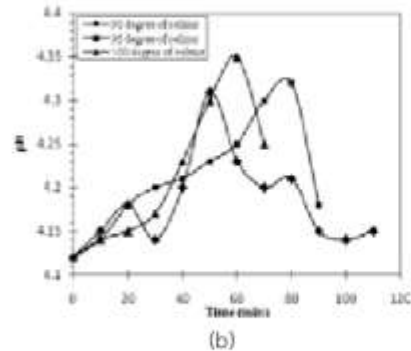
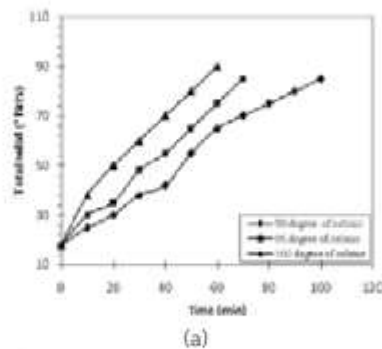
(b)

ภาพที่ 3 ผลของการเติมน้ำตาลทรายและน้ำตาลกรวดในน้ำตาลมะพร้าวที่มีต่อ a) ระยะเวลา b) ปริมาณน้ำตาลอินเวอร์ท ความหนืด และการเปลี่ยนแปลงสี โดยไม่ได้ควบคุมอุณหภูมิ

พบว่า การเติมน้ำตาลทรายและน้ำตาลกรวดในปริมาณร้อยละ 10, 20 และ 30 จะทำให้เวลาที่ใช้ในการเคี่ยวน้ำตาลอยู่ในช่วง 34.2-50.30 นาที โดยน้ำตาลมะพร้าวที่ไม่เติมน้ำตาลทรายและน้ำตาลกรวดจะใช้เวลาในการเคี่ยวมากกว่า (65 นาที) อุณหภูมิสุดท้ายที่เคี่ยวน้ำตาลจะอยู่ประมาณที่อุณหภูมิ $110 \pm 5^\circ\text{C}$ อย่างไรก็ตาม การเติมน้ำตาลทรายหรือน้ำตาลกรวดลงไปทำให้น้ำตาลมะพร้าวมีจุดเดือดสูงขึ้น และต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้นในการระเหยน้ำออกจากน้ำตาล ดังนั้นจึงควรควบคุมอุณหภูมิขณะเคี่ยวน้ำตาล ซึ่งจะทำให้ผลกระทบต่อสภาวะการเคี่ยวหรือคุณสมบัติต่างๆ ของน้ำตาลมะพร้าวน้อยลง

ผลต่อการเกิดน้ำตาลอินเวอร์ท พบว่า การเติมน้ำตาลทรายและน้ำตาลกรวดจะลดปริมาณการเกิดน้ำตาลอินเวอร์ทในน้ำตาลมะพร้าวได้ เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีที่ไม่เติมน้ำตาล และเมื่อเพิ่มปริมาณการเติมน้ำตาลทรายและน้ำตาลกรวด ปริมาณการเกิดน้ำตาลอินเวอร์ทในน้ำตาลมะพร้าวก็จะลดลง โดยการเติมน้ำตาล

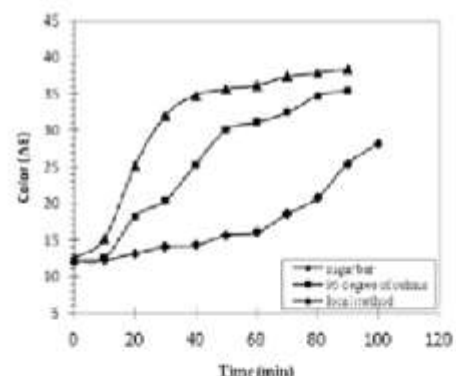
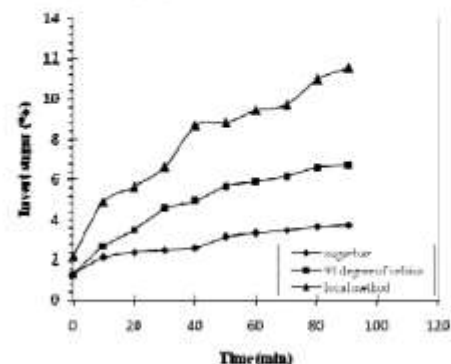
กรวดจะลดการเกิดน้ำตาลอินเวอร์ทได้มากกว่าน้ำตาลทราย ทั้งนี้เนื่องจากน้ำตาลทรายและน้ำตาลกรวดมีกรรมวิธีในการผลิตน้ำตาลแตกต่างกัน น้ำตาลกรวดมีโครงสร้างผลึกที่ใหญ่กว่าน้ำตาลทรายและผลึกมีความแข็งแรงกว่า เมื่อได้รับความร้อนจะทำให้การสลายตัวของซูโครสเกิดขึ้นช้ากว่าน้ำตาลทราย เมื่อพิจารณาถึงความหนืด พบว่าการเติมน้ำตาลกรวดและน้ำตาลทรายในปริมาณเพิ่มขึ้น จะส่งผลทำให้ความหนืดมีค่าสูงขึ้นและลักษณะเนื้อสัมผัสของน้ำตาลที่ได้จะมีความแข็งมากขึ้น ซึ่งการเติมและการเพิ่มปริมาณน้ำตาลทรายกับน้ำตาลกรวดนั้นจะเป็นการเพิ่มปริมาณน้ำตาลซูโครสในน้ำตาลให้มีมากยิ่งขึ้น จึงทำให้น้ำตาลที่เคี่ยวได้มีเนื้อของน้ำตาลซูโครสเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีความหนืดสูงและลักษณะเนื้อสัมผัสของน้ำตาลที่ได้จะค่อนข้างแข็งและไม่เหลวตัวง่าย และยังทำให้ลักษณะเนื้อสัมผัสของน้ำตาลยังคงแห้งและแข็งเก็บไว้ได้นานถึงแม้จะสัมผัสกับอากาศก็ไม่เหลวตัวได้ง่าย

ผลต่อการเปลี่ยนแปลงสี พบว่า มีค่าการเปลี่ยนแปลงสีอยู่ในช่วง 25.34 - 32.26 การเพิ่มปริมาณน้ำตาลทรายกับน้ำตาลกรวดจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสีเพิ่มขึ้นเล็กน้อย มีการเปลี่ยนแปลงน้อยกว่าส่วนที่ไม่เติมน้ำตาล โดยการเพิ่มปริมาณน้ำตาลทรายจะทำให้น้ำตาลที่ได้มีค่า ΔE มากกว่าการเติมน้ำตาลกรวด ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการเติมน้ำตาลกรวดจะลดการเกิดน้ำตาลอินเวอร์ทและลดการเปลี่ยนแปลงของสีได้มากกว่าน้ำตาลทราย ทำให้สามารถป้องกันการเกิด Maillard Reaction ได้มากกว่า

2. การเปรียบเทียบคุณภาพของน้ำตาลที่ได้จากกาวหัตถ์ลองกับน้ำตาลที่ผลิตจำหน่ายในกระบวนการผลิตแบบดั้งเดิม

จากสภาวะการผลิตน้ำตาลที่เหมาะสมของข้อมูลเบื้องต้น ได้เลือกใช้อุณหภูมิในการเคี่ยวเท่ากับ 95°C เนื่องจากใช้ระยะเวลาในการผลิตที่น้อยกว่า 90°C ด้วยคุณสมบัติของน้ำตาลที่ไม่แตกต่างกันมากทำให้ลดต้นทุนการผลิตได้มากกว่า นำมาเปรียบเทียบกับน้ำตาลที่ผลิตแบบดั้งเดิม ผลการศึกษาคุณสมบัติต่างๆ (ภาพที่ 4) พบว่าปริมาณน้ำตาลอินเวอร์ทในน้ำตาลจากการควบคุมอุณหภูมิมีค่าน้อยกว่าในน้ำตาลที่ผลิตแบบดั้งเดิม เนื่องมาจากการควบคุมอุณหภูมิในขณะเคี่ยว จะทำให้เกิดปฏิกิริยา Inversion ไม่สูงมาก ทั้งนี้การปล่อยให้อุณหภูมิที่เคี่ยวน้ำตาลสูงขึ้นเรื่อยๆ ตามกรรมวิธีแบบดั้งเดิมจะทำให้อุณหภูมิที่สูงขึ้นสามารถไปเร่งการเกิดปฏิกิริยา Inversion ทำให้น้ำตาลซูโครสสลายตัวไปเป็นน้ำตาลอินเวอร์ทได้เร็วขึ้น ซึ่งน้ำตาลอินเวอร์ทที่เกิดขึ้นจะมีความสัมพันธ์กับค่าความหนืดและลักษณะของเนื้อสัมผัสของน้ำตาลที่ได้ด้วย

ภาพที่ 4 ผลการควบคุมอุณหภูมิและการเติมน้ำตาลกรวดที่มีต่อ
a) ปริมาณน้ำตาลอินเวอร์ท และ b) การเปลี่ยนสี ใน
น้ำตาลมะพร้าวโดยเปรียบเทียบกับการผลิตน้ำตาล
แบบดั้งเดิม

3. มาตรฐานคุณภาพของน้ำตาลพร้าวตาม มผช.

จากผลการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์น้ำตาลมะพร้าวที่ผลิตได้ด้วยวิธีการควบคุมอุณหภูมิและพีเอช เมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์น้ำตาลมะพร้าวแบบดั้งเดิมแล้วมีคุณภาพได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนตามมาตรฐาน มผช.5/2556 ซึ่งสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (2546) ระบุไว้ว่าผลิตภัณฑ์ต้องมีจุลินทรีย์ไม่เกินว่า 1×10^4 โคโลนีต่อกรัม และไม่พบสิ่งปนเปื้อนอื่นแต่อย่างใด ส่วนปริมาณซัลเฟอร์ไดออกไซด์ไม่มีระบุ แต่อาจมีการปนเปื้อนเกิดขึ้นได้จากการใส่สารฟอกสี ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แล้วไม่พบสารดังกล่าว ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าผลิตภัณฑ์น้ำตาลมะพร้าวที่ผลิตมีคุณภาพและคุณสมบัติเพียงพอสามารถที่จะนำไปผลิตเป็นตัวอย่างในชุมชนได้

สรุป

สภาวะที่เหมาะสมในการผลิตน้ำตาลมะพร้าวเกี่ยวข้องกับอุณหภูมิ พีเอช ชนิดและปริมาณของน้ำตาล โดยการปรับค่าพีเอชของน้ำตาลที่ 5.5 - 6.0 และควบคุมอุณหภูมิให้คงที่ 95 °C เป็นเวลา 90 นาที ทำให้ได้น้ำตาลมะพร้าวที่มีคุณภาพดี โดยเฉพาะในด้านของสีและความหนืด ส่วนชนิดของน้ำตาลเมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างน้ำตาลทรายและน้ำตาลกรวด พบว่าการเติมน้ำตาลกรวดให้คุณภาพของน้ำตาลมะพร้าวดีกว่าการเติมน้ำตาลทรายและแบบไม่เติมน้ำตาล โดยให้ ความหนืด และปริมาณน้ำตาลอินเวอร์ท อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมทำให้สภาพของน้ำตาลคงตัวได้ดี นอกจากนี้กระบวนการทั้งหมดนี้ยังให้คุณภาพของน้ำตาลที่ดีกว่ากระบวนการผลิตแบบดั้งเดิมด้วย ผลิตภัณฑ์น้ำตาลพร้าวจากกระบวนการผลิตในสภาวะดังกล่าวนี้ ได้คุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มผช. 5/2556 จึงสามารถแนะนำให้ชุมชนได้นำไปปรับใช้ในกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้มาตรฐานการผลิตต่อไปได้

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดินมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประจำปีงบประมาณ 2555

เอกสารอ้างอิง

- ดวงดาว ฉันทศาสตร์. 2549. ข้อมูลสมุนไพร. คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- นิรนาม. 2553. มะพร้าว. แหล่งข้อมูล : <http://www.doae.go.th/LIBRARY/html/detail/coconut1/coco1.htm> (28 กันยายน 2553).
- รสิตา อัญธรตั้งสกุล. 2548. การศึกษาสภาวะที่เหมาะสมในการเคี่ยวน้ำตาลมะพร้าว. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิศวกรรมเคมี มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี.
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. 2546. มาตรฐานผลิตภัณฑ์น้ำตาลสด มผช.38/2546. แหล่งข้อมูล http://tisi.go.th/otop/pdf.file/tcps38_46.pdf. (10 พฤศจิกายน 2555)
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2555. ข้อมูลการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญปี 2550-2551. แหล่งข้อมูล <http://chachoengsao.doae.go.th/data2.htm>. (30 ตุลาคม 2555)
- AOAC. 1984. Official Methods of Analysis. 14th ed. The Association of Official Analytical Chemists, Virginia.
- AOAC. 2000. Official Methods of Analysis. 17th ed. The Association of Official Analytical Chemists, Maryland.
- Sara I.F.S. Martins, Wim M.F. Jongen, and Martinus A.J.S. van Boekel . 2001. A review of Maillard reaction in food and implications to kinetic modeling. Trends in Food Science & Technology 11: 364-373.

การบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551: ศึกษากรณีวัด ในเขตจังหวัดจันทบุรี

Enforcement of Liquor Control Act 2551: A case study of Temple in The Chanthaburi Province.

ปองปรีดา ทองมาตี, อติศร กุลวิทิต, กุลปราณี ศรีโย, สุวิชา เย็นเจริญ, อีรศักดิ์ ใบชา
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ศึกษากรณีวัดในเขตจังหวัดจันทบุรี จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยพบปัญหาหลายประการดังนี้ ปัญหาแรกพบว่า เกิดจากช่องว่างของกฎหมายนั้น เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้บัญญัติไว้เฉพาะห้ามผู้ใดดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณวัด โดยไม่ได้ห้ามบุคคลที่ดื่มสุราจากที่อื่นๆ แล้วมีการดื่มเข้ามาในบริเวณวัด จึงไม่สามารถบังคับใช้ตามพระราชบัญญัตินี้ในการลงโทษได้ ปัญหาที่สองพบว่า การพิสูจน์กรณีที่มีบุคคลมีการดื่มสุราหรือนำสุราใส่ภาชนะอื่นๆ มาในบริเวณวัดในทางปฏิบัติแล้วทางวัดควบคุมได้เฉพาะที่เห็นเป็นประจักษ์และมีการดื่มสุราขึ้นรุนแรงเท่านั้น ในกรณีบุคคลมีการดื่มสุราเล็กน้อยไม่แสดงอาการหรือนำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใส่ภาชนะชนิดอื่นๆ เข้ามาในบริเวณวัด ทางวัดก็จะพิสูจน์ไม่ได้ โดยทางวัดไม่สามารถใช้เครื่องเป่าตรวจแอลกอฮอล์หรือเครื่องพิสูจน์อย่างอื่นเช่นเดียวกับตำรวจจราจรมาปฏิบัติกับทุกคนที่เข้ามาในวัดได้ เพราะสภาพของทางวัดไม่เปิดช่องให้กระทำได้ ปัญหาที่สามพบว่า การไม่ทราบว่ามีพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นน้อยมากมักเกิดขึ้นในสมัยที่พระราชบัญญัตินี้ออกบังคับใช้ใหม่ๆ เท่านั้น ต่อมาภายหลังก็ถือว่าทราบโดยทั่วไป หรืออาจเกิดขึ้นได้เป็นเพียงข้อแก้ตัวของผู้กระทำความผิดเท่านั้น ปัญหาที่สี่พบว่า ปัญหาจากขนบธรรมเนียมประเพณี มักเกิดขึ้นจากการทำพิธีเกี่ยวกับศพ เช่น การเคลื่อนย้ายศพ การรดน้ำศพ การตอกหรือการฝังศพ สัปเหร่อมักจะขอเหล้าขาวเพื่อมาทำพิธีหรือไว้ครุบาอาจารย์ก่อนเสมอหรือพิธีอื่นๆ แต่ละท้องถิ่นจะไม่เหมือนกัน ปัญหานี้เป็นปัญหาที่ทางวัดไม่สามารถควบคุมได้ เพราะเป็นความเชื่อของชาวบ้านที่สืบทอดกันมานาน ปัญหาที่ห้าแบ่งเป็น 2 กรณี คือ กรณีแรกพบว่าไม่เคร่งครัดกฎหมายเพราะเมาไม่ได้สติหรือคะนอง ซึ่งเกิดขึ้นเป็นส่วนน้อยส่วนมากทางวัดสามารถควบคุมได้โดยการไล่ออกจากวัดไป ส่วนกรณีที่สองพบว่า เป็นการใช้สถานที่ของวัดจัดงานเลี้ยงหรือกิจกรรมต่างๆ ซึ่งทางวัดไม่สามารถควบคุมการดื่มสุราได้ เพราะทางเจ้าภาพที่จัดงานเลี้ยงมีความจำเป็นต้องมีแอลกอฮอล์ไว้ต้อนรับผู้ที่เข้าร่วมงาน

คำสำคัญ : ปัญหาการบังคับใช้, พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551, วัด,

Abstract

The research that had been conducted on the enforcement of the Alcohol Drinks Act B.E. 2551 as a case study of temples in Chanthaburi province. It indicated that there were a number of problems which were as follows: Firstly, the Alcohol Drink Act B.E. 2551 states that consumption of alcohol drinks within the grounds of temples is prohibited, but it failed to prevent individuals who consume the drinks from outside the temples to enter the premises. Thus, these alcohol drinkers could not be prosecuted by any means. Secondly, in order to prove that whether a person was drunk or not, the temples practically had very little control over this issue as they could warn that person if he/ she was obviously and seriously drunk. But for those who were slightly drunk carrying the alcohol drink in an obscure container in which it was more difficult to see or detect as the temples had no breathalyzer- a device to check the alcohol level- like the police do as well as the nature of temples was to welcome everyone to enter the premises. Thirdly, not knowing about the existence of the act, it might sound strange, but many members of the public always mentioned this as an alibi when they broke the law. However, it was possible that people might not know about this alcohol drink act, but only when it was first introduced. Since then this alcohol drink act was now well-known throughout the country so that the excuse of not knowing about it would become a liability for the lawbreakers. The fourth problem stems from the nature of Thai traditions as it was normally found in the funeral services as the coroners might want to use an alcohol drink to pay respect for the holy spirits prior the ceremony which might vary from one place to another. This problem was hard to eliminate since dealing with the belief and tradition of people might result in a serious setback. The fifth problem could be considered as two separate cases in which the first one was related to the individuals show no respects for the law as they are seriously drunk or being impetuous. This case might rarely occur and the temples could easily handle this issue by asking them to leave the premises. The second case regarded the permission to use the temple's ground for organizing an event or a party. In this case the temples had very little or no control over the consumption of alcohol drinks as the organizer had to have the drinks to serve the guests of the event or party.

Keywords : The problem of enforcement, Liquor Control Act 2551, Temples

บทนำ

ตามที่พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 ด้วยเหตุผลที่ว่าเครื่องตีมแอลกอฮอล์ได้ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ครอบครัว อุบัติเหตุและอาชญากรรม ซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ นอกจากนี้ยังมีการควบคุมการบริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอล์ในสาธารณะ ซึ่งกำหนดโดยเทศบัญญัติสมควรกำหนดมาตรการต่างๆ ในการควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ รวมทั้งการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องตีมแอลกอฮอล์ เพื่อช่วยลดปัญหาและผลกระทบทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจช่วยเสริมสุขภาพของประชาชนโดยให้ตระหนักถึงพิษภัยของเครื่องตีมแอลกอฮอล์ ตลอดจนช่วยป้องกันเด็กและเยาวชนมิให้เข้าถึงเครื่องตีมแอลกอฮอล์ได้ง่าย นอกจากสถานที่ราชการ บัณฑิตวิทยาลัย สาธารณะ โรงเรียนและหอพักที่ประกาศห้ามจำหน่ายและดื่มสุราแล้ว และที่น่าสนใจยังมีการควบคุมห้ามจำหน่ายและดื่มสุราในเขตวัดด้วย หากมีการจำหน่ายและดื่มสุรากันในเขตวัดจะถูกจับมีโทษจำคุก ไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ดังนั้นถ้าจะจัดงานต่างๆ ในเขตวัดหรืออาศัยสถานที่ของวัด ก็ควรจะเป็นบรรยากาศที่เรียบง่ายและสงบไม่ควรมีการรื่นเริงและเสียงสุรากัน (สมชาย สุรชาติ, 2552) เพื่อเป็นการส่งเสริมอนุรักษ์วัดไทยให้มีความเป็นอยู่อย่างสงบร่มเย็น ปราศจากอบายมุขทั้งปวง ก็ควรปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้จะทำให้ภาพลักษณ์ของวัดดีขึ้น เพราะเป็นสถานที่หวงห้ามอบายมุขต่างๆ (สมปอง ทองมาดี, 2554: 64-66) และวัดยังเป็นจุดเด่นของสังคมไทยอันเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตลอดจนวัดยังเป็นที่ยอมรับของภูมิปัญญาของคนท้องถิ่นหลายด้าน ซึ่งตามสภาพของสังคมไทยสมัยดั้งเดิมนั้น การดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณวัดถือเป็นเรื่องปกติ เพราะเป็นการกระทำที่สืบเนื่องมาจากในสภาพของสังคมไทย เมื่อมีการจัดงานประเพณี งานรื่นเริง งานบุญ และงานศพต่างๆ (ยุทธพล บุญเกิด, 2552: 30-31) มักจะมีการจัดงานกันภายในวัด จึงเป็นพฤติกรรมของคนท้องถิ่นซึ่งอาจมีการดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อความสนุกสนานตามรูปแบบของคนท้องถิ่นทั่วไป หรืออาจดื่มแอลกอฮอล์เพราะความโศกเศร้าเมื่อมีงานศพของประชาชนในหมู่บ้านนั้นๆ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน ครั้นเมื่อสังคมไทยพัฒนามากขึ้นเจริญมากขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การค้า การท่องเที่ยว และศิลปวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงพฤติกรรมดั้งเดิมของคนไทย เนื่องจากประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ และวัดแต่ละวัดก็จัดได้ว่าเป็นเอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นของสังคมไทย ประกอบกับสภาพของสังคมไทยสมัยดั้งเดิมการดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณวัดถือว่าเป็นเรื่องทำได้ตามปกติ เพราะเนื่องมาจากการจัดงานประเพณี งานรื่นเริง งานบวช งานบุญ งานวันขึ้นปีใหม่ สงกรานต์

และงานศพต่างๆ (ทิพย์วรรณ กลั่นกรอง, 2555) มักจัดงานกันในวัด และรวมถึงการขอใช้สถานที่บริเวณวัดจัดงานสังสรรค์ต่างๆ ครั้นเมื่อสังคมไทยพัฒนามากขึ้นเจริญมากขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การค้า การท่องเที่ยว และศิลปวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงพฤติกรรมดั้งเดิมของคนไทย ในปัจจุบันจึงได้มีการพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ฉบับนี้ขึ้น แต่ก็ยังมีการพบเห็นประชาชนบางส่วนได้นำเครื่องตีมแอลกอฮอล์เข้ามาดื่มภายในวัดอยู่เป็นประจำ ซึ่งมีลักษณะเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายและขัดต่อศีลธรรม ทั้งๆ ที่มีพระราชบัญญัติห้ามไว้แล้วก็ตาม จึงมีปัญหาวัดที่ห้ามขายและดื่มแอลกอฮอล์อยู่แล้วก็ตาม จึงมีปัญหาวัดที่ห้ามขายและดื่มแอลกอฮอล์อยู่แล้วก็ตาม จึงมีปัญหาวัดที่ห้ามขายและดื่มแอลกอฮอล์อยู่แล้วก็ตาม จึงมีปัญหาวัดที่ห้ามขายและดื่มแอลกอฮอล์อยู่แล้วก็ตาม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้า เพื่อทราบเกี่ยวกับปัญหาของควรบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ เพื่อทราบถึงสาเหตุในฝ่าฝืนการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัตินี้ และได้ทราบผลกระทบต่างๆ ที่เกิดจากการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ และได้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขกฎหมายและพัฒนาสังคมไทยต่อไป จึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำวิจัยเรื่อง "การบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 : ศึกษากรณีวัดในเขตจังหวัดจันทบุรี" ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 กรณีวัดในเขตจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาผลของการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 กรณีวัดในเขตจังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 กรณีวัดในเขตจังหวัดจันทบุรี
4. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาสังคมไทยตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 กรณีวัดในเขตจังหวัดจันทบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 : ศึกษากรณีวัดในเขตจังหวัดจันทบุรี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร (Documentary study)

ศึกษาจากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ ผลงานวิจัย ผลงานวิชาการ วิทยานิพนธ์ สื่อออนไลน์ ที่เกี่ยวกับกฎหมายระเบียบข้อบังคับ คำสั่งต่างๆ เกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริเวณวัด หรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยการใช้

แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เพื่อได้ทราบพฤติกรรมเกี่ยวกับการขายหรือการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริเวณวัด โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 กำหนดพื้นที่วิจัย ได้แก่ ในบริเวณวัดและประชากรที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบวัดต่างๆ ในเขตจังหวัดจันทบุรี

2.2 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ วัด คณะกรรมการวัด หัวหน้าชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อขอความร่วมมือและสอบถามข้อมูลเบื้องต้นในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

2.3 สร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสาร เพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของแบบทดสอบ จะได้มีความชัดเจนตามความมุ่งหมายการวิจัยยิ่งขึ้น

2.4 นำแบบสัมภาษณ์ ทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาตรวจสอบและขอคำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้อ่านแล้วมีความเข้าใจง่ายและชัดเจนตามความมุ่งหมายของการวิจัย

2.5 นำแบบสอบถามที่แก้ไขตามคำแนะนำแล้ว นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปสอบถามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ การวิจัยครั้งนี้

เจ้าอาวาสวัดหรือกรรมการวัด จำนวน 31 วัด คณะผู้วิจัยได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมาโดย วิธีการ Expert choice ผ่านการให้คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวัด ทั้งนี้กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ

3.1 เจ้าอาวาสหรือกรรมการวัด ของวัดเจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี จำนวน 1 วัด

3.2 เจ้าอาวาสวัดหรือกรรมการวัด ของวัดเจ้าคณะอำเภอในเขตจังหวัดจันทบุรี จำนวนอำเภอละ 1 วัด รวมเป็น 10 วัด

3.3 เจ้าอาวาสวัดหรือกรรมการวัด ของวัดเจ้าคณะตำบลที่อยู่ในเขตการปกครองของเจ้าคณะอำเภอ ในเขตจังหวัดจันทบุรี เขตอำเภอละ 1 วัด รวมเป็น 10 วัด

3.4 เจ้าอาวาสวัดหรือกรรมการวัด ของวัดที่อยู่ในเขตการปกครองของเจ้าคณะอำเภอ ที่ไม่ใช่เป็นวัดเจ้าคณะตำบลในเขตจังหวัดจันทบุรี เขตอำเภอละ 1 วัด รวมเป็น 10 วัด

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และ

การบันทึกภาคสนาม โดยมีกลุ่มเป็นเจ้าอาวาสวัดหรือกรรมการวัด มีจำนวน 31 วัด โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นคำถามเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 กรณีวัดในเขตจังหวัดจันทบุรี แบ่งออก 6 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับด้านความรู้ทั่วไปและข้อมูลของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆ ของประชากรที่อาจมีการดื่มแอลกอฮอล์ในเขตบริเวณวัด

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการพบเห็นบุคคลอื่นๆ ที่มีพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ในเขตบริเวณวัด

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาของการที่ประชากรที่มีพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ในเขตบริเวณวัด (หากมีการประชากรดื่มแอลกอฮอล์ในเขตบริเวณวัด)

ส่วนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับผลกระทบของปัญหาของการที่ประชากรที่มีพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ในเขตบริเวณวัด (หากมีการประชากรดื่มแอลกอฮอล์ในเขตบริเวณวัด)

ส่วนที่ 6 คำถามเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และข้อเสนอแนะของประชากรที่มีพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ในเขตบริเวณวัด (หากมีการประชากรดื่มแอลกอฮอล์ในเขตบริเวณวัด)

5. กรอบความคิดในการดำเนินการวิจัย แนวความคิดที่ใช้เป็นหลักในการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวความคิดเกี่ยวกับขบวนการในการตรวจพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 กรณีที่เกี่ยวข้องกับวัดโดยตรง และได้ศึกษาจากสภาพการบังคับใช้ของพระราชบัญญัติ โดยมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ ดังนี้

1) ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

2) ผลของการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

3) แนวทางแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

4) แนวทางในการพัฒนาสังคมตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

รวมทั้งหลักการบริหารจัดการตามพระราชบัญญัตินี้ในด้านอื่นๆ เป็นแนวคิดประกอบ และใช้ในการประเมินสภาพของสังคม

6. ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย มีระยะเวลา 8 เดือน ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - กันยายน พ.ศ. 2558

ผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าวิจัย แบ่งผลการวิจัยเป็น 5 กรณี ดังนี้

1. **ความรู้ทั่วไปของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล** จากการศึกษาด้านความรู้ทั่วไปของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพบังคับและปัญหาของพระราชบัญญัตินี้เกิดจากสื่อหลายด้าน เช่น การโฆษณา การรณรงค์ การประชาสัมพันธ์ งานหน่วยงานของรัฐ ได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา และการได้รับการศึกษาภายในวัด จึงแสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่นำมาสัมภาษณ์นั้น มีความรู้ มีความเข้าใจ และมีความสนใจเกี่ยวกับสภาพบังคับ บทลงโทษ และปัญหาของพระราชบัญญัตินี้มากพอที่จะสามารถนำความรู้ความเข้าใจของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมาทำการศึกษาวิจัย เพื่อเป็นประโยชน์เชิงวิชาการต่อคณะนิติศาสตร์ หน่วยงานทางกฎหมาย สาธารณะสุข หน่วยงานของวัด และมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 1 สรุปความรู้ทั่วไปของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

วัด	การโฆษณาจากสื่อต่างๆ	การรณรงค์และประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานของรัฐ	การได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา	การได้รับการศึกษาโดยองค์กรทางศาสนา
K	1	1	1	1
A1 – A10	10	10	10	10
B1 – A10	10	7	10	5
C1 – C10	10	5	10	5
รวม	100%	77.41%	100%	67.74%

2. ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อธิบายตามลำดับดังนี้

2.1 ปัญหาเกิดจากช่องว่างของกฎหมาย พบว่ามาตรา 31 บัญญัติห้ามเฉพาะผู้ใดบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณวัดเท่านั้น มิได้ห้ามบุคคลที่อาการมีเมาในบริเวณเขตวัด จึงปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาจากที่อื่นๆ แล้วเข้ามาในบริเวณเขตวัด แสดงให้เห็นว่าพระราชบัญญัตินี้มีช่องว่างของกฎหมาย เพราะผู้ฝ่าฝืนมิได้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณวัด การบังคับใช้กฎหมายในการลงโทษต้องตีความโดยเคร่งครัดตามลายลักษณ์อักษร หากไม่มีลายลักษณ์อักษรบัญญัติไว้ จึงลงโทษต่อผู้ฝ่าฝืนจากการกระทำดังกล่าวไม่ได้

2.2 ปัญหาการพิสูจน์ พบว่ามีการนำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้ามาในบริเวณวัดโดยการซุกซ่อนใส่ภาชนะชนิดอื่นๆ หรือเข้ามาในบริเวณวัดด้วยอาการมีเมาไม่มากพอที่บุคคลทั่วไปจะสังเกตได้ ส่วนมากทางวัดควบคุมเฉพาะกรณีที่เห็นเป็นประจักษ์ชัดเจนหรือมีอาการเมาที่รุนแรงเท่านั้น ดังนั้นปัญหาการพิสูจน์ว่าที่ใส่มาจริงในภาชนะนั้นเป็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือไม่ หรือ

กรณีบุคคลที่มีอาการมีเมาเล็กน้อยสังเกตไม่ได้ หรือควรมีอาการมีเมาในปริมาณเพียงใดจึงจะไม่ให้เข้ามาในบริเวณวัด หากจะให้ทางวัดตรวจค้นบุคคลที่เข้าออกวัดเหมือนตำรวจจราจร ทางวัดก็คงปฏิบัติไม่ได้

2.3 ปัญหาจากการไม่ทราบว่ามีพระราชบัญญัติฉบับนี้ พบว่าเป็นส่วนน้อยที่ประชาชนไม่ทราบว่ามีพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยไม่ทราบเฉพาะกรณีช่วงกฎหมายออกใหม่ๆ หลังจากบังคับใช้ได้ 2-3 ปี ประชาชนก็ทราบกันหมด หรือจะพบกรณีเป็นข้อแก้ตัวของผู้ที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้

2.4 ปัญหาจากชนบทรรมนิยมประเพณี พบว่าชนบทรรมนิยมประเพณีอาจมีหลายอย่างด้วยกัน แต่ชนบทรรมนิยมประเพณีที่เกิดปัญหาจากการสัมภาษณ์มักจะเป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับศพ เช่น การเคลื่อนย้ายศพ การรดน้ำศพ การตอกหรือการฝังศพ โรงศพ สัปเหร่อก็มักจะขอเหล้าขาวเพื่อทำพิธีหรือให้ครุบาอาจารย์

ก่อนเริ่มพิธี หรือพิธีต่างๆ แต่ละท้องถิ่นจะไม่เหมือนกัน เป็นความเชื่อของชาวบ้านที่สืบทอดกันมานาน ซึ่งเป็นปัญหาที่ทางวัดไม่สามารถควบคุมหรือลบล้างได้ และไม่ใช่อัยกเว้นตาม มาตรา 31 (1) ตามพระราชบัญญัตินี้ เพราะไม่ใช่พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

2.5 ปัญหาจากการไม่เกรงกลัวกฎหมาย มี 2 กรณี กรณีแรกพบว่า เกิดจากการมีเมาจนขาดสติสัมปชัญญะแล้วเข้ามาในบริเวณวัด กรณีที่สองพบว่า เกิดการขอใช้สถานที่ของทางวัดจัดงานเลี้ยงหรืองานอื่นๆ ตามประเพณี โดยเจ้าภาพมีความจำเป็นต้องมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้กับผู้ที่เข้ามาร่วมงานนั้น

3. ผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สรุปตามลำดับดังนี้

1) ผลโดยนิตินัยในการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบ 3 ประเด็นดังนี้ ประเด็นแรกวัดที่ควบคุมได้ดีมาก มักจะเป็นวัดที่เป็นฝ่ายการปกครองคณะสงฆ์ที่มีอำนาจในการปกครองเด็ดขาด และใช้อำนาจทางกฎหมายมีผลลงโทษทันทีที่เกิดเหตุการณ์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถเข้ามาควบคุมได้ทันที จึงสามารถควบคุมทางกฎหมายได้ดีมาก ประเด็นที่สองวัดที่

ตารางที่ 2 สรุปปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

วัด	ปัญหาเกิดจาก ช่องว่างของ กฎหมาย	ปัญหาจาก การพิสูจน์	ปัญหาจากการไม่ ทราบว่ามี พระราชบัญญัติ ฉบับนี้	ปัญหาจาก ขนบธรรมเนียม ประเพณี ประเพณี	ปัญหาจากการไม่เกรง กลัวกฎหมาย	
					เมาไม่ได้สติ หรือคนอง	ขอใช้ สถานที่
K	1	1	0	1	0	1
A1 – A10	10	10	1	8	2	6
B1 – A10	10	10	3	8	3	8
C1 – C10	10	10	3	10	3	8
รวม	100%	100%	22.58%	87.09%	25.80%	74.19%

ควบคุมได้ปานกลาง ส่วนมากเป็นวัดที่เป็นฝ่ายปกครองคณะสงฆ์
เช่นกัน แต่อยู่ที่บางวัดเคร่งครัดน้อยหรือมากแตกต่างกันไป
ประเด็นที่สามวัดที่ควบคุมได้น้อย ส่วนมากเป็นวัดทั่วไปที่ไม่มี
อำนาจในทางปกครอง และใช้อำนาจทางกฎหมายทันทีไม่ได้ต้อง
รอการพิจารณาจากวัดที่เป็นฝ่ายปกครอง

2) ผลโดยพฤตินัยในการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุม
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่าในทางเป็นจริงทางวัดมักกล่าว
ตักเตือนเป็นส่วนใหญ่ และการตักเตือนมีผลให้ผู้กระทำความผิด
ไม่กระทำความผิดซ้ำอีก หรือมีแต่น้อยครั้งที่กระทำความผิดซ้ำ
ส่วนการดำเนินคดีเกิดขึ้นน้อยมาก มักจะมีได้กรณีที่มีการอาการ
มีเมเารุนแรงและสร้างความเดือดร้อนเสียหายต่อทางวัดหรือ

ประชาชน ส่วนมากการดำเนินคดีนั้นทางวัดมักไม่เป็นผู้ตัดสินใจ
มักใช้วิธีการให้ชาวบ้านเข้ามาควบคุม ส่วนจะแจ้งความดำเนิน
คดีหรือไม่นั้น อาจพิจารณาจากความรุนแรงและสามารถควบคุม
เหตุการณ์ได้หรือไม่ หากควบคุมเหตุการณ์ไม่ได้ก็ต้องดำเนินคดี
ตามกฎหมาย

4. แนวทางแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติควบคุมเครื่อง ดื่มแอลกอฮอล์ อธิบายตามลำดับดังนี้

1) แก้ไขปัญหาจากช่องว่างของกฎหมาย พบว่าควรมี
การบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัตินี้ ควรบัญญัติเพิ่มเติม
มาตราเป็น มาตรา 31/1 ว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดมีอาการเมเาเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริเวณดังต่อไปนี้ (1) วัดหรือสถานที่
สำหรับพิธีกรรมทางศาสนา...”

ตารางที่ 3 ผลโดยนิตินัยในการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

วัด	วัดที่ควบคุมได้ดีมาก	วัดที่ควบคุมได้ปานกลาง	วัดที่ควบคุมได้น้อย
K	1	0	0
A1 – A10	6	3	1
B1 – A10	3	4	3
C1 – C10	1	3	6
รวม	35.48%	32.35%	32.35%

2) แก้ไขปัญหาการพิสูจน์ พบว่าบุคคลที่มีอาการมีนเมาแล้วเข้ามาในวัดหรือการนำสุราเข้ามาในวัดโดยวิธีอื่นๆ ควรมีการบัญญัติกฎหมายเพิ่มโทษให้มากขึ้น และทางวัดควรมีเครื่องเป่าตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์ประจำวัด เพื่อตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์เมื่อพบบุคคลที่น่าเชื่อว่าจะกระทำความผิด หรือกฎหมายอาจกำหนดปริมาณแอลกอฮอล์ว่า จะเข้ามาในบริเวณวัดได้ควรมีปริมาณแอลกอฮอล์ไม่เกินเท่าไร

ภาษาชนชาติอื่นๆ เข้ามาในบริเวณวัด ทางวัดก็จะพิสูจน์ไม่ได้ ซึ่งทางวัดไม่สามารถใช้เครื่องเป่าตรวจแอลกอฮอล์หรือเครื่องพิสูจน์อย่างอื่นมากระทำกับทุกคนที่เข้ามาในวัดได้ เพราะสภาพของวัดแล้วเป็นที่สาธารณะ คนทั่วไปมักเข้าออกได้ หากให้ประชาชนเป่าเครื่องตรวจวัดแอลกอฮอล์ทุกคนที่เข้าออกวัดทุกคนเช่นเดียวกับตำรวจจราจรทางวัดก็ไม่สามารถทำ ปัญหาที่สามปัญหาการไม่ทราบว่ามีพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นน้อยมาก มักเกิดขึ้น

ตารางที่ 4 ผลโดยพฤตินัยในการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

วัด	ผลควบคุมโดยว่ากล่าวตักเตือน	ผลควบคุมโดยดำเนินคดี
K	1	1
A1 – A10	10	4
B1 – A10	10	4
C1 – C10	10	2
รวม	100%	35.48%

5. แนวทางพัฒนาสังคมไทยตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่าควรมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้สังคมไทยช่วยกันดูแลวัดมากขึ้น ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของพระราชบัญญัตินี้มากขึ้น ซึ่งวัดถือว่าเป็นเอกลักษณ์สำคัญของประเทศไทย หากมีบุคคลนำสุราเข้าไปดื่มในบริเวณวัดหรือมีอาการมีนเมาอยู่ในบริเวณวัด จะเป็นการทำลายภาพลักษณ์ที่ดีของสังคมไทยไป ดังนั้นการพัฒนาสังคมตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นี้ ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ

สรุปและอภิปรายผล

สรุปและอภิปรายผลของการวิจัย โดยผู้วิจัยจะได้สรุปและอภิปรายผลแบบรวม ถึงปัญหาและผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตวัด และวิธีแก้ไขปัญหามาของการดื่มแอลกอฮอล์ในเขตวัด ได้แบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ ดังนี้

1. ปัญหาและผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีดังนี้ ปัญหาแรกเกิดจากช่องว่างของกฎหมายนั้น เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้บัญญัติไว้เฉพาะห้ามผู้ใดดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณวัด โดยไม่ได้ห้ามบุคคลที่ดื่มสุรามาจากที่อื่นๆ แล้วเข้ามามีอาการมีนเมาในบริเวณวัด จึงไม่สามารถบังคับใช้ตามพระราชบัญญัตินี้ในการลงโทษได้ ปัญหาที่สองปัญหาการพิสูจน์ ซึ่งการพิสูจน์กรณีที่มีบุคคลมีอาการมีนเมาหรือนำสุราใส่ภาชนะอื่นๆ มาในบริเวณวัด ในทางปฏิบัติแล้วทางวัดควบคุมได้เฉพาะที่เห็นเป็นประจักษ์และมีอาการมีนเมาขั้นรุนแรงเท่านั้น ในกรณีบุคคลมีอาการมีนเมาสุรางเล็กน้อยไม่แสดงอาการหรือนำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใส่

ในสมัยที่พระราชบัญญัตินี้ออกบังคับใช้ใหม่ๆ เท่านั้น ต่อมาภายหลังก็ถือว่าทราบโดยทั่วไป อาจเกิดขึ้นได้เป็นเพียงข้อแก้ตัวของผู้กระทำความผิดเท่านั้น ปัญหาที่สี่ปัญหามาจากชนบทนิยมประเพณี ซึ่งมักเกิดขึ้นจากการทำพิธีเกี่ยวกับศพ เช่น การเคลื่อนย้ายศพ การรดน้ำศพ การตอกหรือการฝังศพ สัปเหร่อก็มักจะขอเหล้าขาวเพื่อมาทำพิธีหรือไว้ครอบอายุรก่อนเสมอ หรือพิธีอื่นๆ แต่ละท้องถิ่นจะไม่เหมือนกัน ปัญหานี้เป็นปัญหาที่ทางวัดไม่สามารถควบคุมได้ เพราะเป็นความเชื่อของชาวบ้านที่สืบทอดกันมานาน แต่จะควบคุมได้เฉพาะที่เป็นวัดสำนักปฏิบัติเท่านั้น แต่ส่วนมากวัดสำนักปฏิบัติจะไม่มีเมรุเผาศพ จึงไม่มีผลในทางควบคุม ปัญหาที่ห้าแบ่งเป็น 2 กรณี คือ กรณีแรกไม่เกรงกลัวกฎหมายเพราะเมาไม่ได้สติหรือคนอง ซึ่งเกิดขึ้นเป็นส่วนใหญ่ ส่วนมากทางวัดสามารถควบคุมได้โดยการไล่ออกจากวัดไป ส่วนกรณีที่สองเป็นการใช้สถานที่ของวัดจัดงานเลี้ยงหรือกิจกรรมต่างๆ ซึ่งทางวัดไม่สามารถควบคุมการดื่มสุราได้ เพราะทางเจ้าภาพที่จัดงานเลี้ยงมีความจำเป็นต้องมีสุราไว้ต้อนรับแขกที่มาร่วมงาน เว้นแต่ทางวัดไม่ยินยอมให้ใช้สถานที่หากมีการดื่มสุรา

ปัญหานี้เป็นปัญหาที่สอดคล้องกับปัญหาในสารนิพนธ์ของยุทธพล บุญเกิด ได้อธิบายถึงปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดสถานที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ที่ไม่ได้เป็นไปเพื่อการแก้ไขปัญหามาจากชนบทแอลกอฮอล์ของประชาชนอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับวิจัยของพงษ์เดช สารการ ได้อธิบายว่าเจ้าพนักงานตามกฎหมายบางพื้นที่พบเห็นการซื้อและดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่ต้องห้ามแต่ไม่มีการดำเนินการ เนื่องจากไม่มีความชัดเจนในบทบาทและมาตรการลงโทษทางกฎหมาย และสอดคล้องกับวิจัยของ ทิพย์วรรณ กลั่นกรอง ได้อธิบายถึงข้อบกพร่องของพระราชบัญญัตินี้ที่ภาครัฐมีความต้องการ

จะแก้ปัญหาได้อย่างจริงจัง ควรเร่งออกกฎหมายในระดับอนุบัญญัติ เพื่อควบคุมธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อันเป็นการกำจัดที่ต้นเหตุของปัญหาอย่างแท้จริง

2. การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งมี 2 กรณี กรณีแรกปัญหาช่องว่างของกฎหมายนั้น ควรอุดช่องว่างด้วยการบัญญัติกฎหมายเพิ่มขึ้นมาใหม่ และต้องระบุให้ชัดเจนดังนี้มาตรา 31/1 ว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดมีอาการมีเมา เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริเวณดังต่อไปนี้ (1) วัดหรือสถานที่สำหรับพิธีกรรมทางศาสนา...” ส่วนกรณีที่สองปัญหาการพิสูจน์อาการมีเมาหรือการนำสุราเข้ามาในวัดโดยวิธีอื่นๆ ควรมีการบัญญัติกฎหมายเพิ่มโทษให้หนักขึ้น และทางวัดควรมีเครื่องเป่าตรวจวัดแอลกอฮอล์ประจำวัดเพื่อตรวจวัดกรณีพบบุคคลผู้ต้องสงสัย หรือกฎหมายอาจกำหนดปริมาณแอลกอฮอล์ว่า เข้ามาในบริเวณวัดควรมีปริมาณแอลกอฮอล์ได้ไม่เกินเท่าไร

3. การแก้ไขปัญหาด้านสังคมไทย แนวทางพัฒนาสังคมไทยตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ควรมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้สังคมไทยช่วยกันดูแลวัดมากขึ้น ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของพระราชบัญญัตินี้มากขึ้น ซึ่งวัดถือว่าเป็นเอกลักษณ์สำคัญของประเทศไทย หากมีบุคคลนำสุราเข้าไปดื่มในวัด หรือมีคนมีเมาอยู่ในวัด จะเป็นการทำลายภาพลักษณ์ที่ดีของสังคมไทยไป ดังนั้นการพัฒนาสังคมตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญเพราะเป็นการพัฒนาในลักษณะเป็นภาพรวมของประเทศ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การทำวิจัยเกี่ยวกับปัญหาสังคมมีหลายปัญหาด้วยกัน ซึ่งวิธีวิจัย เครื่องที่ใช้ในการทำวิจัย การเก็บข้อมูล เป็นเรื่องสำคัญมากที่สุดของการทำวิจัย เพราะหากทุกอย่างถูกต้อง วิจัยนั้นก็จะได้ข้อมูลที่ไม่ผิดพลาด และได้ผลทางวิชาการที่ถูกต้อง ดังนั้นการทำวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยที่มีลักษณะเป็นการแก้ไขปัญหาด้านสังคมในด้านอื่นๆ เช่น ปัญหาการใช้แรงงาน ปัญหายาเสพติด ปัญหาจราจร ปัญหาการใช้เส้นทาง ฯลฯ และเมื่อทำเสร็จแล้วควรนำไปสู่การแก้ไขปัญหาด้านสังคมได้จริง

เอกสารอ้างอิง

- ทิพย์วรรณ กลั่นกรอง. 2555. **กฎหมายกับปัญหาน้ำเมา**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://training.p3.police.go.th/doc2555/15-12-55-01/e05.pdf> [15 ธันวาคม 2555].
- ธนกฤต ชัยถวิลยวงศ์ และรัศมีน กัลป์ยาศิริ. 2556. **การดื่มแอลกอฮอล์ของพนักงานก่อสร้าง ในเขตกรุงเทพมหานคร**. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย ปีที่ 58 ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม 2556: 358 และ (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.psychiatry.or.th/JOURNAL/58-4/05-Thanakrit.pdf>
- ประณัติ เกรียมย์. 2553. **โครงการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา ปี2553 “เข้าพรรษานี้ชวนครอบครัวเลิกเหล้า”**. (ออนไลน์). แหล่งข้อมูล http://lent.stopdrink.com/archive/2554/?page_id=2 [2554]
- พงษ์เดช สารการ. 2552. **การประเมินผลพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี**. การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กรมสุขภาพจิต สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) และศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) ยุทธ พลบุญเกิด. 2552. **ปัญหาทางกฎหมายในการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551: ศึกษาเฉพาะกรณี การควบคุมสถานที่**. สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี.
- สมชาย สุรชาติศรี. 2552. **บทความทางพุทธศาสนา ดื่มเหล้าในวัด**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=110:-m-m-s&catid=96:2009-09-19-10-13-59&Itemid=326 [19 กันยายน 2552].
- สมปอง ทองมาดี. 2554. **ความรับผิดชอบของวัดต่อการกระทำของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทน**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การพัฒนาจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้าแบบพึ่งพาตนเองเพื่อลดต้นทุน การผลิตภาคเกษตรกรรม

Development of a Bike Water pump with an Electric Generator in Self Reliance Concept for Cost Reduction of Agricultural Production

กฤษณะ จันทสิทธิ์ คมสัน มุ่ยสี

คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและอณูวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการพัฒนาจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้าแบบพึ่งพาตนเอง เพื่อสร้างทางเลือกใหม่ในการลดต้นทุนภาคเกษตรกรรม ซึ่งจะเหมาะสมสำหรับพื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่ห่างไกลจากระบบสายส่งไฟฟ้า สามารถจัดสร้างได้ง่ายและมีราคาถูก โดยงานวิจัยนี้ได้นำจักรยานปั่นน้ำไปประยุกต์ใช้กับร่องสวนสำหรับปลูกพืชผัก มีขนาดความกว้าง 5 เมตร ยาว 40 เมตร

จากผลการศึกษาโดยใช้ความเร็วสูงสุดในการทดสอบที่ 15 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ในส่วนของระบบปั่นน้ำพบว่า จักรยานปั่นน้ำสามารถส่งแรงดันน้ำได้แรงสูงสุดที่ 8 หัวสปริงเกอร์ ใช้เวลาให้น้ำต่อร่องสวนเท่ากับ 20 นาที ระยะห่างระหว่างหัวสปริงเกอร์เท่ากับ 2 เมตร ความสูงของหัวสปริงเกอร์เท่ากับ 40 เซนติเมตร ในระบบท่อน้ำมีการติดตั้งระบบแอวเวอร์ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการส่งน้ำได้สูงสุด 20 เปอร์เซ็นต์ ในส่วนของระบบผลิตกระแสไฟฟ้าพบว่า สามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้สูงสุด 5 แอมป์ โดยใช้เวลาชาร์จประจุเต็มประมาณ 4 ชั่วโมง และในกรณีใช้ฮับมอเตอร์ทำหน้าที่ดูดปั๊มชัก พบว่ามีค่ากระแสไฟฟ้าใช้งานเท่ากับ 2 แอมป์ และมีระยะเวลาการใช้งานของแบตเตอรี่เท่ากับ 1 ชั่วโมง ในด้านเศรษฐศาสตร์วิศวกรรมต้นทุนในการจัดสร้างจักรยานปั่นน้ำและการติดตั้งระบบสายส่งไฟฟ้า เท่ากับ 26,565 บาท และ 56,937 บาท ตามลำดับ ต้องเสียค่าพลังงานไฟฟ้า 2,600 บาทต่อปี มีระยะเวลาคืนทุนในการจัดสร้างเท่ากับ 0.80 ปี หรือ 9 เดือน 6 วัน และมีค่าเสื่อมราคาเท่ากับ 2,164 บาทต่อปี

คำสำคัญ : จักรยานปั่นน้ำ

Abstract

This research aimed to develop a bike water pump with an electric generator in self-reliance concept for a new way to reduce a agricultural production cost. The bike was applied for a vegetable plot size of 5 m wide with 40 m long.

The results, by using the water pump at the highest test velocity of 15 km/h, were found that the bike water pump could transfer the highest water pressure at 8 sprinklers, in 20 minutes a plot. The sprinkle had interval was 2 meters and 40 centimeters high. An airware system was installed in the water pipe system that could increase the water transfer efficiency at the highest of 20%. In the part of the electricity generation, the bike could produce the highest electricity at 5 A with 4 hr of electric charging. In the case of using a hub motor to lift the water pump, it was found that the electricity for utilization was 2 A as an hour of battery. For the engineering economy, the cost for the bike water pump and the electrical transmission system was 26,565 and 56,937 baht, respectively. The electricity cost was 2,600 baht/year. A payback period was 0.80 year or 9 month and 6 day and the depreciation was 2,164 baht/year.

Keyword : Bike water pump

บทนำ

จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่อยู่บริเวณภาคตะวันออกของประเทศไทย มีภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสมสำหรับการทำเกษตรกรรมพื้นฐาน อาชีพของประชาชนภายในจังหวัด ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งจากการเข้าศึกษาค้นคว้าข้อมูลของการปลูกพืชชนิดต่างๆ ภายในจังหวัดจันทบุรี พบว่ามีพืชเศรษฐกิจที่นิยมปลูกภายในจังหวัดจันทบุรีอยู่ 11 ชนิด ได้แก่ทุเรียน เงาะ มังคุด สละ ลองกอง ลำไย พริกไทย มันสำปะหลัง ข้าวโพด ยางพารา และการทำนาข้าว นอกเหนือจากที่กล่าวข้างต้นแล้วก็จะเป็นการปลูกผัก ไม้ดอกไม้ประดับและการทำประมง ซึ่งมีพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมภายในจังหวัดจันทบุรีอยู่ประมาณ 2,132,100 ไร่ โดยจะมีการปลูกพืชชนิดต่างๆ คิดเป็นร้อยละ ถึง 90 % ของพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมทั้งหมดและมีพื้นที่ปล่อยให้เป็นที่รกร้างกับการทำประมง คิดเป็นประมาณร้อยละ 10 % ซึ่งข้อมูลการใช้ที่ดินเพื่อการทำเกษตรกรรมภายในจังหวัดจันทบุรีจะแสดงในตารางที่ 1 (สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี, ออนไลน์.2557)

สายส่งไฟฟ้า ซึ่งบางแห่งก็มีแหล่งน้ำที่เพียงพอแต่ไม่สามารถนำมาขึ้นมาใช้ทำเกษตรกรรมได้ เนื่องจากการลงทุนในการวางระบบไฟฟ้ากระทำได้อย่างยากและมีราคาในการติดตั้งค่อนข้างสูง เช่น ต้องเสียค่าปักเสาไฟฟ้า ค่าสายไฟฟ้า ค่าแรงช่างและคนงาน ค่าเครื่องมืออุปกรณ์ ค่าบำรุงรักษาและค่าไฟฟ้าในแต่ละเดือน ซึ่งถ้าหากจะลงทุนติดตั้งระบบไฟฟ้าเพื่อใช้งานจะต้องใช้เงินลงทุนประมาณ 50,000-60,000 บาท (เอสเคเคเอสการไฟฟ้าจำกัด.ออนไลน์.2557) เพราะอยู่ทางไกลระบบสายส่งไฟฟ้า แต่ถ้าหากใช้ระบบจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้าจะใช้เงินลงทุนที่ต่ำกว่าคือ ประมาณ 10,000-20,000 บาท เท่านั้น (ขึ้นอยู่กับการตัดแปลงอุปกรณ์) จึงทำให้เกษตรกรต้องประสบกับปัญหาด้านทุนดังกล่าวเพราะไม่มีเงินลงทุนติดตั้งระบบไฟฟ้าและทำให้ผลผลิตตกต่ำเพราะขาดแคลนน้ำในการทำเกษตรกรรมนั่นเอง

ตารางที่ 1 แสดงลักษณะการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของสำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี

การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร (ไร่)						
ปี พ.ศ.	พื้นที่ผลไม้ยืนต้น	พื้นที่นาข้าว	พื้นที่พืชไร่	พื้นที่ปลูกผัก-ไม้ดอกไม้ประดับ	พื้นที่เลี้ยงสัตว์, ประมง	อื่นๆ
2546	1,500,459	33,058	473,635	37,115	25,140	0
2547	1,317,465	24,241	608,492	13,718	129,728	28,000
2548	1,676,150	32,631	364,228	4,913	134,579	62,031
2549	1,631,567	35,530	425,042	11,906	129,231	41,748
2550	1,614,494	32,498	412,111	13,618	147,585	88,118
2551	1,509,648	26,094	445,426	9,729	154,701	74,613
2552	1,551,194	29,189	390,775	7,554	154,589	68,188
2553	1,575,355	31,813	389,269	1,046	154,526	57,881
2554	1,552,821	30,335	362,832	7,289	140,066	66,863
2555	1,555,623	27,511	332,470	7,453	151,385	57,659

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าพื้นที่การทำเกษตรกรรมอยู่เป็นจำนวนมาก และจากการลงสำรวจกลุ่มเป้าหมายพบว่าเหตุผลหลักๆ ของความล้มเหลวในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกร ก็จะมีอยู่ในเรื่องของต้นทุนการผลิตนั่นเอง เช่น ต้นทุนค่าปุ๋ย ค่ายาปราบศัตรูพืช ค่าน้ำ ค่าไฟ และปัญหาด้านราคาจำหน่ายผลผลิต ซึ่งได้พบประเด็นสำคัญเกี่ยวกับต้นทุนในเรื่องพลังงานไฟฟ้าจากปั๊มน้ำไฟฟ้าที่มีการเปิดใช้งานเป็นระยะเวลานานในช่วงหน้าแล้งทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายด้านพลังงานไฟฟ้าเป็นอย่างมาก และยังพบว่า พื้นที่การทำเกษตรกรรมบางพื้นที่มีความห่างไกลจากระบบ

คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงปัญหาดังกล่าว จึงมีแนวคิดที่จะช่วยแก้ไขปัญหานี้ในเรื่องการลดต้นทุนการผลิตให้กับเกษตรกรซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยจะนำหลักการทางวิศวกรรมเข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหานี้ก็คือ การพัฒนาจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้าแบบพึ่งพาตนเองเพื่อลดต้นทุนการผลิตภาคเกษตรกรรม โดยจะเน้นการพึ่งพาตนเองอย่างแท้จริงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้าแบบพึ่งพาตนเองเพื่อลดต้นทุนการผลิตภาคเกษตรกรรม ให้กับกลุ่มเกษตรกรตำบลลำพัน อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 1 เครื่อง
2. เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์วิศวกรรมของงานวิจัยและถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลและอุปกรณ์ในการจัดสร้างจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้าแบบพึ่งพาตนเอง เพื่อลดต้นทุนการผลิตภาคเกษตรกรรม โดยศึกษาลักษณะของอุปกรณ์ต่างๆ ที่สำคัญ เช่น รูปแบบของจักรยานที่มีระบบเกียร์ทดรอบ ปั่นน้ำแบบลูกสูบชัก ชุดฐานโครงเหล็กสำหรับจับยึดจักรยาน ระบบแอร์วอเตอร์เพื่อเพิ่มแรงดันของปั้มน้ำ มอเตอร์ไฟฟ้ากระแสตรง (Dc Motor) เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า เครื่องควบคุมการชาร์จประจุ เครื่องอินเวอร์เตอร์ แบตเตอรี่แบบ Deep Cycle และอุปกรณ์ประกอบอื่นๆ ตลอดจนทฤษฎีต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง (โซล่าสมาชิคโวลเลจออนไลน์.2557)
2. ลงสำรวจพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมของกลุ่มชุมชนเป้าหมาย เพื่อจัดหาพื้นที่ๆ เหมาะสมในการติดตั้งและวางระบบจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้าให้ครอบคลุมและเพียงพอต่อการใช้งานตลอดพื้นที่การทำเกษตรกรรม
3. ศึกษาและออกแบบชุดระบบการทำงานของชุดจักรยานปั่นน้ำ เช่น วิเคราะห์โครงสร้างของจักรยานที่จะนำมาจัดสร้าง วิเคราะห์ระยะทางของสายพานที่ต่อร่วมกับปั้มน้ำแบบลูกสูบชัก วิเคราะห์ขนาดมอเตอร์ที่ผลิตกระแสไฟฟ้าที่จะนำมาใช้บริเวณล้อหลังของจักรยาน และการออกแบบชุดฐานโครงเหล็กจับยึดอุปกรณ์ต่างๆ ให้มีความแข็งแรงทนทาน
4. ศึกษาและออกแบบชุดผลิตกระแสไฟฟ้าจากถ่านปั่นจักรยานปั่นน้ำ เช่น วิเคราะห์หลักการทำงานของมอเตอร์ไฟฟ้ากระแสตรงชนิดไม่มีแปรงถ่าน (Hub Motor) วิธีการประกอบติดตั้งชิ้นส่วนของมอเตอร์ การออกแบบให้มอเตอร์ทำงานเสมือน Generator เพื่อชาร์จประจุไฟเข้าสู่แบตเตอรี่ การออกแบบระบบควบคุมการชาร์จประจุแบตเตอรี่
5. ดำเนินการจัดสร้างจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้าตามรูปแบบที่กำหนด โดยติดตั้งชุดอุปกรณ์ต่างๆ ให้ครบถ้วน ถ่ายภาพลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานและจดบันทึกข้อมูลที่สำคัญ เช่น ปัญหาที่พบขณะปฏิบัติงาน และแนวทางแก้ไขข้อผิดพลาดของการจัดสร้างในเบื้องต้น

6. หลังจากดำเนินการจัดสร้างจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้าแล้ว ก็ต้องมีการทดสอบประสิทธิภาพของการใช้งาน และการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ปัญหาในเบื้องต้นเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขจนสำเร็จสมบูรณ์ ตลอดจนต้องมีการแปรผลในระดับต่างๆ ที่ทำการทดสอบ

7. มีการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านเศรษฐศาสตร์วิศวกรรม การคิดจุดคุ้มทุนในการลงทุนพัฒนาจัดสร้างจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้า การคิดระยะเวลาคืนทุน การคิดค่าเสื่อมราคา ตลอดจนมีการแสดงข้อเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของจักรยานปั่นน้ำกับระบบปั้มน้ำอื่นๆ

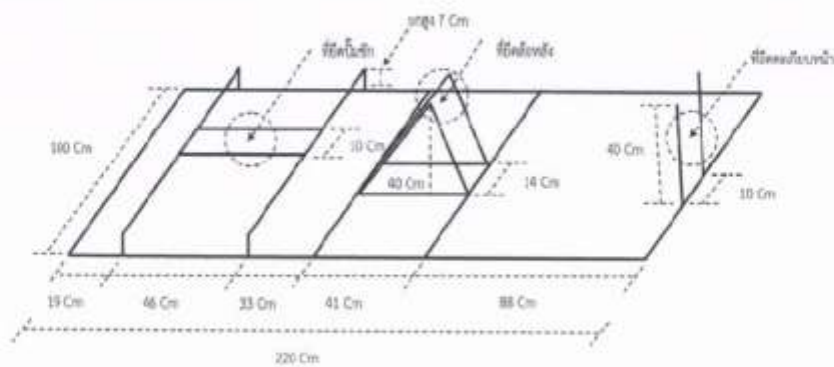
8. นำองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ได้กล่าว นำมาถ่ายทอดสู่กลุ่มชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน ลดภาระค่าใช้จ่ายในด้านพลังงานไฟฟ้าและน้ำมันเชื้อเพลิง

9. จัดทำสรุปเล่มสรุปผลการดำเนินงานวิจัยและข้อเสนอแนะเพื่อใช้ในการนำเสนอผลงานทางวิชาการและการตีพิมพ์ในวารสารระดับต่างๆ

ผลการวิจัย

1. ลำดับขั้นตอนในการจัดสร้างจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้า

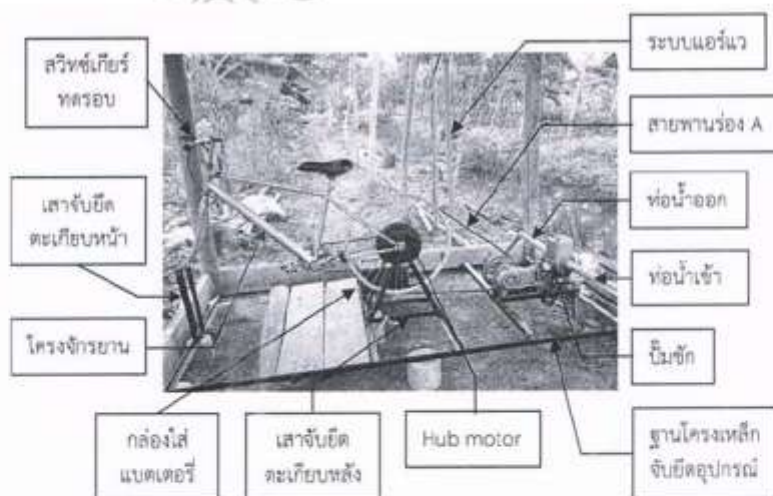
เริ่มตั้งแต่การออกแบบชุดโครงสร้างในระบบปั่นน้ำ โดยจะเลือกใช้จักรยานแบบที่มีชุดเกียร์ทดรอบชนิด 6 Speed เพื่อช่วยผ่อนแรงขณะปั่นและให้สามารถปรับระดับการปั่นจักรยานให้เหมาะสมกับผู้ใช้งานมากที่สุด ซึ่งจักรยานที่นำมาใช้จะถูกถอดล้อหน้าออกไปเพื่อเป็นอะไหล่ และล้อหลังจะถอดเฉพาะยางนอกและยางในเพื่อให้เหลือเฉพาะขอบล้อเหล็กลำไว้สำหรับนำไปใช้จุดปั้มน้ำด้วยสายพานชนิดร่อง A ซึ่งขอบล้อหลังของจักรยานดังกล่าวจะมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 22 นิ้ว เมื่อได้รูปแบบของจักรยานและระบบเกียร์ทดรอบที่เหมาะสมแล้ว ก็มาถึงการออกแบบฐานโครงเหล็กสำหรับจับยึดอุปกรณ์ต่างๆ (เกษตรพอเพียงคลับ, ออนไลน์.2557) ด้วยเหล็กฉากขนาดหน้ากว้าง 25 มิลลิเมตร ดำเนินการเชื่อมประกอบเหล็กฉากตามรูปแบบที่กำหนด โดยมุ่งเน้นถึงความแข็งแรงทนทานและสามารถรองรับน้ำหนักผู้ใช้งานได้อย่างเหมาะสมลักษณะของแบบแปลนฐานโครงเหล็กสำหรับจับยึดอุปกรณ์จะแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงลักษณะแบบแปลนฐานโครงเหล็กจับยึดอุปกรณ์ของจักรยานปั่นน้ำ

ในส่วนของการออกแบบระบบผลิตกระแสไฟฟ้าจะใช้ Hub motor ทำหน้าที่ผลิตกระแสไฟฟ้าคล้ายเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (Generator) โดยจะทำหน้าที่ผลิตกระแสไฟฟ้าขณะปั่นจักรยาน คือจะได้น้ำจากปั๊มชักไปใช้ยังพื้นที่เกษตรกรรม และได้กระแสไฟฟ้าจาก Hub motor ขาร์จประจุเก็บยังแบตเตอรี่ ซึ่งจะติดตั้งบริเวณคู่มือหลังของจักรยานปั่นน้ำ ในส่วนการชาร์จประจุยังแบตเตอรี่ด้วย Hub motor นั้น จำเป็นต้องมีชุดควบคุมการชาร์จประจุไปยังแบตเตอรี่เพื่อให้ได้ขนาดแรงดันที่เหมาะสมและมีความราบเรียบสม่ำเสมอ จึงได้เลือกใช้ Bridge Diode จำนวน 2 ตัว นำมาต่อร่วมกับ Hub motor เพื่อใช้สำหรับควบคุมการชาร์จประจุยังแบตเตอรี่ (อีโบลีไทยคิท.ออนไลน์.2550) โดยแบตเตอรี่ที่ใช้จะเลือกใช้แบตเตอรี่ชนิดแห้งขนาดแรงดัน 12 โวลท์ จำนวน 3 ก้อนต่อแบบขนาน และเลือกใช้เครื่องแปลงแรงดันไฟฟ้าหรืออินเวอร์เตอร์ที่พัฒนามาจากเครื่องสำรองไฟของคอมพิวเตอร์ (UPS) คือสามารถแปลงแรงดันไฟฟ้าจากระบบไฟฟ้ากระแสตรงเป็นระบบ

ไฟฟ้ากระแสสลับได้ โดยนำมาใช้กับเครื่องใช้ไฟฟ้าขนาดเล็ก เช่น หลอดไฟ ทวี วิทยุ โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ลำดับสุดท้ายเป็นการออกแบบระบบแอร์แวน ระบบท่อส่งน้ำ และการจัดสร้างโรงเรือนกันฝน ในระบบแอร์แวนจะใช้ท่อ PVC ขนาด 2 นิ้ว มีขนาดความยาว 1.50 เมตร ปิดปลายด้านหนึ่งด้วยฝาปิดขนาด 2 นิ้วเช่นกัน และอีกด้านหนึ่งใส่ข้อลดจาก 2 นิ้ว เป็นขนาด 1 นิ้วเพื่อใช้เป็นท่อส่งน้ำไปยังจุดต่างๆ ของพื้นที่เกษตรกรรม ในการวางระบบท่อส่งน้ำภายในพื้นที่เกษตรกรรมนี้ จะใช้ท่อส่งโดยทั่วไปคือ ขนาด 1 นิ้ว และจะใส่ข้อลดชนิด 4-ทวน สำหรับจ่ายน้ำไปยังหัวสปริงเกอร์ต่อไป ในการจัดสร้างโรงเรือน กันฝนจะถูกจัดสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่พักหลบแดดและป้องกันฝน เนื่องจากหากติดตั้งจักรยานปั่นน้ำในพื้นที่โล่งแจ้ง อาจทำให้อายุการใช้งานของจักรยานปั่นน้ำสั้นลง และอุปกรณ์ในระบบผลิตกระแสไฟฟ้าอาจเกิดความเสียหาย ทั้งยังมีประโยชน์ให้ผู้ใช้งานหรือเกษตรกร ได้ใช้เป็นที่พักผ่อนหลบแดดหลบฝนเช่นกัน ซึ่งลักษณะของจักรยานปั่นน้ำที่ได้ทำการจัดสร้างจะแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงลักษณะการจัดสร้างจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้า

2. ผลการศึกษาการจัดสร้างจักรยานปั่นน้ำ พร้อมผลิตกระแสไฟฟ้า

หลังจากได้ทำการออกแบบและดำเนินการจัดสร้างจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้าแบบพึ่งพาตนเอง เพื่อลดต้นทุนการผลิตภาคเกษตรกรรมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และได้ดำเนินการติดตั้งใช้งานจักรยานปั่นน้ำในพื้นที่เกษตรกรรม พร้อมกับมีการทดสอบการทำงานของ การจัดสร้างและได้จัดเก็บข้อมูลการทำงานในด้าน

ต่างๆ ก็จะสามารถวิเคราะห์ผลการศึกษาได้ คือความเร็วที่เหมาะสมในการปั่นนั้นควรจะอยู่ระหว่าง 10-15km/h เนื่องจากเป็นความเร็วที่ปั่นใช้งานโดยทั่วไปและสามารถปั่นได้เป็นเวลานาน ซึ่งในระดับความเร็วดังกล่าวนี้ระบบเกียร์ทดรอบที่ 1-3 จะมีความหนักมากทำให้เหนื่อยง่ายใช้เวลาปั่นเพียง 20-30 นาทีก็จะทำให้รู้สึกเหนื่อยและถ้า ส่วนในระบบเกียร์ทดรอบที่ 4-6 พบว่าปั่นได้อย่างเบาสบาย คือสามารถปั่นได้เป็นชั่วโมง ข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบการทำงานของชุดเกียร์ทดรอบแบบ 6 speed

ช่วงระดับเกียร์ทดรอบที่เหมาะสมในการใช้งาน					
เกียร์ 1	เกียร์ 2	เกียร์ 3	เกียร์ 4	เกียร์ 5	เกียร์ 6
มีความหนักและหนักทำให้เหนื่อยง่ายขณะปั่น			สามารถปั่นได้อย่างเบาสบายไม่เหนื่อยง่าย		
ไม่เหมาะสม			มีความเหมาะสม		

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบการทำงานในระบบปั่นน้ำ

ความเร็วที่เหมาะสมในการปั่นใช้งาน	เวลาในการให้น้ำ/ร่องสวน	จำนวนหัวสปริงเกอร์/เที่ยวการปั่น	ระยะห่างระหว่างหัวสปริงเกอร์	จำนวนหัวสปริงเกอร์/ร่องสวน	ความสูงของหัวสปริงเกอร์
10-15 km/h	20 นาที	7-8 หัว	2 เมตร	14-16 หัว	40 เซนติเมตร

ตารางที่ 4 แสดงผลการทดสอบการทำงานในระบบผลิตกระแสไฟฟ้า (ใช้แบตเตอรี่ชนิดแห้งขนาดแรงดัน 12 Vdc ขนาดกระแสของแบตเตอรี่ 7 A จำนวน 3 ก้อน)

กรณี Hub motor ทำหน้าที่ผลิตกระแสไฟฟ้า (แบตเตอรี่ต่อแบบขนาน)			
ความเร็วที่ใช้ในการปั่น	กระแสชาร์จประจุ (A)	ระบบแรงดันที่ชาร์จประจุ	เวลาเมื่อชาร์จประจุเต็ม
10-15 km/h	2-5 A	12 Vdc	3-4 ชั่วโมง
กรณี Hub motor ทำหน้าที่ดูดปั๊มชัก (แบตเตอรี่ต่ออนุกรม)			
ความเร็วที่ใช้ดูดปั๊มชัก	กระแสใช้งานของ Hub motor	ระบบแรงดันที่ใช้ดูดปั๊มชัก	เวลาใช้งานของแบตเตอรี่
10-15 km/h	2 A	36-38 Vdc	1 ชั่วโมง

3. การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์วิศวกรรม แสดงการเปรียบเทียบคุณสมบัติของการลงทุน จัดสร้างในสองกรณี

คือจะเป็นการวิเคราะห์หาต้นทุนค่าใช้จ่ายในการจัดสร้างจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้าเพื่อนำข้อมูล มาเปรียบเทียบกับ การติดตั้งระบบสายส่งไฟฟ้า เนื่องจากพื้นที่เกษตรกรรมดังกล่าว

มีความห่างไกลจากระบบสายส่งไฟฟ้า ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อยู่ประมาณ 400 เมตร ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกันก็จะทำให้ทราบคุณสมบัติที่แตกต่างกัน ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจลงทุนให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เกษตรกรรมต่อไป ซึ่งจะแสดงการเปรียบเทียบดังในตารางที่ 5 (ใหญ่ลย์ แยมเดือน,2548)

ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบคุณสมบัติการลงทุนจัดสร้างทั้งสองกรณี

คุณสมบัติ	จักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้า	ระบบสายส่งไฟฟ้าขนาด 220 V 50 Hz
1. เงินลงทุนจัดสร้าง	26,565 บาท	56,937 บาท
2. รายจ่ายค่าพลังงานไฟฟ้า	ไม่มี	2,600บาท/ปี
3. เวลาให้น้ำในพื้นที่เกษตรกรรม (จำนวน 8 ไร่สวน)	2.30 - 3 ชั่วโมง	2 ชั่วโมง
4. การบำรุงดูแลรักษา	การบำรุงรักษากระทำได้ง่าย	การบำรุงรักษากระทำได้ยาก เนื่องจากระบบสายส่งยาว400 ม.
5. ผลต่อสุขภาพร่างกาย	เป็นการส่งเสริมสุขภาพร่างกาย	ไม่ส่งเสริมสุขภาพร่างกาย

การคิดระยะเวลาคืนทุนของการจัดสร้างจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้า

คือการนำข้อมูลของการลงทุนจัดสร้างทั้งสองกรณีนำมาเปรียบเทียบเพื่อหาระยะเวลาคืนทุน ซึ่งข้อแตกต่างระหว่างระบบสายส่งไฟฟ้ากับจักรยานปั่นน้ำก็คือ ในระบบสายส่งไฟฟ้าผู้ใช้งานจำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายด้านพลังงานไฟฟ้า ทุกเดือน เนื่องจากต้องใช้มอเตอร์ปั้มน้ำเป็นอุปกรณ์หลักในการส่งน้ำไปยังพื้นที่เกษตรกรรม และเมื่อได้ทำการสำรวจข้อมูลของมอเตอร์ปั้มน้ำที่เหมาะสมกับพื้นที่เกษตรกรรมพบว่ามอเตอร์ปั้มน้ำที่เหมาะสมจะมีขนาดอยู่ที่ 750 วัตต์ 1 แรงม้า (ชาวตะ.ออนไลน์.2558) ซึ่งจำเป็นต้องนำข้อมูลดังกล่าวมาคิดเป็นค่าพลังงานไฟฟ้าด้วย และนำมาเปรียบเทียบกับการลงทุนจัดสร้างจักรยานปั่นน้ำ โดยจะได้อธิบายเป็น 2 กรณีเพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น

กรณีที่ 1. เมื่อใช้เป็นระบบมอเตอร์ปั้มน้ำในระบบสายส่งไฟฟ้า 2 ชั่วโมง/วัน

$$\begin{aligned}
 &\text{ค่าพลังงานไฟฟ้าที่ใช้ไปใน 1 วัน} &&= \frac{750 \text{ วัตต์} \times 2 \text{ ชั่วโมง}}{1,000 \text{ วัตต์}} \\
 &&&= 1.5 \text{ หน่วย/วัน} \\
 &\text{ค่าพลังงานไฟฟ้าที่ใช้ไปใน 1 เดือน} &&= 1.5 \text{ หน่วย} \times 30 \text{ วัน} \\
 &&&= 45 \text{ หน่วย/เดือน} \\
 &\text{ค่าพลังงานไฟฟ้าที่ใช้ไปใน 1 ปี} &&= 45 \text{ หน่วย} \times 12 \text{ เดือน} \\
 &&&= 540 \text{ หน่วย/ปี} \\
 &\text{หากค่าพลังงานไฟฟ้าคิดเป็น 4 บาท/หน่วย} &&= 540 \text{ หน่วย} \times 4 \text{ บาท} \\
 &&&= 2,160 \text{ บาท/ปี} \\
 &\text{หากค่า Ft คิดเป็น 0.50 บาท/หน่วย} &&= 0.50 \text{ บาท} \times 540 \text{ หน่วย} \\
 &&&= 270 \text{ บาท/ปี} \\
 &\text{เมื่อนำค่าพลังงานไฟฟ้า + ค่า Ft} &&= 2,160 + 270 \text{ บาท} \\
 &&&= 2,430 \text{ บาท/ปี} \\
 &\text{คิดภาษีมูลค่าเพิ่ม 7 \%} &&= 170 \text{ บาท} \\
 &\text{ดังนั้นค่าพลังงานไฟฟ้าที่ต้องจ่ายทั้งสิ้น} &&= 2,600 \text{ บาท/ปี} \\
 &\text{เงินลงทุนทั้งหมด + ค่าพลังงานไฟฟ้าใน 1 ปี} &&= 56,937+2,600 \text{ บาท} \\
 &&&= 59,537 \text{ บาท/ปี}
 \end{aligned}$$

กรณีที่ 2. เมื่อใช้เป็นระบบจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้า (ไม่เสียค่าใช้จ่ายพลังงานไฟฟ้า)

ดังนั้นค่าพลังงานไฟฟ้าที่ใช้ไป 1 ปี	= 0 บาท/ปี
เงินลงทุนทั้งหมดในการจัดสร้างจักรยานปั่นน้ำ	= 26,565 บาท/ปี
ดังนั้นต้นทุนที่ประหยัดได้ทั้งหมดของจักรยานปั่นน้ำ	= 59,537 - 26,565 บาท
	= 32,972 บาท/ปี
เมื่อคิดระยะเวลาคืนทุนของการจัดสร้างจักรยานปั่นน้ำ	= $\frac{\text{เงินที่ลงทุนไปทั้งหมด}}{\text{ต้นทุนที่ประหยัดได้/ปี}}$
	= $\frac{26,565 \text{ บาท}}{32,972 \text{ บาท}}$
ดังนั้นระยะเวลาคืนทุน	= 0.80 ปี หรือ 9 เดือน 6 วัน

การคิดค่าเสื่อมราคาแบบเส้นตรง (Straight Line Method)

จากการเข้าศึกษาข้อมูลถึงอายุการใช้งานของเฟรมจักรยานโดยทั่วไปพบว่ามีอายุการใช้งานประมาณ 7 ปี ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาใช้คิดค่าเสื่อมราคาของการจัดสร้างจักรยานปั่นน้ำ โดยการคิดค่าเสื่อมราคาดังกล่าว จะเป็นการคิดค่าเสื่อมราคาโดยเฉลี่ยมูลค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์ให้เป็นค่าเสื่อมราคาในแต่ละปีเท่าๆ กันตลอดอายุการใช้งานของสินทรัพย์ถาวรนั้นๆ (โปรซอฟท์คอมเทค, ออนไลน์, 2557)

อายุการใช้งานของสินทรัพย์	= 7 ปี
ราคาซาก (จักรยาน+อุปกรณ์ไฟฟ้า)	= 1,000 บาท
ราคาทุนของสินทรัพย์ (เฉพาะจักรยาน+อุปกรณ์ไฟฟ้า)	= 16,150 บาท
ค่าเสื่อมราคาต่อปี	= $\frac{\text{ราคาทุนของสินทรัพย์} - \text{ราคาซาก}}{\text{อายุการใช้งาน}}$
	= $\frac{16,150 - 1,000 \text{ บาท}}{7 \text{ ปี}}$
	= 2,164 บาท/ปี

การนำผลงานวิจัยถ่ายทอดเทคโนโลยีลงสู่กลุ่มชุมชน

หลังจากได้ดำเนินการพัฒนาจัดสร้างจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้าและได้ดำเนินการทดสอบ เพื่อเก็บข้อมูลที่สำคัญแล้ว ก็ได้้นำความรู้และเทคโนโลยีที่ได้จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวมาลงถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดสร้างและส่งเสริมการตลาดด้านการผลิตภาคเกษตรกรรมให้กับกลุ่มชุมชนต่อไป โดยได้นำความรู้และเทคโนโลยีมาลงถ่ายทอดให้กับกลุ่มชุมชนในพื้นที่ตำบลลำพัน อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และได้ประสานความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลลำพัน ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่คอยดูแลและให้ความช่วยเหลือคณะวิจัย โดยได้ดำเนินการลงถ่ายทอดเทคโนโลยีเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2558 และภาพบรรยากาศของการถ่ายทอดเทคโนโลยีจะแสดงในภาพที่ 3-6

ภาพที่ 3-6 ภาพบรรยากาศการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้า

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการศึกษา

สรุปลำดับขั้นตอนในการจัดสร้างจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้า

จากการศึกษาวิจัยพบว่ารูปแบบของจักรยานที่เหมาะสมและควรที่จะนำมาจัดสร้างเป็นจักรยานปั่นน้ำนั้น คือจะใช้เป็นจักรยานรูปทรงแบบโหนดชนิดใดก็ได้ แต่มีข้อสำคัญว่าควรเป็นจักรยานที่มีระบบเกียร์ทดรอบเพื่อช่วยผ่อนแรงขณะปั่นใช้งาน เนื่องจากบริเวณล้อหลังของจักรยานมีการติดตั้ง Hub motor ไว้ด้วย ทำให้บริเวณล้อหลังของจักรยาน มีภาระโหลดเพิ่มขึ้นขณะปั่น และเมื่อทำการปั่นใช้งานเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า Hub motor ก็จะทำให้ภาระโหลดขึ้นมากภายในตัวเองด้วย ทำให้มีภาระโหลดเพิ่มขึ้นอีก ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ควรเลือกใช้จักรยานแบบที่มีระบบเกียร์ทดรอบ ซึ่งในงานวิจัยนี้จะเลือกใช้ระบบเกียร์ทดรอบแบบ 6 Speed โดยมีลำดับขั้นตอนในการจัดสร้างคือ ขั้นแรกจะดำเนินการออกแบบจัดสร้างฐานโครงเหล็กสำหรับจับยึดอุปกรณ์ต่างๆ โดยใช้เหล็กฉากขนาด 25 มิลลิเมตร นำมาเชื่อมประกอบ เข้าด้วยกันให้มีขนาด 100 x 220 เซนติเมตร และจัดสร้างเสาสำหรับจับยึดขาตะเกียบหน้าและขาตะเกียบหลังด้วยเหล็กฉากเช่นกัน โดยเสาทั้งสองชุดมีความสูง 40 เซนติเมตร ถัดมาจะเป็นการจัดสร้างแท่น

รองปั่นชักและที่ยึดปั่นชัก โดยแท่นรองปั่นชักจะถูกยกสูงประมาณ 7 เซนติเมตร เพื่อป้องกันการเสียดสีกันระหว่างสายพานกับโครงเหล็กขณะปั่นใช้งาน และในส่วนของที่ยึดปั่นชักจะถูกเจาะเป็นร่องไว้สำหรับปรับตั้งเลื่อนความตึงหย่อนของสายพาน โดยสายพานที่นำมาใช้จะเป็นสายพานชนิดร่อง A มีขนาดความยาว 98 นิ้ว ในส่วนของปั่นชักจะเลือกใช้ ปั่นชักขนาด 1 นิ้ว เนื่องจากจะมีขนาดที่เหมาะสมและสามารถใช้งานร่วมกับจักรยานได้ดี ในส่วนของระบบผลิตกระแสไฟฟ้าจะใช้ Hub motor ผลิตกระแสไฟฟ้าขณะปั่นโดยจะส่งผ่าน Bridge Diode จำนวน 2 ตัว ใช้เป็นชุดควบคุมการชาร์จประจุยังแบตเตอรี่ ในส่วนของแบตเตอรี่จะใช้แบตเตอรี่ขนาด 12 โวลต์ 7 แอมป์ จำนวน 3 ก้อน และใช้เครื่องอินเวอร์เตอร์ที่ดัดแปลงจาก UPS เนื่องจากมีราคาถูกและมีอะไหล่ค่อนข้างมาก ในระบบแอมป์ จัดทำแอมป์จำนวน 4 ชุด โดยนำไปต่อทางออกของท่อส่งจำนวน 2 ชุด และนำไปต่อกับท่อส่งในร่องสวนที่อยู่ห่างไกลอย่างละ 1 ชุด สามารถเพิ่มแรงดันในท่อส่งได้ประมาณ 10 - 20% ส่วนการจัดสร้างโรงเรือนกันฝนมีวัตถุประสงค์ใช้เป็นที่หลบแดดและป้องกันฝน เพราะหากติดตั้งจักรยานปั่นน้ำในพื้นที่โล่งแจ้งจะทำให้อายุการใช้งานของจักรยานสั้นลงและอาจส่งผลกระทบต่อระบบผลิตกระแสไฟฟ้าด้วย

สรุปผลการจัดสร้างจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้า

จากการทดสอบการทำงานของจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้า พบว่าความเร็วในการปั่นใช้งาน ที่เหมาะสมจะอยู่ระหว่าง 10-15 km/h ซึ่งสามารถปั่นได้อย่างเบาสบายและไม่หนักแรงส่งผลให้ปั่นได้เป็นเวลานานๆ ซึ่งในการปั่นให้น้ำไปยังพื้นที่เกษตรกรรมนั้นจะปั่นเป็นเที่ยวโดยจำนวนหัวสปริงเกอร์ต่อเที่ยวของการปั่นจะอยู่ที่ 7-8 หัว (จำนวนหัวสปริงเกอร์ที่ปั๊มชักสามารถส่งน้ำได้แรงสุด) และใช้เวลาในการให้น้ำของ 1 ร่องสวนประมาณ 20 นาที (แบ่งปั่น 2 เที่ยวๆ ละ 7-8 หัว/10 นาที/0.5 ร่องสวน) โดยจะใช้หัวสปริงเกอร์ของ 1 ร่องสวนประมาณ 14-16 หัว และจะมีระยะห่างระหว่างหัวสปริงเกอร์ 2 เมตร เพราะจะได้การกระจายของน้ำที่เหมาะสมที่สุด โดยจะมีความสูงของหัวสปริงเกอร์ 40 เซนติเมตรเท่ากันทุกหัว ในส่วนของชุดระบบเกียร์ทดรอบแบบ 6 Speed พบว่าช่วงระดับของเกียร์ ทดรอบที่เหมาะสมต่อการใช้งานอยู่ระหว่างเกียร์ 4-6 เพราะสามารถปั่นได้อย่างเบาสบายและไม่หนักแรง ถือเป็นช่วงระดับเกียร์ทดรอบที่เหมาะสมที่สุด ในส่วนของระบบผลิตกระแสไฟฟ้ากรณีที่ใช้ Hub motor ทำหน้าที่ผลิตกระแสไฟฟ้า จากการทดสอบความเร็วขณะปั่นระหว่าง 10-15 km/h พบว่ามีค่ากระแสไฟฟ้าชาร์จประจุอยู่ที่ 2-5 A และใช้เวลาการชาร์จประจุแบตเตอรี่เต็มประมาณ 3-4 ชั่วโมง โดยเป็นแรงดันไฟฟ้าขนาด 12 โวลต์ (แบตเตอรี่จะถูกต่อแบบขนาน) ในกรณีที่ Hub motor ทำหน้าที่ดูดปั๊มชัก จากการทดสอบพบว่าเมื่อนำระบบไฟฟ้าจากแบตเตอรี่มาย้อนกลับให้ Hub motor ทำงานดูดปั๊มชักแบบอัตโนมัติและปรับระดับความเร็วระหว่าง 10-15 km/h พบว่า Hub motor มีกระแสไฟฟ้าใช้งานอยู่ที่ 2 A และเวลาในการใช้งานของแบตเตอรี่ที่สั่งให้ Hub motor ทำงานจะอยู่ที่ประมาณ 1 ชั่วโมง โดยเป็นระบบแรงดันไฟฟ้าขนาด 36 โวลต์ (แบตเตอรี่จะถูกต่อแบบอนุกรม)

สรุปผลการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์วิศวกรรม

คือการวิเคราะห์หาต้นทุนค่าใช้จ่ายและระยะเวลาคืนทุนในการจัดสร้างจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้า แล้วนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับ การติดตั้งระบบสายส่งไฟฟ้า เนื่องจากพื้นที่เกษตรกรรมดังกล่าวมีความห่างไกลจากระบบสายส่งของการไฟฟ้าประมาณ 400 เมตร แต่ยังมีแหล่งน้ำที่เพียงพอสำหรับทำเกษตรกรรม จึงเกิดเป็นแนวคิดในการลดต้นทุนการผลิตภาคเกษตรกรรม และจากผลของการศึกษาวิจัยพบว่า ต้นทุนในการจัดสร้างจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้าใช้ต้นทุนในการจัดสร้างเท่ากับ 26,565 บาท และถ้าหากต้องการติดตั้งระบบสายส่งไฟฟ้าขนาดแรงดัน 220 V 50 Hz จะต้องใช้ต้นทุนเท่ากับ 56,937 บาท และจะต้องเสียค่าใช้จ่ายด้านพลังงานไฟฟ้าทุกเดือนหรือประมาณปีละ 2,600 บาท/ปี โดยจะมีระยะเวลาคืนทุนของการจัดสร้างเท่ากับ 0.80 ปี หรือ 9 เดือน 6 วัน ซึ่งก็มีความคุ้มค่า

กับการลงทุนจัดสร้างเนื่องจากระยะเวลาคืนทุนเร็วนั่นเอง ในส่วนของการคิดค่าเสื่อมราคาในแต่ละปีพบว่าจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้าที่ได้พัฒนามีค่าเสื่อมราคาเท่ากับ 2,164 บาท/ปี

ข้อเสนอแนะ

1. แบตเตอรี่ที่ใช้ในระบบผลิตกระแสไฟฟ้านั้นจะเป็นชนิดใดหรือชนิดใดก็ได้ โดยถ้าหากเป็นแบตเตอรี่ขนาดใหญ่ก็จะสามารถเก็บพลังงานไฟฟ้าไว้ได้มาก เมื่อนำมาใช้กับเครื่องอื่นเวอร์เตอร์เพื่อแปลงระบบไฟฟ้าหรือนำระบบไฟฟ้าจากแบตเตอรี่มาย้อนกลับให้ Hub Motor ทำงานดูดปั๊มชัก ก็จะสามารถจ่ายพลังงานไฟฟ้าได้เป็นเวลานานขึ้นนั่นเอง แต่จะมีข้อเสียคือระยะเวลาในการปั่นเพื่อทำการชาร์จประจุก็จะยาวนานยิ่งขึ้นด้วย จึงมีข้อเสนอแนะให้นำแบตเตอรี่กลับไปชาร์จยังที่อยู่อาศัยเป็นครั้งคราว โดยการชาร์จประจุให้แบตเตอรี่เต็มทุกครั้ง และนำมาติดตั้งใหม่ก็จะช่วยลดเวลาในการชาร์จประจุและสามารถจ่ายพลังงานได้ยาวนานยิ่งขึ้น

2. จักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้าที่ได้จัดสร้างขึ้นนี้จะเหมาะสมสำหรับพื้นที่ทำเกษตรกรรม ที่อยู่ห่างไกลจากระบบสายส่งไฟฟ้า แต่ยังมีแหล่งน้ำที่เพียงพอสำหรับนำมาใช้งาน ซึ่งในการลงทุนติดตั้งของระบบสายส่งไฟฟ้านั้นจำเป็นต้องใช้เงินลงทุนในการติดตั้งค่อนข้างสูง ส่งผลให้เกษตรกรไม่กล้าที่จะติดตั้งระบบสายส่งไฟฟ้า หรืออาจมีเงินทุน ไม่เพียงพอสำหรับติดตั้ง ทำให้เกษตรกรขาดโอกาสนำน้ำขึ้นมาใช้ประโยชน์ในพื้นที่เกษตรกรรมดังกล่าว การจัดสร้างจักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้าจึงถือเป็นทางเลือกใหม่ที่มีราคาถูก และสามารถนำน้ำขึ้นมาใช้ประโยชน์ใน ภาคเกษตรกรรมได้

3. จักรยานปั่นน้ำพร้อมผลิตกระแสไฟฟ้าที่ได้จัดสร้างขึ้นนี้ เราสามารถลดต้นทุนของการจัดสร้างลงได้ เป็นจำนวนมาก คือหากเกษตรกรผู้ใช้งานไม่ต้องการหรือไม่มีความจำเป็นต้องใช้งานในระบบผลิตกระแสไฟฟ้า ก็จะทำให้เงินลงทุนในการจัดสร้างลดลงได้เป็นอย่างมาก โดยจะขึ้นอยู่กับชนิดของวัสดุที่นำมาใช้จัดสร้าง และการดัดแปลงใช้งานที่เหมาะสมด้วย ซึ่งจะทำให้ได้ต้นทุนในการจัดสร้างที่ต่ำมาก

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี. 2557. การใช้ที่ดินเพื่อ
การเกษตร. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.chanthaburi.doae.go.th>. 5 พฤศจิกายน 2557.
- เกษตรพอเพียงคลับ. 2557. แอวร์ระบบสูบน้ำพลังสูงและ
โครงสร้าง. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.kasetporpeangclub.com>. 6 พฤศจิกายน 2557.
- อีไบค์ไทยคิท. 2550. เรียนรู้สร้างจักรยานไฟฟ้า. (ออนไลน์).
แหล่งที่มา : <http://www.ebikethaikit.com/>. 6
พฤศจิกายน 2557.
- โซล่าสมายด์โนวเลจ. 2557. เครื่องควบคุมการชาร์จประจุ.
(ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.solarsmileknowledge.wordpress.com>. 7 พฤศจิกายน 2557.
- โพบุลย์ แยม്മเื่อน. 2548. เศรษฐศาสตร์วิศวกรรม. กรุงเทพฯ
ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- โปรซอฟท์คอมเทค. 2557. วิธีคิดค่าเสื่อมราคา. (ออนไลน์).
แหล่งที่มา : www.prosoft.co.th/. 10 พฤศจิกายน 2557.
- เอสเคเอส. 2557. ร้านขายอุปกรณ์งานระบบไฟฟ้า. (ออนไลน์).
แหล่งที่มา : <http://www.skselectric.co.th>. 10
พฤศจิกายน 2557.
- ชาวตะ. 2558. ปั๊มน้ำ PE รุ่น ALFA 1250 M ขนาดมอเตอร์
750 วัตต์ 1 แรงม้า. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.sawada.co.th/>. 9 กรกฎาคม 2558.

การศึกษาสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดจันทบุรี Study on Status of Beef Cattle Raising of Farmers in Chanthaburi Province

ถาวร ฉิมเลี้ยง พรัชย์ เหลืองวารีย์
คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางสังคม - เศรษฐกิจ สภาพการเลี้ยง และปัญหาการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดจันทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจำนวน 239 คน ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 53.71 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา นับถือศาสนาพุทธ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 - 5 คน อาชีพหลักทำการเกษตร อาชีพรองรับจ้างและค้าขาย และมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 5.74 ปี มีจำนวนโคเนื้อเฉลี่ย 7.36 ตัว รายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 68,161.09 บาทต่อปี รายจ่ายจากการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 11,236.40 บาทต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 1.15 คน เกษตรกรเลี้ยงส่วนใหญ่เลี้ยงโคเนื้อพันธุ์พื้นเมือง ใช้วิธีการผสมพันธุ์โคโดยการผสมเทียม มีการปลูกสร้างแปลงหญ้าสำหรับเลี้ยงโคเนื้อ โรงเรือนโคเนื้อเป็นโรงเรือนไม้ ขนาดเฉลี่ย 51.48 ตารางเมตร โคเนื้อของเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยเกิดโรคโคเนื้อ ปัญหาที่พบ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่เลี้ยงโคเนื้อพันธุ์พื้นเมือง ขาดความรู้ในด้านการผสมพันธุ์ ขาดความรู้ในด้านอาหารและการให้อาหารโคเนื้อ วัสดุที่ใช้ก่อสร้างโรงเรือนมีราคาแพง ขาดความรู้ในเรื่องการควบคุมและป้องกันโรค

คำสำคัญ : โคเนื้อ, สภาพการเลี้ยงโคเนื้อ, จังหวัดจันทบุรี

Abstract

The objectives of this research were to study on socio - economic characteristics, status and some aspects of beef cattle raising of farmers in Chanthaburi Province. The sample consisted of 239 farmers who raised beef cattle and the data were collected by interviewing. The statistics used were frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results revealed that the majority of farmers were male with an average age of 53.71 years old. The farmers finished primary school level and believed in Buddhism. They had 4 -5 persons of their household members. Their main occupation was farming and their minor occupation was an employee and trading. They had an average experience in cattle raising for 5.74 years and an average number of cattle of 7.36 heads. An average income from beef cattle raising was 68,161.09 baht/year and an average expense of beef cattle raising was 11,236.40 baht/year. An average labors in beef cattle raising was 1.15 persons. Most of farmers raised native beef cattle and bred their beef cattle by artificial insemination. They had forage plantation for their beef cattle. Their beef cattle building were made of wood with an average space of 51.48 m². Most of their cattle never got disease. The problems of farmers were raising native beef cattle, lack of know-how in breeding, lack of know-how in feed and feeding, expensive materials for building and lack of know-how in disease control and prevention.

Keywords : Beef Cattle, Status of Beef Cattle Raising, Chanthaburi Province

บทนำ

ในประเทศไทยมีการเลี้ยงโคและกระบือมาเป็นเวลานานแล้ว โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อใช้เป็นแรงงานในไร่นา ลากเกวียนและนวดข้าว ส่วนจุดประสงค์รองคือ ขายเป็นโคเนื้อเมื่อปลดจากการใช้แรงงานแล้ว หรือมีจำนวนมากเกินความจำเป็นในการใช้แรงงาน ราคาเนื้อโคจึงมีราคาสูงกว่าเนื้อสุกรและเนื้อไก่ เพราะเกษตรกรไม่ได้คิดถึงต้นทุนการผลิต จนกระทั่งปี พ.ศ. 2525 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปมีการพัฒนาทางอุตสาหกรรมมากขึ้น เกษตรกรที่เคยใช้แรงงานจากสัตว์ในการประกอบอาชีพเกษตรได้หันมาใช้เครื่องจักรกลแทน การเลี้ยงโคเพื่อไว้ใช้แรงงานจึงมีความจำเป็นลดน้อยลง ประกอบกับจำนวนประชากรที่เพิ่มสูงขึ้น ความต้องการบริโภคเนื้อโคจึงเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 เป็นต้นมา ได้มีเกษตรกรบางส่วนหันมาเลี้ยงโคเพื่อขายเป็นโคเนื้อเป็นวัตถุประสงค์หลักกันมากขึ้น เนื่องจากให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าการเลี้ยงที่ไม่ได้แยกวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน จากวิธีการเลี้ยงแบบดั้งเดิมที่มักปล่อยให้เด็กหรือคนชราต้อนโคไปหาเล็มหญ้าที่ขึ้นอยู่ตามทุ่งหญ้าสาธารณะที่รกร้างว่างเปล่า หรือเกี่ยวหญ้ามาให้อยู่ในยามที่อาหารขาดแคลน สภาพการเลี้ยงโคในลักษณะนี้มีเปอร์เซ็นต์ผลผลิตลูกโคจนถึงอายุหย่านมต่อบีตัว เพราะเนื่องจากสภาพการเลี้ยงของเกษตรกรเองมีความแตกต่างจากมาตรฐานการเลี้ยงโคของทางราชการ โดยมีการให้อาหารเสริมในฤดูแล้ง การป้องกันโรค และการเสริมแร่ธาตุอาหาร ตลอดจนการจัดการเบื้องต้นที่ดีกว่า (ปรารธนา พุกกะศรี, 2548) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยที่เน้นเพื่อความอยู่รอด ไม่ได้ให้ความสำคัญในการคัดเลือกพันธุ์เพื่อทำการค้าขายแต่อย่างใด โคเนื้อที่เลี้ยงจึงมีขนาดเล็ก โตช้า คุณภาพเนื้อไม่มีไขมันแทรกน้อย และเปอร์เซ็นต์ซากต่ำ (ไพศาล ธีรวัชรชัย และคณะ, 2548 ; ถาวร ฉิมเลี้ยง, 2549) ในปัจจุบันรูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อได้เปลี่ยนมาเป็นการเลี้ยงเพื่อจำหน่ายเป็นโคเนื้อเพื่อผลิตเนื้อโค ทั้งนี้เพราะความต้องการบริโภคเนื้อสัตว์เพิ่มมากขึ้น ทั้งจากความต้องการของประชากรในประเทศเองและนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ ตลอดจนความต้องการของตลาดต่างประเทศ ลักษณะการเลี้ยงจะเป็นการเลี้ยงครั้งละหลายๆ ตัว และมีรูปแบบเป็นฟาร์มมากขึ้น ในขณะที่รัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ โดยหวังว่าจะให้เป็นการเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้เกษตรกรได้อย่างสม่ำเสมอ (กรมปศุสัตว์, 2556)

ในภาคตะวันออกโดยเฉพาะจังหวัดจันทบุรี มีพื้นที่ในการปลูกไม้ผลที่สำคัญได้แก่ทุเรียน มังคุด เงาะ ลองกอง ลำไย เป็นต้น ซึ่งผลไม้นี้เหล่านี้มักจะให้ผลผลิตในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน ทำให้มีปริมาณผลผลิตออกมามากจนล้นตลาด เกิดปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ เกษตรกรประสบปัญหาขาดทุนมาโดยตลอด จากปัญหาดังกล่าวทำให้เกษตรกรชาวสวนหลายรายหันมาประกอบอาชีพอื่น

เสริมเพื่อเป็นการสร้างรายได้เพิ่ม การเลี้ยงโคเนื้อจึงเป็นอาชีพเสริมอย่างหนึ่งที่มีความมั่นคงและสร้างรายได้พอสมควรให้แก่เกษตรกร อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ.2553 จังหวัดจันทบุรีมีการเลี้ยงโคเนื้อทั้งหมด จำนวน 5,125 ตัว จำนวนเกษตรกร 591 ราย (กรมปศุสัตว์, 2554) มีการเลี้ยงโคเนื้อมากในเขตอำเภอสอยดาว อำเภอขลุง อำเภอนายายอาม อำเภอแก่งหางแมว อำเภอเขาฉกรรจ์ อำเภอเมือง อำเภอท่าใหม่ อำเภอโป่งน้ำร้อน และอำเภอมะขาม ตามลำดับ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย จึงอาจมีปัญหาทางด้านการเลี้ยงดู การป้องกันรักษาโรค พันธุ์โคเนื้อของทางการซื้อขาย อีกทั้งจังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการเลี้ยงโคเนื้อ เนื่องจากมีปริมาณน้ำฝนค่อนข้างสูง เหมาะแก่การปลูกสร้างแปลงหญ้าและผลิตอาหารหยาบ เป็นแหล่งผลิตอาหารสัตว์หลายชนิด เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง รวมทั้งอาหารที่ได้จากผลพลอยได้และวัสดุเหลือทิ้งจากทางการเกษตร เช่น ยอดกล้วย ใบและต้นกล้วย เป็นต้น ประกอบกับเกษตรกรชาวสวนผลไม้ไม่มีการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืชและสารกำจัดวัชพืช พวกหญ้าชนิดต่างๆ อยู่มาก ซึ่งถ้าตัดมาใช้ในการเลี้ยงโคเนื้อก็จะทำให้ลดการใช้สารเคมีเป็นผลดีแก่สุขภาพของตัวเกษตรกรอีกด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ รวมทั้งสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการเลี้ยงโคเนื้อให้เหมาะสมกับสภาพในท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางด้านสังคม ทางด้านเศรษฐกิจ และสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงข้อมูลพื้นฐานทางด้านสังคม ทางด้านเศรษฐกิจ และสภาพการเลี้ยงโคเนื้อ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ตั้งแต่ เดือนกรกฎาคมถึงพฤศจิกายน พ.ศ.2557

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 591 ราย ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ จำนวน 239 ราย โดยใช้สูตรของ Yamane (1973)

$$\text{คือ } n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ N คือ จำนวนประชากร, n คือ จำนวนตัวอย่าง และ e คือ ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เกิดขึ้นในรูปของสัดส่วน (0.05)

$$\text{แทนค่าในสูตร } n = \frac{591}{1+(591 \times 0.05 \times 0.05)}$$

จะได้จำนวนตัวอย่าง = 238.55 ราย
ดังนั้น จะใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 239 ราย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานทางด้านสังคม ทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดจันทบุรี

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ สภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดจันทบุรีในด้านพันธุ์โคเนื้อ การผสมพันธุ์ อาหารและการให้อาหาร โรงเรือนและสิ่งก่อสร้าง การควบคุมและป้องกันโรค

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่ได้รับการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้อง ครบถ้วนของคำถาม โดยผ่านการทดสอบกับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พร้อมปรับปรุงแก้ไขแล้ว ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางด้านสังคม และทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร
- ตอนที่ 2 สภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร
- ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดจันทบุรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยคณะผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเองและมีนักศึกษาหลักสูตร วท.บ.(เกษตรศาสตร์) ปีที่ 4 ที่เรียนวิชาการผลิตโคเนื้อจำนวน 8 คน เป็นผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล ในระหว่างเดือนกรกฎาคม พฤศจิกายน 2557 โดยขอความอนุเคราะห์คณะเทคโนโลยีการเกษตรมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ปลูกสัตว์จังหวัดจันทบุรี และเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดจันทบุรี เพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ - สังคม และสภาพการเลี้ยงโคเนื้อ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) จำนวนค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นข้อความหรือข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในรูปแบบการบรรยายหรือการพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานทางด้านสังคมของเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรเพศชาย ร้อยละ 71.55 เป็นเพศหญิงร้อยละ 28.45 มีอายุมากกว่า 54 ปี (ร้อยละ 48.95) รองลงมาคืออายุระหว่าง 33 - 48 ปี (ร้อยละ 30.54) และ มีอายุระหว่าง 49 - 54 ปี (ร้อยละ 20.50) ตามลำดับ โดยมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 53.71 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 74.90) รองลงมาคือ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. (ร้อยละ 22.17) มีการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา/ปวช. (ร้อยละ 2.93) ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 97.90) นอกนั้นนับถือศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 2.10) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 - 5 คน (ร้อยละ 59.00) รองลงมาคือจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 - 3 คน (ร้อยละ 28.03) และ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 5 คนขึ้นไป (ร้อยละ 12.97) ตามลำดับ โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 คน อาชีพหลักส่วนมากประกอบอาชีพทำการเกษตร (ร้อยละ 59.41) นอกนั้นประกอบอาชีพรับจ้าง/ค้าขาย และรับราชการ (ร้อยละ 40.59) มีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อ 1 - 5 ปี (ร้อยละ 77.40) รองลงมาคือประสบการณ์ 6 - 10 ปี (ร้อยละ 14.23) และมากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 8.37) ตามลำดับ โดยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ยเท่ากับ 5.74 ปี

2. ข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยง 1 - 5 ตัว (ร้อยละ 68.20) รองลงมาคือมีจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยง 6 - 10 ตัว (ร้อยละ 18.83) และมีจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงมากกว่า 10 ตัว (ร้อยละ 12.97) ตามลำดับ โดยมีจำนวนโคเนื้อที่เกษตรกรเลี้ยงเฉลี่ยเท่ากับ 7.36 ตัว มีรายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อน้อยกว่า 60,000 บาท (ร้อยละ 63.60) รองลงมาคือมีรายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อ 60,000 - 90,000 บาท (ร้อยละ 18.41) และ มีรายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อมากกว่า 90,000 บาท (ร้อยละ 17.99) โดยเกษตรกรมีรายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ยเท่ากับ 68,161.09 บาท มีรายจ่ายจากการเลี้ยงโคเนื้อน้อยกว่า 1,200 บาท (ร้อยละ 54.81) รองลงมาคือมีรายจ่ายจากการเลี้ยงโคเนื้อ 1,200 - 4,000 บาท (ร้อยละ 30.13) และมีรายจ่ายจากการเลี้ยงโคเนื้อมากกว่า 4,000 บาท (ร้อยละ 15.06) โดยเกษตรกรมีรายจ่ายจากการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ยเท่ากับ 11,236.40 บาท มีจำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อจำนวน 1 คน (ร้อยละ 85.36) นอกนั้นมีจำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อจำนวน 2 คนขึ้นไป (ร้อยละ 14.64) โดยเกษตรกรมีจำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 1.15 คน ส่วนใหญ่ไม่ได้จ้างแรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อ (ร้อยละ 83.26) จ้างแรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อ (ร้อยละ 16.74) ด้านขนาดฟาร์มส่วนใหญ่มีพื้นที่สำหรับใช้เลี้ยงโคเนื้อน้อยกว่า 5 ไร่ (ร้อยละ 67.78) รองลงมาคือมีพื้นที่สำหรับใช้เลี้ยงโคเนื้อ 5 - 10 ไร่ (ร้อยละ 24.69) และมีพื้นที่สำหรับใช้เลี้ยงโคเนื้อมากกว่า 10 ไร่ (ร้อยละ 7.53) โดย

เกษตรมีขนาดฟาร์มเฉลี่ยเท่ากับ 5.74 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้กู้เงินสำหรับใช้เลี้ยงโคเนื้อ (ร้อยละ 97.07) กู้เงินสำหรับเลี้ยงโคเนื้อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เพื่อการเกษตร (ร้อยละ 2.09) และ กู้เงินสำหรับเลี้ยงโคเนื้อจากสหกรณ์การเกษตร/กลุ่มเกษตรกร/เพื่อนบ้าน/ญาติพี่น้อง (ร้อยละ 0.84)

3. สภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

ด้านพันธุ์โคเนื้อ เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงโคเนื้อพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 61.51) นอกนั้นไม่เลี้ยงโคเนื้อพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 38.49) วิธีการเริ่มต้นเลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกรซื้อลูกโคเพศผู้และเพศเมียมาเลี้ยงมากที่สุด (ร้อยละ 48.12) รองลงมาคือ ได้รับจากพ่อแม่/การบริจาค/อื่นๆ (ร้อยละ 19.67) ซื้อแม่โคมาเลี้ยง (ร้อยละ 14.64) ซื้อลูกโคเพศเมียมาเลี้ยง (ร้อยละ 10.46) และซื้อลูกโคเพศผู้มาเลี้ยง (ร้อยละ 7.11) ตามลำดับ เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.82) คัดเลือกพันธุ์โคเนื้อมาเลี้ยงโดยอาศัยดูจากรูปร่างลักษณะ รองลงมาคัดเลือกโดยอาศัยดูจากขนาดและอายุ (ร้อยละ 13.81) และไม่ได้ทำการคัดเลือก (ร้อยละ 8.37)

ด้านวิธีการผสมพันธุ์ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้วิธีการผสมเทียม (ร้อยละ 52.30) รองลงมาใช้วิธีการจูงพ่อพันธุ์มาผสมกับโคเนื้อเพศเมีย (ร้อยละ 24.69) ใช้วิธีปล่อยให้พ่อพันธุ์ผสม (ร้อยละ 18.83) ส่วนการใช้ทั้งแบบพ่อพันธุ์ผสมและผสมเทียมนั้นน้อยที่สุด (ร้อยละ 4.18) เกษตรกรได้ขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในการผสมพันธุ์โคเนื้อมากที่สุด (ร้อยละ 51.46) รองลงมาขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ (ร้อยละ 27.20) ดำเนินการเองในการผสมพันธุ์โคเนื้อ (ร้อยละ 20.08) และได้ขอความร่วมมือจากญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้านน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.26) เกษตรกรที่ใช้บริการจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์และสัตวแพทย์ไม่ได้เสียค่าใช้จ่ายในการผสมพันธุ์ (ร้อยละ 23.43) แต่เกษตรกรที่ผสมพันธุ์โคเนื้อด้วยตนเองนั้นต้องเสียค่าใช้จ่ายโดยเสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่ 300 - 500 บาท มากที่สุด (ร้อยละ 67.36) และเสียค่าใช้จ่าย 600 - 700 บาท (ร้อยละ 9.21) สำหรับเกษตรกรที่เสียค่าใช้จ่ายในการผสมพันธุ์โคเนื้อโดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 308.74 บาท ส่วนใหญ่ผสมพันธุ์โคเนื้อโดยเฉลี่ย 1 ครั้ง (ร้อยละ 59.83) และนอกนั้นเฉลี่ยผสม 2 ครั้ง (ร้อยละ 40.17)

ด้านอาหารและการให้อาหาร เกษตรกรไม่ได้ปลูกสร้างแปลงหญ้าสำหรับเลี้ยงโคเนื้อมากที่สุด (ร้อยละ 37.24) นอกนั้นมีการปลูกสร้างแปลงหญ้าสำหรับเลี้ยงโคเนื้อ (ร้อยละ 62.76) โดยทำการปลูกหญ้าพื้นเมืองและอื่นๆ มากที่สุด (ร้อยละ 20.50) รองลงมาได้ปลูกหญ้าธูซี่ (ร้อยละ 18.42) ปลูกหญ้ามอร์ริสหรือหญ้านวล (ร้อยละ 12.13) ปลูกหญ้าเนเปียร์ (ร้อยละ 7.53) และปลูกหญ้านกกิน (ร้อยละ 4.18) ตามลำดับ สำหรับเกษตรกรที่ปลูกสร้างแปลงหญ้านั้นมีแปลงหญ้าเลี้ยงโคเนื้อโดยเฉลี่ย 12.37 ไร่ มีหญ้าเพียงพอ (ร้อยละ 74.90) นอกนั้นมีหญ้าไม่เพียงพอสำหรับ

เลี้ยงโคเนื้อ (ร้อยละ 25.10) เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.00) ขาดแคลนหญ้าสำหรับเลี้ยงโคเนื้อในฤดูร้อน และในฤดูหนาว ขาดแคลนหญ้า (ร้อยละ 25.00) เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมใช้ฟางข้าว (ร้อยละ 53.33) มาใช้เลี้ยงทดแทน รองลงมา ได้แก่ ฟางข้าวโพด (ร้อยละ 16.67) ฟางข้าวแห้งอัดก้อน (ร้อยละ 10.00) ฟางหมักยูเรีย (ร้อยละ 8.33) และพืชยืนต้น/ต้นกล้วย/อื่นๆ (ร้อยละ 6.67) ตามลำดับ เกษตรกรนิยมใช้ถั่วตามธรรมชาติในการเลี้ยงโคเนื้อมากที่สุด (ร้อยละ 90.38) รองลงมาเป็นถั่วที่ปลูก (ร้อยละ 7.53) และซื้อมาเลี้ยง (ร้อยละ 2.09) สำหรับชนิดของถั่วที่นำมาใช้ในการเลี้ยงโคเนื้อมากที่สุด ใช้กระถิน (ร้อยละ 74.06) ถั่วเซบโตรซิมาหรือถั่วลาย (ร้อยละ 12.97) ถั่วเวอร์นาโนสโตลหรือถั่วฮามาต้า (ร้อยละ 11.30) และถั่วไมยรา (ร้อยละ 1.67) เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.66) นิยมเลี้ยงโคเนื้อโดยปล่อยตามทุ่งหญ้าธรรมชาติ รองลงมาใช้วิธีเกี่ยวหญ้ามาให้กิน (ร้อยละ 11) และใช้วิธีปล่อยลงแปลงหญ้าและถั่วที่ปลูก (ร้อยละ 9.62) ปริมาณหญ้าและถั่วเลี้ยงที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อ 1 - 20 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน (ร้อยละ 81.17) รองลงมาใช้หญ้าและถั่วเลี้ยงโคเนื้อปริมาณ 21 - 30 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน (ร้อยละ 11.30) และใช้หญ้าและถั่วเลี้ยงโคเนื้อปริมาณมากกว่า 30 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน (ร้อยละ 7.53) ตามลำดับ โดยมีปริมาณการใช้หญ้าและถั่วเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 21.12 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ใช้อาหารข้นในการเลี้ยงโคเนื้อ (ร้อยละ 96.23) ส่วนเกษตรกรที่เหลือได้ซื้อวัตถุดิบผสมบางส่วน (ร้อยละ 3.77) เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 57.32) ไม่ได้ทำการถนอมพืชอาหารสัตว์ รองลงมาทำหญ้าแห้ง (37.66) และทำหญ้าหมัก (ร้อยละ 5.02) ตามลำดับ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ใช้พืชอาหารสัตว์ที่ถนอมมาใช้เลี้ยงโคเนื้อในรอบ 1 เดือน (ร้อยละ 57.32) รองลงมาใช้เลี้ยงโคเนื้อ 3 - 4 ครั้ง (ร้อยละ 26.78) และใช้พืชอาหารสัตว์ที่ถนอมเลี้ยงโคเนื้อ 1 - 2 ครั้ง ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีการนำพืชอาหารสัตว์ที่ถนอมมาใช้เลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ยเท่ากับ 2.82 ครั้งในรอบ 1 เดือน เกษตรกรใช้น้ำจากบ่อน้ำเลี้ยงโคเนื้อมากที่สุด (ร้อยละ 38.91) รองลงมาใช้น้ำจากสระน้ำ (ร้อยละ 28.03) ใช้น้ำจากแม่น้ำลำคลอง (ร้อยละ 25.11) และใช้น้ำจากน้ำประปา (ร้อยละ 7.95) ตามลำดับ

ด้านโรงเรือนและสิ่งก่อสร้าง เกษตรกรส่วนใหญ่มีโรงเรือนโคเนื้อเป็นโรงเรือนไม้ (ร้อยละ 92.05) ส่วนที่เหลือเป็นโรงเรือนปูนซีเมนต์ (ร้อยละ 3.77) และไม่มีโรงเรือน (ร้อยละ 4.18) ขนาดโรงเรือนโคเนื้อ 16 - 30 ตารางเมตรมากที่สุด (ร้อยละ 37.66) รองลงมาขนาดมากกว่า 50 ตารางเมตร (ร้อยละ 29.29) และขนาด 31 - 50 ตารางเมตร (ร้อยละ 28.87) ตามลำดับ โดยมีขนาดของโรงเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 51.48 ตารางเมตร ส่วนใหญ่โรงเรือนโคเนื้อของเกษตรกรตั้งอยู่ห่างจากบ้าน (ร้อยละ 53.98) รองลงมาตั้งอยู่ติดข้างบ้าน (ร้อยละ 41.84) และไม่มีโรงเรือน (ร้อยละ 4.18) เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้พื้นดินเป็นพื้นคอก (ร้อยละ 92.05) ใช้พื้นคอนกรีต

(ร้อยละ 3.77) และไม่มีโรงเรือน (ร้อยละ 4.18) ใช้สังกะสีเป็นวัสดุ ทำหลังคาโรงเรือนมากที่สุด (ร้อยละ 61.51) รองลงมาใช้กระเบื้อง เป็นวัสดุทำหลังคา (ร้อยละ 25.25) ใช้หญ้าคา (ร้อยละ 8.79) และ ไม่มีโรงเรือน (ร้อยละ 4.18)

ด้านการควบคุมและป้องกันโรค โคเนื้อของเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยเกิดโรค (ร้อยละ 75.73) และเคยเกิดโรคปากและเท้าเปื่อย/โรคท้องอืด (ร้อยละ 24.27) โคเนื้อที่เคยเกิดโรคปากและเท้าเปื่อย/ท้องอืดใช้วิธีติดต่อเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์มารักษามากที่สุด (ร้อยละ 12.97) รองลงมาใช้วิธีซื้อยามารักษาเอง (ร้อยละ 7.11) ปลอมใจไม่รักษา (ร้อยละ 3.77) และจ้างผู้มีความรู้มารักษา (ร้อยละ 0.42) ตามลำดับ

4. ปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านพันธุ์โคเนื้อ หาซื้อพันธุ์โคเนื้อที่มีลักษณะดีได้ยาก มีราคาแพง ค่าขนส่งมีราคาแพง พันธุ์โคเนื้อที่มีไม่เหมาะสมกับสภาพอากาศที่ร้อน

2. ปัญหาด้านการผสมพันธุ์โคเนื้อ เกษตรกรขาดความรู้ในการผสมพันธุ์โคเนื้อ ทำให้โคเนื้อผสมติดยาก เวลาโคเนื้อเป็นสัดติดต่อเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เพื่อผสมพันธุ์โคเนื้อได้ล่าช้า เนื่องจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ไม่เพียงพอกับความต้องการในการผสมพันธุ์โคเนื้อ และต้องเดินทางไกล

3. ปัญหาด้านอาหารและการให้อาหาร เกษตรกรขาดความรู้ในด้านอาหารและการให้อาหารโคเนื้อ โคเนื้อส่วนใหญ่จะโตช้า เนื่องจากได้รับอาหารไม่เพียงพอ ไม่นิยมเสริมอาหารข้น หญ้าไม่เพียงพอโดยเฉพาะในฤดูร้อน เกษตรกรไม่มีความรู้ในการถนอมพืชอาหารสัตว์และพันธุ์พืชอาหารสัตว์ที่ปลูก มีพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์น้อย

4. ปัญหาด้านโรงเรือนและสิ่งก่อสร้าง วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างโรงเรือนมีราคาแพง การก่อสร้างโรงเรือนที่ยังไม่ได้มาตรฐาน เกษตรกรมีเงินทุนน้อย

5. ปัญหาด้านการควบคุมและป้องกันโรค เกษตรกรขาดความรู้ในการควบคุมและป้องกันโรค เมื่อซื้อโคเนื้อมาเลี้ยงจะไม่มีการสังเกต หรือมีการกักสัตว์ก่อน ทำให้มีโรคระบาดเกิดขึ้น และไม่มีการป้องกันการเกิดโรคท้องอืด

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ควรมีการสนับสนุนพันธุ์โคเนื้อให้แก่เกษตรกร โดยหาพันธุ์ที่เหมาะสมและราคาถูกบริการให้แก่เกษตรกร การจัดหาเนื้อโคพันธุ์ลูกผสมมาใช้ในการผสมเทียม จัดหาแหล่งเงินทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำให้แก่เกษตรกรสำหรับจัดซื้อโคเนื้อ มีการสนับสนุนในการก่อสร้างโรงเรือนให้ได้มาตรฐาน

2. ควรมีการฝึกอบรมวิธีการผสมพันธุ์โคเนื้อ การให้อาหารโคเนื้อ การปลูกสร้างแปลงหญ้า และการถนอมพืชอาหารสัตว์ให้แก่เกษตรกร และมีการอบรมด้านการควบคุมและป้องกันโรคให้แก่เกษตรกร ด้านการสุขาภิบาล และการกำจัดของเสียจากฟาร์ม

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดจันทบุรี คณะผู้วิจัยได้สรุปและอภิปรายผลการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านพันธุ์โคเนื้อ เกษตรกรส่วนใหญ่มีการเลี้ยงโคเนื้อพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 61.51) นอกนั้นไม่เลี้ยงโคเนื้อพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 38.49) ซึ่งจะเป็นการเลี้ยงโคพันธุ์บราห์มัน และโคพื้นเมืองผสมโคพันธุ์บราห์มัน ส่วนเกษตรกรที่เลี้ยงโคพื้นเมืองผสมโคพันธุ์ชาโรเลส์มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ร้อยละ 4.60) โดยเกษตรกรที่มีการเลี้ยงโคเนื้อพันธุ์พื้นเมืองมีการเลี้ยงเฉลี่ย 3.36 ตัว และเกษตรกรที่มีการเลี้ยงโคพื้นเมืองผสมโคพันธุ์บราห์มันเฉลี่ย 8.07 ตัว ทั้งนี้เนื่องจากโคเนื้อพันธุ์พื้นเมือง จะมีรูปร่างเล็ก เจริญเติบโตช้า เกษตรกรจึงมีการเลี้ยงโคลูกผสมบราห์มันที่ได้รับจากการผสมเทียมที่เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ได้นำมาผสม เพื่อปรับปรุงสายพันธุ์ และยกระดับสายพันธุ์โคเนื้อจากโคพันธุ์พื้นเมืองกลายเป็นโคลูกผสมบราห์มันมากขึ้น ซึ่งจะลดระยะเวลาในการเลี้ยงและขนาดน้ำหนักของโคเนื้อลูกผสมจะมากกว่าโคพันธุ์พื้นเมือง ทำให้ขายง่าย และได้ราคาดีกว่าโคพันธุ์พื้นเมือง วิธีการเริ่มต้นเลี้ยงโคเนื้อ พบว่า เกษตรกรซื้อลูกโคเพศผู้และเพศเมียมาเลี้ยงมากที่สุด (ร้อยละ 48.12) โดยมีเกษตรกรหลายรายได้ซื้อลูกโคเพศผู้และเพศเมียมาเลี้ยง เพราะมีราคาไม่แพง เมื่อโคเนื้อโตขึ้นก็ใช้โคเนื้อตัวผู้เป็นพ่อพันธุ์และใช้โคเนื้อตัวเมียเป็นแม่พันธุ์ แต่ถ้าซื้อแม่โคมาเลี้ยง (ร้อยละ 14.64) มักจะตั้งท้อง ทำให้แน่ใจได้ว่าไม่เป็นหมัน สามารถให้ลูกได้ ส่วนเกษตรกรที่ซื้อลูกโคเพศเมียมาเลี้ยง (ร้อยละ 10.46) เมื่อโคโตขึ้นก็จะทำการผสมพันธุ์ตัวที่ผสมติดและให้ลูกตักก็จะเก็บไว้ทำเป็นแม่พันธุ์ ตัวไหนผสมไม่ติดก็จะขายออกไป ส่วนเกษตรกรที่ซื้อลูกโคเพศผู้มาเลี้ยง (ร้อยละ 7.11) จะนำไปใช้เป็นพ่อพันธุ์ภายในฝูง หรือเพื่อไว้ขายต่อไปเนื่องจากโคเนื้อตัวผู้จะโตเร็วกว่า อย่างไรก็ตามวิธีการเริ่มต้นเลี้ยงโคเนื้อรองลงมาคือ ได้รับจากพ่อแม่และการบริจาค (ร้อยละ 19.67) ซึ่งเกษตรกรไม่ได้ซื้อ วิธีการคัดเลือกพันธุ์โคเนื้อมาเลี้ยง เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.82) คัดเลือกพันธุ์โคเนื้อมาเลี้ยงโดยอาศัยดูจากรูปร่างลักษณะ เกษตรกรจะดูรูปร่างลักษณะของโคเนื้อก่อนซื้อ เพราะรูปร่างลักษณะภายนอกเป็นสิ่งแรกที่เกษตรกรมองเห็นว่าโคเนื้อที่จะซื้อนั้นมีลักษณะตรงตามต้องการหรือไม่ (ทรงศักดิ์ เทพหนู, 2552) รองลงมาเกษตรกรคัดเลือกโดยอาศัยดูจากขนาดและอายุ (ร้อยละ 13.81) โดยอาศัยดูอายุจากฟันชุดแรกและดูจาก

ขนาดโครงร่างของร่างกายว่าใหญ่หรือมีโอกาที่จะโตเร็วหรือไม่ และเกษตรกรที่ไม่ได้ทำการคัดเลือก (ร้อยละ 8.37) จะเป็นเกษตรกรที่ได้รับโคเนื้อจากพ่อแม่หรือจากการบริจาค

ด้านการผสมพันธุ์ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้วิธีการผสมเทียม (ร้อยละ 52.30) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจรูญ จันทลีลาและคณะ (2551) ที่พบว่าเกษตรกรที่นิยมใช้วิธีการผสมเทียมมากจะเป็นเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม อาจจะเป็นโคลูกผสมพื้นเมือง บราห์มันหรือพื้นเมืองชาวโรเลส์ เนื่องจากสามารถเลือกพันธุ์ได้ตามต้องการ รองลงมาใช้วิธีการผสม (ร้อยละ 24.69) ซึ่งเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อพันธุ์พื้นเมืองนิยมใช้การนำพ่อพันธุ์มาผสมกับโคเนื้อเพศเมีย เกษตรกรที่เลี้ยงแบบปล่อยจะใช้วิธีปล่อยให้พ่อพันธุ์คุมฝูง (ร้อยละ 18.83) โดยใช้โคเนื้อตัวผู้ 1 ตัวคุมฝูงตัวเมียประมาณ 20 - 30 ตัว และมีเกษตรกรบางส่วนใช้ทั้งแบบพ่อพันธุ์ผสมและผสมเทียม (ร้อยละ 4.18) การขอความร่วมมือในการผสมพันธุ์โคเนื้อ เมื่อโคเนื้อเป็นสัตว์เกษตรกรจะติดต่อเจ้าหน้าที่เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในการผสมพันธุ์โคเนื้อมากที่สุด (ร้อยละ 51.46) รองลงมาขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ (ร้อยละ 27.20) ทั้งนี้เนื่องจากสถานที่เลี้ยงของเกษตรกรอยู่ไม่ไกลจากปศุสัตว์มากนัก บางครั้งเกษตรกรดำเนินการเองในผสมพันธุ์โคเนื้อ (ร้อยละ 20.08) และขอความร่วมมือจากญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน (ร้อยละ 1.26) ส่วนค่าใช้จ่ายในการผสมพันธุ์โคเนื้อ เกษตรกรที่ใช้บริการจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์และสัตวแพทย์ไม่ได้เสียค่าใช้จ่ายในการผสมพันธุ์ (ร้อยละ 23.43) แต่เกษตรกรที่ผสมพันธุ์โคเนื้อด้วยตนเองนั้นต้องเสียค่าใช้จ่าย โดยเสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่ 300 - 500 บาท (ร้อยละ 67.36) และเสียค่าใช้จ่าย 600 - 700 บาท (ร้อยละ 9.21) โดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 308.74 บาท และค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งในการผสมพันธุ์โค เนื้อเกษตรกรส่วนใหญ่ผสมพันธุ์โคเนื้อ 1 ครั้ง (ร้อยละ 59.83) และนอกนั้นผสม 2 ครั้ง (ร้อยละ 40.17) ถ้าหากโคเนื้อของเกษตรกรผสมไม่ติดในหลายครั้งเกษตรกรจะคัดทิ้งโดยการขายไปเป็นโคขุนหรือโคเนื้อ เพราะถ้าไม่คัดทิ้งจะท่วให้เสียเวลาและทำให้ขาดทุน

ด้านอาหารและการให้อาหาร เกษตรกรไม่ได้ปลูกสร้างแปลงหญ้าสำหรับเลี้ยงโคเนื้อ (ร้อยละ 37.24) มีการปลูกสร้างแปลงหญ้าสำหรับเลี้ยงโคเนื้อ (ร้อยละ 62) ซึ่งสอดคล้องกับธีรชัย ช่อไม้ (2544) ที่รายงานว่า การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมพื้นเมืองแม้เลี้ยงแบบปล่อยแต่จำเป็นต้องมีการทำแปลงหญ้าให้เหมาะสมกับจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงเช่นกัน เนื่องจากโคเนื้อลูกผสมพื้นเมืองต้องการหญ้า และอาหารข้นอย่างเพียงพอโดยทำการปลูกหญ้าพื้นเมืองและอื่นๆ มากที่สุด (ร้อยละ 20.50) รองลงมาได้ปลูกหญ้ารูซี่ (ร้อยละ 18.42) ปลูกหญ้ามอร์ชัสหรือหญ้าขน (ร้อยละ 12.13) ปลูกหญ้านาเบียร์ (ร้อยละ 7.53) และปลูกหญ้ากินนี (ร้อยละ 4.18) ตามลำดับ สำหรับเกษตรกรที่ปลูกสร้างแปลงหญ้านั้นมีแปลงหญ้า

เลี้ยงโคเนื้อโดยเฉลี่ย 12.37 ไร่ และหญ้าที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อเพียงพอต่อความต้องการ (ร้อยละ 74.90) และไม่เพียงพอ (ร้อยละ 25.10) พืชอาหารสัตว์ทดแทนที่ใช้ในการเลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่เป็นฟางข้าว (ร้อยละ 53.33) ที่นิยมใช้กันมากที่สุด รองลงมาเป็นฟางข้าวโพด (ร้อยละ 16.67) ฟางข้าวแห้งอัดก้อน (ร้อยละ 10.00) ฟางหมักยูเรีย (ร้อยละ 8.33) และพืชยืนต้น/ต้นกล้วย/อื่นๆ (ร้อยละ 6.67) เพราะเกษตรกรหลายรายในจังหวัดจันทบุรีมีการปลูกข้าวโพด และทำสวน จึงทำให้มีวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรที่นำมาเป็นอาหารสัตว์ทดแทนได้โดยเฉพาะในฤดูร้อนที่มีอากาศแล้งหญ้า (ร้อยละ 75.0) แต่เกษตรกรที่มีการปลูกสร้างแปลงหญ้ามักจะไม่ขาดแคลนพืชอาหารสัตว์ ส่วนเกษตรกรที่อาศัยแปลงหญ้าตามธรรมชาติมักจะขาดแคลนมากกว่า ถ้าที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อนั้นเกษตรกรไม่ได้ปลูกนิยมตัดหญ้าตามธรรมชาติมาใช้ในการเลี้ยงโคเนื้อมากที่สุด (ร้อยละ 90.38) รองลงมาเป็นหญ้าที่ปลูก (ร้อยละ 7.53) และซื้อมาเลี้ยงเป็นบางส่วน (ร้อยละ 2.09) สำหรับชนิดของหญ้าที่นำมาใช้ในการเลี้ยงโคเนื้อมากที่สุด ใช้กระถิน (ร้อยละ 74.06) ซึ่งมีทั้งปลูกและตัดจากธรรมชาติมาให้โคเนื้อ มีการใช้ถั่วเซนต์ปาล์มหรือถั่วลาย (ร้อยละ 12.97) ถั่วเวอร์นาโนสโตโลหรือถั่วยามาต้า (ร้อยละ 11.30) และใช้ถั่วไมยราง (ร้อยละ 1.67) ในการเลี้ยงโคเนื้อนั้นเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.66) นิยมเลี้ยงโคเนื้อโดยปล่อยตามทุ่งหญ้าธรรมชาติ รองลงมาใช้วิธีเกี่ยวหญ้ามาให้กิน (ร้อยละ 11) ในการเกี่ยวหญ้ามาให้โคเนื้อนั้นจะเป็นเกษตรกรที่ไม่มีพื้นที่สำหรับเลี้ยงโคเนื้อ และเกษตรกรส่วนน้อยที่ใช้วิธีปล่อยแปลงหญ้าและหญ้าที่ปลูก (ร้อยละ 9.62) ปริมาณในการใช้หญ้าและหญ้าเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 21.12 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน ซึ่งถือว่าค่อนข้างจะน้อยไปสำหรับความต้องการของโคเนื้อ อาหารข้นที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ใช้อาหารข้นในการเลี้ยงโคเนื้อ (ร้อยละ 96.23) โดยใช้อาหารหยาบอย่างเดียว เนื่องจากเกษตรกรไม่ต้องการเพิ่มต้นทุนค่าอาหาร และต้องการใช้วัสดุเหลือใช้จากการเกษตรในการเลี้ยงโค โดยเฉพาะฟางข้าว นอกจากนี้เกษตรกรจะปล่อยให้โคพื้นเมืองออกแทะเล็มตามทุ่งหญ้าสาธารณะในตอนกลางวันและไล่เข้าคอกในช่วงเวลากลางคืน (สุเจตน์ ชื่นชม และคณะ, 2551) ส่วนเกษตรกรที่เลี้ยงได้ซื้อวัตถุดิบผสมบางส่วน (ร้อยละ 3.77) วัตถุดิบที่ใช้ในการผสมอาหารสัตว์นั้นจะเป็นมันเส้นที่เกษตรกรปลูกเองหรือหาซื้อได้ง่ายภายในท้องถิ่น สำหรับเกษตรกรที่ใช้อาหารข้นในการเลี้ยงโคเนื้อนั้นมีปริมาณการใช้อาหารข้นเฉลี่ยวันละ 2.00 กิโลกรัมต่อตัว ซึ่งจะเป็นเกษตรกรที่เลี้ยงโคขุนและเสริมในช่วงที่ไม่มีหญ้าเพียงพอในการถนอมพืชอาหารสัตว์นั้นเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 57.32) ไม่ได้ทำการถนอมพืชอาหารสัตว์ เนื่องจากมีปริมาณอาหารหยาบเพียงพออยู่แล้ว รองลงมาทำหญ้าแห้ง (37.66) และทำหญ้าหมัก (ร้อยละ 5.02) โดยเกษตรกรที่ได้มีการนำพืชอาหารสัตว์ที่ถนอมมาใช้เลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ยเท่ากับ 2.82 ครั้งในรอบ 1 เดือน แหล่งน้ำที่

ใช้เลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกรใช้น้ำจากบ่อน้ำเลี้ยงโคเนื้อมากที่สุด (ร้อยละ 38.91) รองลงมาใช้น้ำจากสระน้ำ (ร้อยละ 28.03) ที่ขุดอยู่ในพื้นที่ของเกษตรกรเอง ใช้น้ำจากแม่น้ำลำคลองตามธรรมชาติ โดยให้โคเนื้อหากินเอง (ร้อยละ 25.11) และมีเกษตรกรบางส่วนที่ใช้น้ำประปา (ร้อยละ 7.95)

ด้านโรงเรียนและสิ่งก่อสร้าง เกษตรกรส่วนใหญ่มีโรงเรียนในการเลี้ยงโคเนื้อเป็นโรงเรียนไม้ (ร้อยละ 92.05) โดยเกษตรกรใช้ไม้จากธรรมชาติมาใช้ในการก่อสร้าง ส่วนที่เหลือเป็นโรงเรียนปูนซีเมนต์ที่มีมาตรฐานฟาร์ม (ร้อยละ 3.77) และไม่มีโรงเรียนโคเนื้อ (ร้อยละ 4.18) โดยมีขนาดของโรงเรียนโคเนื้อเฉลี่ยเท่ากับ 51.48 ตารางเมตร สถานที่ตั้งโรงเรียนโคเนื้อส่วนใหญ่อยู่ห่างจากบ้าน (ร้อยละ 53.98) อยู่ติดข้างบ้าน (ร้อยละ 41.84) และไม่มีโรงเรียน (ร้อยละ 4.18) ลักษณะพื้นคอกเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้พื้นดินเป็นพื้นคอก (ร้อยละ 92.05) เกษตรกรที่ใช้พื้นคอนกรีต (ร้อยละ 3.77) ซึ่งง่ายต่อการทำความสะอาด วัสดุที่ใช้ทำหลังคาเกษตรกรใช้สังกะสีเป็นวัสดุที่ใช้ทำหลังคาโรงเรียนโคเนื้อมากที่สุด (ร้อยละ 61.51) รองลงมาใช้กระเบื้องเป็นวัสดุที่ใช้ทำหลังคา (ร้อยละ 25.25) และใช้หญ้าคา (ร้อยละ 8.79) ในปัจจุบันเกษตรกรนิยมใช้สังกะสีและกระเบื้องกันมากขึ้น เนื่องจากได้มาตรฐานและมีอายุการใช้งานได้นาน จากการศึกษาด้านโรงเรียน และอุปกรณ์ต่างๆ จะเห็นว่าเกษตรกรมีการพัฒนาที่ดีขึ้นสอดคล้องกับการพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีการเลี้ยงด้านอื่นๆ เช่น การผสมเทียมมากขึ้น มีการปลูกหญ้า การให้อาหารข้น และการให้แร่ธาตุแก่โคเนื้อที่มากขึ้นเช่นกัน ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นอาจเกิดจากการพัฒนาที่มีมาอย่างต่อเนื่องของเกษตรกรเองและการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่

ด้านการควบคุมและป้องกันโรค โคเนื้อของเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยเกิดโรคโคเนื้อ (ร้อยละ 75.73) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของทรงศักดิ์ เทพหนู (2552) ที่พบว่าโคเนื้อของเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยเกิดโรค (ร้อยละ 76.4) และนอกจากนี้โคเนื้อของเกษตรกรเคยเกิดโรคปากและเท้าเปื่อย โรคท้องอืด (ร้อยละ 24.27) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการเกิดโรคปากและเท้าเปื่อยในพื้นที่จังหวัดจันทบุรีเคยเกิดโรคแล้วรักษาหายก็กลับมาเป็นโรคอีก เพราะเกษตรกรบางรายรักษาโคเนื้อด้วยตนเอง ซึ่งบางครั้งเชื้อโรคอาจหายไปไม่หมดยังซ่อนตัวอยู่ในโคเนื้อ หรือฟักตัว พอถึงเวลาก็กลับมาเป็นอีก หรือเชื้อโรคอาจจะอยู่กับโคเนื้อที่เกษตรกรไม่รักษาเมื่อโคเนื้อเป็นโรคและทำลายซากไม่ถูกต้องวิธีที่ใช้ในการรักษาโคเนื้อก็จะกลับมาเป็นโรคอีกครั้ง วิธีการที่ใช้ในการรักษาโรคโคเนื้อเมื่อเกิดโรคปากและเท้าเปื่อย/ท้องอืดใช้วิธีติดต่อกับเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์มากที่สุด (ร้อยละ 12.97) รองลงมาใช้วิธีซื้อยามารักษาเอง (ร้อยละ 7.11) ปล่อยไว้ไม่รักษา (ร้อยละ 3.77) และจ้างผู้มีความรู้มารักษา (ร้อยละ 0.42)

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาสภาพการเลี้ยงโคเนื้อ ในด้านต่างๆ แบบเจาะลึกลงไปให้มากกว่านี้ โดยเฉพาะด้านพันธุ์โคเนื้อที่เหมาะสม ด้านวิธีการผสมพันธุ์โคเนื้อและ ด้านแปลงหญ้าสำหรับเลี้ยงโคเนื้อ
2. ควรมีการศึกษาความต้องการในการส่งเสริมหรือความต้องการฝึกอบรมของเกษตรกรในด้านพันธุ์โคเนื้อ ด้านการผสมพันธุ์ ด้านอาหารและการให้อาหาร ด้านการควบคุมและการป้องกันโรค และ ด้านโรงเรียนและสิ่งก่อสร้าง
3. ควรมีการศึกษาเพื่อหารูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อที่เหมาะสมเพิ่มเติม เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหา และพัฒนาการเลี้ยงโคเนื้อให้กับเกษตรกร มีการศึกษาต่อยอดการผลิต เช่น การขุนโคระยะสั้น การผลิตเนื้อโคธรรมชาติ หรือ เนื้อโคอินทรีย์ ช่องทางการตลาดโคเนื้อ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมปศุสัตว์. 2554. ข้อมูลเกษตรกรและจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยง แยกรายอำเภอปี 2553. (ออนไลน์). Available : <http://www.ict.dld.go.th> (14 กุมภาพันธ์ 2554).
- กรมปศุสัตว์. 2556. ข้อมูลเกษตรกร/ปศุสัตว์ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556. (ออนไลน์). Available : <http://www.ict.dld.go.th> (20 กรกฎาคม 2557)
- จรรยา จันทลีลา, ปราโมทย์ ทองนวล และ สมัย ศรีหาญ. 2551. สภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคาม. (ออนไลน์). Available : <http://www.lsko-kop.dld.go.th/index.php/paper/30-feeding-beef> (20 มกราคม 2558)
- ถาวร ฉิมเลี้ยง. 2549. เอกสารคำสอนรายวิชาการผลิตโคเนื้อ. คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี.
- ทรงศักดิ์ เทพหนู. 2552. การศึกษาสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรตำบลท่าเรืออำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ
- ธีรชัย ข่อไม้. 2544. การเลี้ยงโคกบินทร์บุรีโดยใช้พื้นที่แปลงหญ้าแบบจำกัด. ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์กบินทร์บุรี, ปราจีนบุรี.
- ปรารธนา พุกกะศรี. 2548. สารานุกรมเกี่ยวกับโคเนื้อ ชุดที่ 1 ย้อนรอยวงการโคเนื้อ. นีออน บุ๊ค มีเดีย, นนทบุรี.

- ไพศาล จีวรัชชัย, จำเนียร ด่านทิม และสุนิมิต ชุ่มพงษ์. 2548. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการศึกษาแนวทางการเลี้ยงวัวด้วยภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชนบ้านนาเปอะ ตำบลชาติตระการ อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก. สำนักงานสนับสนุนการวิจัย, กรุงเทพฯ.
- สุเจตน์ ชื่นชม เสาวลักษณ์ ผ่องลาเจียก ศศิธร นาคทอง เขาวลิต นาคทอง และ วรณี ชิวปรีชา. 2551. โครงการระบบการผลิตเนื้อโคพื้นเมืองในเขตภาคตะวันตกของประเทศไทย. รายงานฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย, กรุงเทพฯ.
- Yamane, T. 1973. *Statistics: An Introductory Analysis*. Third edition. Harper and Row Publication, New York.

**ผลการจัดกิจกรรมการแสดงวิพริทัศน์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์
ของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน**

**The Effects of Organizing Revue Activities on Creative Thinking of Students at
Patumwan Demonstation School, Srinakarinwirot University**

ชีวัน เชี่ยวจิตร

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงวิพริทัศน์ 2) ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการแสดงวิพริทัศน์ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ที่เข้าร่วมกิจกรรมการแสดงวิพริทัศน์ ปีการศึกษา 2557 จำนวน 168 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ

1. แบบวัดความคิดสร้างสรรค์
2. แผนการจัดกิจกรรมการแสดงวิพริทัศน์
3. แบบประเมินความพึงพอใจกิจกรรมการแสดงวิพริทัศน์

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest - Posttest Design และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างด้วย t-test for Dependent Samples ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ที่ได้จากการทำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ในแต่ละด้านมีคุณลักษณะดังนี้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Originality) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) และความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงวิพริทัศน์ สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงวิพริทัศน์ของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงวิพริทัศน์ ได้ค่าเฉลี่ย 3.65 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.776 ซึ่งอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : กิจกรรมการแสดงวิพริทัศน์, ความคิดสร้างสรรค์

Abstract

The purposes of this research were 1) to compare the student's creative thinking before and after joining the revue activities and 2) to make an appraisal of student's satisfaction on the revue activities. The population of this research were the students who were studying at Mathayom 1 to Mathayom 6 and the sampling group with the purposive sampling method of 168 students who were joining the revue activities in the Academic Year of 2014.

The tools of this study research were the followings:

1. A creative Thinking Test
2. A revue Activity Plan
3. A questionnaire of satisfaction appraisal on the revue activities

The One Group Pretest - Posttest Design was used for this research and the analysis of the statistical data were analyzed by mean, standard deviation and T-test for Dependent Samples.

The results were found that those students of Patumwan Demonstation School of Srinakharinwirot University who joined the revue activities had the following characteristics: originality, flexibility, fluency, and elaboration from the creative thinking test on the revue activities and the result of the study was higher than before participating the activities with the significance at .05 2. The satisfaction of students towards participating the revue activities of Patumwan Demonstration School, Srinakharinwirot University students was at a high level mean 3.65 and standard deviation 0.776.

Keywords : Organizing Revue Activities, Creative Thinking

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 หมวด 4 ซึ่งเป็นหัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้ ที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนได้มีการกำหนดหลักการจัดการศึกษา ในมาตราที่ 22 ดังนี้ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความ สำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ พัฒนาค่านิยมและเสริมตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 8) ทั้งนี้ได้เชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้ให้ความสำคัญต่อความสามารถด้านการคิดของผู้เรียน จึงได้กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ประการ ดังต่อไปนี้ 1. ความสามารถในการสื่อสาร 2. ความสามารถในการคิด 3. ความสามารถในการแก้ปัญหา 4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต 5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสอดคล้องกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559 พบว่า การพัฒนาหลักสูตรและปรับกระบวนการเรียนการสอน ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านที่เชื่อมโยงกับภูมิสังคม โดยบูรณาการการเรียนรู้ให้หลากหลายทั้งด้านวิชาการ ทักษะชีวิต และนันทนาการที่ครอบคลุมทั้งศิลปะ ดนตรี กีฬา วัฒนธรรม ศาสนา ประชาธิปไตย ความเป็นไทย ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ ในห้องเรียนและการเรียนรู้นอกระบบเรียน อีกทั้งสร้างนิสัยใฝ่รู้ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาเฉพาะหน้า และรับฟังความเห็น ของผู้อื่น จะเป็นการต่อยอดสู่ความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นความสามารถ ของบุคคลที่แสดงความคิดที่หลากหลายทิศทาง หลากแง่มุม โดยนำประสบการณ์ที่ผ่านมาเป็นพื้นฐานทำให้เกิดความคิดใหม่ อันนำไปสู่การประดิษฐ์คิดค้นต่างๆ ที่แปลกใหม่อันจะก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อสภาพการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทำให้มีความสุข สะบายในการดำเนินชีวิต มีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมมีความเจริญ ก้าวหน้า ความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์จึงมีผลต่อการพัฒนาสังคม และประเทศชาติ ดังนั้นเด็กและเยาวชนของชาติจึงควรได้รับการ ฝึกทักษะการคิดให้มีความคิดสร้างสรรค์ตั้งแต่เยาว์วัย สุนทร สันธพานนท์ และคณะ (2555 : 63) สอดคล้องกับ ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2556 : 203) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ช่วยให้เกิดการ ค้นพบสิ่งแปลกใหม่เกิดเทคโนโลยีก้าวหน้าที่เป็นประโยชน์ต่อการ ดำรงชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งที่ครูจะต้อง ช่วยปลูกฝังให้เกิดในตัวเด็ก อีกทั้งช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ที่มีอยู่แล้วในตัวเด็กให้มีความเจริญสูงสุดอีกด้วย เพราะการเก็บกอด และสกัดกั้นความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอาจนำไปสู่ปัญหาด้าน บุคลิกภาพได้

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน เป็นสถาบันการศึกษาที่เน้นการจัดการเรียนรู้พหุปัญญา ทั้งด้าน สรพวิทยาการ ความคิดสร้างสรรค์ และทักษะประสบการณ์ โดย มุ่งมั่นให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้จริงเป็น ประการสำคัญที่เรียกว่า กล้าคิด กล้าทำ หรือกล้าแสดงออกอย่าง เดิมที่ตามศักยภาพของตน ในรูปแบบวิถีคิดและกิจกรรมด้านต่างๆ ทั้งที่เป็นการริเริ่มของนักเรียนเองและกิจกรรมส่วนรวมของโรงเรียน

การจัดกิจกรรมการแสดงวิพัตศนาให้กับผู้เรียน เป็นการ จัดการแสดงที่ผู้สอนเน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียน ได้นำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวของผู้เรียน (Tacit Knowledge) มา ต่อยอดความคิดสร้างสรรค์เป็นผลงาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนา ผู้เรียนทุกคนให้มีความสามารถทางด้านการคิดโดยใช้จินตนาการ หรือการคิดแก้ปัญหาตลอดจนการรับรู้ความรู้สึกร่วมกันของผู้อื่นในขณะ ทำงานร่วมกัน กิจกรรมการแสดงวิพัตศนาเป็นการพัฒนาผู้เรียน โดยผ่านกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมระดมความคิดจาก กิจกรรมการแสดงโดยผ่านทางภาษาและท่าทางของตัวละคร การใช้ ภาษาการแสดงออกทางความคิดเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ทำให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด ได้ลงมือปฏิบัติ และมีโอกาสได้แสดงออก อีกทั้งผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงความรู้สึกของผู้อื่น และรับรู้ประสบการณ์ จากการปฏิบัติงานในแง่มุมต่างๆ ของชีวิตมากขึ้น (กรณิการ์ พงศ์เลิศวุฒิ, 2547: 3) นอกจากนี้ การแสดงวิพัตศนายังเป็น การเคลื่อนไหวร่างกายอย่างอิสระทั้งการเคลื่อนไหวคนเดียวและ เป็นกลุ่มที่เน้นการใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้อง กับ เยาวพา เตชะคุปต์, (2546: 35) กล่าวว่า การแสดงท่าทางและ การแสดงละคร เป็นการใช้ร่างกายเป็นอุปกรณ์ในการเรียนรู้ ดังนั้น การแสดงวิพัตศนายังทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทบาทความสำคัญของ ตนเองและผู้อื่น ผู้เรียนจะเข้าใจถึงชีวิตและจิตใจของมนุษย์ ที่จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข อุทัยวรรณ ปิ่นประชาสาร, (2540: 39) กล่าวได้ว่า การแสดงวิพัตศนาเป็น อารยะของประเทศชาติบ้านเมือง เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา ศักยภาพของมนุษย์ให้มนุษย์รู้จักเข้าใจในชีวิต และสามารถ หาหนทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ การสร้างประสบการณ์ ตรงให้กับผู้เรียนโดยใช้การแสดงวิพัตศนาจะทำให้เด็กได้มีโอกาส เตรียมความพร้อมในการเผชิญปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนได้ วราภรณ์ วัจนะพันธ์, (2542: 9)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าการแสดงวิพัตศนาเป็นการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เปิด โอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นในเรื่องนั้นๆ ได้อย่างเต็มที่ โดยผู้เรียนได้ใช้ความสามารถทางสติปัญญาในการคิด ตามจินตนาการ หรือการคิดแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้ รู้จักการคิดวิเคราะห์ปัญหาและถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการจัด กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และยังเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพ

ของผู้เรียนโดยเฉพาะเรื่องความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาพุทธศักราช 2542 (ฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 4 มาตราที่ 24) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ผู้สอนต้องฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา นอกจากนี้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาและเปรียบเทียบถึงผลการจัด กิจกรรมการแสดงวิพัตศนาที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องครูผู้สอน และยังเป็นประโยชน์ต่อ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้สนใจ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงวิพัตศนา
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงวิพัตศนาของนักเรียน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียน โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์จากการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงวิพัตศนา

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ปีการศึกษา 2557 ที่เข้าร่วมกิจกรรมการแสดงวิพัตศนา ประจำปีการศึกษา 2557 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 168 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ คือ การเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงวิพัตศนา

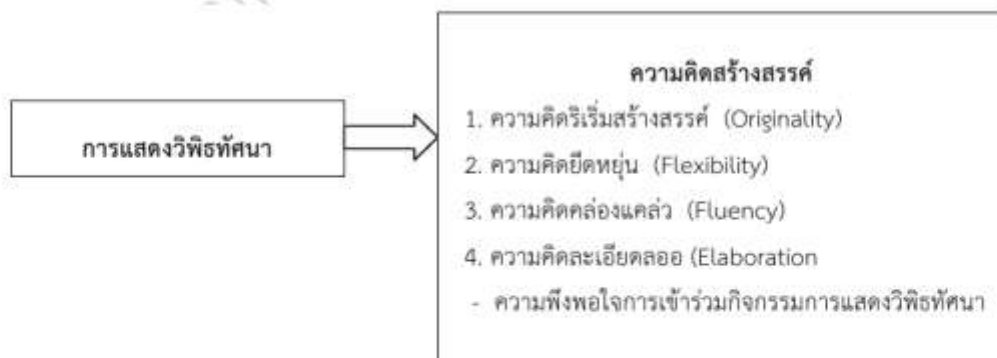
ตัวแปรตาม คือ ความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย

1. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Originality)
 2. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility)
 3. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency)
 4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)
- ความพึงพอใจการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงวิพัตศนา

ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง

ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการแสดงวิพัตศนา จำนวน 8 สัปดาห์ โดยคณะผู้วิจัยดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2557 สิ้นสุดวันที่ 2 พฤศจิกายน 2557

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ภายหลังที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการแสดงวิพิธทัศนา โดยในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนตามลำดับดังต่อไปนี้

1. การกำหนดแหล่งข้อมูล
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการศึกษารวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบวัดความคิดสร้างสรรค์รายด้าน
2. กิจกรรมการแสดงวิพิธทัศนา
3. แบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงวิพิธทัศนา

ตัวอย่างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย/ลงในช่องที่มีลักษณะตรงกับบุคลิกของนักเรียนมากที่สุด

ที่	ข้อความ	สอดคล้องกับคุณลักษณะ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
00	ด้านความคิดสร้างสรรค์ เมื่อมีปัญหาไม่สบาย ข้าพเจ้าจะตั้งสติและพยายามให้กำลังใจตนเอง เมื่อเพื่อนทำให้โกรธข้าพเจ้าสามารถระงับความโกรธและแก้ปัญหาได้					

เกณฑ์การให้คะแนน

5	หมายความว่า	สอดคล้องกับคุณลักษณะของท่านในระดับมากที่สุด
4	หมายความว่า	สอดคล้องกับคุณลักษณะของท่านในระดับมาก
3	หมายความว่า	สอดคล้องกับคุณลักษณะของท่านในระดับปานกลาง
2	หมายความว่า	สอดคล้องกับคุณลักษณะของท่านในระดับน้อย
1	หมายความว่า	สอดคล้องกับคุณลักษณะของท่านในระดับน้อยที่สุด

การดำเนินการทดลอง

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลอง ดังนี้

1. ดำเนินการใช้แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ (Pretest) กับกลุ่มเป้าหมายก่อนการใช้แผนการจัดกิจกรรม การแสดงวิพิธทัศนา
2. ดำเนินการใช้แผนการจัดกิจกรรมการแสดงวิพิธทัศนา เป็นเวลา 8 สัปดาห์
3. ดำเนินการใช้แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ (Posttest) กับกลุ่มเป้าหมายหลังการใช้แผนการจัดกิจกรรม การแสดงวิพิธทัศนา ซึ่งเป็นแบบวัดชุดเดิม
4. ให้นักเรียนตอบแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการแสดงวิพิธทัศนา หลังจากที่ใช้แผนการจัดกิจกรรมการแสดงวิพิธทัศนา

ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. เปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการทำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงวิพัตศนา นักเรียนโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน มีคุณลักษณะดังนี้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความคิดยืดหยุ่น ความคิดคล่องแคล่วและความคิดละเอียดลออ ที่ได้จากการทำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ภายหลังการทดลองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงวิพัตศนา พบว่า นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงวิพัตศนา ได้ค่าเฉลี่ย 3.65 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.776 ซึ่งอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากการวิจัยผลการจัดกิจกรรมการแสดงวิพัตศนาที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน คณะผู้วิจัยนำเสนอและอภิปรายผล ดังนี้

1. เปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้สถิติ t-test แบบ dependent ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงวิพัตศนาที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน มีคุณลักษณะ ดังนี้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความคิดยืดหยุ่น ความคิดคล่องแคล่ว และความคิดละเอียดลออ ที่ได้จากการทำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 แสดงว่าผลการจัดกิจกรรมการแสดงวิพัตศนาและจากการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมทำให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ วาสนา ไชยใหม่ (2547 : 92) ได้ศึกษาผลของการฝึกประสบการณ์เชิงดนตรีเชิงทักษะที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นจากการฝึกประสบการณ์ดนตรีเชิงทักษะ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้โดยการจัดกิจกรรมศิลปะทางดนตรี การเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะ การเรียนรู้องค์ประกอบต่างๆ และรวมถึงกิจกรรมดนตรีเพราะสิ่งเหล่านี้สามารถส่งผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีสูงขึ้นได้

2. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการแสดงวิพัตศนา และจากการที่นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม พบว่านักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมวิพัตศนา ได้ค่าเฉลี่ย 3.65 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.776 ซึ่งอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับวิชัย วงษ์ใหญ่, (2551) กล่าวว่า ความรู้สึกที่ดีทางบวกเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักเรียนสามารถสร้างความคิดได้อย่างสร้างสรรค์ ดังนั้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญและมีการพัฒนาด้านจิตใจและบุคลิกภาพเป็นอันดับแรกๆ เพื่อเป็นแรงเสริมให้นักเรียนมีความสนใจใฝ่รู้เกิดความมั่นใจในตนเอง อันจะส่งผลทำให้นักเรียนมีความสามารถที่จะสร้างความคิดได้อย่างสร้างสรรค์และมีคุณภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบอื่นๆ เพื่อพัฒนาทักษะทางด้านการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์
2. ในการส่งเสริมความความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ครูควรให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดและการกระทำอย่างอิสระ ยอมรับฟังความคิดและจินตนาการของผู้เรียน ดังนั้นการเสริมแรงด้วยการพูดให้กำลังใจ ใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและอยากร่วมกิจกรรมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2552. **ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กรมวิชาการ. 2545. **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____ 2546. **การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6** ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: กรมฯ.
- กรมการฯ พงศ์เลิศวุฒิ. 2547. **ผลของการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ต่อความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย**. ปรินญาณิพนธ์ กศม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- เทพรัตน์ พานิชย์. 2553. ผลของการใช้กิจกรรมดนตรีตามแนวคิดของออร์ฟ ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นภาพร พักมี. 2552. ผลของการจัดกิจกรรมดนตรีที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดยางสุทธาราม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2546. การวิจัยสำหรับครู. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประพนธ์ พิสัยพันธุ์. 2541. ผลการรับรู้เชิงสุนทรียะที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมาแตร์เดอีวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร. ปริญญา นิพนธ์. กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. 2556. การพัฒนาการคิด. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรินต์
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว.
- พัชรภรณ์ ศุภสุข. 2556. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในเด็กปฐมวัยโดยการเล่านิทาน ประกอบคำถามปลายเปิดแบบมีโครงสร้างควบคู่การเสริมแรงทางสังคม. ปริญญา นิพนธ์. กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เยาวพา เดชะคุปต์. 2546. รายงานผลการวิจัย เรื่อง ความสามารถทางสติปัญญากับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นเด็กเล็ก โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- โรงเรียนสาธิต มศว ปทุมวัน. 2554. วิทนีเทศ. กรุงเทพฯ: ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543. เทคนิคการวัดผล การเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วนิช สุธารัตน์. 2547. ความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. 2553. เอกสารประกอบการเรียนกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. สมศักดิ์ ภูวิภาวรรณ. 2537. เทคนิคการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุคนธ์ ลินธพานนท์ และคณะ. 2555. พัฒนาศักยภาพการคิด...ตามแนวปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรินต์ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553. ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- อารี รังสินธ์. 2526. ความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: ธนการพิมพ์.
- อารี พันธมณี. 2540. ความคิดสร้างสรรค์กับการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: คอมแพคท์ปรีน.
- อุทัยวรรณ ปิ่นประชาสรรค์. 2540. การละครสำหรับครูประถม. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Guilford, J.P. 1988. "Some change in the structure of intellect model," Educational Psychological Measurement, 48(1): 1 - 4.
- Mile, Elizabeth. 1999. Tune your brain. New York : The Berkley Publishing Group. Nickerson.
- R.S. Fosteringcreativity. Retieved May. 2007 from http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page.
- Torrance E.P. 1965. Rewarding behavior: experiments in classroom creativity. Englewood cliffs, N.J.: Prentice Hall inc.

การอบแห้งข้าวเปลือกงอกด้วยเทคนิคฟลูอิดซ์เบดโดยใช้ไอน้ำร้อนยวดยิ่ง Germinated Rice Drying by Fluidized Bed Technique using Superheated Steam

สุรพงษ์ โช้ทอง ไกรสร รวยป้อม

คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออบแห้งข้าวเปลือกงอกด้วยเทคนิคฟลูอิดซ์เบดโดยใช้ไอน้ำร้อนยวดยิ่งเป็นตัวกลางในการอบแห้งเครื่องอบแห้งๆ มีกำลังการผลิต 30 กิโลกรัมต่อชั่วโมง อบแห้งที่อุณหภูมิ 130 150 และ 170 องศาเซลเซียส ที่ความสูงของเบตข้าวเปลือกงอก 12 เซนติเมตร ความเร็วของไอน้ำร้อนยวดยิ่ง 2.40 2.44 และ 2.62 เมตรต่อวินาที ใช้ระยะเวลาในการอบแห้งครั้งละ 5 นาที แล้วจึงนำข้าวเปลือกงอกที่ลดความชื้นแล้วไปกะเทาะเปลือกและทดสอบคุณภาพด้านต่างๆ จากผลการศึกษาพบว่าที่อุณหภูมิอบแห้ง 130 150 และ 170 องศาเซลเซียส สามารถลดความชื้นของข้าวเปลือกงอกจาก 30 เปอร์เซ็นต์ (มาตรฐานเปียก) ลงเหลือ 17.28 16.33 และ 15.71 เปอร์เซ็นต์ (มาตรฐานเปียก) ตามลำดับ ด้านคุณภาพข้าวพบว่า เปอร์เซ็นต์ต้นข้าวกล้องงอกที่ได้จากการอบแห้งที่อุณหภูมิ 130 องศาเซลเซียส มีค่าสูงกว่าที่อุณหภูมิ 150 และ 170 องศาเซลเซียส โดยที่ทุกอุณหภูมิการอบแห้งไม่พบข้าวท้องไซในข้าวกล้องงอกที่ได้ ในขณะที่เปอร์เซ็นต์การร้าวและความแข็งของข้าวกล้องงอกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามอุณหภูมิอบแห้งที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตามอุณหภูมิอบแห้งได้ส่งผลกระทบต่อค่าความสว่าง ค่าสีแดง และค่าสีเหลืองของข้าวกล้องงอกที่ได้ จากผลการทดลองปริมาณสารแกมมาอะมิโนบิวทิริกแอซิด (GABA) ของข้าวกล้องงอกที่ผ่านการอบแห้งมีค่า 3.29 3.11 และ 2.70 มิลลิกรัมต่อ 100 กรัม

คำสำคัญ : การอบแห้ง, ข้าวเปลือกงอก

Abstract

The purpose of this research work was to study the germinated rice drying by fluidized bed technique using superheated steam as a drying medium. The dryer had capacity of 30 kg/h. This pretreatment process resulted in the germinated rice moisture content of 30 % (w.b.). The drying conditions were set at a bed height of 12 cm, a superheated steam velocity of 2.40, 2.44 and 2.62 m/s, drying temperatures of 130, 150 and 170, and residence time of 5 minutes. After drying, the germinated rice was dehulled and properties of the germinated brown rice were determined. The experimental results showed that the final moisture contents of the germinated rice were approximately 17.28, 16.33 and 15.71% (w.b.) for the drying temperatures of 130, 150 and 170 °C respectively. It was also found that drying at temperature of 130 °C gave the percentage of germinated brown rice higher than drying at temperatures of 150 and 170 °C. White belly was not found for all drying temperatures. The percentage of cracking and hardness of the germinated brown rice tended to increase with increasing drying temperature. However, the drying temperature had no obvious effect on color parameters in terms of lightness, redness, and yellowness of the product. The experimental results showed that the gamma - aminobutyric acid of the germinated rice were approximately 3.29, 3.11 and 2.70 mg/100g

Keyword : drying , germinated rice

บทนำ

ประเทศไทยเป็นแหล่งที่มีการผลิตข้าวที่สำคัญของโลก ผลผลิตข้าวที่ผลิตได้มีปริมาณสูงมาก มีทั้งการนำมาบริโภคในประเทศและส่งออกไปยังต่างประเทศอยู่ในลำดับต้นๆ ของโลกที่ส่งออกข้าวไปยังต่างประเทศ แต่มักพบปัญหาอย่างหนึ่งคือ ภายหลังการเกี่ยวผลผลิตคือเรื่องความชื้นของข้าวเปลือกที่มีปริมาณค่อนข้างสูงทำให้การเก็บรักษาได้ไม่นานทั้งยังส่งผลต่อมูลค่าในการขายผลผลิตได้ต่ำ ในปัจจุบันข้าวสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ด้วยการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตจากข้าวเปลือกมาเป็นข้าวเปลือกกองแล้วนำไปกะเทาะเปลือกจะได้ข้าวกล้องกอง จากการศึกษาวิจัยของ Taweerattanapanish et al. (1999) ซึ่งได้ศึกษาความเป็นไปได้ของการอบแห้งข้าวเปลือกด้วยเทคนิคฟลูอิดซ์เบดโดยใช้อากาศร้อนจากผลการศึกษาดังกล่าวพบว่า ความชื้นสุดท้ายของข้าวเปลือกมีผลต่อเปอร์เซ็นต์ต้นข้าว ความชื้นสุดท้ายของข้าวเปลือกต่ำกว่า 18% (w.b.) เมื่อนำไปสีจะได้เปอร์เซ็นต์ต้นข้าวลดลง Taechapairoj et al. (2003) ได้ทำการศึกษาและออกแบบเครื่องอบแห้งข้าวเปลือกแบบฟลูอิดซ์เบดโดยใช้ไอน้ำร้อนยวดยิ่งเป็นตัวกลางในการถ่ายเทความร้อน (แบบวงด) ที่อุณหภูมิอบแห้ง 150 และ 170 °C ความสูงของเบด 10 - 15 cm ซึ่งพบว่า ความเร็วต่ำสุดในการเกิดฟลูอิดซ์ขึ้นเท่ากับ 2.6 m/s อุณหภูมิอบแห้งมีผลต่ออัตราการอบแห้งมากกว่า ความสูงของเบด นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ข้าวเปลือกที่ผ่านการอบแห้งด้วยไอน้ำร้อนยวดยิ่งแล้วจะมีเปอร์เซ็นต์ต้นข้าวเพิ่มสูงขึ้นแต่ความขาวของข้าวสารจะลดลง (สีคล้ายกับข้าวนี้) และเมื่อนำไปทดสอบการหุงพบว่า ข้าวที่ได้มีลักษณะคล้ายข้าวนี้ ทำให้สามารถเก็บรักษาผลผลิตได้นานและนอกจากนี้ยังได้สารอาหารที่เป็นประโยชน์เพิ่มขึ้นและจำหน่ายได้ในราคาสูงนับว่าเป็นวัฏจักรการผลิตที่น่าสนใจอย่างมากและเพื่อเป็นการปรับตัวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวและการใช้ประโยชน์จากข้าวให้ได้อย่างคุ้มค่า แต่ในปัจจุบันการผลิตของกลุ่มเกษตรกรหรือเกษตรกรที่ผลิตข้าวกล้องกองต้องใช้ระยะเวลาและมีขั้นตอนในการผลิตหลายขั้นตอนและกว่าจะผลิตข้าวกล้องกองได้ งานวิจัยนี้คือการอบแห้งข้าวเปลือกกองด้วยเทคนิคฟลูอิดซ์เบดโดยใช้ไอน้ำร้อนยวดยิ่งเพื่อนำมาผลิตเป็นข้าวกล้องกอง จะสามารถลดระยะเวลาและขั้นตอนการผลิตข้าวกล้องกองได้ทำให้ลดระยะเวลาและขั้นตอนในการผลิตข้าวกล้องกองและสามารถผลิตได้จำนวนมากทันต่อความต้องการของผู้บริโภคที่ต้องการอาหารเพื่อสุขภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบและสร้างเครื่องต้นแบบอบแห้งข้าวเปลือกกองด้วยเทคนิคฟลูอิดซ์เบดโดยใช้ไอน้ำร้อนยวดยิ่ง
2. เพื่อทดสอบความสามารถเครื่องอบแห้งต้นแบบด้านกำลังการผลิตและการสิ้นเปลืองพลังงาน
3. เพื่อทดสอบคุณภาพข้าวเปลือกกองที่ผ่านการอบแห้งด้วยเทคนิคฟลูอิดซ์เบดโดยใช้ไอน้ำร้อนยวดยิ่ง

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การออกแบบเครื่องอบแห้งฟลูอิดซ์เบด

1.1 กำหนดเงื่อนไขการออกแบบเครื่องอบแห้งในงานวิจัยนี้ ใช้ข้อมูลวิจัยที่เกี่ยวกับการผลิตข้าวกล้องกอง การอบแห้งข้าวเปลือกกองด้วยฟลูอิดซ์เบดโดยใช้ไอน้ำร้อนยวดยิ่งเป็นหลักในการออกแบบ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- กำลังการผลิตของเครื่องอบแห้ง 30 kg./hr.
- ความชื้นเริ่มต้นที่เหมาะสมของข้าวเปลือกกองประมาณ 30% (w.b.)
- ความชื้นสุดท้ายของข้าวเปลือกกองประมาณ 14% (w.b.)
- ความสูงของเบดข้าวเปลือกกอง 12 cm.
- ความหนาแน่นปรากฏของเมล็ดข้าวเปลือกกอง 514 kg/m³
- ความหนาแน่นจริงของเมล็ดข้าวเปลือก 1,116 kg/m³
- อุณหภูมิอบแห้งของไอน้ำร้อนยวดยิ่ง 170 °C
- ความดันภายในระบบอบแห้ง 106.1 kPa (abs)
- ความหนาแน่นของไอน้ำร้อนยวดยิ่ง 0.519 kg/m³
- ความหนืดของไอน้ำร้อนยวดยิ่ง (μ_p) 1.5151x10⁻⁵ Pa-s

- 1.2 การคำนวณหามวลของข้าวเปลือกกองในห้องอบแห้ง

- ความกว้างของห้องอบ (W) = 0.15 m
- ความยาวของห้องอบ (L) = 0.15 m
- ความสูงของเบด (H) = 0.05 m

$$= 0.001125 \text{ m}^3 \times \frac{1,000 \text{ kg}}{1 \text{ m}^3}$$

$$= 1.125 \text{ kg}$$

1.3 การหาอัตราการป้อนข้าวเปลือก (feed rate)

$$\begin{aligned}\text{อัตราการป้อน} &= 30/60 \text{ kg/min} \\ &= 0.5 \text{ kg/min}\end{aligned}$$

1.4 การหาอัตราการไหลของไอน้ำร้อนยวดยิ่ง

จากผลการทดลองในงานวิจัยของ อิศเรศ (2543) พบว่าความเร็วต่ำสุดของการเกิดฟลูอิดไคเซนต์ ของข้าวเปลือก (U_{mf}) ที่ความสูงของเบต 10 cm. มีค่าเท่ากับ 2.55 m/s ในการใช้งานจริงเลือกใช้ความเร็ว (V_p) เท่ากับ 1.5 เท่าของความเร็วต่ำสุดในการเกิดฟลูอิดไคเซนต์

$$\begin{aligned}Q &= AV_p \\ &= 0.0225 \times (1.5 \times 2.55) \\ &= 0.09 \text{ m}^3/\text{s}\end{aligned}$$

1.5 อัตราการไหลเชิงมวลของไอน้ำร้อนยวดยิ่ง (m)

$$\begin{aligned}\text{ที่อุณหภูมิ } 170^\circ\text{C} \text{ จะได้ค่า } \rho_s &= 0.519 \text{ kg/m}^3 \\ \text{สมชัยและขวัญจิต (2549)} \\ &= \rho_s \\ &= 0.519 \text{ kg/m}^3 \times 0.09 \text{ m}^3/\text{s} \\ &= 0.045 \text{ kg/s}\end{aligned}$$

1.6 ความสูงของเบตขณะเกิดฟลูอิดไคเซนต์ (L_{mf})

$$\begin{aligned}\frac{L_{mf}}{L_0} &= \frac{1-x_0}{1-x_{mf}} \\ L_{mf} &= 0.12 \text{ m}\end{aligned}$$

1.7 หาขนาดของอุปกรณ์ให้ความร้อน (Heater)

พิจารณาการสูญเสียความร้อนในห้องอบแห้ง สมมติอุณหภูมิเริ่มต้นของข้าวเปลือกเท่ากับ 30°C และอุณหภูมิสุดท้ายเท่ากับ 170°C โดยอบแห้งข้าวเปลือกความชื้นเริ่มต้น 30% (w.b.) ให้เหลือความชื้นสุดท้ายประมาณ 14% (w.b.) โดยมีคุณสมบัติเชิงความร้อนของข้าวเปลือกดังนี้ ค่า $C_p = 1.843 \text{ kJ/kg}\cdot\text{K}$, ค่า $C_n = 4.192 \text{ kJ/kg}\cdot\text{K}$ และมวลข้าวเปลือกในห้องอบแห้งเท่ากับ 1.125 kg ดังนั้นสามารถคิดเป็นปริมาณการระเหยของน้ำได้ 0.3375 kg ปริมาณความร้อนที่ต้องการหาได้จาก

$$\begin{aligned}Q &= (m_s C_p \Delta T) + (m_n C_n \Delta T) + m h_{fg} + \\ &\quad (m_s C_p \Delta T) + (m_n C_p \Delta T) \\ &= (0.7875 \times 1.843 \times (100 - 30)) + \\ &\quad (0.3375 \times 4.192 \times (100 - 30)) + \\ &\quad (1.55 \times 2256.4) + (0.7875 \times 1.843 \times \\ &\quad (170 - 100)) + (1.55 \times 2.037 \times (170 - 100)) \\ &= 4,021 \text{ kJ}\end{aligned}$$

ใช้เวลาในการอบแห้งนาน 5 min

$$\begin{aligned}Q &= 4,021 / 300 \\ &= 13.4 \text{ kW} \\ &= 14 \text{ kW}\end{aligned}$$

สมมติให้การสูญเสียความร้อนในส่วนต่างๆ ในระบบอบแห้ง เช่น วาล์ว ระบบท่อ รวมอยู่ในค่าความปลอดภัย (safety factor) ที่กำหนดให้เท่ากับ 1.2

$$\begin{aligned}Q &= 14 \times 1.2 \\ &= 16.8 \text{ kW}\end{aligned}$$

ดังนั้นควรเลือกอุปกรณ์ให้ความร้อนไม่ต่ำกว่า 17 kW

1.8 ความดันสูญเสียในระบบอบแห้ง ความดันรวมที่สูญเสียในระบบอบแห้ง มีดังนี้

1. ท่อขยายสี่เหลี่ยมปากทางออกของพัดลมยาว 0.35 m เท่ากับ 1.78 Pa
2. ท่อสี่เหลี่ยมตรงของอุปกรณ์ให้ความร้อน ยาว 0.40 m เท่ากับ 0.112 Pa
3. ท่อลดสี่เหลี่ยม ยาว 0.35 m เท่ากับ 3.29 Pa
4. ท่อจ 90° สี่เหลี่ยม ยาว 0.80 m เท่ากับ 32.19 Pa
5. ท่อขยายสี่เหลี่ยมก่อนเข้าห้องอบแห้ง ยาว 0.30 m เท่ากับ 2.681 Pa
6. ที่แผ่นเหล็กเจาะรู เท่ากับ 23.35 Pa
7. ห้องอบแห้งขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.20 m สูง 0.50 m เท่ากับ 999.18 Pa
8. ความดันที่สูญเสียจากแผ่นกระจาย เท่ากับ 298.85 Pa

ดังนั้น เมื่อรวมความดันสูญเสียในระบบทั้งหมด (รายละเอียดการคำนวณอยู่ในภาคผนวก 1) มีค่าเท่ากับ Pa กำหนดให้ค่าความปลอดภัย (safety factor) เท่ากับ 1.5 ดังนั้น ความดันลมที่พัดลมต้องการ $\Delta P_f = 1361.43 \times 1.5 = 2,042.15 \text{ Pa}$

1.9 การคำนวณหาขนาดพัดลม

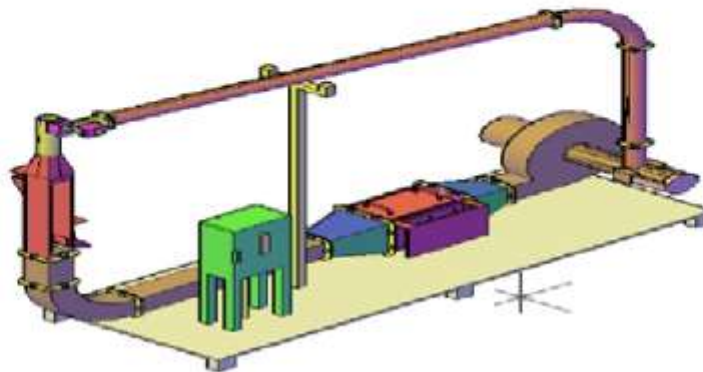
โดยจะกำหนดขนาดให้พัดลมมีประสิทธิภาพเท่ากับ 60% และมอเตอร์มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85% และจะได้จากการคำนวณสมการดังนี้

$$\begin{aligned}W_s &= \frac{Q \Delta P_f}{\eta_f \eta_m} \\ &= (0.09 \times 2,042.15) / (0.60 \times 0.85) \\ &= 360.38 \text{ W} \\ &= 0.36 \text{ kW (0.48 hp)}\end{aligned}$$

ดังนั้น จึงควรเลือกใช้ต้นกำลังที่ 1 แรงม้า

1.10 เขียนแบบเครื่องอบแห้งเพื่อนำไปสร้าง ดังภาพที่1

ภาพที่ 1 แบบเครื่องอบแห้ง

2. ทดสอบการทำงานของระบบเครื่องอบแห้ง

2.1 ทดลองเปิดเครื่องอบแห้งขณะที่ไม่มีภาระ (ข้าวเปลือกงอก) โดยใช้อากาศแวดล้อม แล้วสังเกตลักษณะการทำงานของอุปกรณ์ต่างๆ ของระบบเครื่องอบแห้ง เพื่อตรวจสอบการทำงานได้ถูกต้องตรงตามที่ได้ออกแบบไว้หรือไม่

2.2 ทดลองปล่อยละอองไอน้ำจากเครื่องฉีดน้ำละอองไอน้ำ (Sprayer) เข้าไปหมุนเวียนภายในระบบเครื่องอบแห้ง เพื่อไล่อากาศที่ใช้ขึ้นชิ้นส่วนและอุปกรณ์ต่างๆ ของระบบเครื่องอบแห้ง ตรวจสอบรอยรั่วที่บริเวณรอยต่อ

2.3 เปิดชุดอุปกรณ์ให้ความร้อน (Superheater) และทดลองปรับอุณหภูมิต่าง ๆ ตามเงื่อนไขการ ทดสอบ และวัดความเร็วของไอน้ำร้อนยวดยิ่งในท่อด้วย Pitot static tube manometer วัดความดันตกคร่อม (Pressure drop) ของระบบอบแห้ง ด้วย U-tube manometer

2.4 วัดอุณหภูมิที่ตำแหน่งต่างๆ ของเครื่องอบแห้งด้วยเทอร์โมคัปเปิล ชนิด K ต่อเข้ากับเครื่องบันทึกอุณหภูมิ (Data logger) วัดความเร็วของไอน้ำร้อนยวดยิ่ง โดยใช้ Pitot static tube manometer วัดการใช้กระแสไฟฟ้าด้วย Clamp on meter ที่มอเตอร์ขับเคลื่อนและวัดการใช้พลังงานไฟฟ้าของชุดอุปกรณ์ให้ความร้อนโดยเครื่องวัดพลังงานไฟฟ้า

3. ทดลองอบแห้งข้าวเปลือกงอกด้วยไอน้ำร้อนยวดยิ่งใช้ข้าวเปลือกพันธุ์หอมมะลิ 105 โดยนำมาจากเกษตรกรที่ได้ขนาน้ำที่อุณหภูมิ 30 °C เป็นเวลา 48 h และบ่มเพาะให้งอก 48 h ข้าวเปลือกจะเกิดเป็นตุ่มขนาดเล็กประมาณ 0.5-2 mm และมีความชื้นก่อนการอบแห้ง 30%(w.b.) ในการทดลองอบแห้งข้าวเปลือกงอกด้วยเครื่องอบแห้งแบบฟลูอิดซ์เบดโดยใช้ไอน้ำร้อนยวดยิ่ง มีขั้นตอนการทดลองดังนี้

3.1 เริ่มต้นเครื่องอบแห้ง ปรับตั้งอุณหภูมิอบแห้งไว้ที่ 130 °C เมื่อเครื่องอบแห้งทำงานเข้าสู่สภาวะสม่ำเสมอ แล้วจึงเริ่มปล่อยข้าวเปลือกงอกเข้าไปในหีอบแห้ง โดยทำการอบแห้งข้าวเปลือกงอกครั้งละ 5-kg ต่อ 5 min ปรับปริมาณของไอน้ำร้อนยวดยิ่งให้กระจายทั่วหีอบแห้ง วัดความเร็วของไอน้ำร้อนยวดยิ่งวัดอุณหภูมิที่ตำแหน่งต่างๆ ของเครื่องอบแห้ง วัดการใช้กระแสไฟฟ้าที่มอเตอร์ขับเคลื่อนและวัดการใช้พลังงานไฟฟ้าของชุดอุปกรณ์ให้ความร้อนและวัดความดันตกคร่อมระหว่างบนแผ่นกระจายลมและได้แผ่นกระจายลมภายในหีอบแห้ง

3.2 ปล่อยให้เครื่องอบแห้งทำงานในสภาวะคงที่ และเก็บตัวอย่างข้าวเปลือกงอก

3.3 นำตัวอย่างของข้าวเปลือกงอกที่ผ่านการอบแห้งแล้วไปหาความชื้นด้วยตู้อบไฟฟ้า (Hot air oven) ที่อุณหภูมิ 103 °C เป็นเวลา 72 h

3.4 นำตัวอย่างข้าวเปลือกงอกที่เหลือไปลดความชื้นโดยการผึ่งลมธรรมชาติให้เหลือความชื้นประมาณ 14% (w.b.) แล้วจึงนำไปทดสอบคุณภาพต่างๆ

3.5 ปรับตั้งอุณหภูมิอบแห้งของไอน้ำร้อนยวดยิ่งไว้ที่ 130, 150 และ 170 °C และดำเนินการตามข้อที่ 3.1-3.4 ตามลำดับ

4. การทดสอบคุณภาพข้าวเปลือกงอกที่ผ่านการอบแห้ง

4.1 อุปกรณ์ที่ใช้ในวิเคราะห์คุณภาพข้าว

1. ตู้อบไฟฟ้า (hot air oven) ยี่ห้อ memmert รุ่น Schutgart DIN 40050-IP20

2. เครื่องกะเพาะเปลือกข้าว ยี่ห้อ satake รุ่น HR 10 Mpc-Tc

3. เครื่องคัดเกรดข้าว (rice grader) ยี่ห้อ satake รุ่น RS 6000

4. เครื่องตรวจสอบความแข็งของเมล็ดพืช ยี่ห้อ Fujihara Seisakusho รุ่น Type A

5. เครื่องวัดสี ระบบ Hunter Lab โดยแสดงค่าสีแบบ Lab บริษัทผู้ผลิต Hunter Lab Reston USA รุ่น Color Flex

6. เครื่องตรวจวิเคราะห์ปริมาณสารกาบา

4.2 วิธีการทดสอบคุณภาพข้าวเปลือกงอกที่ผ่านการอบแห้ง

1. เพอร์เซ็นต์ต้นข้าวกล้องงอก (Germinated brown rice) (อิศเรศ, 2543)

1.1 ทำความสะอาดข้าวเปลือกงอก โดยผ่านเครื่องคัดแยกเพื่อตัดเอาเมล็ดลีบและสิ่งเจือปนต่าง ๆ ออกส่วนวัสดุหนักคัดเลือกออกด้วยมือ

1.2 ชั่งน้ำหนักข้าวเปลือกที่สะอาดแล้ว 125 กรัม

1.3 กะเทาะเปลือกด้วยเครื่องกะเทาะเปลือกจนเปลือกออกหมด

1.4 ชั่งน้ำหนักข้าวกล้องงอกแล้วบันทึกค่า

1.5 นำข้าวกล้องงอกทั้งหมดไปแยกส่วนที่เป็นต้นข้าวและข้าวหัก ด้วยเครื่องคัดเกรดข้าวรวมไปถึงการคัดแยกด้วยมือ

1.6 ชั่งน้ำหนักต้นข้าวกล้องงอกแล้วบันทึกค่า

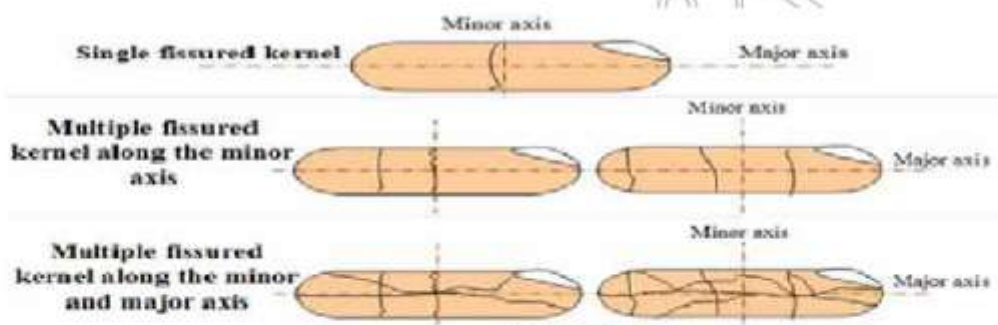
1.7 สูตรการคำนวณหาเปอร์เซ็นต์ต้นข้าวกล้องงอก

เปอร์เซ็นต์ต้นข้าวกล้องงอก

$$= (\text{น.ต้นข้าวกล้องงอก} \times 100) / (\text{น.ข้าวเปลือกงอก})$$

2. เพอร์เซ็นต์การร้าว (Cracking) (อิศเรศ, 2543)

พิจารณาลักษณะการร้าวของเมล็ดข้าว ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ลักษณะการร้าวของเมล็ดข้าวกล้องงอก

ที่มา : นพรัตน์และอรุณสิทธิ์ (2529)

2.1 นำตัวอย่างต้นข้าวกล้องงอกมาจำนวน 50 กรัม ใช้ไฟส่องเมล็ดข้าวกล้องงอกเลือกเฉพาะเมล็ดข้าวกล้องงอกที่การร้าวน้อยกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ (ภาพที่ 5) ของพื้นที่ทั้งหมดของเมล็ดข้าวกล้องงอก

2.2 ชั่งน้ำหนักข้าวกล้องงอกที่ร้าวแล้วบันทึกค่า

2.3 สูตรการคำนวณหาเปอร์เซ็นต์การร้าวโดยน้ำหนักเปอร์เซ็นต์การร้าวโดยน้ำหนัก

$$= (\text{น.เมล็ดกล้องงอกร้าว} \times 100) / (\text{น.ข้าวกล้องงอกรวม})$$

3. เพอร์เซ็นต์ข้าวท้องไข่ (White belly) (อิศเรศ, 2543)

3.1 นำตัวอย่างต้นข้าวกล้องงอกมาจำนวน 50 กรัม ใช้ไฟส่องเมล็ดข้าวกล้องงอกแยกข้าวท้องไข่ออกโดยข้าวท้องไข่จะมีพื้นที่ขาวขุ่นมากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่เมล็ดข้าวกล้อง

3.2 ชั่งน้ำหนักข้าวท้องไข่แล้วบันทึกค่า

3.3 สูตรการคำนวณหาเปอร์เซ็นต์ข้าวท้องไข่

$$= (\text{น.ข้าวท้องไข่} \times 100) / (\text{น.ข้าวกล้องงอกรวม})$$

4. ความแข็ง (Hardness) (อิศเรศ, 2543)

ในการทดสอบความแข็งของข้าวกล้องงอก ใช้เครื่องตรวจสอบความแข็งของเมล็ดพืช โดยใช้เมล็ดข้าวกล้องงอกตัวอย่างละ 30 เมล็ด ค่าที่อ่านได้จะมีหน่วยเป็น kgf.

5. ค่าสี (L a b) (อิศเรศ, 2546)

5.1 นำอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอบเทียบค่าสีค่าและสีขาวมาใส่ในเครื่องวัดสี ระบบ Hunter Lab ทำการสอบเทียบเครื่อง (calibrate)

5.2 นำตัวอย่างข้าวกล้องงอกที่ไม่ได้ผ่านการอบแห้งใส่ในเครื่องวัดสี ระบบ Hunter Lab แสดงผลค่า L a และ b

5.3 นำตัวอย่างข้าวกล้องงอกที่ผ่านการอบแห้งโดยใช้ไอน้ำร้อนยวดยิ่งใส่ในเครื่องวัดสี ระบบ Hunter Lab แสดงผลค่า L a และ b แล้วบันทึกค่า

5.4 ทำการทดสอบวัดค่าสีอีก 3 ซ้ำในแต่ละตัวอย่าง แล้วนำผลการทดลองมาวิเคราะห์ทางสถิติ

ตารางที่ 1 ทดสอบความสามารถเครื่องอบแห้งต้นแบบด้านกำลังการผลิตและการสิ้นเปลืองพลังงาน

เงื่อนไขการอบแห้ง (°C)	สมรรถนะของเครื่อง (kg/h)	ปริมาณความชื้น %w.b.	อัตราการระเหยน้ำ (kg-H ₂ O /h)	การใช้พลังงานไฟฟ้า (kWh)	การใช้พลังงานรวม (MJ/h)	การใช้พลังงานจำเพาะ (MJ/kg-H ₂ O)
130	30	17.28	6.59	5.37	19.33	2.93
150	30	16.33	7.00	6.14	22.10	3.15
170	30	15.71	7.26	6.36	26.13	3.59

6. ปริมาณสารแกมมาอะมิโนบิวทริกแอซิด (Gamma-Aminobutyric Acid, GABA) (จารุรัตน์, 2550) ส่งตัวอย่างข้าวกล้องงอกไปทดสอบปริมาณสารกาบา ที่สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

6.1 การเตรียมตัวอย่าง นำข้าวที่ผ่านการแช่หรือผ่านการงอกมาอบที่อุณหภูมิ 100 องศาเซลเซียส นาน 3 ชั่วโมง จนได้ความชื้น 6 - 8 เปอร์เซ็นต์ (d.b.) จากนั้นนำตัวอย่างที่ผ่านการอบแห้ง 5 กรัม มาบดให้ละเอียดแล้วเติมสารละลายกรดไฮโดรคลอริกเข้มข้น 6 โมลาร์ จำนวน 100 มม. ย่อยตัวอย่างที่อุณหภูมิ 110 องศาเซลเซียส นาน 24 ชั่วโมง ของเหลวที่ได้จากการย่อยเป็นโปรตีนไฮโดรไลส

6.2 วิธีการวิเคราะห์ปริมาณสารแกมมาอะมิโนบิวทริกแอซิด นำโปรตีนไฮโดรไลส ที่เตรียมได้จากข้อ 1 ไปทำปฏิกิริยากับ 9-Fluorenyl Methyl chloroformate (FMOC) ได้เป็นตัวอย่างอนุพันธ์ของโปรตีนไฮโดรไลสที่สกัดได้แล้วนำไปวิเคราะห์ปริมาณสารกาบา

ผลการวิจัย

จากการออกแบบและสร้างเครื่องต้นแบบอบแห้งข้าวเปลือกงอกด้วยเทคนิคฟลูอิดซ์เบดโดยใช้ไอน้ำร้อนยวดยิ่ง ได้เครื่องต้นแบบอบแห้ง ที่มีกำลังการผลิต 30 kg/h และมีการทดสอบความสามารถเครื่องอบแห้งต้นแบบด้านกำลังการผลิตและการสิ้นเปลืองพลังงานได้ผลการทดสอบดังตารางที่ 1 ส่วนคุณภาพข้าวเปลือกงอกที่ผ่านกระบวนการอบแห้งด้วยเทคนิคฟลูอิดซ์เบดโดยใช้ไอน้ำร้อนยวดยิ่งได้ผลการทดสอบดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คุณภาพข้าวเปลือกงอกที่ผ่านการอบแห้งด้วยเทคนิคฟลูอิดซ์เบดโดยใช้ไอน้ำร้อนยวดยิ่ง

เงื่อนไขการอบแห้ง (°C)	ต้นข้าวกล้องงอก (%)	ข้าวท้องไร่ (%)	การร้าว (%)	ความแข็ง (kgf)	ค่าสี L a b			สารแกมมาอะมิโนบิวทริกแอซิด (mg/100g)
130	74	0	0.31	6.56	52.09	3.88	15.81	3.29
150	68	0	4.22	8.14	48.79	3.95	16.28	3.11
170	60	0	12.17	10.22	46.35	4.36	18.14	2.70

เมื่อนำข้าวเปลือกงอกที่มีความชื้นเริ่มต้นเฉลี่ย 30 %w.b. ผ่านการอบแห้งด้วยเครื่องอบแห้งฟลูอิดซ์เบด จนกระทั่งเหลือความชื้นสุดท้ายอยู่ในช่วง 15.71-17.28 % (w.b.) พบว่าที่อุณหภูมิอบแห้ง 130 150 และ 170°C เครื่องอบแห้งมีอัตราการผลิต 30 kg/h อัตราการระเหยน้ำจะมีค่าเพิ่มขึ้นตามอุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้น ค่าการใช้พลังงานไฟฟ้าพบว่าที่อุณหภูมิอบแห้งเฉลี่ย 170°C มีค่าสูงสุดคือ 6.36 kWh ที่ 150°C มีค่า 6.14 kWh และ 130°C มีค่าต่ำสุดคือ 5.37 kWh ส่วนค่าการใช้พลังงานรวมที่ใช้ในการอบแห้งข้าวเปลือกงอกพบว่าที่อุณหภูมิอบแห้ง 170°C

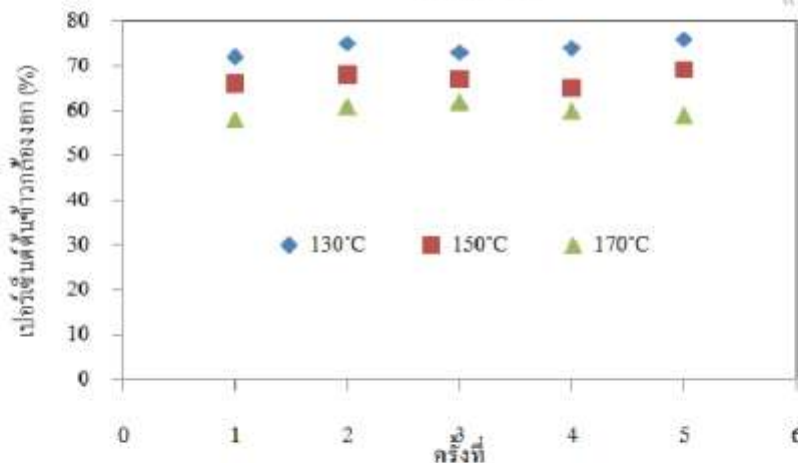
มีค่าสูงสุดคือ 26.13 MJ/h ที่ 150°C มีค่า 22.10 MJ/h และ 130°C มีค่าต่ำสุดคือ 19.33 MJ/h และเมื่อพิจารณาการใช้พลังงานในกระบวนการอบแห้งพบว่า พลังงานจำเพาะ (specific energy consumption) ของการอบแห้งมีค่าลดลงตามอุณหภูมิการอบแห้งและกำลังผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น โดยมีค่าเท่ากับ 2.93 3.15 และ 3.59 MJ/kg-H₂O ที่การอบแห้งที่อุณหภูมิเฉลี่ย 130 150 และ 170°C ตามลำดับ เนื่องจากอุณหภูมิอบแห้งที่สูงสามารถระเหยน้ำได้มากกว่าที่อุณหภูมิต่ำกว่า

1. เปอร์เซ็นต์ต้นข้าวกล้องงอก

เปอร์เซ็นต์ต้นข้าวกล้องงอกที่ผ่านการอบแห้งด้วยเครื่องอบแห้งฟลูอิดซ์เบดโดยไอน้ำร้อนยวดยิ่ง มีค่าสูงกว่าอุณหภูมิแบ่งสุกของข้าวพันธุ์ดอกมะลิ 105 จึงทำให้แป้งข้าวเปลือกงอกเกิดเจลลาทีโนเซชัน (gelatinization) ทำให้เกิดความหนืดต่อการขัดสี ส่งผลได้เปอร์เซ็นต์ข้าวกล้องงอกสูง ซึ่งผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rordprapat *et al.* (2005) เมื่อพิจารณาอิทธิพลของอุณหภูมิอบแห้งที่มีต่อเปอร์เซ็นต์ต้นข้าวกล้องงอก พบว่า ที่อุณหภูมิอบแห้ง

130 °C จะให้เปอร์เซ็นต์ต้นข้าวกล้องงอกสูงที่สุด (ตารางที่ 2 และ ภาพที่ 3) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการอบแห้งที่อุณหภูมิสูงทำให้ความชื้นในเมล็ดข้าวเปลือกงอกระเหยอย่างรวดเร็วทำให้เกิดความแตกต่างของความชื้นภายนอกและที่ผิวมีความแตกต่างของความชื้นเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความเค้นภายในเมล็ดข้าวและความเค้นดังกล่าวนี้เองที่ทำให้ข้าวมีความแข็งแรงน้อย เกิดการแตกหักได้ง่าย ซึ่งส่งผลกระทบต่อเปอร์เซ็นต์ต้นข้าวกล้องงอกเมื่อนำมากะเทาะเปลือก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Taechapiroj *et al.* (2004)

ภาพที่ 3 เปอร์เซ็นต์ต้นข้าวกล้องงอกที่ผ่านการอบแห้งที่อุณหภูมิต่างๆ

2. เปอร์เซ็นต์ข้าวท้องไข่

จากตารางที่ 2 และ ภาพที่ 4, 5 และ 6 พบว่าเปอร์เซ็นต์ข้าวท้องไข่ของข้าวกล้องงอกที่ผ่านการอบแห้งด้วยเครื่องอบแห้ง

ฟลูอิดซ์เบดโดยไอน้ำร้อนยวดยิ่ง ไม่พบเปอร์เซ็นต์ข้าวท้องไข่ใดๆ เจือปนในการอบแห้ง เพราะว่าเมล็ดแบ่งภายในเมล็ดข้าวกล้องงอกสามารถเกิดเจลลาทีโนเซชันอย่างสมบูรณ์

ภาพที่ 4 ลักษณะข้าวกล้องงอกที่ผ่านการอบแห้งที่อุณหภูมิ 130 °C

3. เปอร์เซ็นต์การร้าว

เปอร์เซ็นต์การแตกร้าวถือเป็นดัชนีบ่งชี้คุณภาพข้าวที่สำคัญ ซึ่งจากผลการศึกษาเปอร์เซ็นต์การร้าวของข้าวกล้องงอกที่ผ่านการอบแห้งด้วยเครื่องอบแห้งฟลูอิดซ์เบดโดยใช้ไอน้ำร้อนยวดยิ่ง ดังแสดงในตารางที่ 2 และภาพที่ 5 พบว่า ที่อุณหภูมิอบแห้ง 130°C

ข้าวกล้องงอกที่ได้มีเปอร์เซ็นต์การร้าวมีค่าเปอร์เซ็นต์การร้าวต่ำกว่า ข้าวกล้องงอกที่ผ่านการอบแห้งด้วยเครื่องอบแห้งฟลูอิดซ์เบดโดยใช้ไอน้ำร้อนยวดยิ่ง ที่อุณหภูมิอบแห้ง 150 และ 170°C อุณหภูมิอบแห้งเฉลี่ยที่เพิ่มสูงขึ้นทำให้อุณหภูมิเมล็ดข้าวเปลือกงอกมีค่าสูงขึ้นตามจึงทำให้เกิดการร้าวของเมล็ดข้าวกล้องงอกสูงขึ้นตามอุณหภูมิเมล็ดข้าวเปลือกงอก

ภาพที่ 5 ลักษณะข้าวกล้องงอกที่ผ่านการอบแห้งที่อุณหภูมิ 150°C

4. ความแข็ง

จากการทดสอบความแข็งของข้าวกล้องงอกที่ผ่านการอบแห้งด้วยเครื่องอบแห้งฟลูอิดซ์เบดโดยใช้ไอน้ำร้อนยวดยิ่ง พบว่า ค่าความแข็งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามอุณหภูมิอบแห้งที่เพิ่มสูงขึ้น

โดยที่อุณหภูมิอบแห้ง 130 150 และ 170°C ข้าวกล้องงอกที่มีค่าความแข็งเท่ากับ 6.56 8.14 และ 10.22 kgf. ตามลำดับ (ตารางที่ 2 และภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 ลักษณะข้าวกล้องงอกที่ผ่านการอบแห้งที่อุณหภูมิ 170°C

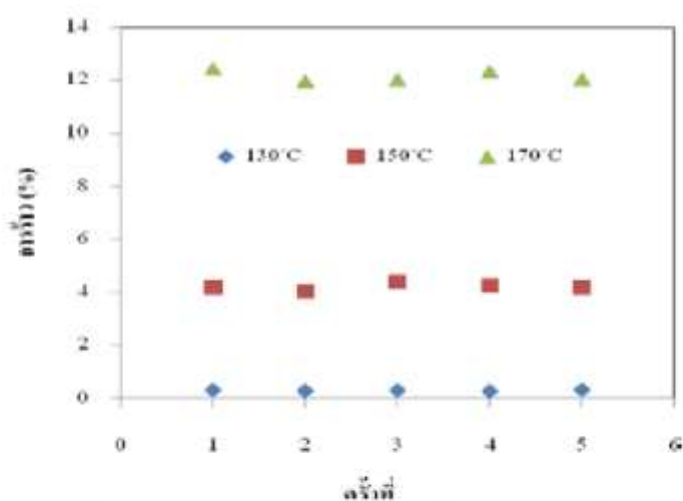

5. ค่ำสี

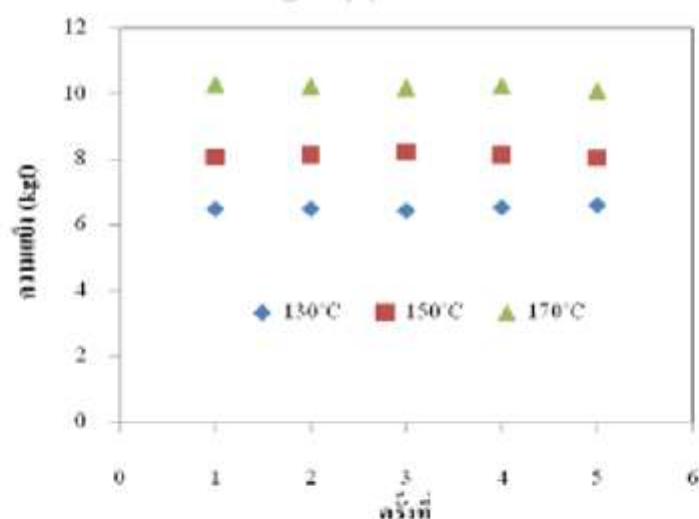
เมื่อนำข้าวกล้องงอกไปตรวจสอบคุณภาพค่ำสี พบว่าข้าวกล้องงอกที่ผ่านการอบแห้งด้วยเครื่องอบแห้งฟลูอิดไคซ์เบดโดยใช้ไอน้ำร้อนยวดยิ่ง ที่อุณหภูมิอบแห้ง 130 150 และ 170°C มีค่าความสว่าง (L) ลดลงตามอุณหภูมิอบแห้งที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่มีค่าสีแดง (a) และค่าสีเหลือง (b) มีค่ามากขึ้นตามอุณหภูมิอบแห้งที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากว่าอุณหภูมิอบแห้งที่สูงทำให้เกิดปฏิกิริยาสีน้ำตาล (browning reaction) ส่งผลให้ข้าวกล้องงอกที่ได้มีสีที่เข้มขึ้น

6. ปริมาณสารกาบา

จากการส่งตัวอย่างข้าวกล้องงอกให้สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 3 ตัวอย่าง ตัวอย่างละ 200 กรัม ได้ผลการทดสอบดังตารางที่ 2 พบว่าอุณหภูมิอบแห้งมีค่าเพิ่มขึ้นปริมาณสารกาบาจะมีแนวโน้มลดลง โดยข้าวกล้องงอกที่ผ่านการอบแห้งที่อุณหภูมิอบแห้ง 130 150 และ 170°C มีปริมาณสารกาบา คือ 3.29 3.11 และ 2.70 mg/100g ตามลำดับ

ภาพที่ 5 การร่ำขาวของเมล็ดข้าวกล้องงอกที่ผ่านการอบแห้งที่อุณหภูมิต่างๆ

ภาพที่ 6 ความแข็งของข้าวกล้องงอกที่ผ่านการอบแห้งที่อุณหภูมิต่างๆ

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาการอบแห้งข้าวเปลือกงอกด้วยเทคนิคฟลูอิดซ์เบดโดยใช้ไอน้ำร้อนยวดยิ่งที่อุณหภูมิอบแห้ง 130, 150 และ 170°C ความเร็วไอน้ำร้อนยวดยิ่ง 2.40, 2.44 และ 2.62 m/s ตามลำดับ ความสูงเบด 12 cm มีอัตราการผลิต 30 kg/h ตามลำดับ พบว่าที่อุณหภูมิอบแห้ง 130, 150 และ 170°C เครื่องอบแห้งสามารถลดความชื้นของข้าวเปลือกงอกจาก 30% (w.b.) ให้เหลือความชื้นสุดท้าย 17.28, 16.33 และ 15.71% (w.b.) ตามลำดับ เมื่อนำข้าวเปลือกงอกซึ่งกะเพาะเปลือกแล้วไปทดสอบคุณภาพข้าวด้านต่างๆ พบว่า เปอร์เซ็นต์ต้นข้าวกล้องงอกที่ได้จากการอบแห้งที่อุณหภูมิ 130°C มีค่ามากที่สุด ในขณะที่เปอร์เซ็นต์การร้าวและความแข็งของข้าวกล้องงอกมีแนวโน้มเพิ่มตามอุณหภูมิอบแห้งที่สูงขึ้น และไม่พบข้าวท้องไขในข้าวกล้องงอกที่ได้จากการอบแห้งในทุกลูกอบแห้ง ส่วนคุณภาพด้านสีของข้าวกล้องงอกที่ผ่านการอบแห้งที่อุณหภูมิต่างๆ พบว่า ข้าวกล้องงอกที่ได้มีค่าความสว่าง ค่าสีแดง และสีเหลืองมีค่าใกล้เคียงกัน ส่วนปริมาณสารกาบาของข้าวเปลือกงอกที่ผ่านการอบแห้งทุกเงื่อนไขการทดลองเมื่ออุณหภูมิอบแห้งเพิ่มขึ้น ปริมาณสารกาบาจะมีแนวโน้มลดลงโดยที่ข้าวกล้องงอกที่ผ่านการอบแห้งที่อุณหภูมิอบแห้ง 130°C มีปริมาณสารกาบาสูงสุดคือ 3.29 mg/100g และค่าการใช้พลังงานจำเพาะจะเพิ่มขึ้นตามอุณหภูมิอบแห้งที่เพิ่มสูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการผลิตข้าวกล้องงอกแบบดั้งเดิมซึ่งใช้เวลาเริ่มต้นจากนำข้าวเปลือกไปแช่น้ำเป็นเวลา 2 วันและบ่มเพาะงอกอีก 2 วัน จากนั้นค่อยนำไปนึ่งและตากแห้งเป็นเวลา 3 วัน จึงสามารถนำไปกะเพาะเพื่อผลิตเป็นข้าวกล้องงอก งานวิจัยนี้จะสามารถลดขั้นตอนและระยะเวลาในการผลิตได้มาก เนื่องจากว่าเครื่องอบแห้งข้าวเปลือกงอกด้วยเทคนิคฟลูอิดซ์เบดโดยใช้ไอน้ำร้อนยวดยิ่งสามารถอบแห้งข้าวเปลือกงอกได้ในเวลาเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการนำเครื่องอบแห้งไปทดสอบข้าวในพันธุ์ต่างๆ ให้มากขึ้น เพื่อจะได้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการอบแห้งข้าวเปลือกงอกต่อไป
2. ควรมีการออกแบบเครื่องอบแห้งให้มีขนาดกะทัดรัดเหมาะสมกับกลุ่มแม่บ้านและชุมชนขนาดเล็ก เพื่อสะดวกและง่ายต่อการเคลื่อนย้ายไปใช้งานในที่ต่างๆ
3. ควรมีศึกษาการนำความร้อนจากก๊าซหุงต้มหรือแหล่งพลังงานอื่นมาใช้แทนระบบการให้ความร้อนด้วยไฟฟ้าจะทำให้ประหยัดค่าใช้จ่าย
4. ควรเพิ่มขนาดรูของแผ่นกระจายลมให้ใหญ่กว่าเดิม

เอกสารอ้างอิง

- จารุรัตน์ สันต. 2550. ผลของกระบวนการแช่และกระบวนการงอกของข้าวกล้อง (หอมมะลิ 105) ต่อปริมาณสารแกมมาอะมิโนบิวทริกแอซิดในข้าวกล้องงอก. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการอาหาร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นพรัตน์ ยศวัฒน์และอรรถสิทธิ์ ลีดำรงวัฒนากุล. 2529. การอบแห้งข้าวเปลือกโดยวิธีฟลูอิดเซชัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิศวกรรมเคมี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. น. 54-59.
- สมชัย อัครทิวาและขวัญจิต วงษ์ชาติ. 2549. เทอร์โมไดนามิกส์. สำนักพิมพ์แมคกรอ-ฮิล. กรุงเทพฯ. 671 น.
- อธิคม จิรจินดาเลิศ. 2546. การนึ่งข้าวกล้องด้วยไอน้ำร้อนยวดยิ่ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการพลังงาน คณะพลังงานและวัสดุ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- อิสเรศ รุชกัลยา. 2543. การอบแห้งข้าวเปลือกโดยเทคนิคฟลูอิดซ์เบดด้วยไอน้ำร้อนยวดยิ่ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีพลังงาน คณะพลังงานและวัสดุ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. น.23-25.
- Rordprapat, W.,A., Nathakaranakule., W., Tia.,and S., Soponronnarit. 2005. Comparative study of fluidized bed paddy drying using hot air and superheated steam. Journal of Food Engineering. 71(1) : 28-36.
- Taechapaioj, C. Dhuchakallaya, I. Soponronarit, S. Prachayawarakorn, S. 2003. Superheated Steam Fluidized Bed Paddy Drying. Journal of Food Engineering, 58 : 67-73.
- Taechapaioj, C. Prachayawarakorn, S. and Soponronarit, S. 2004. "Characteristics of Rice Dried in Superheated Steam Fluidised Bed". Drying Technology. Vol. 22(4), pp.719-743.
- Taweerattanapanish, A. Soponronnarit, S. Wetchacama, S. Kongseri, N. and Wongpiyachon, S. 1999. "Effect of Drying on Rice Yield Using Fluidization Technique". Drying Technology. Vol. 17. No. 1&2. pp.345-353.

วิธีการบริหารจัดการเชิงท่องเที่ยวของวัดเจติยภูมิ (พระธาตุขามแก่น) Tourism management of Chetiyabhumi Temple (Pratadkamkaen)

กรรณิกา คำดี

สาขาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการบริหารจัดการเชิงท่องเที่ยวของวัดเจติยภูมิ (พระธาตุขามแก่น) จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยทางคุณภาพ (Qualitative research) โดยการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็นสัมภาษณ์พระภิกษุ 3 รูป นักท่องเที่ยว 16 คน คนในชุมชน 3 คน รวมทั้งหมด 22 คน และศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic research) ผลการวิจัย พบว่า วัดมีแนวทางการบริหารจัดการ 5 ด้าน คือ 1. การจัดการพื้นที่ 2. การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก 3. การจัดการองค์กร 4. การจัดการกิจกรรมของวัด และ 5. การจัดการการประชาสัมพันธ์

คำสำคัญ : การบริหารจัดการเชิงท่องเที่ยว, วัดในพระพุทธศาสนา

Abstract

This research aimed to study tourism management methods of Chetiyabhumi Temple (Pratadkamkaen). It was a documentary research combined with in-depth interview, 3 monks, 16 tourists, 3 people in the community were interviewed, the total are 22 interviewees. Ethnographic description was also included. It was found that the temple dealt with tourism management in 5 dimensions: 1. Site, 2. Facilities, 3. Organization, 4. The temple in rituals, and 5. Public relation.

Keywords : Tourism Management, Buddhist Temple

บทนำ

วัดหรือศาสนสถานในปัจจุบันได้กลายเป็นอีกหนึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้คนต่างให้ความสนใจเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และเป็นเหตุให้วัดหรือศาสนสถานบางแห่งได้ปรับบทบาทใหม่เพิ่ม จากเดิมที่เคยจำกัดไว้สำหรับเป็นสถานที่ปฏิบัติกิจของสงฆ์และศาสนพิธีของชาวบ้าน หรือเป็นสถานที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของผู้คนในชุมชนที่แต่ละวัดนั้นตั้งอยู่ กระทั่งกลายมาเป็นสถานที่รองรับนักท่องเที่ยวที่มาจากต่างถิ่น และยังสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานในโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา ปี พ.ศ. 2557 โดยกรมการศาสนา ในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ที่สนับสนุนให้นำทุนทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นมาเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวซึ่งบางแห่งก็เป็นมรดกของชุมชน ประกอบกับประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนา มีวัดเป็นศูนย์กลางของสังคมและคุณค่าอื่น การผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงศาสนา และศิลปวัฒนธรรมจึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีมิติของการพัฒนาจิตใจควบคู่ไปพร้อมกับส่งเสริมความเป็นไทย ทั้งยังเป็นการสืบสานศาสนาและศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของไทยให้เป็นสิ่งที่ดำรงอยู่คู่ประเทศไทย

วัดเจติยภูมิ (พระธาตุขามแก่น) จังหวัดขอนแก่น เป็นวัดที่มีนักท่องเที่ยวมาสักการะพระธาตุขามแก่น ซึ่งพระธาตุขามแก่นเป็นเจดีย์ที่สำคัญและเก่าแก่ที่สุดในประวัติศาสตร์เมืองขอนแก่น องค์พระธาตุขามแก่นประดิษฐานอยู่ที่บ้านขาม ต.บ้านขาม อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น ห่างจากตัวจังหวัดขอนแก่นไปตามถนนขอนแก่น - ยางตลาดเลี้ยวซ้ายบ้านพรหมนิมิตร์ อ.เมืองขอนแก่น ประมาณ 15 กม. เป็นเจดีย์ที่รู้จักกันในภาคอีสาน พระธาตุขามแก่นมีลักษณะเป็นเจดีย์ฐานสามเหลี่ยมทรงอีสาน องค์พระธาตุสูง 19 เมตร ฐานด้านทิศตะวันออกและตะวันตกกว้าง 10.90 เมตร เท่ากัน รอบองค์พระธาตุมีกำแพงแก้วล้อมรอบ ทั้ง 4 ด้าน สูง 1.20 เมตร กำแพงแก้วห่างจากองค์พระธาตุโดยเฉลี่ย 2.30 เมตร ทุกด้านมีประตูเข้าออก ด้านทิศเหนือ 2 ช่อง และทิศใต้ 2 ช่อง กว้างช่องละ 1 เมตร มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก

การบริหารจัดการ เป็นกระบวนการที่สำคัญต่อกิจกรรมหรือการศึกษา ในการปฏิบัติหน้าที่ในอันที่จะเชื่อมั่นได้ว่า กิจกรรมต่างๆ ดำเนินไปในแนวทางที่จะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่อันที่จะสร้างและรักษาไว้ซึ่งสภาวะที่จะเอื้ออำนวยต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ การบริหารจัดการจึงมีความสำคัญเนื่องจากในยุคโลกาภิวัตน์การบริหารภายใต้สภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีการแข่งขันกัน ผู้นำต้องอาศัยปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งกับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร เพื่อวิเคราะห์ปัญหา ทางเลือกในการแก้ปัญหา

การตัดสินใจ การกำหนดทิศทางขององค์การ รวมทั้งกำหนดนโยบาย กระบวนการและกฎระเบียบ ตามแนวคิดของ ลูเทอร์ กุลลิค (Luther Gulick) เสนอเกี่ยวกับภาระหน้าที่ที่สำคัญของนักบริหาร POSDCoRB ในบทความ Paper on the Science of Administration: Notes on the Theory of Organization บทบาทการบริหารจัดการมี 7 ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ ได้แก่ การแบ่งงาน การกำหนดส่วนงาน โครงสร้างขององค์การ การกำหนดตำแหน่งงานต่างๆ พร้อมกับอำนาจหน้าที่ การจัดการเกี่ยวกับตัวบุคคลในองค์การ การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงาน และ การงบประมาณ นอกจากนั้นยังมีทฤษฎีของ Henri Fayol ที่เขียนหนังสือได้รับการตีพิมพ์เมื่อปี ค.ศ. 1916 ชื่อ Administration industrielle et générale หรือ หลักการบริหารอุตสาหกรรม ต้องมีหลักการบริหาร 14 ข้อ คือ การมีเอกภาพในการบังคับบัญชา การมีเอกภาพในการสั่งการ การแบ่งงานกันทำ การรวมอำนาจไว้ที่ อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ ความเสมอภาค สายการบังคับบัญชา การให้ผลประโยชน์ตอบแทน การมีระเบียบ ความมีระเบียบวินัย ความคิดริเริ่ม ผลประโยชน์ของบุคคลควรจะเป็นรองจากผลประโยชน์ส่วนรวม ความมั่นคงในหน้าที่การ และความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิธีการบริหารจัดการเชิงท่องเที่ยวของวัดในจังหวัดขอนแก่น และเพื่อเปรียบเทียบกับโลกทัศน์ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของ นักท่องเที่ยว ชาวบ้านในชุมชน และพระภิกษุซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์แก่การปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยววัดในจังหวัดขอนแก่นและวัดอื่น ให้เป็นแบบอย่างในการท่องเที่ยวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิธีการบริหารจัดการเชิงท่องเที่ยวของวัดเจติยภูมิ (พระธาตุขามแก่น) จังหวัดขอนแก่น

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยทางคุณภาพ สำหรับแสวงหารวบรวมและศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูล เนื้อหาทางลึก โดยวิธีการสัมภาษณ์ พระภิกษุ นักท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชุมชน ประกอบการศึกษาวิจัยการวิจัยทางเอกสาร (Documentary research) และเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic research) โดยมีวิธีการคือ

1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยทำการสังเกตทั้งชีวิต และพฤติกรรมของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในละแวกวัด ซึ่งถูกจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยทำการสัมภาษณ์พระภิกษุของวัดที่ได้ลงพื้นที่ศึกษา รวมถึงสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการบริหารวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว สัมภาษณ์นักท่องเที่ยว ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ แบบสัมภาษณ์

จากนั้นรวบรวมและประมวลผลข้อมูลทั้งหมดมาศึกษาวิเคราะห์ตามขั้นตอนกระบวนการและวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ โดยนำข้อมูลที่ได้จากกระบวนการศึกษาที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นคือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก มาพิจารณาพร้อมกับข้อมูลที่ศึกษาจากเอกสารและกำหนดบทบาทผู้วิจัย

ผลการวิจัย

วัดมีแนวทางการบริหารจัดการ 5 ด้านคือ

1. การจัดการพื้นที่

วัดบริหารจัดการวางแผนการด้านพื้นที่ที่ดี โดยวัดแบ่งเขตพื้นที่ภายในออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ 1. เขตพุทธาวาส 2. เขตสังฆาวาส และ 3. เขตธรณีสงฆ์

1. เขตพุทธาวาส เป็นพื้นที่สำหรับพระสงฆ์ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นเสมือนสัญลักษณ์แห่งสถานที่ประทับขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะคำว่า พุทธาวาส มีความหมายเป็นสถานที่ประทับของพระพุทธเจ้า เขตพุทธาวาสมักประกอบด้วยสถาปัตยกรรมหลักสำคัญๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธองค์และพิธีกรรมต่างๆ ได้แก่ พระเจดีย์ พระมณฑป พระปราสาทพระอุโบสถ เป็นต้น

2. เขตสังฆาวาส หมายถึง ขอบเขตบริเวณพื้นที่ส่วนหนึ่งของวัดที่กำหนดไว้ให้เป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสงฆ์ เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวข้องกับพิธีการใดทางศาสนาโดยตรง คำว่า สังฆาวาส มาจาก สังฆ์ + อาวาส แปลว่า ที่อยู่แห่งหมู่สงฆ์ พื้นที่บริเวณนี้จึงมักมีขอบเขตที่มิดชิดและประกอบไปด้วยอาคารสถานที่สัมพันธ์เฉพาะกับกิจกรรมและวัตรปฏิบัติที่เป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของเพศสมณะเท่านั้น อันได้แก่ กุฏิ (อาคารที่ใช้สำหรับอาศัยหลับนอน) กับปิฎกฏิ (โรงเก็บอาหาร) หอฉัน (อาคารที่ใช้เป็นที่พักผ่อนอาหาร) เป็นต้น

3. เขตธรณีสงฆ์ หมายถึง เขตพื้นที่ในพระอารามที่วัดกำหนดพื้นที่บางส่วนที่เหลือจากการจัด แบ่งเขตสำคัญ คือ เขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส ให้เป็นเขตพื้นที่สำหรับเอื้อประโยชน์ใช้สอยในเชิงสาธารณะประโยชน์ในลักษณะต่างๆ ของวัด เช่น

ใช้เป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อสร้างความร่มรื่นให้วัด หรือใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างอาคารอื่นๆ เช่น สร้างเมรุสำหรับฌาปนกิจศพชุมชน ตั้งโรงเรียนเพื่อการศึกษาแก่สังคม แบ่งเป็นพื้นที่ให้คฤหัสถ์เช่าเพื่อใช้เป็นแหล่งทำมาหากิน อาทิ การสร้างดักแถว หรือทำเป็นตลาด เป็นต้น

การใช้ประโยชน์จากพื้นที่อย่างคุ้มค่า โดยวัดจะปลูกดอกดาวเรืองแบบครบวงจรและนำต้นดอกที่สุกมาลัยมาปลูกด้วย แบ่งเป็นสามส่วน ส่วนที่จะปลูก ปลูกในระยะเวลาห่างกันเพราะว่าถ้าปลูกมากจะเก็บไม่ทันแล้วเหลือทิ้ง

2. การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก

จากการสัมภาษณ์พบว่า วัดมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ดังนี้

- ร้านอาหาร ภายในวัดไม่บริการด้านอาหารและเครื่องดื่มหากนักท่องเที่ยวต้องการสามารถแจ้งกรรมการล่วงหน้าเพื่อจัดเตรียม หากไม่แจ้งล่วงหน้าสามารถซื้อหาได้ที่ร้านอาหารหน้าวัด เนื่องจากตั้งอยู่ในบริเวณของชุมชนทำให้มีความสะดวกในการอุปโภคและบริโภค

- ห้องน้ำ ภายในบริเวณวัดมีห้องน้ำ ไว้บริการหลากหลาย คือ ด้านหน้าและด้านหลังของวัด

- ห้องพัก ภายในวัดยังมีบริการด้านห้องพักแก่นักท่องเที่ยวที่ศาลา แต่กรณีที่มีการจัดกิจกรรมเข้าค่ายพักแรมสามารถพักได้ที่ศาลารวม แยกฝั่งชายและหญิง

- สถานที่จอดรถภายในวัดมีสถานที่จอดรถยังไม่เพียงพอ นักท่องเที่ยวสามารถจอดรถได้ที่บริเวณลานวัดด้านหน้าซึ่งจะมีตลาดขายสินค้าชุมชน

3. การจัดการองค์กร

วัดเจติยภูมิมีวิธีการจัดการองค์กร องค์กรประกอบไปด้วยกรรมการวัด ผู้ใหญ่บ้านผู้ใหญ่บ้านบริเวณรอบวัด กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิคือ คนเฒ่าคนแก่คนที่เป็นพ่อบ้านพ่อเมือง คนที่มีอายุที่มีภูมิปัญญาต่างๆ เอามาเป็นที่ปรึกษา กรรมการพัฒนาวัดทำสิบคนก็จะมีส่วนผู้ใหญ่บ้านผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ละสองคน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ โดยที่มีหลวงพ่อรักษาการเจ้าอาวาสเป็นประธานในการดูแลวัด เวลาว่างงานมีกิจกรรมจะมีการเรียกประชุมปรึกษาหารือระหว่างสมาชิก กรรมการองค์กรพระเถระในวัดปัจจุบันมีสิบห้ารูป พระมีอยู่แปดรูป เณรเจ็ดรูป ไม่มีเจ้าอาวาส มีตำแหน่งรักษาการเจ้าอาวาส ทางวัดจะทำงานแบบสามัคคีธรรม ช่วยเหลือกัน

4. การจัดการกิจกรรมของวัด

วัดเจติยภูมิมีการจัดการท่องเที่ยวตามประเพณีคือ ฮิตสิบสอง ซึ่งเป็นประเพณีประจำเดือนทั้งสิบสองเดือนของคนอีสาน และจัดให้มีในกรณีพิเศษ เช่น งานหล่อเทียนพรรษา งานสวดมนต์ข้ามปี เพื่อให้ทุกคนเข้าร่วม

คองสิบสี่เป็นคำสอนสำหรับสอนทุกเพศทุกวัยทุกฐานะ

ฮิตเจ้าคองขุน คือ แบบแผน คำสอน ที่ผู้ปกครองระดับสูง ฟังนำไปปฏิบัติ เพื่อให้ไพร่ฟ้าประชาชนมีความสุข ปกครองด้วยความเท่าเทียมกันทุกคน มีความเสมอภาค

ฮิตท้าวคองเพี้ย คือ เหตุร้ายทั้งหลายที่เกิดขึ้นเป็นเพราะ ผู้ปกครองปล่อยปละละเลยห่างจากทศพิธราชธรรมทำให้ประชาชน ละเลยศีลธรรม ปัญหาจึงเกิด

ฮิตไพร่คองนาย คือ ผู้ปกครองอย่าอวดอ้าง อย่าลืมตัว เจ้านายจะคิดคนเดียวไม่ได้ดีแล้วอย่าลืมตัว เป็นใหญ่แล้วให้รักผู้น้อยและใครทำดี ได้ดีก็ให้เคารพ

ฮิตบ้านคองเมือง คือ มุ่งให้ทุกคนรู้จักฮิตสิบสองคองสิบสี่ เพื่อทุกคนได้ปฏิบัติต่อกันอย่าง มีความสุขและผู้ปกครองต้องมีใจเป็นธรรมและกล้าหาญ

ฮิตผัวคองเมีย มุ่งให้สามีภรรยาปฏิบัติต่อกัน

ฮิตพ่อคองลูก มุ่งสอนพ่อแม่ให้อบรมเลี้ยงดูลูกให้ถูกทาง

ฮิตลูกคองหลาน สอนลูกหลานให้ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณี มีความยำเกรงต่อผู้ใหญ่

ฮิตเฒ่าคองเขย มุ่งสอนลูกสะใภ้และลูกเขยให้ปฏิบัติต่อพ่อตา แม่ยายปู้ยาตายายให้ถูกต้องตามคลองธรรม

ฮิตป้าคองลุง สอนให้ป้าลุงปฏิบัติต่อกันญาติพี่น้องให้ดี

ฮิตปู่คองย่า ฮิตตาคลองยาย สอนให้ปู้ยาตายายปฏิบัติเป็น ปู่ขนียุคคลที่ดี

ฮิตเฒ่าคองแก่ มุ่งสอนคนแก่ทั่วไป

ฮิตบิณฑบาต สอนชาวอีสานรักษาฮิตสิบสองคองสิบสี่

ฮิตไฮคองนาง มุ่งสอนให้ชาวบุรีรัมย์รักษาคุณแลธนา

ฮิตวัดคองสงฆ์ มุ่งสอนให้ปฏิบัติ อุปัฏฐาก ดูแลวัดวาอาราม บำรุงสงฆ์

คองสิบสี่ เป็นแนวแบบแผนประเพณีปฏิบัติของบุคคลกลุ่ม ต่างๆ ที่ให้ผู้นั้นต้องปฏิบัติตาม จึงทำให้สังคมอีสานมีความสุขสงบ ร่มเย็นตลอดมา ฮิตสิบสอง คองสิบสี่ ถือว่าเป็นสิ่งที่มีค่าที่ชาวอีสาน และคนภาคอื่นควรเรียนรู้ แล้วนำไปประยุกต์

นอกจากนี้วัดยังมีโครงการมีคฤหบดีน้อยซึ่งเป็นโครงการ ของโรงเรียนพระธาตุขามแก่น ให้เด็กนักเรียนมาในวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ประมาณ 6-7 คน ได้เป็นมีคฤหบดีในการนำนักท่องเที่ยว ขนภายในวัดเป็นโครงการของทางวัดจัดร่วมกับโรงเรียนเพื่อให้ เด็กนักเรียนกล้าคิดกล้าทำ กล้าแสดงออก มีจิตสาธารณะ จิตอัน เป็นกุศล

ด้านประเพณี มีงานฉลองและนมัสการพระธาตุขามแก่น ในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6

มีการสักการะโดยใช้ธูปเทียนดอกไม้ในวันขึ้น 15 ค่ำ ของ ทุกเดือน

5. การจัดการการประชาสัมพันธ์

มีการขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์ เช่น วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษาการหล่อเทียน ก็จะมีการห่มผ้าองค์พระธาตุ จัดกิจกรรม ในวันนักขัตฤกษ์ต่างๆ เป็นต้น มีวิทยากรซึ่งเป็นพระสงฆ์สนธิ์ และเข้าพื้นที่เว็บไซต์ในการประชาสัมพันธ์เพื่อผู้ที่สนใจศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวภายในวัด

สรุปและอภิปรายผล

วัดมีการจัดการด้านพื้นที่ที่ดี โดยวัดเจติยภูมิกำลังสร้าง ภูเขา มีหน้าผา มีพระพุทธรูป มีหินงอกหินย้อย ในเชิงธรรมชาติ ให้ผู้มาเที่ยวทำบุญได้เที่ยวชมอย่างหลากหลาย จะสร้างเขตอาคาร พิพิธภัณฑ์ มีวัดอุโบสถ ที่เล่าเรื่องราวความเป็นมาในอดีตเขียน ติดไว้ตามผนัง เขตสวนพุทธอุทยาน จะมีนิทรรศการกลางแจ้ง แสดงพระประวัติวันเกิด มีประวัติความเป็นมาแสดงถึงความสำคัญ ผู้ที่มาไหว้พระจะได้ทราบประวัติความเป็นมาในสมัยพุทธกาลของ พระพุทธองค์

วัดได้นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ บ่อน้ำที่อยู่ทางทิศตะวันตก วัดก็มีปลาจำนวนมากกว่าแสนตัวโดยมีตู้อาหารปลาหยอดเหรียญ ไม่จำเป็นต้องมีคนเฝ้าทางวัดก็คอยเติมอาหารเท่านั้นให้ นักท่องเที่ยวมากดหยอดเหรียญให้อาหารปลา สามารถดึงดูดเด็ก และนักท่องเที่ยวได้หลายวัย

ด้านการอำนวยความสะดวก มีการจัดสถานที่จอดรถบริเวณ ตลาดหน้าวัด เพื่อให้แม่ค้าได้ขายสินค้าและขายอาหารก่อให้เกิด รายได้แก่ชุมชนรอบวัด ส่งผลดีต่อมวลรวมเศรษฐกิจระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

วัดมีเฟสบุ๊คและเว็บไซต์ของวัด โดยทางวัดเข้าพื้นที่เว็บไซต์ ในการประชาสัมพันธ์วัดปีละหนึ่งพันบาท เพื่อที่ให้ผู้สนใจ สามารถศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวภายในวัดได้ เป็นการ ประชาสัมพันธ์อีกทางหนึ่งสามารถทำให้คนรู้จักวัดได้กว้างไกล ทางวัดเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายอินเทอร์เน็ตไร้สายเอง เดือนละหกร้อยบาท อันเนื่องมาจากรักษาการเจ้าอาวาสเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ กล่าวคือ สำเร็จการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยได้มีวิสัยทัศน์ กว้างไกล เล็งเห็นถึงประโยชน์ของการนำเทคโนโลยีมาใช้ใน กิจกรรมของวัด สามารถดึงดูดกลุ่มคนที่อยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการบริโภคสื่อสารสนเทศอย่างกว้างขวาง

การบริหารจัดการสอดคล้องกับทฤษฎีของ ลูเทอ กุลลิก (Luther Gulick) ซึ่งนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์มีความ เห็นร่วมกันว่าทฤษฎีแนวความคิดหลักการบริหารได้เจริญถึงจุด

สุดยอดในปีค.ศ. 1937 ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี ชื่อว่า “POSDCoRB” อันเป็นคำย่อของการะหน้าที่สำคัญของนักบริหาร 7 ประการคือ

1. การวางแผน
2. การจัดองค์การ
3. การจัดบุคลากรปฏิบัติงาน
4. การอำนวยความสะดวก
5. การประสานงาน
6. การรายงาน
7. การงบประมาณ ส่วนที่โดดเด่น ได้แก่

1. การวางแผน มีการจัดการการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โดยปลูกดอกไม้เพื่อใช้ในกิจกรรมของวัดเอง เป็นความชาญฉลาด และสะท้อนให้เห็นถึงความมีทัศนคติที่ดีของผู้นำ

2. การจัดองค์การ มีการแบ่งหน้าที่ในหลายฝ่ายเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ

3. การจัดบุคลากรปฏิบัติงาน มีการนำนักเรียนมาฝึกเป็น “มัคคุเทศก์น้อย” เป็นการปลูกฝังให้เยาวชนได้ใกล้ชิดกับวัด เห็นคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นมาของชุมชน ฝึกให้เยาวชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เห็นคุณค่าของการมีรายได้ และการบริการสังคม

4. การงบประมาณ วิธีการที่โดดเด่นซึ่งทำให้เกิดประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการบริหารเงินบริจาคที่ได้ผลดี คือ ในการเปิดตู้บริจาคแต่ละครั้งจะให้กรรมการหลายคนร่วมกันเปิดดู นับจำนวน และนำเงินสู่ส่วนกลาง ที่สามารถตรวจสอบได้ มีระบบระเบียบ คล้ายการบริหารส่วนงานราชการ

นอกจากนั้น การคิดริเริ่ม (Initiative) และการแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจนมีสอดคล้องกับทฤษฎีของ Henri Fayol ที่เขียนหนังสือได้รับการตีพิมพ์เมื่อปี ค.ศ. 1916 ชื่อ Administration industrielle et générale หรือ หลักการบริหารอุตสาหกรรม ต้องมีหลักการบริหาร 14 ข้อ คือ 1. การมีเอกภาพในการบังคับบัญชา 2. การมีเอกภาพในการสั่งการ 3. การแบ่งงานกันทำ 4. การรวมอำนาจไว้ที่ 5. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ 6. ความเสมอภาค 7. สายการบังคับบัญชา 8. การให้ผลประโยชน์ตอบแทน 9. การมีระเบียบ 10. ความมีระเบียบวินัย 11. ความคิดริเริ่ม 12. ผลประโยชน์ของบุคคลควรจะเป็นรองจากผลประโยชน์ส่วนรวม 13. ความมั่นคงในหน้าที่การ 14. ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีส่วนที่สอดคล้องและโดดเด่น ได้แก่

1. การมีเอกภาพในการบังคับบัญชา โดยรักษาการเจ้าอาวาสเป็นผู้มีสิทธิ์ขาดในการบริหารจัดการภายในวัด

2. การมีเอกภาพในการสั่งการวัดมีการวางแผนคือ ร่วมกับชุมชนจัดทำปฏิทินกิจกรรมของบุคลากรที่มาดำเนินงานภายในวัดเป็นการวางแผนทั้งโครงการกิจกรรมซึ่งเป็นการเตรียมการก่อนลงมือปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินการสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การแบ่งงานกันทำ มีการแบ่งส่วนงานอย่างชัดเจนง่ายต่อการติดตาม เช่น ฝ่ายสถานที่ ฝ่ายรักษาความสะอาด ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายยานพาหนะ เป็นต้น

4. การรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง แม้จะมีการแบ่งงานกันชัดเจน แต่ต้องนำผลการทำงานมารายงานต่อรักษาการเจ้าอาวาส

5. ผลประโยชน์ของบุคคลควรจะเป็นรองจากผลประโยชน์ส่วนรวม โดยวัฒนธรรมของชาวพุทธการเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของวัดเป็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ กล่าวคือ ทำงานโดยหวังให้เกิดผลประโยชน์ต่อวัด และไม่หวังผลตอบแทนเป็นการส่วนตัว เพื่อขัดขิดเกลาคามตระหนี่ ความเห็นแก่ตัว และความโลภ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีต้นไม้มะม่วงทางเดินเพราะอากาศร้อนมาก
2. ควรตกแต่งทาสีองค์พระธาตุเป็นสีทอง
3. ควรมีตู้รับความคิดเห็นและนำผลไปปรับปรุงพัฒนา
4. ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้มีหลากหลายช่องทาง เช่น ทางหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ และคู่มือการท่องเที่ยววัด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษา ตัวแปรด้านอื่นๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของวัดในด้านการท่องเที่ยว และด้านอื่น ๆ
2. ควรศึกษาวัดอื่นที่โดดเด่นในการท่องเที่ยวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง เพื่อการพัฒนาต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมพล มุลอามาตย์.2556. การศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงอายุ ในจังหวัดขอนแก่น. รายงานการศึกษาระดับปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กุลวดี ละม้ายเงิน.ม.ป.ป. เอกสารประกอบการสอน วิชาวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.2551. พระอารามหลวง เล่ม 1.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.2557. แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา ปี 2557. กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.

- กองนโยบายและแผนงาน.2555. **ศาสนสถานประเภทวัดใน กรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2555**. รายงานการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร.
- จุมพล หนิมพานิช.2553. **สังคมมนุษย์ Human Society หน่วยที่ 1-8**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จุลณี เทียนไทย. 2553. **มานุษยวิทยารุขกิจ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนวัฒน์ แสงคำวงศ์.2553. **การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศาสนาอบบึงแก่นนคร อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น**. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวบัณฑิต วิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปานทิพย์ อัฒนาวนิช.2553. **ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต).2548. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ : บริษัท เอสอาร์พรินต์แมสโปรดัก จำกัด.
- สนธิ สมัครการ.2545. **การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม**.ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรมัน องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- เสมอชัย พูลสุวรรณ.2544. **วิทยาศาสตร์กับความจริงในวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ : คบไฟ.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.2554. **คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน**. กรุงเทพฯ : กองพุทธศาสนสถาน.
- สุศักดิ์ ศิลาวรรณา.2550. **การท่องเที่ยวและการเผยแพร่พระพุทธศาสนา : บทบาทของวัดในเขตกรุงเทพมหานคร** กรณีศึกษาวัดบวรนิเวศวิหารและวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม.สารนิพนธ์ปริญญา ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Luther Gulick.1937. **Papers on the Science of Administration**: New York City
- Henri Fayol.1916. **Administration industrielle et générale**: Blackwell Publishing Ltd.

คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี Quality of Work Life of the Supporting Personnel in Rambhai Barni Rajabhat University

ภาชิต ลิ้มประยูร, พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต
วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี 2) เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ระยะเวลาในการปฏิบัติงานและรายได้ 3) เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี 4) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Mixed Method) กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 180 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ผลการศึกษาโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้ t - test และ One-Way ANOVA โดยที่กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ผลการศึกษาโดยการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปความตามประเด็นสำคัญ

ผลการศึกษการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยภาพรวมพบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม พนักงานสายสนับสนุนให้ความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ ด้านการบูรณาการทั้งสังคม (การทำงานร่วมกัน) และด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงานพนักงานสายสนับสนุนให้ความสำคัญเป็นอันดับสุดท้าย 2) เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ระยะเวลาในการปฏิบัติงานและรายได้ต่างกันมีคุณภาพชีวิตการทำงานไม่แตกต่างกัน 3) ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน ยังไม่มีระบบการบริหารจัดการเพื่อรองรับความก้าวหน้าของพนักงานที่ดีพอ และไม่มีการวางแผนโอกาสในการก้าวหน้าในอาชีพให้กับพนักงาน 4) ข้อเสนอแนะพนักงานมหาวิทยาลัยต้องการให้มหาวิทยาลัยวางแผนเกี่ยวกับความก้าวหน้าของพนักงานที่ชัดเจนและสอดคล้องกับความรู้ความสามารถ ตำแหน่งและหน้าที่ของพนักงานมหาวิทยาลัย เพื่อความเติบโตในหน้าที่การงาน

คำสำคัญ : พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน , คุณภาพชีวิตการทำงาน

Abstract

The purposes of this research were (1) to study the quality of work life of support personnel in Rambhai Barni Rajabhat University., (2) to compare the quality of work life of support personnel in Rambhai Barni Rajabhat University dividing into gender, age, education, marital status, employment period, and income., (3) to explore the problem of the quality of work life of support personnel in Rambhai Barni Rajabhat University and (4) to investigate suggestions for the quality of work life of support personnel in Rambhai Barni Rajabhat University. The mixed methods research was utilized in this research. The quantitative samples were collected from 180 support personnel. The instrument used was a questionnaire showing statistical values which are frequency, percentage, mean and standard deviation while t-tests and one-way analysis of variance (ANOVA) were used to compare group means with the significant at the .05. Nine Support personnel were interviewed by using an in-depth interview in order to analyze the qualitative data.

The research results showed that (1) the quality of work life of support personnel overall was at good level. When each part was considered, relation and society advantages showed the highest important while team work and career path and employment security viewed the importance respectively., (2) When comparing the quality of work life of support personnel in each part, the results appeared that gender, age, education, marital status, employment period, and income were different, whereas the quality of work life was not different., (3) It showed the problems in career path and employment security. There was not an adequate management plan for career path and employment security and (4) the suggestions for the quality of work life were found that the support personnel need a clear career path planning in relation to their knowledge, skills, current positions and responsibilities in order to achieve in their careers.

Keywords : support personnel, the quality of work life

บทนำ

ในปัจจุบันทุกองค์กรล้วนให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตการทำงานเพราะการบริหารงานองค์กรให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น จะต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เพราะฉะนั้นเป็นทรัพยากรที่มีค่าขององค์กร การที่จะให้ทรัพยากรมนุษย์ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ เติบโตความรู้ความสามารถนั้นมีปัจจัยหลายประการ ทั้งปัจจัยในด้านผู้ปฏิบัติงาน ปัจจัยองค์กรและปัจจัยภายนอกองค์กร ดังที่ฟังก์ ทรดาล ได้กล่าวถึงแรงจูงใจว่าเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตลอดเวลา เพราะมนุษย์มีความต้องการ (Needs) ซึ่งทำให้เกิดความไม่สมดุลทางร่างกาย และจิตใจ ก่อให้เกิดแรงขับ (Drives) หรือแรงจูงใจ (Motives) ที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมและการกระทำไปสู่เป้าหมาย (Goals) ที่สามารถสนองความต้องการนั้นๆ เมื่อบุคคลได้รับการสนองแรงขับหรือแรงจูงใจก็จะทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน (ฟังก์ ทรดาล, 2545) อัลเดอร์เฟอร์ ได้กล่าวถึง ทฤษฎีความต้องการ ERG พอจะสรุปได้ว่า อัลเดอร์เฟอร์แบ่งความต้องการของมนุษย์ ออกเป็น 3 ระดับ โดยเริ่มจากความต้องการที่จะดำรงชีวิตหรือคงอยู่ของแต่ละบุคคล รวมไปถึงการขยายขอบเขตออกไปในลักษณะของความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและมีความต้องการเติบโตในการทำงานด้วย จะเห็นได้ว่า ผลของการปฏิบัติงานของพนักงานนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านความต้องการทางร่างกายและจิตใจหรือที่เรียกว่า สิ่งจูงใจหรือแรงจูงใจด้วย ซึ่งจะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลเกิดพลังต่างๆ ในการปฏิบัติงานนั้น (Alderfer, 1969)

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีเป็นสถาบันระดับอุดมศึกษาแห่งหนึ่งที่มีบุคลากรปฏิบัติงานอยู่เป็นจำนวนมาก โดยสามารถแบ่งบุคลากรออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ ทำหน้าที่สอนและวิจัย ให้บริการแก่นักศึกษาและพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ ทำหน้าที่บริหารจัดการและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีเป็นองค์กรหนึ่งที่ได้ให้ความสำคัญต่อการทำงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ พนักงานราชการ พนักงานมหาวิทยาลัย ลูกจ้างชั่วคราวทั้งนี้เพราะบุคลากรเหล่านี้เป็นกำลังที่สำคัญในการผลักดันให้มหาวิทยาลัยมีความเติบโตและก้าวไปสู่มหาวิทยาลัยชั้นนำที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานรับรองมาตรฐานต่างๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ (สกอ.) หรือสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา (สมศ.) เป็นต้น ถ้าพนักงานมหาวิทยาลัยมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีจะทำให้พนักงานมหาวิทยาลัยสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นมหาวิทยาลัยต้องคำนึงถึงการจัดสวัสดิการและขวัญกำลังใจให้แก่พนักงานโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุน

ต้องได้รับโดยเท่าเทียมและเสมอภาคกัน แต่ในปัจจุบันพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในหลายตำแหน่งอาจไม่ได้รับโอกาสในการก้าวหน้าในอาชีพเท่าที่ควร เนื่องจากไม่มีโครงสร้างตำแหน่งหรือกำหนดเส้นทางชีวิตการทำงานที่ชัดเจน หรือไม่มีตำแหน่งที่มีระดับสูงขึ้นไปที่สามารถเลื่อนระดับขั้นไปได้ ทำให้เกิดความรู้สึกท้อถอยในการทำงาน และอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการทำงาน ของตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันในที่สุด จึงควรจัดให้เป็นนโยบายหนึ่งของมหาวิทยาลัยให้กับพนักงาน และสวัสดิการที่พนักงานได้รับ ต้องไม่น้อยกว่าที่ข้าราชการประจำได้รับ การบริหารจัดการสวัสดิการด้านคุณภาพชีวิตของพนักงานมหาวิทยาลัย ต้องมีการวางแผนและหาแนวทางในการจัดสวัสดิการเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานให้มีเป็นธรรมและความเท่าเทียมเสมอภาค ตามหลักของการจัดสวัสดิการที่ดีซึ่งจะต้องประกอบด้วย ความเท่าเทียมเสมอภาค การสร้างขวัญและกำลังใจในการตอบสนองความต้องการของพนักงานอย่างแท้จริง เพื่อที่มหาวิทยาลัยจะได้ทั้งคนดี คนเก่ง มีความสามารถ เข้ามาทำงานกับมหาวิทยาลัยมากที่สุดเพื่อที่จะสามารถแข่งขันกับสถาบันการศึกษาทั้งของรัฐ และเอกชนได้ด้วย พร้อมทั้งเป็นการบำรุงรักษาพนักงานให้มีความจงรักภักดีต่อหน่วยงาน อันจะมีผลทำให้งานเกิดประสิทธิภาพในการทำงานการจัดสวัสดิการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีจะส่งผลให้พนักงานมีขวัญกำลังใจในการทำงานและมีความกระตือรือร้นในการทำงานไม่ว่าจะเป็นสวัสดิการที่จัดให้ในรูปของตัวเงิน ไม่ใช่ตัวเงิน สวัสดิการการดูแลสุขภาพต่างๆ ล้วนสำคัญทั้งสิ้น มหาวิทยาลัยควรเห็นความสำคัญและควรมีการสำรวจความต้องการของพนักงาน การจัดสวัสดิการด้านต่างๆ ให้กับพนักงานจึงจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับพนักงานอย่างแท้จริง เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงาน ในมหาวิทยาลัยและส่งผลให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลที่ดีต่อมหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ระยะเวลาในการปฏิบัติงานและรายได้
3. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Mixed Method)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 325 คน (ข้อมูลบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี หน่วยงานการเจ้าหน้าที่, 2557)

2. กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 325 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์ยามาน (1967) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง 180 คน ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 180 คน วิธีการสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายแบบจับฉลาก

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 9 คน โดยมีเกณฑ์การสัมภาษณ์เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

3.1 มีประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

3.2 เป็นคณะกรรมการสโมสรพนักงานเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี หรือเป็นคณะกรรมการบริหารงานบุคคลมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยผู้ศึกษาสร้างขึ้น ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ การสมรส ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และรายได้ โดยแบ่งเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด (Close-ended Response Questions) แบบมี 2 คำตอบ (Dichotomous Choice Questions) และคำถามที่มีหลายคำตอบให้เลือก (Multiple Choice Questions)

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 8 ด้าน ได้แก่ ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สภาพที่ทำงานปลอดภัยและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ โอกาสการพัฒนาความสามารถ ความก้าวหน้าและความมั่นคงในการงาน การบูรณาการทางสังคม (การทำงานร่วมกัน) สวัสดิการพนักงาน (ธรรมาภิบาลองค์กร) ความสมดุลระหว่างหน่วยงานกับชีวิตส่วนตัว ความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีลักษณะเป็น Rating Scale ประเมินค่า 4 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุด

โดยมีลักษณะการตอบคำถามเป็นแบบระดับคุณภาพชีวิต 4 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุด ตามมาตราวัดแบบ Rating Scale โดยมีลักษณะคำถามเชิงบวก (Positive) เป็นคำถามที่มีระดับคะแนนตามลำดับดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	คะแนนเท่ากับ	4 คะแนน
เห็นด้วยมาก	คะแนนเท่ากับ	3 คะแนน
เห็นด้วยน้อย	คะแนนเท่ากับ	2 คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุด	คะแนนเท่ากับ	1 คะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่

- ข้อมูลทั่วไปเพศ จำแนกเป็น เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน รายได้นำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) และแสดงผลเป็นค่าร้อยละ (Percentage)

- ข้อมูลด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จากแบบสอบถามส่วนที่ 2 นำมาหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติเชิงอนุมานทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ t-test สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรต้นที่มี 2 กลุ่ม และใช้สถิติ One-Way ANOVA สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรต้นที่มี 3 กลุ่มขึ้นไป และหากพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 จะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการ LSD (Least Significant Difference test)

เกณฑ์การแปลผล

ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย อ้างอิงจากคู่มือการทำปัญหาพิเศษสำหรับนิสิตหลักสูตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา 2551 ใช้เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยแบบอิงเกณฑ์ (Criterion Reference) กรณีแบ่งเป็น 4 ระดับ กำหนดค่าคะแนนของคำตอบไว้แน่นอน คือ ค่าคะแนนมากที่สุด, ค่าคะแนนมาก, ค่าคะแนนน้อย และค่าคะแนนน้อยที่สุด ซึ่งการหาค่าระดับเกณฑ์การแปลผล โดยมีวิธีการ ดังนี้

ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย มีดังนี้

3.26 - 4.00 เห็นด้วยมากที่สุด หมายถึง
คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานดีมาก

2.51 - 3.25 เห็นด้วยมาก หมายถึง
คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานดี

1.76 - 2.50 เห็นด้วยน้อย หมายถึง
คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานค่อนข้างไม่ดี

1.00 - 1.75 เห็นด้วยน้อยที่สุด หมายถึง
เชิงคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานไม่ดีเชิงคุณภาพ

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปความตามประเด็นสำคัญ

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยจากการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ผลการศึกษา คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยภาพรวม พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีคุณภาพชีวิตการทำงานอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.71$, $SD = 0.47$) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.96$, $SD = 0.53$) เป็นอันดับแรก อันดับสอง การบูรณาการทางสังคม (การทำงานร่วมกัน) อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.89$, $SD = 0.58$) อันดับสาม โอกาสในการพัฒนาความสามารถ อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.76$, $SD = 0.62$) อันดับสี่ ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.68$, $SD = 0.62$) อันดับห้า สิทธิของพนักงาน (ธรรมนูญในองค์กร) อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.67$, $SD = 0.72$) อันดับหก ความสมดุลระหว่างหน่วยงานกับชีวิตส่วนตัว อยู่ในระดับดี

($\bar{X} = 2.65$, $SD = 0.68$) อันดับเจ็ด สภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและสุขอนามัย อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.57$, $SD = 0.58$) และความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.51$, $SD = 0.56$) เป็นอันดับสุดท้าย

2. ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำแนกตามข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล

พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่มี เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาการปฏิบัติงานและรายได้ต่างกัน มีคุณภาพชีวิตการทำงานไม่แตกต่างกัน

3. ผลการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key performance) สรุปได้ดังนี้

สรุปปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จากการสัมภาษณ์ พบว่า พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการศึกษามีระดับคุณภาพชีวิตในด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านสภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและอนามัย ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถ ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน ด้านสิทธิของพนักงาน (ธรรมนูญในองค์กร) ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว และด้านความเกี่ยวข้องและประโยชน์ต่อสังคมส่วนใหญ่เห็นว่ามหาวิทยาลัยมีนโยบายและการบริหารจัดการที่เหมาะสมอยู่แล้ว เพียงแต่อาจมีปัญหาต่างๆ ของคนกลุ่มน้อย เช่น ปัญหาส่วนตัว ความเห็นส่วนบุคคล ซึ่งส่งผลให้ระดับคุณภาพชีวิตของพนักงานมีการเปลี่ยนแปลงไป แต่ส่วนใหญ่ยังมีความเห็นที่สอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตของพนักงานตามที่มหาวิทยาลัยได้กำหนดไว้ ยกเว้นเพียงแต่ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงานที่ทางกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันที่ว่า เนื่องจากเป็นหน่วยงานราชการจึงค่อนข้างมั่นคงกับงานที่ทำ แต่มีความต้องการในการแก้ไขในรายละเอียดการพัฒนาความก้าวหน้าในการทำงาน เนื่องจากทางกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนมีโอกาสในการก้าวหน้าที่ไม่เหมาะสม และไม่สัมพันธ์กับความสามารถและบทบาทที่เป็นอยู่ อีกทั้งยังไม่มีระบบการบริหารจัดการเพื่อรองรับความก้าวหน้าของพนักงานที่เพียงพอ และไม่มีการวางแผน

โอกาสในการก้าวหน้าในอาชีพให้กับพนักงาน ซึ่งส่งผลต่อทิศทางการพัฒนาของพนักงานและองค์กร ทางมหาวิทยาลัยควรเปิดโอกาสในการให้ความก้าวหน้าในหน้าที่งานที่สัมพันธ์กับความสามารถ บทบาท หน้าที่ และศักยภาพในการทำงานส่วนบุคคล รวมทั้งต้องมีการพัฒนาการประเมินศักยภาพที่เน้นความสามารถและผลงานของพนักงานอย่างแท้จริง ซึ่งจะสามารถช่วยกระตุ้นการพัฒนาศักยภาพของพนักงานได้อย่างเต็มที่

4. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่ได้จากการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวพบว่า มหาวิทยาลัยควรจะมีการกำหนดนโยบายด้านคุณภาพชีวิตของพนักงานโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ต้องชัดเจนและสามารถตอบสนองความต้องการของพนักงานที่เปลี่ยนแปลงตามสภาพเศรษฐกิจและสอดคล้องสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน เพื่อเพียงพอต่อการดำรงชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังต้องมุ่งเน้นการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของพนักงานอย่างทั่วถึง เพราะถือเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างการยอมรับร่วมกันของพนักงานกับองค์กร นอกจากนี้ต้องมีการมุ่งเน้นการพัฒนาด้านความก้าวหน้าทางมหาวิทยาลัยต้องมีการเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกันระหว่างองค์กรและพนักงานในการวางแผนเกี่ยวกับความก้าวหน้าของพนักงานที่ชัดเจนและสอดคล้องกับความรู้ความสามารถ ตำแหน่งและหน้าที่ของพนักงาน รวมทั้งมหาวิทยาลัยต้องมีการพัฒนาระบบการรองรับในการก้าวหน้าของพนักงานด้วย เช่น ตำแหน่งหรือค่าตอบแทนที่สูงขึ้น เพื่อตอบสนองการพัฒนาทักษะความสามารถของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนด้วย โดยพนักงานมหาวิทยาลัยต้องการให้มหาวิทยาลัยวางแผนเกี่ยวกับความก้าวหน้าของพนักงานที่ชัดเจนและสอดคล้องกับความรู้ความสามารถ ตำแหน่งและหน้าที่ของพนักงานมหาวิทยาลัยเพื่อความเติบโตในหน้าที่การงาน

สรุปและอภิปรายผล

1. คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

จากการศึกษา คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ในภาพรวม อยู่ในระดับดี จึงแสดงให้เห็นได้ว่า พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีคุณภาพชีวิตการทำงานในปัจจุบันที่มีความสุข มีขวัญกำลังใจที่ดี ส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกมลวรรณ อยู่ขวัญ (2547) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยรวมมีคุณภาพชีวิตในระดับดี และสอดคล้องกับการศึกษาของณปภัช ทะสิงห์ (2551) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลในจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า มีคุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวมอยู่ในระดับสูงทั้งหมด และสอดคล้องกับการศึกษาของอัญญารัตน์ แยมวงษ์ (2552) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานครู โรงเรียนเมืองพัทยา 8 จังหวัดชลบุรีพบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานครูในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับการศึกษาของจ้าววรรณ สังข์เอียด (2557) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดตราด พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในภาพรวม อยู่ในระดับดีมากที่สุด

ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าปัจจุบันมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับค่าตอบแทนและยุติธรรม แสดงให้เห็นได้ว่ารายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพและการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องของสิทธิประโยชน์จากระบบสวัสดิการต่างๆ อย่างเต็มที่ส่งผลให้คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยดีขึ้น

สถานภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและสุขอนามัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงาน ของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณี ด้านสถานภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัย และสุขอนามัยในภาพรวมอยู่ในระดับดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่ พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณีมีอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำงานเพียงพอใน การทำงานและมีนโยบายหรือมาตรการที่ให้ความสำคัญกับ ความปลอดภัยในการทำงาน ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน ทำให้พนักงานมหาวิทยาลัยรู้สึกปลอดภัยในการทำงาน

โอกาสการพัฒนาความสามารถ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมี ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย สายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ด้านโอกาส การพัฒนาความสามารถในภาพรวมอยู่ในระดับดี ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การได้รับโอกาสได้พัฒนาความรู้ ความสามารถ เพิ่มเติมได้จากการสนับสนุนของหน่วยงาน การฝึกอบรมและ สัมมนาที่จัดขึ้นในมหาวิทยาลัยมีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ ต่อการทำงาน ทั้งนี้เป็นเพราะความรู้เป็นสิ่งสำคัญหลายองค์กรจึง มุ่งที่จะพัฒนาและจัดการความรู้ไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ โดย เปิดโอกาสในการพัฒนาความรู้ให้แก่บุคลากร ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การจัดการความรู้มีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ นั้นเอง (พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต, 2551)

ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน พบว่ากลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย สายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ด้านความก้าวหน้า และความมั่นคงในงานในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้อาจ เป็นเพราะพนักงานมหาวิทยาลัยรู้สึกว่าการศึกษามีความมั่นคง ในการทำงาน แต่ความความก้าวหน้ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็น ว่าหน่วยงานยังไม่มีตำแหน่งหน้าที่สำหรับความก้าวหน้าในตำแหน่ง ที่สูงขึ้น และวางแผนความก้าวหน้าของพนักงานอย่างเป็นระบบ

การบูรณาการทางสังคม (การทำงานร่วมกัน) พบว่ากลุ่ม ตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงาน มหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ด้านการบูรณาการทางสังคม (การทำงานร่วมกัน) ในภาพรวมอยู่ใน ระดับดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพนักงานมหาวิทยาลัยรู้สึกว่าการบูรณาการ การทำงานแบบเป็นกันเองและมีความพอใจในการทำงานกับผู้บังคับ บัญชาและเพื่อนร่วมงานส่งผลให้คุณภาพชีวิตการทำงาน อยู่ใน ระดับดี

สิทธิของพนักงาน (ธรรมณูในองค์กร) พบว่ากลุ่มตัวอย่างมี ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย สายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ด้านสิทธิของ พนักงาน (ธรรมณูในองค์กร) ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการผู้บังคับบัญชาให้ความเสมอภาคท่านและ

เพื่อนร่วมงานในการทำงานและไม่เลือกปฏิบัติต่อพนักงานส่งผล ให้คุณภาพชีวิตการทำงาน อยู่ในระดับดี

ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับชีวิตส่วนตัว พบว่ากลุ่ม ตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงาน มหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับชีวิตส่วนตัวในภาพรวมอยู่ใน ระดับดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปริมาณงานที่ได้รับมอบหมายมีความ เหมาะสมกับเวลาทำงาน และได้รับสิทธิในการหยุดพักผ่อนประจำปี วันหยุดตามประเพณี วันหยุดประจำปีสัปดาห์ อย่างเพียงพอ ทำให้ พนักงานมหาวิทยาลัยรู้สึกพอใจ ส่งผลให้คุณภาพชีวิตการทำงาน อยู่ในระดับดีมาก

ความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม พบว่ากลุ่ม ตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงาน มหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ด้านความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคมในภาพรวมอยู่ใน ระดับดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพนักงานมีความเสียสละและยินดีที่จะ มีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้กับสังคมและรู้สึกว่าการทำอยู่เป็น ประโยชน์ต่อสังคม ส่งผลให้คุณภาพชีวิตการทำงานอยู่ในระดับดี

2. ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของ พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณี จำแนกตามข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล

ผลสำรวจทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิต การทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัย ราชภัฏรำไพพรรณี จำแนกตามข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ระยะเวลาปฏิบัติงาน และรายได้ มาทำการเปรียบเทียบเพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่า พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณีที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ระยะเวลาปฏิบัติงานและรายได้ต่างกัน มีคุณภาพชีวิตการทำงาน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยขอแจกแจง ดังนี้

พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณีที่มีเพศต่างกันมีคุณภาพชีวิตการทำงาน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปวีณา ผาสุก (2547) ทำการศึกษา คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต พบว่า พนักงานมหาวิทยาลัยที่มีเพศต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการ ทำงานไม่แตกต่างกัน

พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณี ที่มีอายุต่างกันมีคุณภาพชีวิตการทำงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนพวรรณ วีระโสภาสิทธิ์ (2548) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานในการงานของข้าราชการและลูกจ้าง ประจำองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง พบว่าข้าราชการและลูกจ้าง ประจำที่มีอายุต่างกันมีคุณภาพชีวิตการทำงานไม่แตกต่างกัน

พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีคุณภาพชีวิตการทำงานไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของจาวรรณ สังข์เอียด (2557) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดตราด พบว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการทำงาน ไม่แตกต่างกัน

พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่มีสถานภาพสมรสต่างกันมีคุณภาพชีวิตการทำงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อวรรณ ผดุงรักษากิจ (2550) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร กรณีศึกษา ข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า ข้าราชการที่มีสถานภาพต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการทำงานไม่แตกต่างกัน

พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานต่างกันมีคุณภาพชีวิตการทำงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นงนภาทิพย์ นาคำ (2551) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานสายสนับสนุน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า บุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการทำงานไม่แตกต่างกัน

พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่มีรายได้ต่างกันมีคุณภาพชีวิตการทำงาน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนงนภาทิพย์ นาคำ (2551) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานสายสนับสนุน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า พนักงานที่มีรายได้ต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการทำงานไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัย ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

จากข้อมูลที่ได้พบว่า พนักงานของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ประเด็นที่พนักงานสายสนับสนุนให้ความสำคัญในอันดับแรกซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลผู้วิจัยเชิงปริมาณคือ ความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน กล่าวคือหน่วยงานไม่มีตำแหน่งหน้าที่สำหรับความก้าวหน้าในตำแหน่งที่สูงขึ้น และหน่วยงานไม่เปิดโอกาสให้ผู้มีความสามารถได้ก้าวหน้าในงาน และเมื่อพนักงานที่ไม่ได้คำนึงถึงแต่ความก้าวหน้าและมั่นคงในงานส่งผลให้ไม่เกิดการกระตุ้นให้บุคลากรในหน่วยงานพัฒนาความสามารถของตนเองได้อย่างเต็มที่ เพื่อจะเจริญในหน้าที่การงานได้อย่างที่คาดหวังไว้ ถึงแม้ว่าการที่มีตำแหน่งหรือหน้าที่ที่ได้รับสูงขึ้น จะทำให้ความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้นก็ตาม แต่ความพยายามที่ทำงานให้ประสบผลสำเร็จก็ยอมสูงขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากบุคลากรของมหาวิทยาลัยทุกคนทราบคืออยู่แล้วว่าหากตนได้รับมอบหมายงานในหน้าที่สูงขึ้นมากเท่าไร นั่นย่อมหมายถึงความมั่นคงในหน้าที่การงานจะสูงขึ้นตามไปด้วย

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัย ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

ปัญหาที่พบในการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ข้อเสนอแนะโดยสรุปได้ดังนี้ ปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุนส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการการบริหารงานภายในของมหาวิทยาลัยเป็นส่วนใหญ่ เช่น ปัญหาด้านค่าตอบแทน ปัญหาด้านความปลอดภัยในการทำงาน ปัญหาด้านโอกาสในการพัฒนาตนเอง ปัญหาด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงานที่ทำ ปัญหาในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น ปัญหาด้านสวัสดิการของพนักงาน ปัญหาด้านความสมดุลระหว่างหน่วยงานกับชีวิตส่วนตัว และปัญหาด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม เหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัญหาภายในของหน่วยงานระดับมหาวิทยาลัยที่ต้องได้รับการแก้ไขที่เหมาะสม ถูกต้องตรงประเด็นและจริงจัง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีในภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยผู้วิจัยขอเสนอแนะบางประเด็น ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับสวัสดิการด้านคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้กับพนักงานมหาวิทยาลัย
2. ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ มีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพให้กับพนักงานมหาวิทยาลัย เพื่อให้พนักงานมีเงินไว้ใช้จ่ายหลังเกษียณ
3. ในด้านความก้าวหน้า ในภาพรวมอยู่ในอันดับท้ายเนื่องจากพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในหลายตำแหน่งไม่ได้รับโอกาสในการก้าวหน้าในอาชีพเท่าที่ควร เนื่องจากไม่มีโครงสร้างตำแหน่งหรือกำหนดเส้นทางชีวิตการทำงานที่ชัดเจน หรือไม่มีตำแหน่งที่มีระดับสูงขึ้นไปที่สามารถเลื่อนระดับขั้นไปได้ กล่าวคือ การที่พนักงานมหาวิทยาลัยสามารถจะเติบโตในสายอาชีพเมื่อเข้ามาปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัย ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างบุคลากรที่มีคุณค่าให้แก่มหาวิทยาลัยระยะยาว ควรกำหนดโครงสร้างตำแหน่งโดยคำนึงถึงเส้นทางในการเติบโตในหน้าที่การงานของพนักงานมหาวิทยาลัยในทุกประเภท ทุกระดับ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. มหาวิทยาลัยต้องจัดสวัสดิการเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานให้แก่พนักงานมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของพนักงานมหาวิทยาลัยมีความเป็นอยู่ที่ดี
2. มหาวิทยาลัยต้องปรับกลไกและรูปแบบการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความต้องการของพนักงานมหาวิทยาลัยด้านคุณภาพชีวิตการทำงานให้กับพนักงานมหาวิทยาลัย
3. มหาวิทยาลัยต้องให้การสนับสนุนและส่งเสริมด้านคุณภาพชีวิตการทำงานให้แก่พนักงานมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจที่ดีในการทำงานให้แก่พนักงานมหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ในการวิจัยในอนาคตควรมุ่งเน้นไปที่การวิจัยเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารในการกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับการบริหารงานของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยเพื่อความต้องการของพนักงานมหาวิทยาลัย
2. การวิจัยในอนาคตควรศึกษาโครงสร้างของตัวแปรอื่นๆ นอกจากตัวแปรทางด้านคุณภาพชีวิต โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ ทั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาทั้งพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนและสายวิชาการ เพื่อแสวงหาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย

3. ควรนำผลการศึกษาที่ได้ ให้เป็นข้อมูลที่สำคัญในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน เพื่อมหาวิทยาลัยที่มีความสนใจจะดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีและเพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้กับพนักงานมหาวิทยาลัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ อยู่ขวัญ. 2547. การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- จารุวรรณ สังข์เอียด. 2557. คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน, วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธัญญารัตน์ แยมวงษ์. 2552. การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานครูโรงเรียนเมืองพัทยา 8 จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณปภัช ตะสิงห์. 2552. คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในจังหวัดสระบุรี. ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- นงนภทิพย์ นาคำ. 2551. คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานสายสนับสนุน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นพวรรณ วีรโฆหารสิทธิ์. 2548. คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการและลูกจ้างประจำองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานโยบาย สาธารณะ, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปวีณา ผาสุก. 2547. คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- พงศ์ หรดาล. 2545. จิตวิทยาอุตสาหกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร น.ป.ท.
- พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต. 2551. ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 5(1-2), 167-176.

หน่วยงานการเจ้าหน้าที่. 2557. กองกลาง สำนักงานอธิการบดี.

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

อรรวรรณ ผดุงรัชดาภิจ. 2550. คุณภาพชีวิตการทำงานกับความ

ผูกพันต่อองค์กร กรณีศึกษาข้าราชการสังกัดสำนักงาน

ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการ

ทรัพยากรมนุษย์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

Alderfer, Clayton P. 1969. A New Theory of Human

Needs : Organizational Behavior and Human

Performance. New York : McGraw-Hill Book Co.

Richard E.Walton, 1973. May - June. Improving the

Quality of Work Life, Harvard Business Review

52 (3): 12-16

ผลของอัตราส่วนของผลหนามแดงและน้ำต่อคุณภาพทางกายภาพ เคมี และคุณภาพทาง
ประสาทสัมผัสของผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลี่หนามแดง
Effect of Karanda Fruit (*Carissa carandas* Linn.) and Water Ratio on Physical,
Chemical Properties and Sensory Quality of Karanda
Gummy Jelly Product

กุลพร พุทธิ¹, จิรพร สวัสดิการ¹, ศรายุทธ จิตรพัฒนากุล²

¹ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

² สาขาวิชาการจัดการงานวิศวกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและอณูวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

ในการทำวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำที่เหมาะสมในการผลิตกัมมีเยลลี่หนามแดง โดยศึกษาคุณภาพทางกายภาพ เคมี และการยอมรับทางประสาทสัมผัสของผู้ทดสอบชิมต่อผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลี่หนามแดงที่มีอัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำเท่ากับ 50:50 60:40 และ 70:30 ตามลำดับ พบว่าเมื่ออัตราส่วนของผลหนามแดงเพิ่มขึ้นจะมีผลทำให้ ค่าสี L* b* ค่า pH ปริมาณความชื้น และ ค่า a_w ลดต่ำลง ส่วนค่าสี a^* ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ทั้งหมด ปริมาณกรดทั้งหมด มีค่าเพิ่มขึ้น โดยสูตรที่ได้รับการยอมรับจากผู้ทดสอบสูงที่สุดคือ ผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลี่หนามแดงที่มีอัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำเท่ากับ 60:40 โดยมีความชอบด้านสี ความยืดหยุ่น ความแข็ง ความง่ายในการเคี้ยว ความหวาน ความเปรี้ยว และความชอบโดยรวม ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.75 7.65 7.40 7.60 7.75 7.52 และ 8.25 ตามลำดับ

คำสำคัญ : หนามแดง, กัมมีเยลลี่

Abstract

The objective of this research was to study the optimum ratio of Karanda fruit and water in Karanda gummy jelly product. The ratio of Karanda fruit and water were 50:50, 60:40 and 70:30. Physical and chemical quality and sensory evaluation were performed to detect the quality of the jelly. The results showed that when the ratio of Karanda fruit increased, color L*, b*, pH, aw and moisture content decreased, but color a^* , total acid (%) and total soluble solid (%TSS) increased. The highest acceptable jelly formula was the formula that used the ratio of Karanda fruit and water at 60:40. The average score of sensory evaluation in color, elasticity, solidity, chewiness, sweetness, sour and total acceptance were 7.75 7.65 7.40 7.60 7.75 7.52 and 8.25 respectively.

Keywords : Karanda Gummy Jelly

บทนำ

ผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลี่จัดเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทลูกกวาดซึ่งมีส่วนแบ่งการตลาดประมาณครึ่งหนึ่งของตลาดลูกกวาดในประเทศไทย และกำลังได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น (สุวรรณ, 2543) เนื่องจากผู้บริโภคจะเพลิดเพลินกับผลิตภัณฑ์ที่สามารถเคี้ยวได้ ผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลี่เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเนื้อสัมผัสเหนียวนุ่ม ยืดหยุ่น โดยส่วนประกอบส่วนใหญ่จะประกอบด้วย น้ำผลไม้ น้ำตาล กรด และสารที่ทำให้เกิดเจล น้ำผลไม้ที่นิยมนำมาเป็นส่วนประกอบในขนมกัมมีเยลลี่ในปัจจุบันได้แก่ สโตเบอร์ สับปะรด ส้ม มะนาว ลิ้นจี่ องุ่น และแคนตาลูป เป็นต้น น้ำผลไม้เหล่านี้เป็นตัวให้กลิ่นรสรสชาติ และสี รวมถึงคุณค่าทางโภชนาการด้วย

หนามแดงหรือมะม่วงหาวมะนาวโห่ เป็นพืชสมุนไพรชนิดหนึ่ง ผลมีรสเปรี้ยว ผลอ่อนจะมีสีชมพูอ่อนๆ และค่อยๆ เข้มเป็นสีแดง กระทั่งสุกจึงกลายเป็นสีม่วงดำสามารถรับประทานได้ในผลหนามแดง มีสรรพคุณใช้เป็นยาแก้ไอ แก้เจ็บคอ และช่วยขับเสมหะ แก้โรคเลือดออกตามไรฟัน ผลหนามแดงมีวิตามินซีสูงประมาณ 86 มิลลิกรัม/100 กรัม (ศิริพร, 2553) ผลหนามแดงสุกสามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลายชนิด เช่น ผลิตภัณฑ์น้ำหนามแดงพร้อมดื่ม ผลิตภัณฑ์หนามแดงกวน ผลิตภัณฑ์ไอศกรีมหนามแดง เป็นต้น นอกจากนี้ในผลหนามแดงยังมีแอนโทไซยานินซึ่งเป็นรงควัตถุที่พบในพืชทั้งในดอกและในผล ให้สีแดง น้ำเงิน ม่วง ละลายน้ำได้ดี ปัจจุบันนี้แอนโทไซยานินจัดเป็นรงควัตถุที่ได้รับความนิยมสนใจจากนักวิจัยเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นสารต้านอนุมูลอิสระ (Antioxidant) และจากการที่เป็นสารต้านอนุมูลอิสระทำให้แอนโทไซยานินมีบทบาทต่อการป้องกันการเกิดโรคเรื้อรังต่างๆ เช่น โรคเกี่ยวกับหลอดเลือดหัวใจ (Cardiovascular disease) โรคเบาหวาน เป็นต้น (อรุษา, 2554) แต่เนื่องจากผลหนามแดงสุกมีรสชาติเปรี้ยวจัดโดยมีค่า pH เฉลี่ยเท่ากับ 2.70 (ศิริพร, 2553) ดังนั้นในการนำผลหนามแดงสุกมาทำการแปรรูปจึงต้องมีการทำการเจือจางด้วยน้ำก่อนนำมาทำการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์

งานวิจัยนี้จึงสนใจที่จะนำผลหนามแดงสุกมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ กัมมีเยลลี่หนามแดง เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค และสามารถนำมาผลิตเพื่อเป็นแนวทางเลือกในการบริโภคกัมมีเยลลี่ ในรูปแบบรสชาติใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาอัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำที่เหมาะสมในการผลิตกัมมีเยลลี่หนามแดง และศึกษาคุณภาพทางกายภาพ เคมี และการยอมรับทางประสาทสัมผัสของผู้ทดสอบชิม

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ทำการทดลองหาอัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำที่เหมาะสมในการผลิตกัมมีเยลลี่หนามแดง คุณภาพทางกายภาพ เคมี และการยอมรับทางประสาทสัมผัสของผู้ทดสอบ โดยมีขั้นตอนดังนี้

การเตรียมและการสกัดน้ำหนามแดง

1. การเตรียมวัตถุดิบ โดยนำผลหนามแดงสุกจัดซึ่งมีสีม่วงดำมาล้างทำความสะอาดและทิ้งให้สะเด็ดน้ำ
2. การสกัดน้ำหนามแดง โดยนำผลหนามแดงที่ทำความสะอาดแล้วมาทำการล้างน้ำหนักตามอัตราส่วน ผลหนามแดง : น้ำ (กรัมต่อมิลลิลิตร) ดังนี้ 50:50 60:40 และ 70:30 ตามลำดับทำการคั้นและกรองด้วยผ้าขาวบาง หลังจากได้น้ำหนามแดงแล้วนำไปทำการพาสเจอร์ไรส์ที่อุณหภูมิ 90 องศาเซลเซียส นาน 10 นาที หลังจากนั้นทำให้เย็นบรรจุใส่ขวดและเก็บไว้ในตู้เย็นสำหรับนำไปผลิตกัมมีเยลลี่หนามแดงต่อไป

การผลิตกัมมีเยลลี่หนามแดง

สูตรที่ใช้และวิธีในการผลิตกัมมีเยลลี่ดัดแปลงจาก เกษตรศาสตร์นำไทย (2555) โดยมีส่วนผสมของเจลาติน ร้อยละ 9.94 น้ำหนามแดง ร้อยละ 56.35 น้ำตาลทราย ร้อยละ 23.20 กลูโคสไซรัป ร้อยละ 9.94 และสารละลายกรดซิตริก ร้อยละ 0.56

วิธีการผลิตกัมมีเยลลี่หนามแดง

1. นำน้ำหนามแดงเหลวกระเทาะทองเหลืองยกขึ้นตั้งไฟ
2. นำน้ำตาลทรายครึ่งหนึ่ง ผสมกับเจลาตินผง แล้วค่อยๆ เทลงในกระเทาะคนให้ละลาย เติมกลูโคสไซรัป
3. เติมน้ำตาลทรายส่วนที่เหลือลงไป
4. เติมกรดซิตริก
5. เติมกลิ่นสโตเบอร์รี่
6. คนส่วนผสมให้เข้ากันให้ได้อุณหภูมิ 105 องศาเซลเซียส แล้วกลก
7. เทกัมมีเยลลี่หนามแดงลงถาดที่เตรียมไว้นำไปแช่เย็นในตู้เย็นเป็นเวลา 24 ชั่วโมง
8. ลอกกัมมีเยลลี่หนามแดงออกจากถาด
9. หั่นเป็นชิ้นตามต้องการ
10. เก็บใส่ภาชนะที่มีฝาปิดสนิท

นำผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลี่ที่ได้มาวิเคราะห์คุณภาพดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ทางกายภาพ
 - 1.1 วัดค่าสี โดยเครื่องวัดสี (Chroma meter CR-400 , japan)
2. วิเคราะห์คุณภาพทางเคมี
 - 2.1 วัดค่าปริมาณของแข็งที่ละลายได้ทั้งหมด (Total Soluble Solid Content) โดยการนำผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลี่ก่อนที่จะนำไปหยอดในแม่พิมพ์มาวัดปริมาณของแข็งที่ละลายได้ทั้งหมดโดยใช้เครื่องวัดปริมาณของแข็งที่ละลายได้ทั้งหมด (Hand refractometer) N.3
 - 2.2 วัดค่า aw ด้วยเครื่องวัด Water activity (novasina รุ่น MS1, Switzerland)
3. วัดค่าความเป็นกรดต่าง (pH)

นำผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลี่ก่อนที่จะนำไปหยอดในแม่พิมพ์มาวัดค่าความเป็นกรดต่างโดยใช้ pH meter โดยในการวัดจะควบคุมอุณหภูมิของผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลี่ให้มีค่าเท่ากับ 40±2 องศาเซลเซียส
4. วัดค่าปริมาณกรดทั้งหมด (Total Acid Content)

นำผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลี่มาวัดค่าปริมาณกรดในรูปของร้อยละของกรดซิตริกโดยการไทเทรตตามวิธี AOAC (2000)
5. วัดปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ทั้งหมด (%TSS) โดยใช้ Hand refractometer

คุณภาพทางประสาทสัมผัส

นำผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลี่มาวิเคราะห์หาคุณภาพทางประสาทสัมผัสโดยวิธีการ ให้คะแนนความชอบโดยวิธี 9-Point Hedonic Scale (1-9 คะแนน) ในคุณลักษณะด้านสี ความขุ่น ความแข็ง ความง่ายในการเคี้ยว ความหวาน ความเปรี้ยว และความชอบโดยรวม โดยใช้ผู้ทดสอบที่ไม่ได้ผ่านการฝึกฝนจำนวน 40 คน

การวางแผนการทดลองและการวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์คุณภาพทางกายภาพและเคมี วางแผนการทดลองแบบสุ่มสมบูรณ์ (Completely Randomized Design : CRD) ทำการทดลอง 3 ซ้ำ การทดสอบคุณภาพทางประสาทสัมผัส วางแผนการทดลองแบบ randomized complete block design (RCBD) วิเคราะห์ความแปรปรวนของผลการทดลอง โดยใช้ ANOVA (Analysis of variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของข้อมูลโดยวิธี Duncan's New Multiple Range Test (DMRT) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ผลและวิจารณ์ผลการวิจัย

1. ผลการตรวจสอบทางกายภาพและทางเคมีของผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลี่หนามแดงที่มีอัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำในระดับต่างกัน

จากการทดลองผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลี่หนามแดง ซึ่งมีอัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำในระดับแตกต่างกัน 3 ระดับ คือ 50:50 60:40 และ 70:30 แล้วนำมาตรวจสอบสมบัติทางกายภาพ และทางเคมี ได้แก่ ค่าสี ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ทั้งหมด ค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) ปริมาณกรดทั้งหมด(%) ปริมาณความชื้น(%) และค่า a_w ได้ผลดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการตรวจสอบทางกายภาพและเคมีของผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลี่หนามแดงที่มีอัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำในระดับต่างๆ กัน

อัตราส่วนของ ผลหนามแดง:น้ำ	ค่าสี			%TSS (°Brix)	ค่า pH	ปริมาณกรด ทั้งหมด (%)	ปริมาณ ความชื้น(%)	ค่า a _w
	L*	a*	b*					
50:50	19.84b	17.02a	0.02b	67.13a	3.44c	0.15a	33.29b	0.89c
60:40	18.35a	22.90b	-0.42b	71.20b	3.36b	0.16b	33.12b	0.87b
70:30	18.09a	23.17b	-1.65a	77.80c	3.26a	0.19c	21.99a	0.83a

หมายเหตุ: ค่าเฉลี่ยที่กำกับด้วยตัวอักษรต่างกัน ตามแนวตั้งแสดงถึงความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$)

ค่าสี L^* (ค่าความสว่าง) ของผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีหนามแดงพบว่า เมื่ออัตราส่วนของผลหนามแดงเพิ่มขึ้นมีผลทำให้ค่าความสว่างมีแนวโน้มของลดลง สีของผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีหนามแดงที่ได้มีสีแดงคล้ำขึ้นเล็กน้อย ซึ่งสอดคล้องกับค่าสี a^* (ค่าสีแดง) ของผลิตภัณฑ์ที่มีค่าเพิ่มขึ้นเมื่ออัตราส่วนของผลหนามแดงเพิ่มขึ้น โดยผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีหนามแดงที่มีอัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำเท่ากับ 70:30 มีค่า a^* สูงที่สุดเท่ากับ 23.17 ทั้งนี้เนื่องจากในผลหนามแดงมีสารแอนโทไซยานิน ซึ่งเป็นรงควัตถุให้สีในช่วงสีแดงถึงสีน้ำเงิน โดยจะให้สีแดงที่ pH ต่ำ ให้สีน้ำเงินที่สภาวะเป็นกลางและไม่มีสีที่ pH สูง (กรมวิทยาศาสตร์บริการ, 2553) ผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีหนามแดงที่ทำการทดลองผลิตมีค่า pH ก่อนข้างต่ำ (3.26-3.44) จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีสีแดง และเมื่อมีอัตราส่วนของผลหนามแดงเพิ่มขึ้นก็ทำให้มีปริมาณสารแอนโทไซยานินสูงขึ้นตามไปด้วย ค่าสี b^* ($+b^*$ คือ ค่าสีเหลือง $-b^*$ คือ ค่าสีน้ำเงิน) ของผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีหนามแดงที่มีอัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำเท่ากับ 50:50 60:40 และ 70:30 มีค่าเท่ากับ 0.02 -0.42 และ -1.65 ตามลำดับ

ค่าปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ทั้งหมด (Total Soluble Solid) พบว่า เมื่ออัตราส่วนของผลหนามแดงเพิ่มขึ้นจะมีผลทำให้ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ทั้งหมดเพิ่มขึ้น ผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีหนามแดงที่มีอัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำเท่ากับ 70:30 มีปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ทั้งหมดสูงที่สุด คือ 77.8 °Brix ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) กับผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีหนามแดงที่มีอัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำเท่ากับ 60:40 และ 50:50 สาเหตุที่ทำให้ผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีหนามแดงมีปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ทั้งหมดมีค่าค่อนข้างสูงนั้นเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์มีส่วนประกอบของน้ำตาลชนิดต่างๆ ซึ่งละลายน้ำได้ เช่น กลูโคส (glucose) ฟรุคโตส (fructose) ซูโครส (sucrose) นอกจากน้ำตาลที่ละลายน้ำได้แล้วในผลิตภัณฑ์มีการอินทรีย์ที่ละลายน้ำได้ดี เช่น กรดซิตริก (Citric Acid) เป็นต้น

ค่า pH พบว่า เมื่ออัตราส่วนของผลหนามแดงเพิ่มขึ้นจะมีผลทำให้ค่า pH ของผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีหนามแดงลดลง ทั้งนี้เนื่องจากหนามแดงเป็นผลไม้ที่มีรสเปรี้ยวจัดมีค่า pH ก่อนข้างต่ำ โดยผลหนามแดงระยะสุกจัด ซึ่งมีผลสีม่วงดำจะมีค่า pH เฉลี่ยเท่ากับ 2.70 (ศิริพร, 2553) ผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีหนามแดงที่มีอัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำเท่ากับ 70:30 มีค่า pH ต่ำที่สุด คือ 3.26 รองลงมาคือ อัตราส่วน 60:40 และ 50:50 ตามลำดับ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$)

ปริมาณกรดทั้งหมด พบว่า เมื่ออัตราส่วนของผลหนามแดงเพิ่มขึ้นจะมีผลทำให้ปริมาณกรดทั้งหมดในรูปของร้อยละของกรดซิตริกเพิ่มมากขึ้น ผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีหนามแดงที่มีอัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำเท่ากับ 70:30 มีปริมาณกรดทั้งหมดสูงที่สุดคือ 0.19% รองลงมาคือ รองลงมาคือ อัตราส่วน 60:40 และ 50:50 ตามลำดับ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) ปริมาณความชื้น และ ค่า a_w พบว่า เมื่ออัตราส่วนของผลหนามแดงเพิ่มขึ้นจะมีผลทำให้ปริมาณความชื้นลดลง ผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีหนามแดงที่มีอัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำเท่ากับ 70:30 มีปริมาณความชื้นต่ำที่สุด เท่ากับ 21.99% ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) กับผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีที่มีอัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำเท่ากับ 60:40 และ 50:50 สอดคล้องกับค่า a_w ของผลิตภัณฑ์ที่มีค่าลดลงเมื่อมีอัตราส่วนของผลหนามแดงเพิ่มขึ้น โดยผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีหนามแดงที่มีอัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำเท่ากับ 70:30 มีค่า a_w ต่ำที่สุดเท่ากับ 0.83 ในส่วนของผลการทดลองนี้ยังสอดคล้องกับปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ทั้งหมดที่เพิ่มขึ้นเมื่ออัตราส่วนของผลหนามแดงเพิ่มขึ้นด้วย

ดังนั้น จากผลการทดลองจะเห็นได้ว่าเมื่ออัตราส่วนของผลหนามแดงเพิ่มขึ้นจะมีผลทำให้ ค่าสี L^* b^* ค่า pH ปริมาณความชื้น และ ค่า a_w ลดต่ำลง ส่วนค่าสี a^* ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ทั้งหมด ปริมาณกรดทั้งหมด มีค่าเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาสินี (2552) ที่ได้ทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีมะขาม โดยศึกษาผลของปริมาณเจลาติน อัตราส่วนของซูโครส/กลูโคสโซลและปริมาณกรดซิตริกต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลี ซึ่งพบว่า เมื่อความเข้มข้นของน้ำมะขามเพิ่มขึ้นจะมีผลต่อคุณภาพสีของกัมมีเยลลีมะขาม คือ สีที่ได้จะมีความเข้มมากขึ้น ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ทั้งหมด และ ปริมาณกรดมีค่าเพิ่มขึ้น ส่วนความเป็นกรดต่าง (pH) มีค่าลดลง

2. ผลการศึกษายอมรับทางประสาทสัมผัสของผู้ทดสอบชิมที่มีต่อผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีหนามแดง

จากการประเมินคุณภาพทางด้านประสาทสัมผัสของผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีหนามแดงที่มีอัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำในระดับแตกต่างกัน 3 ระดับ คือ 50:50 60:40 และ 70:30 โดยใช้วิธี 9-Point Hedonic Scale ใช้ผู้ทดสอบชิมทั้งหมด 40 คน ได้ผลดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสของผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีหนามแดงที่มีอัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำในระดับต่างๆ กัน

อัตราส่วนของ ผลหนามแดง ต่อน้ำ	คะแนนความชอบทางประสาทสัมผัส						
	สี	ความยืดหยุ่น	ความแข็ง	ความยากง่าย ในการเคี้ยว	ความหวาน	ความเปรี้ยว	ความชอบโดยรวม
50:50	7.60a	7.50ab	7.12ab	7.57b	7.50b	7.35b	7.40b
60:40	7.75a	7.65b	7.40b	7.60b	7.75b	7.52b	8.25c
70:30	7.47a	7.05a	6.57a	6.72a	6.15a	6.10a	6.52a

หมายเหตุ : ค่าเฉลี่ยที่กำกับด้วยตัวอักษรต่างกัน ตามแนวตั้งแสดงถึงความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$)

จากการศึกษาการยอมรับทางประสาทสัมผัส พบว่า ผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีหนามแดงที่มีอัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำ เท่ากับ 60:40 ได้คะแนนความชอบทุกด้านสูงที่สุด โดยมีคะแนนความชอบด้านสี เท่ากับ 7.75 ความยืดหยุ่น เท่ากับ 7.65 ความแข็ง เท่ากับ 7.40 ความยากง่ายในการเคี้ยว เท่ากับ 7.60 ความหวาน เท่ากับ 7.75 ความเปรี้ยว เท่ากับ 7.52 และมีคะแนนชอบโดยรวมสูงที่สุดอยู่ในระดับชอบมาก มีคะแนนเท่ากับ 8.25 ผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีที่ได้มีสีแดง มีรสชาติหวาน ไม่เปรี้ยวเกินไป มีความนุ่มและมีความยืดหยุ่นดีในขณะที่ย่อย

สรุปและอภิปรายผล

อัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำที่แตกต่างกัน 3 ระดับ คือ 50:50 60:40 และ 70:30 ตามลำดับ มีผลต่อคุณภาพทางกายภาพและเคมีของผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีหนามแดง ซึ่งพบว่า เมื่ออัตราส่วนของผลหนามแดงเพิ่มขึ้นจะมีผลทำให้ ค่าสี L^* b^* ค่า pH ปริมาณความชื้น และ ค่า a^* ลดต่ำลง ส่วนค่าสี a^* ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ทั้งหมด ปริมาณกรดทั้งหมด มีค่าเพิ่มขึ้น ผลการศึกษาการยอมรับทางประสาทสัมผัส พบว่า ผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีหนามแดงที่มีอัตราส่วนของผลหนามแดงต่อน้ำ เท่ากับ 60:40 ได้คะแนนความชอบทุกด้านสูงที่สุด โดยมีคะแนนความชอบด้านสี ความยืดหยุ่น ความแข็ง ความยากง่ายในการเคี้ยว ความหวาน และความเปรี้ยวอยู่ในระดับชอบปานกลาง และมีคะแนนความชอบโดยรวมสูงที่สุด โดยมีคะแนนความชอบอยู่ในระดับชอบมาก ผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีที่ได้มีสีแดง มีรสชาติหวาน ไม่เปรี้ยวเกินไป มีความนุ่มและความยืดหยุ่นดีในขณะที่ย่อย

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิทยาศาสตร์บริการ. 2553. แอนโทไซยานิน. กรุงเทพมหานคร: สำนักหอสมุดและศูนย์สารสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. เกษตรศาสตร์นำไทย. เยลลี่ตะไคร้. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=1trknqfX2t0>. สืบค้น 18 พฤศจิกายน 2555.
- วิไลสินี คีปัญญา. 2552. การพัฒนาผลิตภัณฑ์กัมมีเยลลีมะขาม. รายงานวิจัย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ศิริพร จิตบุตร. 2553. การศึกษาองค์ประกอบทางเคมีของผลหนามแดง. ปริญญานิพนธ์ วท.บ (วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร). จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สุวรรณา สุภิมารส. 2543. เทคโนโลยีการผลิตลูกกวาดและช็อกโกแลต. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุรษา เขาวนลิขิต. 2554. การสกัดและวิธีการวิเคราะห์แอนโทไซยานิน. วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี). 3 (กรกฎาคม-ธันวาคม) : 26-36.
- AOAC. 2000. Official Methods of Analysis. 17th ed. Association of Official Analytical Chemists, Washington, D.C.

**การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม
อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี**
**Implementation of Nayaia Subdistrict Administrative Organization Strategic
of Amphoe Nayaia, Chanthaburi Province**

กนิษฐา บัวบาน พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต
วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวแทนครัวเรือนที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม จำนวนทั้งสิ้น 352 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นการศึกษารววิจัย จำนวน 8 คน ใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีทุกด้าน อันดับแรกคือ ด้านพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ รองลงมาคือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และอันดับสุดท้ายคือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอามคือ งบประมาณไม่เพียงพอ ไม่มีพื้นที่สาธารณะสำหรับโครงการสาธารณะบางประเภท เจ้าหน้าที่บางคนขาดจิตสำนึกในการให้บริการสาธารณะ ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมและไม่มีความเข้าใจในระบบการจัดการ และข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอามคือ ควรมีการประสานหน่วยงานภายนอกเพื่อขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เจ้าหน้าที่ควรให้บริการสาธารณะด้วยจิตสำนึกในการให้บริการ ควรจัดกิจกรรมที่ให้ประโยชน์กับประชาชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนให้เห็นถึงประโยชน์ในกิจกรรมและทราบถึงข้อมูลการดำเนินงานเพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินงาน

คำสำคัญ : การดำเนินงาน, ยุทธศาสตร์, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The aims of the research were to study the opinion of people in Tambon Nayaiaam, Amphoe Nayaiaam, Chanthaburi towards the in placentation of the administration organization strategy, to study the problems of the administration organization From and to study the suggestions for the administration The sample consisted of 352 people in Tambon Nayaiaam. Questionnaires were used to collect data. And provide important information which meets on the study of 8 people. Using in-depth interviews as a tool to collect data.

The results found that : 1) the opinion of the people in Tambon Nayaiaam towards the administration strategy was at a high level. The arpeats rated were personnel and social development at the top, nature and environment at the second and infrastructure at the last. The problems found were lack of budget and public areas for activities, no service minded personnel, the public old not understand the management and take participation. The suggestions were the organization should have a unit to take care for the budget, personnel and materials from outsources, the personnel should love move service mind, encargue more activaties for the public, more public relation.

Keywords : Implementation, Strategic, Subdistrict Administrative

บทนำ

องค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี เป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นที่ยึดถือแนวทางการบริหาร การจัดการด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารการจัดการบ้านเมืองที่ดี มีการกำหนดยุทธศาสตร์ การวางแผนยุทธศาสตร์ การวิเคราะห์ ยุทธศาสตร์ แผนยุทธศาสตร์จึงถือเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงาน เพื่อให้องค์กรมีแนวทางสู่ความสำเร็จ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ถือเป็นการกำหนดแนวทางสู่ความสำเร็จขององค์กร เพื่อให้การ บริการ ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอามในด้านการพัฒนา คุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างต่างๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและก่อให้เกิดความ พึงพอใจสูงสุดเป็นสำคัญ ดังนั้น การวางแผนยุทธศาสตร์จึงถือว่า มีความสำคัญต่อการดำเนินการบริหารงานตามภารกิจขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากแผนยุทธศาสตร์เป็นแผน พัฒนาที่เป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น เป็นตัว ที่กำหนดรูปแบบในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งส่วนของ การแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงตอบสนองความต้องการของ ประชาชน ต่อโครงการ และนโยบายในระดับต่างๆ เพื่อให้เกิดการ พัฒนาศักยภาพของท้องถิ่น

การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วน ตำบลนายายอาม ที่ผ่านมายังไม่มีการประเมินความคิดเห็นหรือ ความพึงพอใจของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ไม่สามารถ ทราบได้ว่าการดำเนินงานดังกล่าว เป็นการดำเนินงานที่สร้างความ พึงพอใจและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ หรือไม่ เพื่อเป็นการพิสูจน์เชิงประจักษ์จึงควรมีการสำรวจความ คิดเห็นของประชาชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินงานตาม ยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี และทำให้ทราบถึงความคิดเห็นของ ประชาชนที่มีต่อการดำเนินงาน ทราบถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น

และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานตาม ยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอามให้ประสบ ความสำเร็จ จนสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและสนองตอบต่อความ ต้องการของประชาชนได้อย่างตรงจุด เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่ม ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์การบริหาร ส่วนตำบลนายายอามมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อ การดำเนินงาน ส่งผลให้ได้รับความร่วมมือในการดำเนินงานใน กิจกรรมอื่นๆ สืบไป

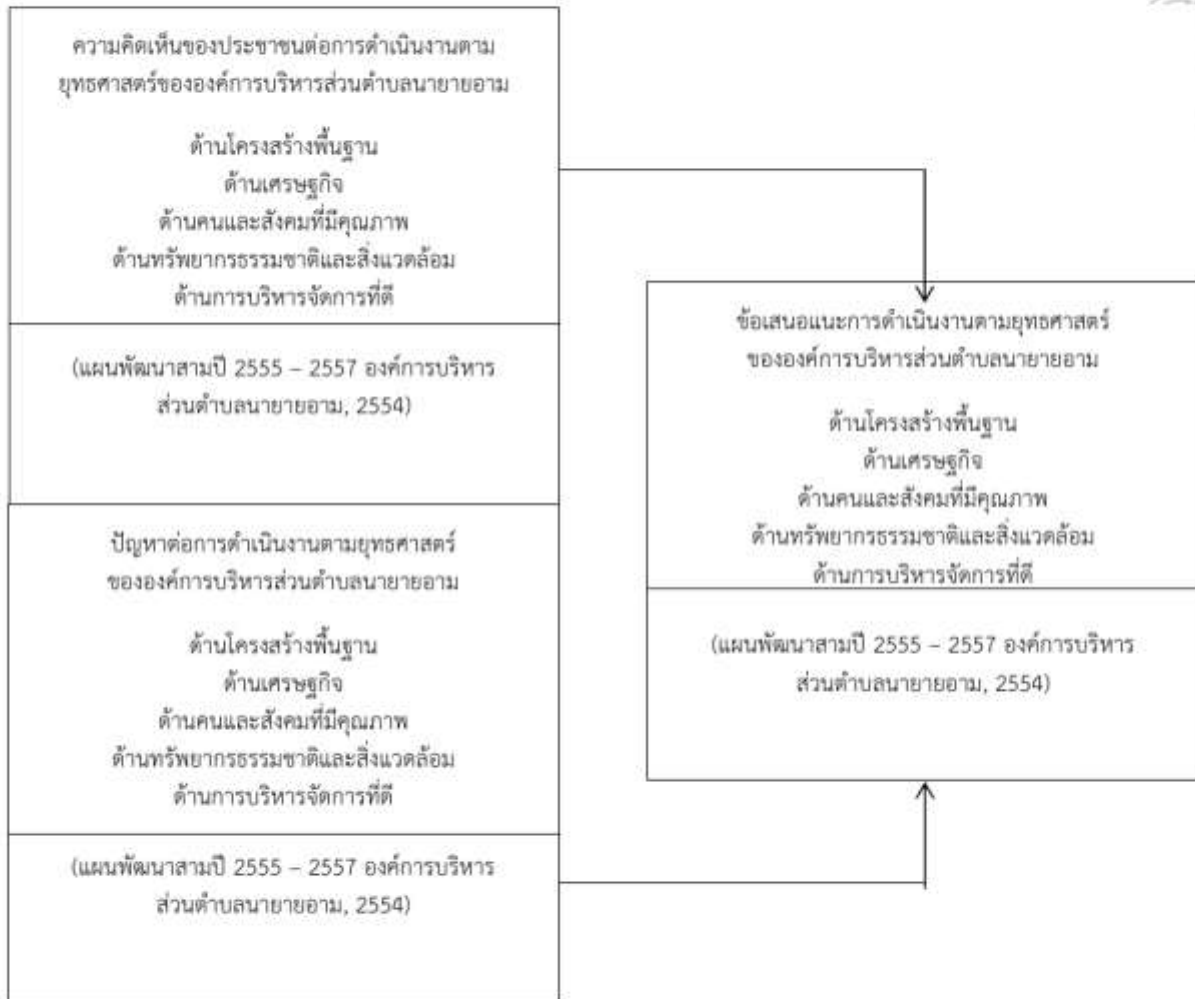
จากเหตุผลผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม อำเภอนายายอาม จังหวัด จันทบุรี เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงาน ตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม เพื่อศึกษา ปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วน ตำบลนายายอาม และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการดำเนินงานตาม ยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม ซึ่งผลการ ศึกษาที่ได้สามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน ตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอามให้บรรลุ ตามเป้าหมายและเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงาน ตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของ องค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม อำเภอนายายอาม จังหวัด จันทบุรี
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม อำเภอนายายอาม จังหวัด จันทบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

โดยการวิจัยเชิงปริมาณทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวแทนครัวเรือนที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม จังหวัดจันทบุรี จำนวนทั้งสิ้น 352 คน จากจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 2,869 ครัวเรือน (แผนพัฒนาสามปี 2555 - 2557 องค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม, 2554) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้สูตร ทาร์โย ยามานะ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวที่มาจากตัวแทนครัวเรือนที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี จำนวน 13 หมู่บ้าน ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นส่วน สัด ส่วน พิจารณาจากจำนวนประชากรเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีลักษณะกระจายให้สัมพันธ์

กับสัดส่วนประชากร โดยใช้ตัวแทนครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้านเป็นระดับการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นส่วน สัด ส่วน จากนั้นทำการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากในแต่ละหมู่บ้านจนครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ กล่าวคือ เหารายชื่อของประชากรมาทำการกำหนดหมายเลขให้กับหน่วยแต่ละหน่วยที่มีอยู่ในบัญชีรายชื่อ เรียงลำดับกันไปโดยไม่เว้นหรือซ้ำกัน หลังจากนั้นจึงทำการจับฉลากหมายเลขตามจำนวนที่ต้องการ

และข้อมูลเชิงคุณภาพทำการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นการศึกษาวิจัย จำนวน 8 คน โดยเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นการศึกษาวิจัย ได้แก่ ตัวแทนฝ่ายบริหารและฝ่ายการเมือง ตัวแทนฝ่ายบริหารราชการ ตัวแทนฝ่ายการปกครอง ตัวแทนฝ่ายประชาชน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีจำแนกและเรียบเรียงข้อมูลประเด็น ทำการสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอในรูปแบบของความเรียง และตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลที่สังเคราะห์แล้วกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอ่านทบทวนอีกครั้ง เมื่อไม่มีข้อโต้แย้งหรือขัดข้องจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยจึงนำเสนอข้อมูลตามกระบวนการวิจัยตามลำดับต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี สรุปได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อันดับแรกคือ ด้านพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดี รองลงมาคือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี และอันดับสุดท้ายคือ ด้านโครงสร้างพื้นฐานอยู่ในระดับดี

2. ปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม พบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีปัญหาในเรื่องของงบประมาณ เนื่องจากมีการเบิกจ่ายจากหน่วยงานอื่นๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งยังต้องรับภาระในเรื่องของเงินเดือนและค่าจ้างของพนักงานและลูกจ้างตามอัตราที่ทางภาครัฐกำหนด มีปัญหาในเรื่องการขอใช้ที่สาธารณะสำหรับการดำเนินการต่างๆ ทั้งในเรื่องของแหล่งน้ำสาธารณะสำหรับใช้ในการเกษตร ปัญหาความไม่เพียงพอและความเสมอภาคในการจัดสรรงบประมาณ รวมถึงปัญหาการขยายเขตของไฟฟ้าที่ไม่สามารถให้บริการได้ครบทุกพื้นที่ ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนไม่สามารถรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมได้ ขาดงบประมาณสนับสนุน ด้านพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพงบประมาณที่ไม่เพียงพอในการจัดกิจกรรม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่มีสถานที่สำหรับทิ้งขยะ ขาดงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องมือและวัสดุในการคัดแยกขยะ และระบบจัดเก็บขยะยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด

3. ข้อเสนอแนะการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม พบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐาน คือ ควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เพื่อขอรับการสนับสนุน ควรมีการจัดทำโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานให้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ รวมถึงการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ ด้านเศรษฐกิจ ควรเน้นการสร้างรายได้ให้กับประชาชน โดยการรวมกลุ่มกันจัดกิจกรรมส่งเสริมการสร้างรายได้และมีการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ ควรมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการประกันราคาผลผลิตทางการเกษตรในยามที่ราคาตกต่ำ ด้านพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ ควรเน้นในเรื่องของการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยมีการจัดสรรงบประมาณลงมาให้เพียงพอ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้มีการรวมกลุ่มเพื่อจัดทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ หน่วยงานต่างๆ ควรร่วมกันประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนร่วมกันรักษาระบบนิเวศทางธรรมชาติ ควรมีจัดการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ ด้วยการคัดแยกขยะในครัวเรือน มีการจัดหาถังขยะสำหรับรองรับขยะในชุมชน พร้อมทั้งมีการจัดรถเก็บขยะ ควรขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการแหล่งน้ำสาธารณะเพื่อใช้ในการเกษตรกรรม ด้านการบริหารจัดการที่ดี เมื่อประชาชนมีข้อเสนอแนะอะไร ควรนำเสนอเข้าที่ประชุมเพื่อปรึกษาหารือและกำหนดเป็นนโยบายเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ควรมีการจัดสรรงบประมาณอย่างทั่วถึงและเสมอภาค และเจ้าหน้าที่ควรให้บริการแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพในการให้บริการและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี มีการอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับดี สอดคล้องกับกับงานวิจัยของ อิศรา อินยาศรี (2553) เรื่องการจัดทำบริการสาธารณะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้แผนพัฒนาสามปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า การจัดทำบริการสาธารณะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้แผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ขั้นตอนและระเบียบปฏิบัติ วัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาสามปีสอดคล้องกับนโยบายขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีการดำเนินการประชุมหารือ ทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการดำเนินการประชุมชี้แจงเพื่อหารือ เพื่อเตรียมการจัดทำแผนพัฒนา

สามปี บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์การจัดทำแผนพัฒนาสามปี การจัดสรรงบประมาณมีความเป็นธรรม เน้นหลักความคุ้มค่า และมีการเปิดโอกาสให้กลุ่ม องค์กร สื่อมวลชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

2. จากการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบล นายายอาม พบว่า ภาพรวมปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม คือ งบประมาณไม่เพียงพอ ไม่มีพื้นที่สาธารณะสำหรับโครงการสาธารณะบางประเภท เจ้าหน้าที่บางคนขาดจิตสำนึกในการให้บริการสาธารณะ ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมและไม่มีความเข้าใจในระบบการจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ วิบูลย์มา (2553) เรื่องปัญหาในการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประจำปี พ.ศ.2552 ของเทศบาลตำบลหนองหอย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านงบประมาณ มีงบประมาณจำกัด ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานรับผิดชอบในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดอัตราค่าจ้างคนไม่เพียงพอ และงานวิจัยของพระวิษณุ สิริจนโท ขุนศิริ (2556) เรื่องการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลทับใหญ่ อำเภอรันบุรี จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในพื้นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ ด้านการพัฒนาสังคม รวมทั้งประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลไม่เพียงพอต่อรายจ่ายเพื่อการบริหารส่วนตำบลได้จัดกิจกรรมการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์

3. จากการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม พบว่า ภาพรวมของข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม ควรมีการประสานหน่วยงานภายนอกเพื่อขอรับการสนับสนุนทั้งในเรื่องงบประมาณ บุคลากร วัสดุและอุปกรณ์ทั้งจากหน่วยงานราชการและเอกชน ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงข้อมูลข่าวสารและวิธีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ถึงการดำเนินงานเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน เข้าใจถึงหลักการทำงานของทางองค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม เจ้าหน้าที่ควรให้บริการประชาชนด้วยความเต็มใจและมีจิตสำนึกในการให้บริการสาธารณะ สอดคล้องกับงานวิจัยของวันันท์ ปาวิลาสิก (2555) เรื่องการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.2553-2555 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเรือน อำเภอบางซาง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเรือน ควรมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการบริหารงานโดยมุ่งเน้นที่หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล การจัดทำ ข้อบัญญัติงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง ตลอดจนการให้ข่าวสารข้อมูล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม ด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีผลการดำเนินงานเป็นอันดับสุดท้าย ดังนั้นผู้บริหารจึงควรกำหนดนโยบายในการจัดหางบประมาณจากแหล่งอื่นๆ เพื่อมาใช้เป็นงบในการดำเนินเพิ่มขึ้น

2. ด้านการบริหารจัดการที่ดี ปัญหาที่พบคือ ประชาชนไม่เข้าใจวิธีการดำเนินการและการจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม ดังนั้นผู้บริหารจึงควรกำหนดนโยบายในการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจถึงวิธีการดำเนินงานและการจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม ให้ประชาชนทราบ เพื่อความสะดวกในการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอามควรควรมีการประสานหน่วยงานภายนอกเพื่อขอรับการสนับสนุนทั้งในเรื่องงบประมาณ บุคลากร วัสดุและอุปกรณ์จากทั้งหน่วยงานราชการและเอกชน เพื่อในการจัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนในเรื่องที่สามารถกระทำได้

2. ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอามควรเน้นการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการและการจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอามให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนเข้าใจถึงหลักการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม

2.1 ประชาสัมพันธ์ผ่านการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม โดยผ่านทางผู้นำหมู่บ้านนำข้อมูลข่าวสารของทางองค์การบริหารส่วนตำบลนายายอามให้ชาวบ้านได้ทราบ

2.2 ประชาสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมส่วนกลางของหมู่บ้าน หรือกิจกรรมงานส่วนตัว เช่น งานทำบุญผ้าป่า งานทำบุญกฐิน งานแต่งงาน งานบุญ งานศพ เพื่อเป็นการพบปะพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ ทำให้การเข้าถึงง่ายกว่าการประชุมแบบเป็นทางการ

3. จัดอบรมหรือจัดกิจกรรมให้กับเจ้าหน้าที่ เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการให้บริการประชาชน ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือตอบสนองความต้องการของผู้มารับบริการ รวมถึงการประสานงานและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในชั้นเบื้องต้นได้

3.1 จัดกิจกรรมระหว่างผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และประชาชน เพื่อกระชับความสัมพันธ์และความเข้าใจไม่ให้เกิดช่องว่างในการดำเนินงานในด้านต่างๆ

4. ควรมีกล่อมรับความคิดเห็น ร้องทุกข์ให้กับประชาชน เสนอไปยังผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม เพื่อรับข้อเสนอแนะติชม เพื่อในการแก้ไขพัฒนาปรับปรุงคุณภาพในการให้บริการต่อไป

ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

1. ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอามในด้านที่เป็นปัญหาใหญ่ เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา

2. ควรมีการศึกษาแนวทางการติดตามควบคุมปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม เพื่อให้นำไปกำหนดเป็นนโยบายในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ วิบูลย์มา. 2553. ปัญหาในการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประจำปี พ.ศ.2552 ของเทศบาลตำบลหนองหอย อำเภอเมืองเชียงใหม่. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- _____. 2554. แผนพัฒนาสามปี 2555 - 2557. องค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม.
- พระวิชญ์ สิริจินโท (ขุนศิริ). 2556. การดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ ด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลทับใหญ่ อำเภอรันบุรี จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- รวีพันธ์ ป่าป่าสัก. 2555. การประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ. 2553-2555 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. การค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อิสรา อินยาศรี. 2553. การจัดทำบริการสาธารณะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้แผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis*. New York : Harper and Row.

วารสารวิจัยรำไพพรรณี Rajabhat Rambhai Barni Research Journal

วารสารวิจัยรำไพพรรณี เป็นวารสารระดับชาติ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ ผลงานวิจัย และวิชาการ วิชาการของคณาจารย์ นักศึกษาปริญญาโท ปริญญาเอก ทั้งภายในภายนอกมหาวิทยาลัย

เพื่อแพร่บทความทางวิชาการและบทความวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยจัดทำเป็นวารสารราย 4 เดือน เผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 (ตุลาคม-มกราคม) ฉบับที่ 2 (กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม) และฉบับที่ 3 (มิถุนายน - กันยายน) และในปี 2559 นี้จะมีการปรับรอบ วารสารวิจัยรำไพพรรณี โดยจะมีฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม) เพื่อปรับปรุงคุณภาพวารสารตามคำแนะนำของ TCI ให้ออกวารสารตามปีปฏิทิน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย 2) เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ และ 3) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของบุคลากร

คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ

บทความที่รับตีพิมพ์ในวารสารได้แก่ 1)บทความวิจัย 2) นิพนธ์ปริทัศน์ (Review articles) โดยให้พิมพ์ผลงานด้วยกระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียว จำนวน ไม่เกิน 10-12 หน้า โดยทุกบทความต้องมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และมีส่วนประกอบดังนี้ บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปและอภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง

ระเบียบการตีพิมพ์

- 1) ผู้วิจัยดำเนินการเขียนบทความวิจัยตามข้อกำหนดรูปแบบของวารสารวิจัยรำไพพรรณี ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- 2) ผู้วิจัยส่งบทความที่สมบูรณ์ตรงตามแบบฟอร์มเป็นไฟล์นามสกุล .doc (Word) ความยาวไม่เกิน 10-12 หน้าทางอีเมล research_rbru2010@hotmail.com หรือทางไปรษณีย์ โดยส่งมาที่สถาบันวิจัยและพัฒนา (อาคารเฉลิมพระเกียรติฯ ชั้น 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เลขที่ 41 หมู่ 5 ถนนรังสิต-คลองหลวง ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี 22000 โดยวงเล็บมุมซองว่า **ส่งบทความตีพิมพ์** ทั้งนี้สามารถติดตามรายละเอียดและดาวน์โหลดแบบฟอร์มต่าง ๆ ได้ที่ www.rbru.ac.th/org/research/ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โทรศัพท์ 0-3947-1056 หรือ 0-3931-9111 ต่อ 3515 โทรสาร 0-3947-1056 มือถือ 086-4402639
- 3) ผู้วิจัยต้องชำระค่าธรรมเนียมในการดำเนินการตีพิมพ์ของวารสารวิจัยรำไพพรรณี จำนวน 2,500 บาท โดยผู้วิจัยสามารถชำระค่าธรรมเนียมได้ ดังนี้
โอนเงินเข้าบัญชีหมายเลข **178-1-48957-9** ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประเภทบัญชีออมทรัพย์ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา (สาขาสี่แยกเขาไผ่) **เมื่อโอนเงินเข้าบัญชีแล้วกรุณา SCAN ใบสมัครและหลักฐานการชำระเงินได้ที่ E-mail : research_rbru2010@hotmail.com หรือโทรสาร 0-3947-1056**
- 4) กองบรรณาธิการจะไม่คืนเงินในกรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่ว่ากรณีใดๆ เพราะเป็นค่าตอบแทนการพิจารณาบทความของผู้ทรงคุณวุฒิ
- 5) ผู้วิจัยจะต้องดำเนินการปรับแก้ข้อบกพร่องตามผลการตรวจประเมินของกองบรรณาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิของวารสารวิจัยรำไพพรรณี อย่างต่อเนื่องตลอดกระบวนการในการตีพิมพ์
- 6) เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบ ข้อที่ 1 - 5 เรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการจะออกใบตอบรับการตีพิมพ์และใบเสร็จรับเงินจากทางราชการให้กับผู้วิจัย และดำเนินการตามกระบวนการตีพิมพ์ต่อไป
- 7) ถ้าผู้วิจัยไม่ปฏิบัติตามระเบียบการตีพิมพ์กองบรรณาธิการจะแจ้งยกเลิกการตีพิมพ์บทความ การวิจัยไปยังหน่วยงาน/มหาวิทยาลัยที่ท่านสังกัดอยู่ และจะไม่ได้รับค่าธรรมเนียมคืน

ข้อกำหนดในการเตรียมต้นฉบับ

- ขนาดกระดาษ A4
- ขอบกระดาษ ขอบบน 1 นิ้ว ขอบล่าง 1 นิ้ว ขอบซ้าย 1.25 นิ้ว ขอบขวา 1 นิ้ว
- ระยะระหว่างบรรทัด หนึ่งเท่า (Single Space)
- ตัวอักษร ใช้ TH Sarabun PSK ตามที่กำหนดดังนี้
 - ชื่อเรื่อง (Title)
 - ภาษาไทย ขนาด 18 point, กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา
 - ภาษาอังกฤษ ขนาด 18 point, กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา
 - ชื่อผู้เขียน (ทุกคน)
 - ชื่อผู้เขียน ภาษาไทย – อังกฤษ ขนาด 14 point , กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา
 - ที่อยู่ผู้เขียน ขนาด 14 point , กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา และเว้น 1 บรรทัด
 - บทคัดย่อ
 - ชื่อ “บทคัดย่อ” และ “Abstract” ขนาด 16 point , กำหนดกึ่งกลาง , ตัวหนา และเว้น 1 บรรทัด
 - เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทย ขนาด 14 point , กำหนดชิดขอบ , ตัวธรรมดา
 - คำสำคัญ ให้พิมพ์ต่อจากส่วนบทคัดย่อ ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความ ประมาณ 4-5 คำ ใช้ตัวอักษร ภาษาไทย หรือ อังกฤษ ขนาด 14 point
 - เนื้อหา บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ขนาด 14 point , กำหนดชิดขอบ , ตัวหนา
 - ย่อหน้า 0.5 นิ้ว
 - Keyword ให้พิมพ์ต่อจากส่วน Abstract ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความ ภาษาอังกฤษ ขนาด 14 point
 - รายละเอียดบทความ (Body)
 - คำหลักบทความขนาด 16 point , กำหนดชิดซ้าย , ตัวหนา
 - หัวข้อย่อยขนาด 14 point , กำหนดชิดซ้าย , ตัวหนา
 - ตัวอักษรขนาด 14 point , กำหนดชิดขอบ , ตัวธรรมดา
 - ย่อหน้า 0.5 นิ้ว

รายละเอียดบทความประกอบด้วย บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปและอภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง

- คำศัพท์ ให้ใช้ศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถาน

▪ รูปภาพและตาราง กรณีรูปภาพและตาราง หัวตารางให้จัดชิดซ้ายของคอลัมน์ คำบรรยายรูปภาพให้อยู่ใต้รูปภาพ และจัดกึ่งกลางคอลัมน์ เนื้อหา และคำบรรยายภาพ ใช้ตัวอักษรขนาด 14 point ตัวปกติ

รูปแบบการพิมพ์เอกสารอ้างอิง

1. อ้างอิงจากหนังสือ

รูปแบบ :

ชื่อผู้แต่ง//ปีที่พิมพ์//ชื่อเรื่อง//จำนวนเล่ม//ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี)//ชื่อชุดหนังสือ//เมืองที่พิมพ์//สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรณิการ์ สุขเกษม. 2547. **วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ: การวิจัย**

ปัญหาปัจจุบันและการวิจัยอนาคตกาล. กรุงเทพมหานคร: เพ็ญฟ้า พร้นตั้ง.

Rothwell, William J.; Lindholm, John Edwin and Wallick, William G. 2003. **What CEOs**

Expect from Corporate Training: Building Workplace Learning and

Performance Initiatives that Advance Organizational Goals. New York: AMACOM.

2. อ้างอิงจากบทความในหนังสือ รายงานการประชุมทางวิชาการ สัมนาทางวิชาการ

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียนบทความ./ปีที่พิมพ์./ชื่อบทความ./ใน **ชื่อหนังสือ./**ชื่อบรรณาธิการหรือผู้รวบรวม.

ครั้งที่พิมพ์./ชื่อชุดหนังสือ./เมืองที่พิมพ์./สำนักพิมพ์./หน้า.

ตัวอย่าง :

ปกรณัม ปรียารกร. 2532. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา. ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาการ**

บริหารการพัฒนาชนบท. หน่วยที่ 1. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิทยาการ

จัดการ. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 33-34.

Fitzroy, Felix R. and Kraft, Kornelius. 1991. Firm Size, Growth and Innovation: Some Evidence

from West Germany. In **Innovation and Technological Change: An International**

Comparizon. Zottan J. Aes and David B. Audretsh, eds, New York: Harester

Wheatsheaf. Pp. 152-159.

3. อ้างอิงจากบทความในวารสาร

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน./ปีที่พิมพ์./ชื่อบทความ./**ชื่อวารสาร./**ปีที่ (เดือน)/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุรชัช พุ่งเกียรติ. 2547. นาโนเทคโนโลยีวิสัยทัศน์เทคโนโลยีระดับไมโคร. **ผู้ส่งออก.** 17 (ปีที่แรก เมษายน): 19-22.

Mintrom, Michael and Vergari, Sandra. 1996. Advocacy Coalitions, Policy Entrepreneurs and Policy Change.

Policy Studies Journal. 24 (Autumn): 420-434.

4. อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์ ภาคนิพนธ์ และสารนิพนธ์

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน. ปี. **ชื่อวิทยานิพนธ์ ภาคนิพนธ์ หรือสารนิพนธ์.** ระดับปริญญา มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง :

ธีรวัฒน์ พันธุ์สุผล. 2547. การรับรู้กิจกรรมการพัฒนาทหารกองประจำการเพื่อการพัฒนา

ประเทศ กรณีศึกษา กรมทหารต่อสู้อากาศยาน หน่วยบัญชาการอากาศโยธิน

กองบัญชาการยุทธทางอากาศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ปิโย เล็กกำแหง. 2547. พฤติกรรมการซื้อและการบริโภคเครื่องดื่มในร้านกาแฟขนาดเล็กของ

นักศึกษาภายในมหาวิทยาลัย: กรณีศึกษานักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ภาคนิพนธ์โครงการบัณฑิตศึกษาเทคโนโลยีการบริหาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Thawilwadee Bureekul. 1998. **Major Factors Affecting Industrial Hazardous Waste Policy**

Implementation in Central Thailand. Doctoral dissertation, National Institute of

Development Administration.

5. อ้างอิงจากรายงานการวิจัย และเอกสารวิจัยที่เสนอต่อหน่วยงานต่าง ๆ

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน. ปี. **ชื่อเอกสาร.** รายงานการวิจัย/เอกสารวิจัย หน่วยงาน.

ตัวอย่าง :

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2538. **จริยธรรมในงานวิจัย.** เอกสารวิจัย เสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริม

งานวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

6. อ้างอิงจากสิ่งพิมพ์กฎหมาย

รูปแบบ :

ชื่อกฎหมาย//ชื่อวารสาร//ฉบับ/เล่มที่/ตอนที่/วัน เดือน/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

พระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เฉพาะที่เกี่ยวกับราชการของคณะ

รัฐประศาสนศาสตร์ ไปเป็นของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ.2509. ราชกิจจานุเบกษา.

ฉบับกฤษฎีกา 83, 29 ฉบับพิเศษ (31 มีนาคม): 23-36.

The Act on Revenue Code Amendment (No.35) B.E. 2544. Royal Thai Government Gazette.

118, 85A (27 September 2001): 1-4.

7. อ้างอิงจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง//ชื่อเรื่อง//[CD-ROM]//สถานที่ผลิต//ผู้ผลิต/ปี พ.ศ. ที่เผยแพร่.

ผู้แต่ง//ชื่อเรื่อง//[Online]//เข้าถึงได้จาก//วิธีการเข้าถึงและสถานที่ของข้อมูล/ปี พ.ศ. ที่เผยแพร่ (หรือสืบค้น).

ตัวอย่าง :

Noam, E.M. Telecommunication Policy Issue for the Next Century. [online]. Available:

gopher://198.80.36.../global/telcom.txt. 1994.

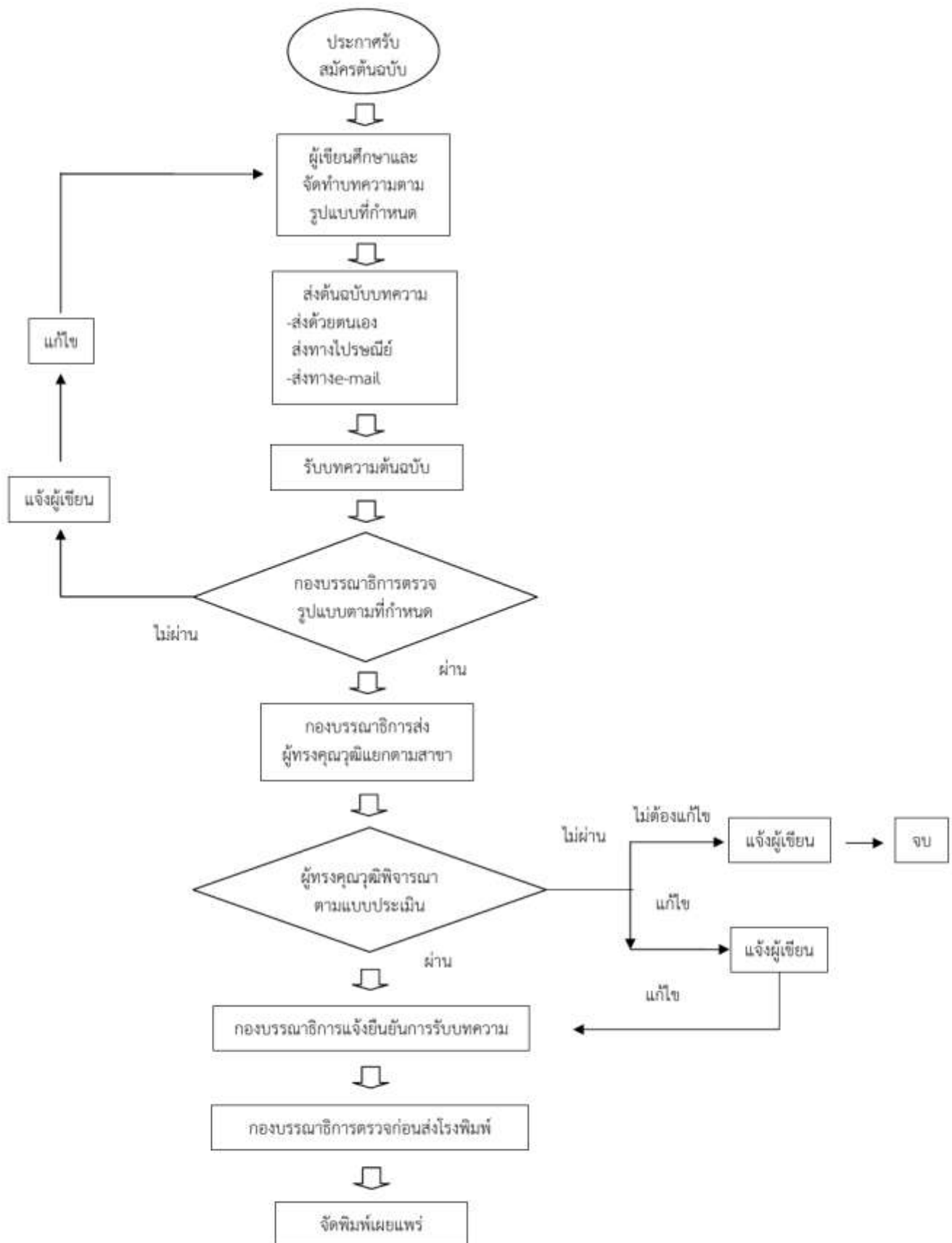
Texas Instruments. Speech Synthesis Processors. [online] available :

<http://www.ti.com/sc/does/msp/speech/index.htm>. 1998.

หลักเกณฑ์การประเมินบทความเพื่อการตอบรับการตีพิมพ์

ต้องเป็นบทความที่ยังไม่ได้มีการเผยแพร่ในวารสารใดมาก่อนหรือรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการใด ๆ กองบรรณาธิการจะดำเนินการพิจารณาบทความตามรูปแบบที่กำหนด หากบทความใดไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับคืนให้ผู้เขียนแก้ไข หากผ่านการพิจารณาจะเข้าสู่การประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิภายใน และภายนอก เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบ เมื่อบทความได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับหนังสือรับรองการตีพิมพ์ พร้อมวารสารฉบับที่บทความนั้นตีพิมพ์ จำนวน 1 ฉบับ โดยจะให้ผู้เขียนที่เป็นชื่อแรก

ขั้นตอนการจัดทำวารสารวิจัยรำไพพรรณี

**ใบสมัครขอส่งบทความลงตีพิมพ์
(การกรอกใบสมัครโปรดใช้วิธีการพิมพ์)**

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

ข้าพเจ้า ☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

ชื่อ - สกุล

ตำแหน่งทางวิชาการ (โปรดระบุ).....

สังกัดมหาวิทยาลัย

สถานที่ทำงาน.....

ที่ อยู่

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....E-mail.....

มีความประสงค์ขอส่งบทความ เรื่อง :

ชื่อบทความ (ภาษาไทย).....

.....

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ).....

.....

เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารวิจัยรำไพพรรณี (Rajabhat Rambhai Barni Research Journal) ISSN 1906-372X

☐ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

☐ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ทั้งนี้ผู้วิจัยต้องชำระค่าธรรมเนียมในการดำเนินการตีพิมพ์ของวารสารวิจัยรำไพพรรณี จำนวน 2,500 บาท โดยผู้วิจัย

สามารถชำระค่าธรรมเนียมได้ ดังนี้

- ☒ โอนเงินเข้าบัญชีหมายเลข 178-1-48957-9 ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประเภทบัญชีออมทรัพย์ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา (สาขาสีแยกเขาไผ่) เมื่อโอนเงินเข้าบัญชีแล้วกรุณา SCAN ใบสมัครและหลักฐานการชำระเงินส่งมาที่ E-mail : research_rbru2010@hotmail.com หรือ anna_24t@hotmail.com โทรสาร 0-3947-1056

กองบรรณาธิการสามารถติดต่อข้าพเจ้า ได้ที่ ☐ สถานที่ทำงานที่ระบุข้างต้น ☐ ที่อยู่ดังต่อไปนี้

.....

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....E-mail.....

และในกรณีที่ไม่สามารถติดต่อข้าพเจ้าได้ กองบรรณาธิการสามารถติดต่อบุคคลดังต่อไปนี้

ชื่อ - สกุล.....

โทรศัพท์.....

โทรสาร.....E-mail.....

มีความเกี่ยวข้องเป็น.....

✓ ✓ ✓

(.....)

...../...../.....

เจ้าของผลงาน

กรุณาส่งใบสมัคร และหลักฐานการโอนเงิน ไปยัง สถาบันวิจัยและพัฒนา (อาคารเฉลิมพระเกียรติฯ ชั้น 5) อาคาร 36 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เลขที่ 41 หมู่ 5 ถนนรักษาศักดิ์ขุมล ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี 22000
โทรศัพท์ 0-3947-1056 หรือ 0-3931-9111 ต่อ 3515 โทรสาร 0-3947-1056 , มือถือ 086-4402639
อีเมลล์ anna_24t@hotmail.com, research_rbru2010@hotmail.com, research@rbru.ac.th

ผลการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ใน “วารสารวิจัยรำไพพรรณี”
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ชื่อบทความวิจัย

.....
.....
.....

ชื่อผู้ประเมิน..... ส่งคืนภายในวันที่.....

1. ความเป็นมา / ความสำคัญของปัญหาวิจัย

.....
.....
.....

2. การประมวลเอกสาร (กรอบแนวคิด / คุณภาพการประมวลเอกสาร / ความเป็นวิชาการ / ความเกี่ยวข้องกับสมมติฐาน ฯลฯ)

.....
.....
.....

3. วิธีการวิจัย (กลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่ม / ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ / ข้อมูล ฯลฯ)

.....
.....
.....

4. ผลการวิจัย (ใช้สถิติครบถ้วนเหมาะสม / ความถูกต้องของการรายงาน ฯลฯ)

.....
.....
.....

5. การอภิปรายผล (ความเหมาะสมทางวิชาการ ฯลฯ)

.....
.....
.....

6. อื่น ๆ (เช่น การใช้ภาพ / การจัดระเบียบบทความ / การอ้างอิง / ความถูกต้องเชิงวิชาการ ฯลฯ)

7. โดยภาพรวมท่านประเมินว่าบทความวิจัยนี้มีคุณภาพระดับใด (กรุณาทำเครื่องหมาย ✓)

- ☐ 1) ควรตีพิมพ์ โดยมีการแก้ไขเล็กน้อย (เช่น คำผิด)
- ☐ 2) ควรตีพิมพ์ โดยอาจแก้ตามคำแนะนำของผู้ประเมิน หรือไม่ก็ได้
- ☐ 3) ควรตีพิมพ์ แต่ต้องแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ประเมินก่อน โดย
- ☐ ผู้ประเมินขอพิจารณาสิ่งที่ปรับแก้แล้วอีกครั้ง
- ☐ ผู้ประเมินไม่ขอพิจารณาอีกครั้ง
- ☐ 4) อาจตีพิมพ์ได้ โดยผู้เขียนต้องทบทวนและปรับปรุงบทความใหม่ และผ่านการประเมินใหม่อีกครั้ง
- โดย
- ☐ ผู้ประเมินขอพิจารณาสิ่งที่ปรับแก้แล้วอีกครั้ง
- ☐ ผู้ประเมินไม่ขอพิจารณาอีกครั้ง
- ☐ 5) ไม่ควรตีพิมพ์ในวารสารวิจัยรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

วันที่

หมายเหตุ 1. ถ้าเนื้อที่กระดาษไม่พอ ท่านสามารถเขียนคำแนะนำเพิ่มเติมได้

2. กองบรรณาธิการจะไม่เปิดเผยแบบประเมินนี้แก่ผู้เขียนบทความ แต่จะรวบรวมส่งข้อวิจารณ์ และข้อเสนอแนะให้แก่ผู้เขียน โดยพิจารณาตามแต่กรณี

กรุณาส่ง กองบรรณาธิการวารสารวิจัยรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
สถาบันวิจัยและพัฒนา (อาคารเฉลิมพระเกียรติ ชั้น 5) อาคาร 36
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เลขที่ 41 หมู่ 5 ถนนรักษาศักดิ์ขมูล ตำบลท่าช้าง
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี 22000
โทรศัพท์ 0-3947-1056 หรือ 0-3931-9111 ต่อ 3515 โทรสาร 0-3947-1056
มือถือ 086-4402639
อีเมลล์ research_rbru2010@hotmail.com

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

INSTITUTE OF RESEARCH AND DEVELOPMENT RAMBHAH BARNI RAJABHAT UNIVERSITY

41 หมู่ 5 ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี 22000

โทร./โทรสาร 0-3947-1056 โทร. 0-3931-9111 ต่อ 3505, 3515

เว็บไซต์ <http://www.rbru.ac.th> E-mail : research@rbru.ac.th , research_rbru2010@hotmail.com

